ERIC AMBLER

epitaf pentru un spion

enigma

ERIC AMBLER

epitaf pentru un spion

Coperta de Mihai Mănescu

Eric Ambler

EPITAPH FOR A SPY

Copyright 1938, Eric Ambler

Eric Ambler

epitaf pentru un spion

În româneşte de Paul B. Marian

București — 1970

●EDITURA UNIVERS●

1.

La 14 august — într-o marți — am sosit la St. Gatien venind de la Nisa. Joi, 16 august, ora 11,45 dimineața, am fost arestat de un *agent de police* [1] însoțit de un inspector îmbrăcat în haine civile; am fost condus la comisariat.

Pe un parcurs de cîțiva kilometri, între Toulon și Le Ciotat calea ferată trece foarte aproape de coastă. În timp ce trenul gonește prin nenumărate tunele scurte, prin care a fost construită această porțiune a liniei ferate, prinzi din zbor străfulgerări ale mării, de un albastru orbitor, mărginite de stînci roșii și case albe risipite printre pădurile de brad. Ți se pare că ai sub ochi reprezentația unei lanterne magice cu diapozitive multicolore și bătătoare la ochi, mînuite de un operator cam nervos. Ochiul n-are timpul să capteze amănuntele. Chiar dacă localitatea St. Gatien îți este cunoscută și o cauți cu ochii, nu vezi altceva decît acoperișul de un roșu aprins și zidurile de stuc galben deschis ale hotelului „La Réserve".

Hotelul este situat pe locul cel mai înalt al promontoriului, iar terasa înconjoară latura dinspre sud a clădirii. Dincolo de terasă se vede un povîrniș stîncos de vreo cincisprezece metri. Crengile brazilor care cresc dedesubtul terasei, ating coloanele balustradei ca și cum ar vrea să le perie. La o distanță oarecare spre promontoriu, terenul își accentuează din nou urcușul. Stînca roșie face spărturi în zidul verde al mărăcinișului uscat. Niște tamariști [2] își leagănă în bătaia vîntului ramurile chinuite, înspre marea de un albastru ultramarin intens. Din cînd în cînd, cîte un nor de spumă albă țîșnește dintre stîncile de dedesubt.

---

[1] În franceză în original. *(n. tr.)*

[2] Numele mai multor specii de arbuști cu flori albe sau roz, care cresc pe prundișuri sau pe nisipuri, folosiți ca ornament. *(n. tr.)*

Satul St. Gatien se întinde la adăpostul micului promontoriu pe care se află hotelul. Zidurile clădirilor, ca de altfel majoritatea caselor din satele de pescari de pe coasta Mediteranei, sînt văruite unele în alb, altele în culoarea albăstruie a coajei de ou sau în roz pal. Înălțimi stîncoase, ale căror pante acoperite de brazi se întîlnesc cu coasta mării pe partea opusă golfului, apără portul minuscul de mistralul care uneori suflă puternic dinspre nord-vest. Satul n-are mai mult de șapte sute patruzeci și trei de locuitori. Majoritatea trăiesc din pescuit. Mai sînt acolo două cafenele, trei bistrouri, șapte prăvălii, iar ceva mai departe, după cotul ce ocolește golful, poliția.

De la capătul terasei însă, unde ședeam în dimineața aceea, nu se puteau vedea nici satul și nici poliția. Se încălzise de-a binelea și greierașii cîntau în grădinile de la marginea hotelului. Înclinînd puțin capul, puteam vedea prin spațiile libere ale balustradei plaja mică a hotelului „La Réserve". Două umbrele mari de soare, colorate, erau înfipte în nisip. De sub una dintre ele se puteau vedea două perechi de picioare, ale unei femei și ale unui bărbat. Păreau tinere și foarte bronzate. Un murmur stins de glasuri mă vestea că se mai aflau și alți pasageri în afara razei mele vizuale, în partea umbroasă a plăjii. Grădinarul, apărîndu-și capul și umerii cu o pălărie uriașă de pai, înconjura cu o dungă de vopsea albastră marginea unei bărcuțe răsturnate cu fundul în sus, susținută de niște capre de lemn. O barcă cu motor se zărea venind în direcția plăjii, după ce ocolise limba de pămînt dinspre partea îndepărtată a golfului. Pe măsură ce se apropia, se putea distinge silueta fină, lungă și slabă a lui Köche, directorul hotelului „Réserve", aplecat pe bara cîrmei. Celălalt om din barcă era un pescar din sat. După cîte se părea, fuseseră în larg din zorii zilei. Poate că la dejun vom avea ocheană. În zare se vedea un transatlantic al Companiei Lloyd — olandeze ce naviga de la Marsilia spre Villefranche. Totul era plăcut și liniștit.

În clipele acelea mă gîndeam că mîine seară va trebui să-mi împachetez lucrurile și că sîmbătă dis-de-dimineață voi lua autobuzul spre Toulon ca să prind trenul pentru Paris. Trenul va sosi în apropiere de Arles pe cea mai mare căldură a zilei, corpul mi se va lipi de banca

acoperită cu piele goasă, într-un compartiment de clasa treia. Peste tot se va fi așternut un strat gros de praf și de funingine. La Dijon, o să mă simt obosit și o să-mi fie sete. Nu trebuie să uit să iau cu mine și o sticlă cu apă, poate chiar cu puțin vin în ea. Voi fi fericit să mă văd la Paris, deși nu pentru un timp prea îndelungat. Va trebui să fac drumul pe jos de la peronul gării Lyon pînă la peronul metroului. Valiza o să mi se pară grea. *Direction Neuilly*, de acolo spre *Concorde*. Acolo voi schimba *direction Mairie d'Issy* spre gara *Montparnasse*. Din nou apoi schimbare de direcție, de la *Porte d'Orléans* spre *Alésia*. Voi ieși la *Montrouge*. Apoi *Avenue de Châtillon*. Hotelul „Bordeaux". Iar luni dimineața mă va aștepta micul dejun pe o măsuță la „Café de l'Orient". După aceea încă o călătorie cu metroul, de la *Denfert-Rochereau* la *Palace de l'Etoile* și, în fine,apoi pe jos pe *Avenue Marceau*. Domnul Mathis va fi acolo :

— Bună dimineața, *monsieur* Vadassy ! Arătați foarte bine. În acest trimestru veți avea de predat un curs de engleză pentru începători, unul de germană pentru avansați și unul de italiană pentru începători. Eu mă voi ocupa de cei avansați la engleză. Avem doisprezece studenți noi. Sînt trei oameni de afaceri și nouă chelneri. Pe toți îi interesează engleza, pe nici unul maghiara.

Încă un an înaintea noastră ! Deocamdată însă, erau pinii și marea, stîncile roșcate și nisipul. Mă întinsei cu voluptate pe șezlong și deodată o șopîrlă țîșni ca săgeata pe lespezile terasei. Se opri brusc ca să se încălzească la soare dincolo de umbra ce o arunca scaunul meu. Puteam să văd cum îi zvîcnește pulsul în beregată. Coada îi era răsucită într-un semicerc clar, cu o tangentă formată de despărțitura diagonală dintre lespezile terasei. Șopîrlele au un ciudat simț propriu, acela de a desena curbe misterioase.

Tocmai această șopîrlă îmi reaminti de fotografiile mele. Două obiecte de valoare am pe lume : unul este un aparat fotografic, iar celălalt o scrisoare datînd din 10 februarie 1867 de la Deák [1] către von Beust. De mi-ar

[1] *Deàk Ferenc* (1803-1876), om politic maghiar; inițiator al politicii de compromis față de Austria.

oferi cineva bani pentru scrisoare, i-aș ceda-o cu recunoștință, în schimb la aparatul meu fotografic țin foarte mult și numai foamea m-ar putea hotărî să mă despart de el. Nu sînt un fotograf prea bun, dar îmi place grozav să cred că sînt.

Am fotografiat la „Réserve", și cu o zi în urmă am dus un film farmacistului din sat ca să mi-l developeze. De obicei, nu-mi trece măcar prin minte să dau altora filmele la developat. Jumătate din plăcerea fotografului amator constă în a-și executa singur, în camera obscură, această lucrare. Experimentam însă un procedeu și dacă n-aș fi văzut rezultatele experiențelor înainte de a pleca din St. Gatien, n-aș fi avut prilejul să mă folosesc de ele. Lăsasem așadar filmul la farmacist. Negativul urma să fie developat și uscat pînă la ora unsprezece. Era unsprezece și jumătate. Mă gîndeam că dacă m-aș duce acum la farmacist, aș avea timp să mă înapoiez, să fac o baie în mare și apoi să iau un aperitiv înainte de dejun.

Pornii de-a lungul terasei, apoi înconjurai grădina și urcai cîteva trepte spre șosea, în timp ce un soare dogoritor făcea să tremure aerul deasupra asfaltului. Nu purtam pălărie și cînd mi-am atins părul aveam impresia că arde ca focul. Mi-am acoperit capul cu o batistă și am luat-o pe deal, apoi în josul străzii principale ce duce în port.

În farmacie era răcoare iar mirosurile de parfumerie și dezinfectante îmbălsămau aerul. Nici nu se stinse bine sunetul clopoțelului de la ușă că famacistul din spatele tejghelei își îndreptă ochii spre mine. Privirile ni se întîlniră, dar el părea că nu mă recunoaște.

— *Monsieur ?*

— Am lăsat ieri aici un film la developat.

— Nu-i încă gata !

— Dar mi-ați promis pentru ora unsprezece.

— Nu-i încă gata, repetă farmacistul răspicat.

O clipă nu spusei nimic. Comportarea farmacistului era cam ciudată. Ochii lui măriți de lentilele groase de cristal ale ochelarilor, rămăseseră ațintiți asupra mea. Aveau o strălucire stranie. Apoi mi-am dat seama ce înseamnă toate astea. Omului îi era teamă.

Îmi reamintesc că acest fapt mi-a provocat un ușor șoc. Îi era frică de mine. Îi era teamă de mine, care o viață întreagă m-am temut de alții! Găsisem în sfîrșit pe cineva căruia să-i inspir teamă. Îmi venea să rîd. Totodată eram însă și indignat, căci îmi închipuiam că știu ceea ce s-a putut întîmpla. Mi-a stricat filmul.

— Negativul n-a ieșit bine ? am întrebat eu.

El clătină energic din cap.

— Perfect, domnule. Trebuie doar să-l usuc. Dacă sînteți amabil să-mi dați numele și adresa dumneavoastră, vă voi trimite filmul cu fiul meu, îndată ce negativul va fi gata.

— Bine, atunci voi reveni.

— Nu trebuie să vă deranjați, *monsieur*.

Glasul avea acum o nuanță ciudată de alarmă. O bănuială îmi trecu prin minte. Dacă omul a stricat filmul și dacă se ferea copilărește să-mi comunice chiar el vestea proastă, asta nu mă privea pe mine. Mă și resemnasem cu pierderea experiențelor mele.

— Foarte bine. I-am dat numele și adresa.

Le repetă cu voce tare pe cînd le nota.

— *Monsieur* Vadassy. *Hotel de la Réserve*.

Vocea lui deveni mai stinsă și-și umezi buzele înainte de a continua :

— Vă voi trimite filmul la adresa dumneavoastră de îndată ce va fi gata.

I-am mulțumit, îndreptîndu-mă spre ușa magazinului. Un om cu o pălărie de panama și un costum negru de sărbătoare ce-i venea prost se opri în fața mea. Caldarîmul era îngust și cum nu se mișca din loc ca să mă lase să trec, i-am șoptit o scuză și am încercat să mă strecor pe lîngă el. Dar în acest moment, străinul îmi strînse brusc brațul :

— *Monsieur* Vadassy ?

— Da ?

— Trebuie să vă rog să mă însoțiți pînă la comisariat.

— Dar pentru ce anume ?

— Doar o formalitate în legătură cu pașaportul dumneavoastră, *monsieur*, zise el cu o politețe flegmatică.

— Atunci n-ar fi cazul să mă duc să-mi iau pașaportul de la hotel ?

Nu răspunse dar privi peste capul meu, făcînd un semn imperceptibil. O altă mînă mă prinse şi mai strîns de braţul celălalt. Privii peste umăr şi observai că un agent în uniformă stătea în uşa farmaciei, în spatele meu. Farmacistul dispăruse.

Mîinile lor mă tot smuceau încoace şi încolo, nu cu prea multă blîndeţe.

— Nu înţeleg, am spus eu.

— Vei înţelege, răspunse scurt şi răspicat cel îmbrăcat în haine civile. *Allez, file !* [1]

Acum nu mai era de loc politicos.

[1] Haide, mişcă-te. (fr.)

2.

Drumul pînă la poliţie se sfîrşi în linişte. După demonstraţia de autoritate de la început, agentul rămase cu cîţiva paşi în urmă, îngăduindu-mi astfel s-o iau înainte cu omul îmbrăcat în haine civile. Eram mulţumit, deoarece nu doream de loc să fiu condus de mînă prin sat, ca şi cum aş fi fost un hoţ de buzunare. Cum se întîmplă totuşi, am atras cîteva priviri curioase şi chiar am prins cu urechea o remarcă batjocoritoare a doi trecători făcînd aluzie la *violon*.

Argoul francez este foarte greu de priceput. Ţi-ai putea închipui că „vioară" înseamnă orice altceva, afară de comisariatul de poliţie. E singura clădire din St. Gatien într-adevăr urîtă, un fel de cub respingător din beton, murdar, cu nişte ferestre asemănătoare unor ochi. Este situată la vreo cîteva sute de metri departe de sat, dincolo de golf; mărimea ei se explică prin aceea că adăposteşte administraţia poliţiei pe o arie al cărei centru este întîmplător St. Gatien. Faptul că St. Gatien este în acelaşi timp unul din satele cele mai mici din zona aceea, mai puţin accesibile şi mai respectuoase faţă de lege, era, evident, trecut cu vederea de forurile corespunzătoare.

Camera în care am fost introdus n-avea nimic altceva decît o masă şi cîteva bănci de lemn. Omul în haine civile se retrase cu importanţă lăsîndu-mă cu agentul, care se aşeză pe bancă alături de mine.

— Va dura mult treaba asta ?

— N-aveţi voie să vorbiţi.

Am privit pe fereastră. Dincolo de golf puteam vedea umbrelele colorate ale plajei hotelului „La Réserve". Nu o să mai am timp, gîndii eu, să fac o baie în mare. În schimb poate că la înapoiere o să iau un aperitiv la una din cafenele. Toată povestea asta era foarte plicticoasă.

— *Attention*, zise pe neașteptate agentul ce mă escorta. Ușa se deschise și un om mai în vîrstă, cu un toc înfipt după ureche, fără chipiu, cu tunica descheiată, ne făcu semn să ieșim. Agentul meu își ridică gulerul, își aranjă tunica, își îndreptă chipiul, îmi strînse puternic brațul fără ca să fie nevoie și mă conduse printr-un coridor într-o cameră aflată la capătul acestuia. Bătu ușor la ușă și o deschise. Apoi mă împinse înăuntru.

Simții sub picioare o zdreanță de covor. Față în față cu mine, îndărătul unei mese, cu un vraf de hîrtii răspîndite alandala, ședea un omuleț ce părea a fi un afacerist. Era comisarul. Lîngă masă, pe un scăunel, cu brațele arcuite, ședea țeapăn un om foarte gras într-un costum crem. Afară de o șuviță sură, lipită pe cutele de grăsime din jurul gîtului, era chel. Pielea feței era moale și fălcile îi atîrnau în cute, trăgîndu-i în jos colțurile gurii. Acestea îi dădeau un vag aer de om al legii. Ochii îi erau extraordinar de mici, iar pleoapele mari. Nădușeala îi curgea pe față și-și vîrîse înăuntrul gulerului o batistă stoarsă. Nu mă privea.

— Josef Vadassy ?

Astfel mi se adresă comisarul.

— Da.

Comisarul făcu un semn agentului ce se afla în spatele meu și acesta ieși, închizînd încet ușa în urma lui.

— Buletinul dumitale de identitate !

Am scos buletinul din portofel și i l-am prezentat. Trase o foaie de hîrtie spre el și începu să ia notițe.

— Vîrsta ?

— Treizeci și doi.

— După cîte văd ești profesor de limbi străine ?

— Da.

— Unde ești angajat ?

— La școala de limbi străine Bertrand Mathis, *Avenue Marceau* nr. 114 bis, Paris, 6.

În timp ce comisarul scria toate astea, îmi aruncai privirea spre omul cel gras. Ochii îi erau închiși și-și făcea ușor vînt cu batista.

— *Attention !* zise comisarul cu glas ascuțit. Cu ce fel de afaceri te ocupi aici ?

— Îmi petrec concediul.

— Eşti cetăţean iugoslav ?

— Nu, ungur.

Comisarul privea neplăcut impresionat. Simţeam cum mă lasă curajul. Lunga şi laborioasa explicaţie a situaţiei cetăţeniei mele sau, mai bine zis, a absenţei unei cetăţenii, urma de-abia să fie dată. În mod infailibil, aceasta stîrnea cele mai rele instincte ale oficialităţii. Comisarul scotoci printre hîrtiile ce se aflau pe masă. Deodată scoase o exclamaţie de satisfacţie şi-mi vîrî ceva sub nas.

— Atunci cum explici asta, *monsieur* ?

Cu o tresărire mi-am dat seama că „asta" reprezenta paşaportul meu, paşaport ce credeam că se află în valiza de la hotel. Asta însemna că poliţia fusese în camera mea. Începui să mă simt îngrijorat.

— Aştept explicaţia, *monsieur*. Cum explici că dumneata, un ungur, te foloseşti de un paşaport iugoslav ? Şi pe deasupra de unul care nu mai este valabil de zece ani ?

Cu coada ochiului observai că omul cel gras încetase de a-şi mai face vînt şi începui să dau explicaţia învăţată pe de rost.

— M-am născut la Szabadka în Ungaria. În urma tratatului de la Trianon din 1919, oraşul Szabadka a fost integrat în teritoriul iugoslav. În 1921 am fost student la universitatea din Budapesta. În acest scop am obţinut un paşaport iugoslav. Pe cînd mă aflam încă la universitate, tatăl şi fratele meu mai în vîrstă au fost împuşcaţi de poliţia iugoslavă, din motive politice. Mama murise în timpul războiului şi nu mai aveam nici un fel de rude sau prieteni. Fusesem sfătuit să nu mai încerc să mă înapoiez în Iugoslavia. Condiţiile din Ungaria erau îngrozitoare. în 1922 am plecat în Anglia, unde am rămas, predînd limba germană la o şcoală din apropierea Londrei, pînă în anul 1931, cînd mi s-a retras permisul de exercitare a profesiei. Am fost unul dintre nenumăraţii străini cărora li s-au retras atunci cărţile de muncă. Îndată ce mi-a expirat paşaportul, am depus o cerere de reînnoire la legaţia iugoslavă din Londra, dar mi-a fost respinsă pe motivul că încetasem de a mai fi cetăţean iugoslav. Mai tîrziu am optat pentru cetăţenia britanică, dar în momentul cînd mi s-a retras dreptul de muncă,

am fost silit de împrejurări să-mi caut de lucru în altă parte. Am plecat deci la Paris. Autoritățile polițienești mi-au eliberat autorizația de rămînere provizorie, cu condiția însă ca o dată plecat din Franța să nu mi se mai permită înapoierea. De atunci am depus cerere pentru obținerea dreptului de cetățenie franceză.

Îi priveam pe rînd pe amîndoi. Omul cel gras își aprinse o țigară, comisarul trînti cît colo cu dispreț pașaportul meu fără valoare și aruncă o privire colegului său. Mă uitam tocmai la comisar, cînd omul cel gras deschise gura ca să vorbească. Glasul lui mă făcu să tresar, fiindcă de pe buzele groase, din falca aceea masivă și corpul enorm venea un timbru subțire, ușor răgușit.

— Care au fost acuzațiile politice pentru care tatăl și fratele dumitale au fost împușcați ? întrebă el.

Vorbea încet și cu grijă, ca și cum îi era teamă că nu cumva să i se stingă vocea. Cînd m-am întors spre dînsul ca să răspund, își aprindea o țigară, așa cum se aprinde țigara de foi, suflînd o dîră de fum spre capătul ce ardea.

— Erau social-democrați, am spus eu.

Comisarul exclamă „Aha !“ ca și cum totul era acum perfect clarificat.

— Atunci asta ar explica poate... începu el în silă. Dar omul cel dolofan ridică mîna, întrerupîndu-l.

O mînă mică și groasă, cu un colac de grăsime împrejurul încheieturii, ca acela al unui copilaș.

— Ce limbi predai, *monsieur* Vadassy ? mă întrebă cu un ton blînd.

— Germana, engleza, italiana, uneori chiar maghiara. Nu văd totuși ce legătură pot să aibă întrebările astea cu pașaportul meu.

El se prefăcu că nu ia în seamă ultima mea observație.

— Ai fost în Italia ?

— Da.

— Cînd ?

— În copilărie. Îmi petreceam de obicei vacanța acolo.

— N-ai mai fost în timpul actualului regim ?

— Din motive bine întemeiate, nu.

— Cunoști vreun italian în Franța ?

— Da, pe unul care lucrează unde lucrez şi eu. E profesor ca şi mine.

— Numele lui ?

— Filipino Rossi.

Observai cum comisarul îşi notă numele.

— Alţii ?

— Nu !

— Eşti fotograf, *monsieur* Vadassy ?

— Da, amator.

— Cîte aparate de fotografiat ai ?

— Unul. Întrebarea mi s-a părut fantastică.

— De ce fabricaţie ?

— Zeiss-Contax.

Deschise un sertar al biroului.

— Ăsta-i ?

Am recunoscut aparatul.

— Da ăsta e, am spus eu enervat. Şi aş dori să ştiu cu ce drept mi-aţi scos din cameră lucrurile ce-mi aparţin. Vă rog să mi-l înapoiaţi.

Am întins mîna spre el. Comisarul puse aparatul înapoi în sertar.

— Ai şi alt aparat afară de ăsta ?

— V-am spus o dată că nu !

Un rînjet de triumf răsări pe faţa comisarului. Deschise din nou sertarul.

— Atunci, stimate *monsieur* Vadassy, cum îţi explici faptul că farmacistul din sat a primit de la dumneata pentru developare filmul acesta care are o lungime de film cinematografic ?

L-am privit fix. În mîinile lui întinse ţinea negativul developat ce-l lăsasem farmacistului. Din locul unde şedeam puteam vedea prin lumina ferestrei filmările mele experimentale ; două duzini cu un singur subiect : şopîrle. Apoi am văzut cum comisarul rînjeşte din nou. Am rîs plin de mînie, cît am putut :

— Acum îmi dau seama, am spus cu hotărîre, că nu sînteţi fotograf, *monsieur*. ăsta nu-i un film cinematografic.

— Nu ?

— Nu. Admit că seamănă puţin cu unul. Dar veţi constata că filmul cinematografic este cu un milimetru

mai îngust. Asta-i o bobină standard de 36/24 pentru expuneri de 36 milimetri la aparatul Contax.

— Așadar, fotografiile astea au fost luate cu aparatul ăsta de aici, aparatul care a fost găsit în camera dumitale ?

— Desigur.

Interveni o pauză mai îndelungată. Observai cum cei doi schimbau priviri între ei.

— Cînd ai sosit la St. Gatien ?

Întrebarea o punea din nou omul cel gras.

— Marți.

— De unde ?

— De la Nisa.

— Cînd ai plecat din Nisa ?

— Am plecat cu trenul de 9^{29}.

— Cînd ai sosit la „Réserve" ?

— Exact înainte de masa de seară, cam pe la orele șapte.

— Trenul de la Nisa sosește însă la Toulon la 3^{30}. La ora 4 pleacă un autobuz de acolo spre St. Gatien. Ar fi trebuit să sosești la ora cinci. Cum explici întîrzierea ?

— Dar asta-i ridicol !

Privi repede spre tavan. Ochii lui mici deveniră glaciali și amenințători.

— Răspunde la întrebarea mea, de ce ai întîrziat ?

— Foarte bine. Am lăsat valiza în gara Toulon și m-am dus să mă plimb pe jos, pe malul apei. Nu văzusem pînă atunci Toulonul ; de altfel mai pleca un autobuz la ora șase.

Își șterse cu grijă interiorul gulerului

— Ce salariu ai, *monsieur* Vadassy ?

— O mie șase sute de franci pe lună.

— Nu prea mult, nu ți se pare ?

— Din nefericire, nu-i prea mult.

— Contaxul nu-i un aparat scump ?

— E un aparat bun.

— Nu mă îndoiesc ; te întreb însă cît l-ai plătit ?

— Patru mii cinci sute de franci.

Fluieră ușor.

— Aproape salariul pe trei luni, nu-i așa ?

— Dar fotografiatul e pasiunea mea.

— De, mi se pare o pasiune cam costisitoare ! Se pare că eşti destul de ingenios ca s-o scoţi la capăt cu un salariu de o mie şase sute de franci pe lună. În plus, concediul la Nisa precum şi şederea la „Réserve“ ! Mai mult decît ne putem permite noi bieţii funcţionari de poliţie. Ce spui, domnule comisar ?

Comisarul zîmbi cam sardonic. Simţeam cum îmi năvăleşte sîngele în obraz.

— Am făcut economii ca să-mi cumpăr un aparat fotografic, am spus. Cît priveşte concediul este primul pe care mi l-am îngăduit în ultimii cinci ani. Am pus şi pentru asta bani deoparte.

— Firește.

Comisarul rînji cam batjocoritor, rostind acest cuvînt. Rînjetul lui mă scoase din sărite.

— Acum, *monsieur*, am protestat cu mînie, ştînt sătul de toate astea. E rîndul meu să vă cer explicaţii. În definitiv ce doriţi de la mine ? Sînt pregătit să vă răspund la întrebări în legătură cu paşaportul meu. Dumneavoastră aveţi tot dreptul să le puneţi. Dar nu aveţi dreptul să vă însuşiţi obiecte ce-mi aparţin. Nu aveţi dreptul să mă interogaţi în modul ăsta despre afacerile mele personale. În privinţa acelor negative cărora pare să le atribuiţi o importanţă atît de misterioasă, nu am ştiut pînă acum că fotografiatul unor şopîrle este interzis. Uitaţi ce-i, *messieurs*, n-am comis nici o crimă, dar mi-e foame şi e timpul să-mi iau micul dejun. Vă rog să-mi înapoiaţi imediat aparatul fotografic, filmul şi paşaportul.

Pentru moment se aşternu o linişte mormîntală. Priveam cînd la unul, cînd la celălalt. Nici unul nu se mişca.

— Foarte bine, am spus în cele din urmă, întorcîndu-mă spre uşă.

— Un moment, replică omul cel gras.

M-am oprit.

— Ei, ce mai vreţi acum ?

— Te rog nu-ţi mai pierde timpul degeaba şi nu ne face nici pe noi să ni-l pierdem. Omul care stă afară la uşă nu-ţi va permite să pleci. Mai avem să-ţi punem cîteva întrebări.

— Puteţi să mă ţineţi aici cu forţa, am spus indignat, dar nu puteţi să mă siliţi să vă răspund la alte întrebări.

— Firește, zise încet omul cel gras, asta-i legea. Dar te putem sfătui să te conformezi, e doar în interesul dumitale.

N-am mai zis nimic.

Omul cel gras luă negativul de pe masa comisarului şi ţinîndu-l în faţa luminii îl trecu printre degete.

— Peste două duzini de fotografii, comentă el şi, practic vorbind, toate la fel. Mi se pare curios. Nu eşti de aceeaşi părere, Vadassy ?

— Nicidecum, am răspuns scurt. Dacă aveaţi vreo idee despre fotografiat sau dacă eraţi măcar un observator obişnuit aţi fi remarcat că fiecare dintre fotografii este altfel luminată, astfel că, în fiecare, umbrele sînt dozate în alte moduri. Faptul că obiectul fotografiat este în fiecare caz o şopîrlă n-are nici un fel de importanţă. Diferenţele constau în modul în care cade lumina asupra fiecăreia. Oricum, chiar dacă aş dori să fac o sută de imagini de şopîrle la soare, nu văd ce interes ar prezenta asta pentru dumneavoastră.

— Asta-i o explicaţie foarte ingenioasă, Vadassy. Într-adevăr, foarte ingenioasă. Dar acum lasă-mă să-ţi spun ceea ce cred eu. Părerea mea este însă că nu ai nici cel mai mic interes pentru cea ce ai fotografiat în cele douăzeci şi şase de experienţe şi că mai degrabă ai căutat să consumi filmul cît mai repede cu putinţă ca să termini bobina şi să developezi celelalte zece clişee.

— Celelalte zece ? Dar despre ce-i vorba ?

— Nu-i o pierdere de timp să te prefaci că nu ştii, Vadassy ?

— Într-adevăr, nu înţeleg de loc la ce vă referiţi.

Se sculă de pe scaun şi rămase în picioare lîngă mine.

— Cum nu înţelegi ? Dar despre primele zece clişee ce ai de spus, Vadassy ? Nu vrei să ne explici, atît comisarului cît şi mie, cu ce scop ai făcut *acele* fotografii ? Desigur că ne-ar interesa foarte mult să ştim. Mă ciocăni cu degetul pe piept. Oare tot lumina te interesa aşa de mult, Vadassy, sau masa de umbre ale noilor fortificaţii dinafara portului naval al Toulonului ?

Am rămas cu gura căscată.

— Nu cumva e o glumă ? Singurele fotografii care se mai găseau pe pelicula aceea erau cîteva făcute cu ocazia carnavalului de la Nisa, ce avusese loc cu o zi înainte de plecarea mea.

— Recunoşti că fotografiile de pe acest film sînt făcute de dumneata ? rosti el apăsat.

— Da, am mai spus-o.

— Bine. Priveşte-le, te rog.

Am luat negativul, l-am ţinut la lumină şi l-am desfăşurat încet printre degete. Şopîrle, şopîrle şi iar şopîrle. Unele dintre imagini erau foarte reuşite. Şopîrle. Alte şopîrle. Deodată mă oprii. Îmi îndreptai ochii în sus. Amîndoi mă priveau cu atenţie.

— Continuă, Vadassy, zise comisarul în mod ironic, nu te osteni să te arăţi surprins.

Nu-mi venea să-mi cred ochilor. Privii din nou negativul. Era o filmare panoramică a unei părţi a coastei, în parte întunecată de ceva ce părea o crenguţă aproape de lentila aparatului. Era ceva pe linia coastei — o fîşie scurtă, cenuşie. O altă fotografie, de rîndul acesta luată de mai aproape şi dintr-un unghi diferit, al aceleaşi fîşii cenuşii. Într-o parte erau cîteva obiecte care arătau ca nişte chepenguri. Alte imagini. Două din ele luate din acelaşi unghi ; alta era luată de sus în jos, şi mai de aproape. Pe urmă se iviră trei clişee, aproape complet voalate, ale unei mase obscure, aflată în faţa aparatului fotografic. Marginea masei era pătată şi foarte slab imprimată, ca o bucată de cîrpă. Se mai vedea apoi ceva, complet neclar şi foarte aproape de aparat, ce părea o suprafaţă de beton. Ultima din ele era supraexpusă şi numai un colţ era întunecat. Imaginea era luată de la capătul unui fel de galerii late de beton. Se mai vedeau unele dispozitive curioase de iluminare. Un moment am fost nedumerit. Apoi am înţeles, în sfîrşit. Priveam ţevile lungi şi lucioase ale unor tunuri de asediu.

3.

De formalitățile arestării mele se ocupa un judecător de instrucție, un omuleț hărțuit, care, îndemnat de inspectorul gras mă supuse unei anchete superficiale, înainte de a da dispoziții comisarului să-și expună capetele de acuzare. După cum am aflat, eram acuzat de spionaj, de încălcarea legilor într-o zonă militară prin luarea unor fotografii care, aflîndu-se în posesia mea, erau socotite primejdioase pentru securitatea Republicii Franceze. După ce mi-au fost citite acuzațiile și am declarat că le-am înțeles, mi s-a luat cureaua ca nu cumva să mă spînzur, mi-au golit buzunarele și, ținîndu-mi pantalonii cu mîinile, m-am lăsat condus într-o celulă din spatele clădirii. Acolo am fost lăsat singur.

Scurt timp după asta, am început să mă gîndesc cu mai mult calm. Era ridicol. Jignitor. Imposibil. Totuși se întîmplase. Mă aflam într-o celulă a poliției, arestat sub învinuirea de spionaj. Pedeapsa, în caz de condamnare, ar fi poate patru ani de detențiune — patru ani într-o închisoare franceză — și apoi expulzarea. Aș fi putut rezista închisorii — chiar uneia franceze — dar expulzarea! Simțeam că mă îmbolnăvesc și eram disperat de teamă. Dacă eram expulzat din Franța, nu mai aveam unde să mă mai duc. În Iugoslavia aș fi fost arestat. În Ungaria n-aș fi fost admis. Nici în Germania și nici în Italia. Chiar dacă un spion condamnat ar putea ajunge în Anglia fără pașaport, nu i s-ar permite să ocupe o slujbă. În America n-aș fi decît un străin indezirabil. Republicile sud-americane ar pretinde o garanție bănească pentru buna mea purtare, bani pe care nu-i aveam. Uniunea Sovietică nu m-ar putea ajuta fiind un spion condamnat, așa cum n-ar putea nici Anglia. Și chinezii îți cereau pașaport. Nicăieri n-aș fi putut să mă stabilesc, nicăieri. Dar în definitiv, ce importanță avea?

Nu interesa pe nimeni ce ar urma să se întîmple unui biet profesor de limbi străine fără cetățenie. Nici un consul n-ar interveni în favoarea lui ; nici un parlament, nici un Congres, nici o Cameră de deputați nu s-ar interesa de soarta lui. În mod oficial, el nici nu există ; e o abstracție, un fel de spirit. Tot ce ar putea face, în mod decent și logic, ar fi să-și curme zilele.

M-am stăpînit din răsputeri. Mă năpădea isteria. Nu eram încă un spion condamnat. Mă mai găseam încă în Franța. Trebuia să-mi pun mintea la contribuție, să mă gîndesc ca să descopăr cea mai simplă explicație ce se poate da prezenței acelor fotografii în aparatul meu fotografic. Trebuia să cercetez fondul lucrurilor. Trebuia să-mi îndrept gîndurile înapoi la Nisa.

După cum îmi aminteam, pusesem un nou rol-film în aparat și efectuasem luni fotografiile carnavalului. M-am înapoiat apoi la hotel și mi-am pus aparatul în valiză. În seara aceea, cînd am împachetat mai tîrziu, era încă acolo. Rămăsese în valiza mea pînă marți seara cînd am despachetat lucrurile la „Réserve". În timpul cît am stat la Toulon, valiza mea fusese depozitată la biroul de bagaje al gării. Să fi putut oare cineva să se folosească de ea în cele două ore cît m-am plimbat prin Toulon ? Imposibil. Valiza era încuiată și nimeni n-ar fi putut s-o deschidă prin efracție în cele două ore cît s-a aflat la biroul de bagaje și astfel să fure aparatul, să execute fotografiile periculoase și apoi să aducă aparatul înapoi. Afară de asta, ce rost mai avea să aducă aparatul înapoi ? Nu, această presupunere nu stătea în picioare.

Îmi trecu apoi prin minte altă idee. Fotografiile care se presupunea că le luasem, erau primele zece de pe bobină. Așa trebuie să fi fost, deoarece ultima din seria șopîrlelor era a treizeci și șasea. După cum se știe, nu poți derula un film pe dos și nici nu era un film cu expuneri duble. Deci, cum filmul fusese început în timpul carnavalului din Nisa, în locul lui trebuie să fi fost pus unul nou, înainte de a se fi luat fotografiile din Toulon. Foarte emoționat, am sărit din patul pe care ședeam și pantalonii îmi căzură jos. I-am ridicat și, cu mîinile în buzunare, am început să măsor celula încolo și încoace.

Desigur! Acum îmi aduceam aminte. Am fost oarecum surprins să constat că în momentul cînd începusem experimentările cu exponometrul, aparatul înregistrase numărul unsprezece. Credeam că făcusem numai opt clişee la Nisa. Dar e foarte uşor să uiţi numerele unor clişee fără importanţă, mai ales atunci cînd sînt treizeci şi şase de clişee pe bobină. Da, cu siguranţă că filmul fusese schimbat. Dar cînd? Desigur că nu putuse fi schimbat înainte de sosirea mea la „Réserve"; începusem să fotografiez şopîrlele de-abia în dimineaţa următoare, după micul dejun. Am ajuns deci la concluzia că în intervalul de marţi, de la ora 7 seara şi pînă miercuri la ora 8,30 dimineaţa (ora micului dejun), aparatul mi-a fost luat din cameră, hoţul a introdus în el un film nou, s-a dus la Toulon, a pătruns în zona militară păzită cu multă străşnicie şi a făcut fotografiile, apoi s-a înapoiat la „Réserve", aducînd şi lăsînd aparatul în camera mea.

Nu prea părea posibil şi cu atît mai puţin probabil. Făcînd chiar abstracţie de orice altă obiecţie, rămînea problema luminii. Pe la ora 8 seara e aproape întuneric şi cum eu nu sosisem înainte de şapte, astă însemna că ziua de marţi putea fi exclusă. Chiar presupunînd că fotograful plecase seara tîrziu şi începuse lucrul a doua zi, o dată cu răsăritul soarelui, ar fi trebuit să lucreze foarte repede şi cu multă îndemînare ca să-mi poată strecura aparatul înapoi în cameră, în timp ce eu mă aflam în pat, privind pe fereastră. Totuşi de ce să-mi înapoieze aparatul cu filmul în el? Şi, în sfîrşit, cum a intrat poliţia pe fir? S-o fi anunţat oare cel care executase fotografiile, fără să-şi divulge numele? Desigur, mai era şi farmacistul la mijloc. Evident că poliţia stătuse la pîndă să-l înhaţe pe posesorul negativului. Poate că farmacistul a fost prins cu fotografiile şi a jurat că nu-i aparţineau. Dar asta nu explica de loc faptul că se aflau împreună cu fotografiile mele experimentale. Pe negativ nu era vizibil nici un fel de montaj. Totul era o enigmă îngrozitoare.

Tocmai pe cînd mă agitam să caut o a treia explicaţie, se auziră paşi pe coridorul de afară şi uşa celulei se deschise. Intră omul cel gras în costumul crem. Uşa se închise în spatele lui. Mai întîi îşi şterse cu batista interiorul gulerului, apoi îmi făcu un semn şi se aşeză pe pat.

— Stai jos, Vadassy.

Mă așezai pe singurul obiect de mobilier ce se mai afla în cameră, un bideu de fier emailat, cu capac de lemn. Ochii lui mici și primejdioși mă cercetau foarte atent.

— N-ai dori o farfurie cu supă și puțină pîine ?

Nu mă așteptam la asta.

— Nu, mulțumesc. Nu mi-e foame.

— Poate o țigară ?

Îmi oferi un pachet mototolit de *Gauloises*. Gestul acesta de solicitudine mi se păru foarte suspect ; am luat totuși o țigară. Îmi dădu s-o aprind de la capătul țigării lui. Apoi, își șterse cu multă grijă nădușeala de pe buza de sus și din dosul urechilor.

— De ce, spuse el în sfîrșit, ai admis că ai făcut fotografiile alea ?

— Asta-i altă anchetă oficială ? am întrebat eu.

Cu batista udă leoarcă de nădușeală își șterse scrumul ce-i căzuse pe pîntece.

— Nu.

Judecătorul de instrucție al districtului îți va lua un interogatoriu oficial. E o chestiune ce nu mă privește. Eu fac parte din siguranța generală și sînt atașat pe lîngă Serviciul de informații al Departamentului naval. Poți deci să-mi vorbești deschis fără nici un înconjur.

Nu am putut înțelege cum ar fi cu putință ca un spion să vorbească deschis unui membru al Serviciului de informații de pe lîngă Departamentul naval, totuși n-am menționat acest lucru. Intenționam într-adevăr să vorbesc atît de liber pe cît îmi era îngăduit.

— Foarte bine. Am admis că am făcut fotografiile deoarece le făcusem într-adevăr. Vreau să spun cele care erau pe film, în afară de primele zece.

— Fie. Dar atunci cum îți explici primele zece ?

— Cred că mi-a fost schimbat filmul din aparat.

El ridică sprîncenele. M-am afundat într-o povestire lungă ca să explic tot ce făcusem de cînd părăsisem Nisa și deducțiile la care am ajuns cu privire la originea fotografiilor încriminate. Mă ascultă cu atenție, dar după cît se părea nu era de loc impresionat.

— Desigur, toate acestea nu sînt dovezi, zise el după ce am terminat.

— Nici nu le prezint ca atare. Nu fac altceva decît să încerc să găsesc o explicație rezonabilă a acestei povești fantastice.

— Comisarul crede că a găsit explicația. Nu-l condamn. Privind lucrurile în față, așa cum se prezintă cazul, este net împotriva dumitale. Fotografiile sînt pe negativul care ai admis că-i al dumitale. Ești totodată și o persoană suspectă. Simplu !

L-am privit țintă în ochi.

— Conchid, însă, *monsieur*, că nu sînteți mulțumit de această explicație.

— N-am spus asta.

— Nu, dar atunci, cu greu pot să-mi explic prezența dumneavoastră aici, vorbindu-mi în acest mod, dacă ați fi fost mulțumit.

Fața lui se schimbă, schițînd un rînjet.

— Se pare că supraestimezi importanța dumitale. Nu mă interesează spionii, ci acei în al căror serviciu sînt.

— Atunci, am spus indignat, vă pierdeți timpul. Nu eu sînt persoana care a făcut fotografiile și singurul meu patron este *Monsieur* Mathis, care mă plătește ca să predau cursuri de limbi străine.

Părea însă că nu mă ascultă. Interveni o pauză.

— Comisarul și cu mine sîntem de acord, zise el în cele din urmă, că te afli într-una din următoarele trei situații : ești sau un spion deștept, sau unul foarte prost sau un om nevinovat. După părerea comisarului, ar trebui să afirm că te afli într-a doua. De la început, eu am înclinat să te cred nevinovat. Te-ai comportat prea stupid. Nici un vinovat n-ar putea fi atît de imbecil ca dumneata.

— Vă mulțumesc.

— Nu sînt de loc dornic de mulțumirile dumitale, Vadassy. A fost o concluzie ce mi-a displăcut foarte mult. În orice caz, acum nu mai pot face nimic pentru dumneata. Te rog să înțelegi asta. Ai fost arestat de comisar. Poate să fii nevinovat, dar n-o să mă simt cîtuși de puțin tulburat dacă vei fi trimis la închisoare.

— Sînt sigur de asta.

— Pe de altă parte, continuă el gînditor, esențialul este să știu cine a fost de fapt *acel* ce a făcut fotografiile.

Se așternu din nou tăcerea. Îmi dădeam seama că el se aștepta la o explicație oarecare din partea mea. Dar, la rîndul meu, îl lăsai să continue. Într-adevăr, după cîteva clipe spuse :

— Dacă reușim să descoperim pe adevăratul criminal, am putea să facem ceva pentru dumneata, Vadassy.

— Să faceți ceva pentru mine ?

Își drese zgomotos glasul.

— Ei bine, desigur, cum dumneata n-ai un consul să intervină, în cazul de față sîntem răspunzători și trebuie să avem grijă ca să fi tratat cum se cuvine. Cu condiția să colaborezi cu noi în mod satisfăcător, nu trebuie să-ți fie de loc teamă.

— V-am spus tot ce știu, *monsieur*...

Mă oprii. Mi se pusese un nod în gît, așa că nu mai puteam scoate nici un cuvînt. Dar omul cel gras crezu evident că mă așteptam să-și decline numele.

— Beghin, zise el. Michel Beghin.

Se opri ca să-și privească din nou regiunea pîntecelui. Idura din celulă era insuportabilă și puteam vedea cum dușeala de pe piept îi pătrundea prin cămașa sa vărtă.

— Oricum ar fi, adăugă el, cred că vei fi în stare să ne ajuți.

Se sculă de pe pat se duse la ușa celulei și lovi cu umnul în ea. Cheia țăcăni și în momentul acela văzui ară uniforma unui agent. Omul cel gras îi șopti ceva ce nu am putut înțelege și ușa se închise din nou. El mai mase în picioare acolo și-și aprinse o altă țigară. Peste minut ușa se deschise din nou și grasul luă ceva de agent. De îndată ce ușa se închise, se întoarse iar spre ine. Ținea în mînă aparatul fotografic.

— Îl recunoști ?

— Desigur.

— Ia-l și examinează-l foarte amănunțit. Aș vrea să știu dacă descoperi ceva curios la el.

L-am luat și am făcut ceea ce mi-a spus. Am încercat obturatorul, vizorul și telemetrul ; am scos lentilele și am

desfăcut cutia aparatului ; am controlat cu atenție fiecare colțișor și ascunziș al aparatului. În cele din urmă l-am așezat înapoi în casetă.

— Nu văd nimic curios. Este exact în starea în care l-am lăsat. Își puse mîna în buzunar și scoase o bucată de hîrtie împăturită. O ținu în sus.

— Asta am găsit-o în potofelul dumitale, Vadassy. Uită-te la ea !

Am luat hîrtia și am desfăcut-o. Apoi l-am privit.

— Dar ce vreți să spuneți cu asta ? am răspuns eu în defensivă. Nu-i altceva decît polița de asigurare a aparatului. După cum mi-ați reamintit, este vorba de un aparat scump. Am plătit cîțiva fraci ca să mă asigur împotriva unei eventuale pierderi sau, am adăugat apăsat, a unui furt.

El îmi luă hîrtia, scoțînd un oftat plin de răbdare.

— Norocul dumitale, zise el, e că justiția franceză se îngrijește de imbecili tot atît cît și de criminali. Polița asta de asigurare despăgubește pe Josef Vadassy împotriva pierderii aparatului Zeiss Ikon Contax cu seria nr. F/64 523/2. Te rog să te uiți la numărul seriei de pe aparatul de acolo.

M-am uitat. Numărul era altul.

— Dar, am exclamat iritat, ăsta nu-i aparatul meu. Cum se explică atunci că fotografiile mele se aflau pe negativul acela.

— Foarte simplu, scumpul meu imbecil, nu filmele au fost schimbate, ci aparatele. Acest aparat este de fabricație standard, folosit pe o scară largă. Ai folosit acest aparat cu imaginile făcute la Toulon ca să fotografiezi șopîrlele alea stupide. Ai observat chiar că numărul expunerilor era altul decît acela al aparatului dumitale. Ai scos filmul și l-ai dus la farmacist. El a văzut ce reprezentau aceste zece fotografii, așa cum orice prost ar fi putut să vadă și le-a adus la poliție. Acum îți dai seama, imbecilule.

Firește că îmi dădeam.

— Așadar, am spus eu, atunci cînd ați proclamat în mod așa de generos credința dumneavoastră în nevinovăția mea, erați perfect conștient de ea. Așa stînd lucru

rile, aș vrea să știu cu ce drept m-ați ținut arestat, după cum s-a întîmplat ?

Își șterse creștetul capului cu batista și mă măsură sub pleoapele lăsate în jos.

— Nu mă interesează arestarea dumitale. Nu pot face nimic. Cel ce-ți poartă sîmbetele e comisarul, deoarece dovada asta a zădărnicit actul de acuzare ; totuși, în interesul justiției, s-a declarat de acord ca să anuleze trei dintre acuzații. Deci, rămîne doar una.

— Care-i aceea ?

— Ai fost în posesia unor fotografii socotite primejdioase pentru siguranța Republicii. Asta-i un delict serios, adăugă el semnificativ. În afară de cazul cînd s-ar găsi mijloace ca să se anuleze și ăsta. Bineînțeles, voi interveni pe lîngă comisar în favoarea dumitale, dar mi-e teamă că în cazul că nu voi putea găsi un motiv destul de serios ca să justifice acest demers, care nu-i legal, acuzarea își va urma cursul. În cel mai fericit caz, asta ar însemna expulzarea.

Mi-a înghețat sîngele în vine.

— Vreți să spuneți, am răspuns eu cu fermitate că dacă nu sînt de acord să colaborez cu dumneavoastră, după cîte înțeleg, acuzarea asta ridicolă va fi întărită ?

Nu răspunse. Își aprinse a patra țigară. După ce termină, o lăsă să-i atîrne ușor între buzele lăsate în jos. Suflă fumul peste ea și privi gînditor la peretele gol, ca și cum ar fi fost un tablou, iar el un negustor de obiecte de artă, voind să știe cît să ofere.

— Aparatele fotografice, zise el gînditor, ar fi putut să fie schimbate pentru unul din trei motive : poate că cineva a vrut să-ți facă un rău ; poate că a vrut să scape de fotografii cît mai repede ; se mai poate, de asemenea, ca cineva să-l fi luat din greșeală. Cred că prima ipoteză trebuie eliminată. E prea banală. Nu a existat nici un fel de indiciu : a) că vei duce filmul la developat, b) că farmacistul va anunța poliția. A doua ipoteză este nereală. Fotografiile erau valoroase și posibilitatea de a le recupera foarte problematică. Afară de asta ele erau destul de sigure în aparat. Nu, personal cred că a fost o întîmplare. Aparatele sînt de un model identic și în cutii standard. Întrebarea care se pune e următoarea : unde

și cînd au fost schimbate ? În nici un caz la Nisa, deoarece mi-ai spus că ai luat aparatul înapoi la hotel și l-ai împachetat. Nici în cursul călătoriei, deoarece a fost tot timpul încuiat în valiza dumitale. Deci, schimbul nu s-a putut face decît la „Réserve". Dacă schimbul s-a făcut din greșeală, apoi asta era posibil numai în una din sălile puse la dispoziția publicului. La ce oră ? Spuneai că ieri ai adus aparatul la micul dejun ? Unde ai luat micul dejun ?

— Pe terasă.

— Ai luat aparatul cu dumneata ?

— Nu. L-am lăsat în cutie, pe unul din scaunele din hol, de unde urma să-l iau cînd treceam pe acolo ca să mă duc în grădină.

— La ce oră te-ai dus să iei micul dejun ?

— Cam pe la opt și jumătate.

— Și în grădină ?

— Cam după o oră.

— Și după aceea ai fotografiat ?

— Da.

— La ce oră te-ai înapoiat ?

— Era aproape douăsprezece.

— Ce-ai făcut pe urmă ?

— M-am dus direct în cameră și am scos rol-filmul.

— Așadar nu ți-ai lăsat aparatul înainte de a începe să fotografiezi șopîrlele decît timp de o oră, adică între opt treizeci și nouă treizeci ?

— Da.

— Și în timpul acesta era atîrnat pe un scaun, lîngă ușa ce duce în grădină ?

— Da.

— Acum bagă de seamă. Aparatul era în aceeași poziție cînd l-ai luat ca atunci cînd l-ai agățat pe scaun ?

M-am gîndit atent.

— Nu, n-a fost, am spus în cele din urmă. L-am lăsat atîrnat de cureaua cutiei pe spătarul unuia din scaune. Cînd l-am luat, se afla așezat pe alt scaun.

— Nu te-ai uitat între timp să vezi dacă aparatul mai era atîrnat în același loc unde l-ai lăsat ?

— Nu, de loc. L-am văzut pe scaun și l-am luat. De ce să mă mai uit ?

— Ai fi putut observa dacă mai era alt aparat atîrnat de rezămătoarea scaunului.

— Aș fi putut și să nu observ. Cureaua este lungă, astfel că aparatul ar fi atîrnat în realitate sub nivelul fundului scaunului.

— Bine. Rezultă deci că ai atîrnat aparatul pe spătarul scaunului. La înapoiere ai văzut un aparat identic așezat pe alt scaun. Crezînd că ăsta-i al dumitale, l-ai luat, lăsîndu-ți aparatul acolo unde îl pusesești la început, pe spătarul scaunului. Să presupunem că stăpînul celui de-al doilea aparat sosește mai tîrziu și constată că aparatul său lipsește de pe scaunul unde îl pusese, se uită de jur împrejur și-l descoperă pe al dumitale.

— E posibil.

— Toți pasagerii au coborît la micul dejun ?

— Nu pot să știu. La „Réserve" sînt în total optsprezece camere și nu sînt toate ocupate, dar eu nu sosisem decît cu o noapte înainte. N-aș putea să știu. Dar oricine ar fi coborît și ar fi străbătut holul, trebuia să treacă pe lîngă scaune.

— Atunci, scumpe Vadassy, putem spune cu o certitudine rezonabilă că unul dintre acei care locuiesc acum la „Réserve" este proprietarul acestui aparat și a făcut fotografiile acelea. Dar care dintre ei ? Cred că ar fi cazul să lăsăm la o parte chelnerii și personalul de serviciu, deoarece sînt cu toții din satul ăsta sau din satele vecine. Desigur că vom face cercetări, dar, după părerea mea, fără nici un rezultat. Afară de cei zece pasageri, mai sînt directorul Köche și soția lui. Acum fii atent, Vadassy, vinovatul a avut aparatul dumitale, un Zeiss-Ikon-Contax, identic cu acesta de aici. Îți dai seama desigur că e aproape imposibil să arestăm întreaga pensiune și să cotrobăim prin bagajele fiecăruia în parte. Afară de faptul că unii dintre ei sînt străini și consulii lor ar putea deveni supărători, am da greș și n-am putea găsi aparatul. În cazul ăsta vinovatul se va pune în gardă și atunci totul ar fi zadarnic. Cercetările, continuă el sarcastic, trebuie făcute de cineva a cărui prezență n-ar suscita nici un fel de suspiciune, de unul care ar putea descoperi discret cine a fost văzut cu un aparat Contax.

— Faceți aluzie la mine ?

— Ai putea proceda în mod foarte simplu, stabilind care pasageri au aparate fotografice. Acei care posedă aparate fotografice dar nu Contax, ar putea fi mai bănuiți decît acei care n-au de loc aparate. Îți dai seama, Vadassy, că persoana care se află în posesia aparatului dumitale poate să și știe despre schimbarea făcută. În cazul acesta, el l-ar ascunde, pentru a nu fi identificat drept proprietarul aparatului cu fotografiile din Toulon. Mai există încă o posibilitate, adăugă el visător, și anume că ar putea să încerce să-și obțină aparatul înapoi. În privința asta trebuie să fii foarte atent.

— Sugestia dumneavoastră este serioasă ?

Mă privi cu răceală.

— Crede-mă, prietene, că aș fi foarte bucuros dacă aș avea vreo alternativă. Nu pari prea inteligent.

— Dar știți bine că mă aflu în stare de arest, am obiectat cam înțepat. Veți fi în stare să-l convingeți pe comisar să mă lase liber ?

— Vei fi menținut sub stare de arest, dar vei fi lăsat liber pe cuvînt de onoare. Despre arestarea dumitale știe numai Köche. Ți-am vizitat camera, lucru care nu i-a prea plăcut, dar i-am explicat că era vorba despre pașaport și că aceasta s-a făcut cu învoirea dumitale. Vei declara că a fost o neînțelegere la mijloc și că ai fost reținut din greșeală. Îmi vei raporta aici, telefonic, în fiecare dimineață. Ai telefon la oficiul poștal din sat. Dacă dorești să mă găsești la orice altă oră din zi, vei telefona comisarului.

— Dar sîmbătă dimineața trebuie să plec la Paris, unde sînt așteptat să încep luni cursurile.

— Ai să rămîi aici pînă cînd vei avea permisiunea să pleci. De asemenea, nu vei face nici un fel de încercare de a lua legătura cu alte persoane, în afara celor de la „Réserve“ și de poliție.

Simțeam cum mă cuprinde disperarea.

— Am să-mi pierd slujba !

Beghin se sculă și mă privi de sus.

— Ascultă, Vadassy, zise el, și în vocea lui absurdă se simțea o nuanță neplăcută, mult mai amenințătoare decît fanfaronada comisarului. Vei sta la „Réserve“ pînă cînd îți vom spune noi să pleci. Dacă încerci să pleci mai

înainte, ai să fi arestat din nou și, mă angajez personal, să fii trimis cu vaporul la Dubrovnik, iar dosarul dumitale, va fi înaintat poliției iugoslave. Și bagă-ți mințile în cap. Cu cît îl vom descoperi mai repede pe autorul acelor fotografii, cu atît mai repede vei putea pleca. Dar nu recurge la nici un fel de trucuri și nu scrie nici un fel de scrisori. Ori faci ceea ce ți se ordonă, ori vei fi expulzat. Oricum, consideră-te norocos dacă poți evita expulzarea. Deci, ai grijă, ai înțeles ?

Desigur că da, era clar.

Peste o oră mă înapoiam pe drumul care duce de la comisariat în sat. Mi-am pus Contaxul pe umăr. Cînd mi-am vîrît mîna în buzunar, am simțit o bucată de hîrtie. Era o listă dactilografiată a pasagerilor de la „Réserve".

Cînd am ajuns acolo, Köche se afla în biroul său. În timp ce mă îndreptam spre camera mea, tocmai ieșea. Era îmbrăcat cu *bluejeans, maillot* și încălțat cu sandale. Judecînd după părul său ud, tocmai venise de la înot. Cu silueta slabă, ținuta încovoiată și felul lui adormit nu prea avea înfățișarea unui director.

— *Monsieur,* zise el zîmbind ușor. V-ați înapoiat, sper că n-a fost ceva serios. Poliția a fost azi-dimineață pe aici spunînd că are învoirea dumneavoastră și v-a luat pașaportul.

Căutam să par cît mai nemulțumit cu putință.

— Nu, nimic serios. O chestiune de identitate și o greșeală, care le-a răpit un timp fantastic de lung ca s-o descurce. S-au scuzat, dar ce puteam face ? Poliția franceză e complet ridicolă.

Mă privi cu seriozitate, își exprimă surprinderea și indignarea, mă lăudă pentru răbdarea dovedită. Nu părea însă de loc convins. Cu greu puteam să-l învinuesc. Mă simțeam prea slab ca să joc cu vreo speranță de reușită rolul cetățeanului ultragiat.

— *A propos, monsieur !* zise el în treacăt cînd mă pregăteam să urc scara, ați stabilit plecarea dumneavoastră pentru sîmbătă dimineață, dacă nu mă înșel ?

Deci voia să scape de mine. Mă prefăcui că reflectez asupra acestei chestiuni.

— Mă hotărîsem pentru sîmbătă, am zis, totuşi s-ar putea să stau o zi sau două în plus. Vreau să spun, am adăugat cu un surîs glacial, dacă poliţia n-are nimic împotrivă.

Şovăi doar o clipă.

— Cu plăcere, îmi răspunse fără entuziasm.

Cînd dădui din nou să mă îndepărtez — poate că era o pură închipuire — am avut impresia că ochii lui erau îndreptaţi spre aparatul meu fotografic.

4.

E greu acum să-mi amintesc mare lucru din ce s-a întîmplat în următoarele două ore. Știu doar atît că în momentul cînd m-am văzut în camera mea, nu mă preocupa decît o singură problemă : aveam oare duminică după-amiază vreun tren de la Toulon la Paris ? Îmi aduc aminte cum m-am repezit la geamantan și am căutat agitat mersul trenurilor.

O să vi se pară ciudat că tocmai în momentul cînd trebuia să fac față unei nenorociri extraordinare și totale, mă interesam de o chestiune atît de banală ca mersul trenurilor pentru Paris. Dar oamenii recurg la acțiunile cele mai bizare cînd se află în împrejurări de mare presiune. Așa, bunăoară, pasagerii unui vapor pe punctul de a se scufunda, aleargă înapoi în cabine ca să salveze bunuri personale de o valoare ridicolă, exact în momentul cînd se lansează ultima barcă de salvare. În ultimele clipe ale vieții, cînd sînt în pragul veșniciei, oamenii își mai fac sînge rău pentru mici facturi neachitate.

Ceea ce mă preocupa mai mult era perspectiva că voi întîrzia luni dimineața. *Monsieur* Mathis era foarte sever în privința punctualității. Față de cei întîrziați, fie elevi, fie profesori, își manifesta o mare indignare. Și o exprima în termeni mușcători și cu glas foarte ridicat exact în momentul cînd trebuia suportată și neplăcerea suplimentară a prezenței unui public. De altfel, mustrarea urma de obicei la cîteva ore după comiterea crimei. Așteptarea putea fi foarte neplăcută.

După cîte judecam eu, puteam prinde un tren de la Toulon duminică după-amiază și călătorind noaptea spre Paris, aș fi putut ajunge la timp la școală. Îmi amintesc de senzația de ușurare pe care am simțit-o descoperind că aveam un tren se sosea la Paris luni dimineața

la ora şase. Mintea îmi rătăcea în beznă. Beghin spusese că nu voi fi în stare să plec sîmbătă. Îngrozitor ! *Monsieur* Mathis s-ar fi supărat. Puteam sosi oare la timp la Paris dacă plecam duminică ? Da, slavă Domnului, puteam ! Totul mergea strună.

Cred că dacă în clipa aceea cineva ar fi insinuat că nu voi fi în stare să plec duminică, aş fi rîs, neputînd accepta asemenea idee. Dar rîsul ar fi fost isteric, deoarece, în timp ce şedeam jos pe podea, lîngă valiza mea deschisă, frica făcu să-mi bată inima cu un zgomot surd şi-mi tăie totodată respiraţia, care deveni scurtă şi şuierătoare, ca şi cum aş fi alergat. Continuam să-mi înghit saliva, simţind, dintr-un motiv curios, că astfel aş fi putut opri inima să mai bată în ritmul acela accelerat. Mi se făcuse o sete grozavă şi peste o clipă m-am sculat, m-am dus la chiuvetă şi am băut puţină apă chiar din paharul cu care îmi clăteam gura. Apoi m-am înapoiat la geamantan, împingînd capacul în jos cu piciorul. Pe cînd făceam această mişcare, am simţit hîrtia lui Beghin fîşîind în buzunar. M-am aşezat pe pat. Cred că mi-am holbat ochii buimac la lista lui Beghin poate mai bine de o oră. Am citit-o şi recitit-o. Numele deveniră cifruri, aranjamente fără sens a unor siluete. Am închis ochii, i-am deschis şi am citit din nou. Nu cunoşteam pe nici unul din aceşti oameni. Nu locuisem decît o zi la hotel. Hotelul dispunea de terenuri întinse. Schimbasem doar cîteva saluturi cu ceilalţi pasageri în timpul cînd se serveau mesele. Nimic altceva. Cu memoria mea proastă, aş fi trecut probabil pe lîngă ei pe stradă fără să mai recunosc vreunul. Cu toate astea, una dintre persoanele reprezentate prin acele nume, se afla în posesia aparatului meu fotografic. Unul dintre acei care m-au salutat dînd din cap, era un spion. Unul din ei fusese plătit ca, el sau ea, să ajungă pe furiş în zonele militare, să fotografieze fortificaţiile de beton armat şi tunurile, astfel ca într-o bună zi vase de război să poată bombarda din larg, sigur şi cu precizie, obiectivele şi să zdrobească, făcînd praf şi pulbere, betonul şi tunurile cu servanţii lor cu tot. Şi nu dispuneam decît de două zile ca să identific persoana aceea. În prostia mea, mă gîndeam că numele lor sunau foarte nevinovat.

Monsieur Robert Duclos	francez	Nantes
Monsieur André Roux	francez	Paris
Mademoiselle Odette Martin	franțuzoaică	Paris
Miss Mary Skelton	americană	Washington D. C. [1]
Mr. Warren Skelton	american	Washington D. C.
Frau Hilde Vogel	elvețiană	Constance
Herr Walter Vogel	elvețian	Constance
Major Herbert Clandon-Hartley	englez	Buxton
Mrs. Maria Clandon-Hartley	englezoaică	Buxton
Herr Emil Schimler	german	Berlin
Albert Köche (director)	elvețian	Schaffhausen
Suzanne Köche (soția)	elvețiană	Schaffhausen

O listă similară de pasageri ar fi putut fi copiată aproape de la orice altă mică pensiune din sudul Franței. Se găseau inevitabilul militar din armata engleză și soția sa. Americanii, nu tocmai inevitabili, dar nicidecum neobișnuiți. Elvețienii, și cîțiva francezi răzleți. Germanul cel solitar era ciudat, dar nu încălca uzanța. Directori de hotel elvețieni cu soțiile lor erau destul de obișnuiți.

Ce trebuia să fac? De unde să încep? Mi-am amintit apoi de instrucțiunile pe care mi le dăduse Beghin despre aparatele fotografice. Trebuia să descopăr printre aceste persoane pe cei care aveau aparate și apoi să raportez. Mă lăsai condus cu tot entuziasmul de această idee pozitivă.

Metoda cea mai pozitivă părea să fie aceea de a intra în discuție cu fiecare pasager în parte, sau cu fiecare pereche separat, și să deschid vorba despre fotografiat. Dar asta nu avea nici un sens practic. Ce-ar fi făcut spionul, presupunînd că descoperise lipsa fotografiilor și că în locul celor care înfățișau fortificațiile de beton și tunurile lor, găsise niște imagini luate de aproape, ale carnavalului de la Nisa?

Chiar dacă nu și-ar fi dat imediat seama că se află în posesia altui aparat, ar fi șiut că ceva nu-i în regulă și

[1] Inițiale pentru District of Columbia *(n. tr.)*.

s-ar fi pus în gardă. Oricine ar fi încercat să deschidă vorba despre fotografiat i-ar fi trezit bănuiala. Trebuia să procedez deci cu mijloace mai puțin directe.

Mă uitai la ceas. Era șapte fără un sfert. Pe fereastră puteam vedea că plaja era încă ocupată. Din cameră puteam zări pe o fîșie de nisip o pereche de pantofi și o umbreluță de soare. M-am pieptănat și apoi am ieșit.

Există multe persoane care pot face cu cea mai mare ușurință cunoștințe întîmplătoare. Sînt înzestrați cu o suplețe misterioasă a minții, care le dă posibilitatea să-și adapteze repede procesul mintal, astfel ca să se înțeleagă cu străinii din jurul lor. Într-o clipă s-au și identificat cu interesele străinului. Zîmbesc. Străinii răspund la fel. Încep cu o întrebare urmată de un răspuns. Peste o clipă, au și devenit prieteni, discutînd amical și flecărind.

Îmi lipsește facultatea de a captiva. Nu vorbesc decît atunci cînd sînt întrebat. Și chiar în momentul acela, emoția împreună cu dorința disperată de a fi amabil, mă fac să fiu țeapăn, formal sau exagerat de exuberant. Rezultatul e că străinii ori mă cred un posomorît ori mă bănuiesc că încerc cu orice preț să le cîștig încrederea.

Pe cînd coboram treptele de piatră, îndreptîndu-mă spre plajă, mă hotărîi ca cel puțin o dată să mă dezbăr de inhibițiile mele. Trebuie să inspir încredere și să fiu prietenos, trebuie să mă gîndesc cum să prezint lucrurile mai bine, ca să pară cît mai amuzante cu putință, trebuie să știu să conduc o discuție și să fiu deștept. Dar pentru asta trebuie să depun o deosebită străduință.

Plaja cea mică era acum învăluită toată de umbră și o briză ușoară ce venea dinspre largul mării începu să clatine vîrfurile copacilor ; cu toate astea era încă foarte cald. Pe deasupra șezlongurilor, puteam vedea capetele a doi bărbați și a două femei, și pe măsură ce mă apropiam de ultimele trepte am putut auzi cum se chinuiau să întrețină o discuție în limba franceză.

Am străbătut fîșia de nisip și m-am așezat la cîțiva metri de ei, pe vîrful suporților de care se sprijinea barca proaspăt vopsită, și am aruncat o privire spre golf.

Din cît am putut cuprinde la repezeală cu privirea, în timp ce mă așezam, știam că în cele două șezlonguri mai apropiate de mine ședeau un tînăr, de vreo douăzeci

și trei de ani și o fată de vreo douăzeci. Înotaseră și era evident că ei fuseseră dimineața pe plajă, picioarele lor bronzate le văzusem de pe terasă. Judecînd după franceza pe care o vorbeau, am înțeles că erau cei doi americani, Warren și Mary Skelton.

Ceilalți doi erau cu totul diferiți. Ambii erau de vîrstă mijlocie și foarte grași. Mi-am amintit că-i mai văzusem. Bărbatul avea o figură ce strălucea ca o lună, iar trunchiul lui, privit de la distanță, părea aproape sferic. Pantalonii pe care-i purta explicau, într-o oarecare măsură, această iluzie optică. Erau croiți dintr-un material închis și aveau craci foarte scurți și strîmți. Niște bretele rezistente îi trăgeau în jurul pîntecului rotund, pînă aproape de subsuori, betelia și așa prea înaltă. Purta o cămașă de tenis deschisă la gît și n-avea haină. Părea o caricatură din *Simplicissimus*[1]. Soția lui — cei doi fiind perechea de elvețieni — era mai înaltă ca el și foarte dezordonată. Rîdea într-una și chiar atunci cînd nu rîdea, părea că-i totuși gata să rîdă. Soțul îi ținea isonul. Amîndoi păreau la fel de simpli și inconștienți de propriile lor persoane, ca doi copilași.

Se părea că Skelton încerca să explice domnului Vogel sistemul politic american.

— *Il y a*, se exprima el cu greutate, *deux parties seulement : les Républicains et les Démocrates. Ce sont du droit— tous les deux. Mais les Républicains sont plus au droit que les Démocrates. Ca c'est la différence*[2].

— *Ah, oui, je comprends*[3], zise *Herr* Vogel. Traduse repede sensul în germană. *Frau* Vogel rînji cu gura pînă la urechi. Se spune, continuă el în franceza sa stîlcită, că gangsterii (pronunță „gangstairii") au o influență hotărîtoare în timpul alegerilor. Poate că ei formează un partid de centru ?

Avea aerul unuia care renunță la conversații deșarte și frivole în schimbul unor probleme mai grave. Fata

---

[1] Revistă umoristică germană, care-a apărut pînă la venirea hitleriștilor la putere. *(n. r.)*

[2] În franceză incorectă în original : Sînt doar două partide, republicanii și democrații. Amîndouă sînt de dreapta. Dar republicanii sînt mai de dreapta decît democrații. Asta-i singura deosebire. *(n. tr.)*

[3] A, da înțeleg. (fr.) *(n. tr.)*

chicoti fără să se poată stăpîni. Fratele ei respiră adînc şi începu să explice cu multă grijă şi spre marea uimire a domnului Vogel, că 99,9% din populaţia Statelor Unite nu a văzut vreodată un gangster. Dar cu franceza lui se încurcă îndată.

— *Il y a, sans doute,* admise el, *une quantité de... quelque* [1]... Nu mai putu continua conversaţia. Mary, zise el plîngăcios, cum naiba se spune în franceză „a strînge cu uşa" ?

În momentul acela norocul mă favorizâ. Poate că predarea lecţiilor devine un instinct, iar imboldul de a instrui pe alţii, ca şi foamea sau teama, ajunge să biruie inhibiţiile sociale. Văzui cu coada ochiului cum fata, neştiind ce să răspundă, ridică din umeri. O fracţiune de secundă mai tîrziu cuvîntul îmi ieşea din gură.

— *Chantage* e cuvîntul ce-l căutaţi.

Toţi îşi aruncară privirile spre mine.

— Oh, mulţumesc, zise fata.

O lumină intensă se ivi în ochii fratelui.

— Vorbiţi tot atît de bine franceza ca şi engleza ?

— Da.

— Atunci, zise el cu un ton cam sarcastic, nu vă supăraţi şi spuneţi-i scîrbosului din stînga noastră că în America ganster se scrie cu „g" mic şi că gangsterii nu sînt reprezentaţi în Congres. Cel puţin, nu în mod public. Puteţi să mai adăugaţi că mîncarea noastră nu constă doar din conserve şi că nu toţi locuim în Empire State Building.

— Desigur.

Fata zîmbi.

— Frate-meu nu-i de loc serios.

— Cum Dumnezeu nu sînt ! Ăsta-i o ameninţare internaţională. Cineva ar trebui să i-o spună.

Soţii Vogel au urmărit discuţia cu un zîmbet cam nedumerit. Am tradus cu tot tactul posibil în germană. Cei doi soţi se scuturau de rîs. *Herr* Vogel lămuri că e o imposibilitate să nu-i tachinezi pe americani. Un partid de gangsteri ! Blocul Empire State Building ! Din nou chicote de

[1] Există desigur un număr oarecare de... cîţiva... (fr.) *(n. tr.).*

rîs. Era clar că elveţienii nu erau chiar atît de naivi pe cît păreau.

— Ce l-a apucat acum ? întrebă Skelton.

Îi explicai. Tînărul zîmbi.

— N-ai fi zis că au şi spirit, observă el şi se aplecă să-i vadă mai bine pe Vogeli. Ce sînt, germani ?

— Cred că sînt elveţieni.

— Tronc ! remarcă fata. Seamănă exact cu ilustraţia din Tenniel a lui Tweedledum şi Tweedledee[1]. (Ia priveşte-i pantalonii.).

Obiectul acestor critici ne privea neliniştit. Mi se adresă :

— *Die junge Leute haben unsern kleinen Spass nicht übel genommen*[2].

— Spune, am explicat celor doi Skeltoni, că speră să nu vă fi ofensat.

Tînărul Skelton păru oarecum surprins.

— Pentru numele lui Dumnezeu, dar nicidecum. Iată. Se întoarse către soţii Vogel. *Nous sommes très amusés*[3]. *Sie sind sehr liebenswürdig*[4], zise el cu toată sinceritatea. Apoi către mine. La naiba, vreţi să le traduceţi ?

M-am executat. După asta, a urmat un şir de plecăciuni şi zîmbete. Pe urmă, Vogelii au început să discute între ei.

— Cîte limbi vorbiţi ? mă întrebă Skelton.

— Cinci.

Rîse dezgustat.

— N-aţi vrea atunci să ne explicaţi în amănunt, adăugă fata, cum se învaţă o limbă străină ? Eu nu vreau să învăţ cinci. Dar dacă aţi putea să vă gîndiţi deocamdată doar la una singură, ne-ar interesa atît pe mine cît şi pe fratele meu.

Am bombănit ceva despre a trăi în ţări străine şi despre cultivarea „simţului limbii", apoi i-am întrebat dacă sînt de mult la „Réserve.

---

[1] Reprezentarea umoristică a unor lucruri care diferă între ele doar ca nume, dar în realitate se aseamănă. *(n. tr.)*

[2] Să sperăm, că tinerii n-au luat în nume de rău glumele noastre inofensive. (germ.) *(n. tr.)*

[3] Ne-am amuzat foarte mult. (fr.) *(n. tr.)*

[4] Sînteţi foarte amabili. (germ.) *(n. tr.)*

— Oh, sîntem aici cam de vreo săptămînă ! răspunse el. Săptămîna viitoare ne sosesc și părinții de peste ocean, cu vasul „Conte di Savoia". Ne vom întîlni cu ei la Marsilia. Dumneavoastră ați sosit aici marți, nu-i așa ?

— Da.

— Atunci sîntem bucuroși că putem vorbi cu cineva engleza. Köche se exprimă destul de bine în englezește, numai că nu prea are timp să stea de vorbă. N-am avut ocazia să vorbim decît cu maiorul ăla britanic și cu soția lui. Dar el e cam încrezut, iar ea nu vorbește de loc.

— Ceea ce poate e chiar spre norocul nostru, zise sora lui.

După cum mi-am dat seama, deși nu era de loc drăguță, fata era în schimb extrem de atrăgătoare. Avea o gură prea mare, nasul nu prea simetric, și fața puțin turtită, cu pomeții proeminenți ; dar felul cum își mișca buzele exprima umor și inteligență, iar nasul și pomeții i se potriveau bine. Pielea corpului era plăcută, curată și bronzată, în timp ce claia de păr roșcat, pe care spătarul șezlongului i-o ridica spre frunte, strălucea într-un mod foarte interesant. Era aproape frumoasă.

— Ce-i prost cu francezii ăștia, spuse fratele ei, e că înnebunesc dacă cineva nu vorbește limba lor așa cum trebuie. Eu nu înnebunesc dacă un franțuz nu știe să vorbească engleza.

— Nu, dar explicația acestui lucru e că francezul de rînd iubește sunetul limbii lui. Nu le place să audă un accent franțuzesc urît, tot așa cum nu-ți place nici dumitale să asculți un începător care exersează la vioară.

— N-are nici un rost să faceți apel la urechea lui muzicală, comentă fata. E surd la orice ton. Se sculă și-și netezi costumul de baie. Ei bine, zise ea, cred că-i cazul să ne îmbrăcăm.

Herr Vogel se ridică de pe șezlong, își consultă ceasornicul enorm și anunță în franceză că este ora șapte și un sfert. Apoi își mai săltă bretelele și începu să-și strîngă atît lucrurile lui, cît și pe ale soției. Ne-am îndreptat, unul după altul, spre trepte. Eu mă aflam în spatele americanului.

— Apropo, domnule, zise el cînd începurăm să urcăm, N-am reținut numele dumneavoastră.

— Josef Vadassy.

— Al meu e Warren Skelton. Ți-o prezint pe sora mea, Mary.

Dar de-abia l-am auzit. Pe spatele gras al domnului Vogel atîrna un aparat fotografic și am căutat să-mi amintesc unde mai văzusem unul la fel. Apoi mi-am adus aminte. Era un Voigtländer tip cutie.

Cînd serile erau mai calde, la „Réserve" se servea cina pe terasă. În acest scop, se întindea o tendă vărgată, iar iluminatul se făcea cu lumînări puse pe mese. Cînd erau aprinse, totul părea foarte vesel.

În seara aceea mă hotărîsem să fiu primul pe terasă. Mai întîi pentru că mi-era foame. Și apoi pentru că voiam să-mi examinez cu atenție colocatarii, pe măsură ce veneau, cîte unul. Cînd am sosit eu, trei dintre ei se și aflau însă pe locurile lor.

Unul ședea singur în spatele meu, așa că nu l-aș fi putut vedea decît dacă mă întorceam cu totul pe scaun. Am căutat să prind cît mai mult cu putință din înfățișarea lui, pe cînd mă îndreptam spre masă.

Luminarea de pe masa lui și faptul că se apleca peste farfurie mă împiedicau să-i văd mai mult decît capul, acoperit cu păr scurt blond, puțin încărunțit, și periat într-o parte, dar fără cărare. Purta o cămașă albă și pantaloni de in gros, confecționați, fără îndoială, în Franța.

M-am așezat, îndreptîndu-mi atenția spre ceilalți doi. Ședeau foarte țepeni, privindu-se față în față peste masă, el avînd capul mic, cu părul castaniu încărunțit și o mustață tunsă scurt. Ea era o femeie de vîrstă mijlocie, apatică, osoasă, cu tenul palid și părul alb, bine coafat. Amîndoi se schimbaseră pentru masa de seară. Ea purta o bluză albă și o fustă neagră. El își îmbrăcase niște pantaloni gri de flanelă, o cămașă cu dungi maro, o cravată cazonă și o haină largă de călărie din stofă cadrilată. Pe cînd îl priveam, își lăsă lingura de supă pe masă, luă o sticlă conținînd vin roșu de calitate inferioară și o ținu la lumină.

L-am auzit spunînd :

— Sînt ferm convins, dragă, că chelnerii ne beau vinul. Am marcat sticla asta cu multă grijă la dejun.

Avea vocea pătrunzătoare a unui englez din marea burghezie. Femeia ridică uşor din umeri. Evident nu era de aceeaşi părere.

— Draga mea, răspunse el, ceea ce mă interesează pe mine e principiul. Ar trebui luaţi la rost. Voi atrage atenţia lui Köche asupra acestui fapt.

Soţia ridică din nou din umeri şi-şi şterse uşor gura cu şervetul. Aceştia erau cu siguranţă maiorul şi doamna Clandon-Hartley.

Acum începură să sosească ceilalţi pasageri.

Soţii Vogel şedeau la o masă în spatele celor doi englezi, lîngă balustradă. Altă pereche se îndrepta spre masa de lîngă perete.

Aceştia erau desigur francezii. Bărbatul, cu faţa foarte bronzată, ochii holbaţi şi bărbia nerasă, părea să aibă vreo treizeci şi cinci de ani. Femeia, o blondină slabă, într-o pijama de plajă din saten, cu nişte cercei care imitau perlele, de mărimea unor struguri, părea ceva mai în vîrstă. Ambii manifestau foarte mult interes unul faţă de altul.

Pe cînd îi oferea scaunul ca să se aşeze, o mîngîie pe braţ. Ea răspunse cu o atingere furişă a degetelor, apoi se întoarse repede, ca să vadă dacă nu cumva vreunul din pasageri a observat. I-am văzut pe soţii Vogel rîzînd pe înfundate de acest incident. *Herr* Vogel îmi făcu un semn cu ochiul.

Doamna blondă, am stabilit eu, era probabil Odette Martin. Tovarăşul ei de masă nu putea fi altcineva decît Duclos sau Roux.

Apoi sosiră Mary Skelton şi fratele ei. Mă salutară din cap în mod politicos şi se duseră la o masă din dreapta, în spatele meu. Nu mai lipsea decît o singură persoană. Aceasta se dovedi a fi un domn mai vîrstnic, cu o barbă albă şi purtînd nişte ochelaşi *pince-nez*, legaţi cu o panglică latră neagră.

Cînd chelnerul îmi luă farfuria de supă, l-am oprit.

— Cine-i domnul acela cu barbă albă ?

— *Monsieur* Duclos.

— Dar acela cu blondina ?

Chelnerul zîmbi discret.

— *Monsieur* Roux cu *mademoiselle* Martin. Accentuă puţin cuvîntul „*mademoiselle*“

— Bine, atunci care-i *Herr* Schimler ?

El ridică din sprîncene.

— *Herr* Schimler, *monsieur ?* Nu există nimeni cu numele ăsta la „Réserve“.

— Eşti sigur ?

— Absolut sigur, *monsieur*.

Am privit peste umăr.

— Dar cine-i domnul de la masa din capăt ?

— Acela-i domnul Paul Heinberger, un scriitor elveţian şi prieten al domnului Köche. Doriţi peşte, *monsieur ?*

Am făcut un semn afirmativ şi el plecă în grabă. Timp de o secundă sau două am stat liniştit. Apoi, calm, dar cu o mînă tremurîndă, am căutat în buzunar lista lui Beghin, am acoperit-o cu şervetul şi am recitit-o cu atenţie. Dar acum o ştiam pe de rost. Numele lui Heinberger nu figura pe ea.

5.

Mi-e teamă că mi-am cam pierdut capul. Pe cînd mîncam peștele, imaginația mea începu s-o ia razna. Mă bucuram într-ascuns de scena care va urma cu Beghin, după descopeirea făcută.

Voi fi rece și stăpîn pe situație.

— Ascultați-mă, *monsieur* Beghin, voi spune eu. Cînd mi-ați dat lista am înțeles, firește, că ea conține numele tuturor pasagerilor ce locuiesc la „Réserve", în afară de personal. Primul lucru ce-l constat e că nu s-a ținut seama de acest Paul Heinberger. Ce știți despre el? De ce n-a fost înregistrat? Întrebările astea trebuie să capete un răspuns neîntîrziat. Și vă sfătuiesc să controlați toate lucrurile ce-i aparțin. Voi fi extrem de surprins dacă nu veți găsi printre ele un aparat fotografic Zeiss-Ikon-Contax și un film conținînd niște fotografii de la carnavalul din Nisa.

Chelnerul îmi luă farfuria.

— Și încă ceva, Beghin. Anchetează-l pe Köche. Chelnerul spune că Heinberger este un prieten al lui Köche, ceea ce înseamnă că și el este implicat în această afacere. Nu mă miră de loc. Am și observat că s-a interesat de aparatul meu fotografic într-un mod care îmi dă de bănuit. Este cazul să fie pus sub observație. Credeai că știți totul despre el, ce zici? Ei bine, dacă aș fi fost în locul vostru, aș fi cercetat situația cu ceva mai multă atenție. E periculos să ajungi așa de repede la concluzii, prietene.

Chelnerul îmi aduse o porție mai mare de *coq au vin á la Réserve* [1]

— Este cazul să cercetezi un om cu numele de Heinberger, dragul meu Beghin.

[1] Cocoș în sos de vin, specialitatea hotelului Réserve (fr.) (n. tr.)

Nu, nu e prea abil. Poate că un zîmbet batjocoritor ar fi mai indicat. Tocmai experimentam acest zîmbet și eram la a patra încercare, cînd chelnerul îmi prinse privirea. Se grăbi să vină spre mine, curios.

— Nu vă place cocoșul ăsta în sos de vin, *monsieur* ?

— Ba da. E excelent.

— Scuzați-mă, vă rog.

— Pentru nimic.

Îmi năvăli sîngele în cap dar continuai să mînînc.

Întreruperea aceasta mă aduse însă din nou cu picioarele pe pămînt. Oare descoperirea mea să fie într-adevăr atît de importantă ? S-ar putea ca acest Heinberger să fi sosit chiar în după-amiaza aceea. Dacă așa ar sta lucrurile, hotelul nu ar fi putut comunica încă poliției datele din pașaportul său. Unde era atunci Emil Schimler ? Chelnerul fusese foarte precis cînd îmi spusese că nu locuiește nimeni cu acest nume în hotel. Poate că greșise. Poate că poliția să fi greșit. În orice caz nu puteam face altceva decît să raportez lui Beghin a doua zi dimineața. Trebuia să aștept, dar timpul trece. Nu puteam telefona mai devreme de ora nouă. Deci peste douăsprezece ore pierdute. Douăsprezece din aproape șaizeci. Fusesem nebun să-mi închipui că aș putea pleca pînă duminică. De-aș avea măcar posibilitatea să-i scriu domnului Mathis și să-i explic sau să-l mint că sînt bolnav. Dar nu aveam nici o speranță. Ce puteam face ? Omul care deținea aparatul meu fotografic nu putea fi un prost. Spionii sînt deștepți, oameni șireți. Ce puteam spera să descopăr ? În șaizeci de ore. Ar fi putut tot atît de bine să se limiteze la șaizeci de secunde. Chelnerul îmi luă farfuria. În timp ce făcea asta, îmi privi dezaprobator mîinile. Mi-am dat seama că tot sucind între degete o linguriță de desert o îndoisem. Am îndreptat-o la repezeală, m-am sculat de pe scaun și am părăsit terasa. Nu-mi mai era foame. Trecui prin hotel în grădină. Pe una dintre terasele de jos, de unde se deschidea o priveliște spre plajă, se afla o nișă mică De obicei, nu era ocupată. M-am dus acolo.

Soarele apusese și era întuneric. Deasupra dealurilor, peste golf, stelele scînteiau. Briza se mai înăsprise puțin aducînd un miros de alge marine. Mi-am sprijinit mîinile pe zidul rece de cărămizi al parapetului, lăsînd ca briza

să-mi bată faţa. Undeva în grădină, în spatele meu, orăcăia o broască. Clipocitul uşor al valurilor rostogolite peste nisip abia se auzea.

În largul mării ba licărea o lumină, ba dispărea. Poate că vasele îşi semnalizau ceva. Unul părea să fie un vas mare de pasageri ce-şi tăia calea prin valurile uleioase, spre est, celălalt un cargou, călătorind fără încărcătură, cu elicea pe jumătate în mare croindu-şi drum spre Marsilia. Poate că pe vasul de pasageri lumea dansa sau se sprijinea de balustrada covertei de promenadă, privind cum răsare luna şi ascultînd cum apa, clocotind şi vijiind, se izbea de pereţi. Jos, sub picioarele pasagerilor, în adîncimea vasului, în larma duduitoare a cazanelor încălzite cu păcură şi în zgomotul surd al elicelor, se aflau marinari indieni, pe jumătate goi, cu năduşeala curgîndu-le pe faţă. Farurile unei maşini luminară şoseaua din jurul golfului, se reflectară o clipă în apă, apoi se pierdură printre copaci, în timp ce maşina se îndrepta spre Toulon. De-aş fi avut posibilitatea...

Pietrişul aşternut pe aleea din spatele meu scîrţîi sub pantofii cuiva care începu apoi să coboare treptele ce duceau la terasă. Paşii se auziră răsunînd la capătul treptelor. M-am rugat ca persoana, cine-o fi fost, s-o cotească la dreapta, îndepărtîndu-se de mine. Deodată se făcu linişte, ca şi cum necunoscutul şovăia dacă să-şi continue sau nu drumul. Apoi se auzi un fîşîit, o plantă agăţătoare ce atîrna deasupra cărării fu dată la o parte şi văzui capul şi umerii unui bărbat conturîndu-se vag pe fundalul cerului albastru închis. Era maiorul.

Îl văzui măsurîndu-mă cu oarecare nedumerire. Apoi se aplecă peste parapet şi privi spre golf.

Primul meu gînd a fost să plec. Nu aveam de loc chef să stau de vorbă cu maiorul Herbert Clandon-Hartley din Buxton. Apoi, mi-am amintit de felul cum îl comentaseră tinerii Skelton. Era „cam încrezut". Aşadar nu părea probabil să intre în vorbă. Dar greşisem.

Cred că au trecut cel puţin zece minute de cînd stăteam aplecaţi peste parapet, înainte ca să deschidă vorba. Aproape că uitasem de existenţa lui, cînd deodată îşi drese glasul şi spuse că e o seară frumoasă.

Eram de acord.

Urmă apoi încă o tăcere îndelungată.

— Cam rece pentru luna august, continuă el în cele din urmă.

— Așa se pare.

Aș fi fost curios să știu dacă se gîndea într-adevăr la această chestiune și socotea într-adevăr că-i rece, sau dacă felul acesta de a discuta era pur formal. Dacă credea într-adevăr că-i rece, trebuia, de politețe, să-i atrag atenția asupra brizei.

— Intenționați să stați mai mult ?

— O zi, două.

— O să vă mai văd atunci.

— Mi-ar face plăcere.

Mi-ar fi fost greu să consider că acesta-i felul de a fi al unui ins încrezut.

— Nu mi-aș fi închipuit că sînteți englez. Dar v-am auzit vorbind cu tînărul acela american, chiar înainte de cină. Dacă nu vă supărați că-mi spun părerea, nu păreți englez.

— N-am nici un motiv să mă supăr. Sînt ungur.

— Cum ? ! Credeam că sînteți englez. Chiar și soția mea spunea la fel, deși nu v-a auzit vorbind.

— Am petrecut cîțiva ani în Anglia.

— Acum înțeleg. Așa se explică. În timpul războiului ?

— Eram prea tînăr.

— Desigur, așa trebuie să fie. Cam greu pentru noi, vechi militari, să ne dăm seama că războiul este acum o poveste veche. L-am făcut în întregime din nouă sute paisprezece pînă în optsprezece. Am primit comanda unui batalion tocmai la timp ca să luăm ofensiva din martie în nouă sute optsprezece. La o săptămînă după aceasta am fost rechemat de pe front. Spre norocul meu, am fost trecut comandant adjunct și pensionat din cadrele armatei, ca invalid. N-am avut niciodată de-a face cu ai dumneavoastră, deși am aflat că austriecii sînt soldați minunați.

Aceasta nu cerea nici un răspuns din partea mea și se așternu din nou tăcerea. O întrerupse cu o întrebare cam deplasată.

— Ce părere aveți despre respectabilul nostru director ?

— Cine ? Köche ?

— Așa îl pronunțați dumneavoastră ? Da, Köche ?

— De, n-aș putea spune exact. Pare să fie un director competent, dar...

— Exact ! *Dar !* Cam neglijent, dezordonat, îngăduie blestemaților ăștia de chelneri să facă ce vor. După cum știți, ei fură vinul. I-am prins asupra faptului. Köche ar trebui să-i țină din scurt.

— Mîncarea este foarte bună.

— Da, într-adevăr, dar pe lîngă mîncare mai trebuie și altele ca să te simți bine. Dacă localul ăsta ar fi fost al meu aș fi pus mai multă ordine în toate. Ați avut ocazia să stați mai mult de vorbă cu Köche.

— Nu.

— Am să vă povestesc acum ceva nostim despre el. Acum cîteva zile eram cu soția la Toulon ca să facem niște cumpărături. Terminasem cu treburile și am intrat într-o cafenea ca să luăm un aperitiv. Ce credeți ? Tocmai făcusem comanda, cînd deodată intră Köche mai zorit decît l-am văzut vreodată. Nu ne vede și chiar cînd eram pe punctul de a-l invita să bea ceva cu noi, el și traversează drumul și o ia pe trotoarul din fața noastră. Apoi trece de două sau trei case în jos, furișează o privire de jur împrejur, ca să vadă dacă nu-l observă cineva și se strecoară printr-un gang. Ei bine, terminasem cu băutura, dar eu nu pierdeam din ochi gangul din care nu mai ieșea. Și ce credeți ? Cînd am ajuns la stația terminus ca să luăm autobuzul, iată-l în persoană în autobuzul spre St. Gatien.

— Extraordinar, am murmurat.

— Același lucru am gîndit și noi. Și trebuie să recunosc că ne-a cam nedumerit.

— Se-nțelege.

— Dar lucrul cel mai interesant nu-l știți. O cunoașteți pe soția lui ?

— Nu.

— E un adevărat zbir. E franțuzoaică, mai în vîrstă decît el, cred că are și ceva parale. Oricum, ea îl ține pe Albert al nostru din scurt. Lui îi place să se ducă pe plajă cu clienții și să înoate. Ei bine, ea este aceea care dă ordine și ține din scurt cameristele și-i place să-l știe acolo de unde poate să-l urmărească cu ochii. Așa încît

nici n-apucă omul să plece pe plajă pentru zece minute, că ea, care stă de obicei sus pe terasă, îi și strigă în gura mare să se întoarcă în casă. Dar ceea ce e și mai grav e că face asta de față cu toți pasagerii. Ăsta-i genul de femeie. Nu poți să observi toate acestea și să nu-ți închipui că Köche ar fi jenat. Aș, de unde ! El ride — după cum știți — în felul lui discret, bombăne cîteva cuvinte în franceză, care trebuie să fie foarte tari, judecînd după felul cum începe să rîdă personalul de serviciu și, totuși, face ceea ce i se spune. În fine, în ziua aceea ne-am urcat în autobuze și l-am salutat. Firește, nu ne-am putut reține să nu-i spunem că ni s-a părut că l-am văzut în oraș. Pot să vă mărturisesc că în tot timpul ăsta nu l-am scăpat din ochi, dar ce credeți, el nici n-a clintit măcar.

Am scos un murmur de surprindere.

— Ceea ce vă spun e un fapt cert. Nici n-a clipit din ochi. Desigur, credeam că era dispus să nege totul și să declare că a fost o greșeală la mijloc. Vedeți, soția mea și cu mine am gîndit imediat că se dusese într-un local frecventat de marinari, avînd două intrări, pe unde era ceva marfă. În orice caz, era foarte jenant.

— Ce vreți să spuneți ?

— Păi să vedeți, omul nu a negat de loc. Era cît se poate de rece. Ne spunea că nu ține prea mult la nevastă-sa și că avea acolo o brunetă care-i era mai pe plac. De, îi plăcea să facă puțin pe grozavul. Dar în momentul cînd a început să ne povestească despre farmecele ei, cu zîmbetul acela al lui pe sub mustață, am socotit de cuviință să încheiem discuția. Soția mea e cam religioasă și a trebuit să-i dau a înțelege clar că nu ținem să-i ascultăm mai departe povestea aceea. Maiorul privea în sus spre stele. Femeile sînt cam sensibile la unele lucruri, adăugă el.

— Presupun că așa e, a fost tot ce am găsit de cuviință să spun.

— Ciudate ființe sînt femeile, remarcă el, apoi rîse scurt și cam afectat. Totuși, continuă pe un ton glumeț, dacă, sînteți ungur, probabil că știți mai multe despre femei decît un militar bătrîn ca mine. Apropo, numele meu e Clandon-Hartley.

— Al meu Vadassy.

— Şi acum, domnule Vadassy, va trebui să intru în casă, căci aerul nopţii îmi face rău. De obicei joc o partidă de biliard rusesc cu francezul acela bătrîn, Duclos. După cîte înţeleg eu, are o fabrică de conserve de fructe la Nantes. Dar franceza mea nu-i prea grozavă. S-ar putea să fie numai directorul fabricii. Un om cumsecade, dar întotdeuna îşi mai adaugă cîteva puncte în plus cînd crede că nu-i observat. După cîtva timp însă, devine cam obositor.

— Aşa trebuie să fie.

— Acum însă e timpul să mă duc la culcare. Tinerii aceia americani au amuzat pe toţi în timpul mesei. Fata-i drăguţă, iar el e un băiat simpatic, dar cam vorbăreţ. Le-ar prinde bine tinerilor ăştia să fie sub comanda bătrînului meu colonel. Regula pentru ofiţerii tineri era să vorbească numai cînd sînt întrebaţi. Şi acum, noapte bună.

— Noapte bună.

Plecă. Cînd ajunse în capul scării, începu să tuşească. O tuse cu un sunet cam urît. Pe măsură ce paşii i se pierdeau pe alee, gîfîia şi se sufoca. Auzisem mai de mult pe cineva tuşind la fel : un soldat, care fusese gazat la Verdun.

Un timp mai îndelungat domni liniştea. Am fumat cîteva ţigări. Trebuiau făcute investigaţii cu privire la Köche ! Cu siguranţă că Beghin va avea ce să cerceteze.

Luna răsărise şi puteam să văd contururile tufişurilor de bambus ce se întindeau în vale. Puţin mai la dreapta era o fîşie de plajă. Pe cînd priveam, am deslușit nişte umbre şi am auzit rîsetul unei femei. Era un sunet melodios, plăcut, jumătate amuzat, jumătate tandru. În dîra de lumină se zări o pereche. Am văzut bărbatul oprindu-se şi atrăgînd femeia spre el. Apoi o îmbrăţişă şi-i sărută ochii şi gura. Era francezul nebărbierit şi cu blondina lui.

Îi privii un răstimp. Mai vorbeau. Apoi se aşezară pe nisip şi el îi aprinse o ţigară. Mă uitai la ceas. Era zece şi jumătate. Am strivit ţigara mea şi am pornit-o de-a lungul terasei, apoi am urcat treptele.

Poteca era cam abruptă şi şerpuită. Am urcat-o încet, păzindu-mi cu mîna faţa de crengile ce se întindeau din

tufișurile ce creșteau de o parte și de alta. Între capătul potecii și intrarea în casă era o curticică pavată. Sandalele mele de piele erau moi din cauza uzurii și pășeam fără nici un zgomot. Mă aflam cam pe la jumătatea drumului spre casă, cînd deodată mă oprii brusc și rămăsei nemișcat. Holul hotelului era în întuneric, afară de o rază de lumină care se strecura printr-o despărțitură a geamului de la biroul lui Köche. Ușa biroului era deschisă și dinăuntru se auzea murmurul unor glasuri : acela al lui Köche și al altui bărbat. Vorbeau în limba germană.

— Voi încerca din nou mîine, spunea Köche, dar mi-e teamă că-i inutil.

Urmă o pauză. Apoi, vorbi celălalt bărbat. Avea un glas mai gros, dar vorbea așa de încet, încît mi-era greu să-l pot înțelege.

— Trebuie să stărui în încercări, zise el cu o voce stinsă. Trebuie să știu ce s-a întîmplat. Trebuie să știu ce urmează să fac de aci înainte.

Urmă o nouă pauză. Cînd vorbi Köche, am constatat un fel de blîndețe ciudată în vocea lui, pe care n-o observasem mai înainte.

— Nu poți face nimic, Emil. Tot ce poți face e să aștepți.

Emil ! Cu greu îmi puteam stăpîni emoția. Dar celălalt bărbat, Emil, vorbea din nou :

— Și așa am așteptat prea mult !

O altă pauză. Pauzele acelea aveau ceva emoționant.

— Foarte bine, Emil. Voi încerca din nou. Noapte bună, somn ușor.

Dar celălalt nu răspunse. Am auzit pași în hol și simțind cum îmi bate inima în piept, m-am ascuns repede în umbra ce o făcea peretele. Un bărbat ieși și se opri o clipă în pragul ușii. I-am recunoscut îmbrăcămintea, dar fața nu i-o văzusem înainte. Era persoana pe care chelnerul o numise Heinberger. Coborî repede poteca spre terasă, și cum lumina îl lovea în față, în clipa aceea scurtă am putut observa o gură subțire dar hotărîtă, o falcă puternică, obrajii subți, o frunte fină și lată. Dar aceste constatări erau incidentale. De-abia le-am putut observa. Altceva însă mi-a reținut privirea, ceva deosebit, ce nu mai văzusem de cînd părăsisem Ungaria ; ochii unei ființe

umane, care nu mai speră decît ca moartea să-i pună capăt mizeriei.

Cînd am ajuns în cameră am deschis obloanele, am tras perdelele şi m-am trîntit în pat cu un suspin de uşurare. Eram foarte, foarte obosit.

Un timp oarecare am stat cu ochii închişi, aşteptînd să pot adormi. Dar se petreceau prea multe în mintea mea ca să le dau uitării. Capul îmi ardea, iar perna se încălzi şi deveni lipicioasă. Mă suceam şi mă învirteam. Aci deschideam ochii, aci îi închideam din nou. Paul Heinberger era Emil Schimler, Emil Schimler era Paul Heinberger. Köche trebuia să continue să încerce. Schimler trebuie să ştie ce s-a întîmplat. Schimler şi cu Köche. Amîndoi spioni. Descoperisem adevărul. Beghin trebuie să afle. Chiar mîine dimineaţă. Cam mult de aşteptat. Dis-de-dimineaţă. La şase. Nu, la şase oficiul poştal nu-i încă deschis şi Beghin mai e în pat, în pijama. Trebuie să afle imediat. Totul e absurd. Of, Doamne, cît eram de obosit. Trebuie să adorm. Heinberger era Schimler. Spion. Mă sculai din pat, îmi pusei un prosop de baie şi mă aşezai lîngă fereastră.

Heinberger era Schimler. Trebuie arestat imediat. Dar pe baza cărei acuzări? Fiindcă s-a declarat poliţiei sub un nume fals? Doar poliţia avea numele lui exact. Emil Schimler — german, Berlin. Un chelner îmi spusese că numele lui este Heinberger. Era oare un act ilegal faptul de a comunica oamenilor că numele tău este Heinberger, cînd în realitate te cheamă Schimler? Nu puteam eu, Vadassy, să spun că numele meu era Karl May sau George Higgins dacă aş fi dorit astfel? Ce importanţă ar fi avut? Schimler şi Köche erau spioni. Trebuie să fie spioni. Aparatul meu fotografic se afla în momentul de faţă în posesia lor. Şi acum se mirau de cele ce se întîmplaseră cu fotografiile lor.

Totuşi nu puteam să-mi alung bănuiala că expresia feţei lui Schimler nu avea nimic care să indice că-l interesau aparatele fotografice sau fotografiile. Mai era ceva curios cu omul ăsta, ceva în legătură cu vocea lui, înfăţişarea lui, care... Nu te puteai aştepta totuşi ca un spion să aibă înfăţişarea unui spion — oricum ţi-ai fi închipuit că trebuie să arate un spion. Nu şi-a indicat

ocupația. Pretutindeni în Europa, în toată lumea, oamenii spionau în timp ce în birourile guvernelor alte persoane clasificau rezultatele activității spionilor : grosimea plăcilor chiurasei, unghiurile de elevație ale tunurilor, viteza glonțului, amănunte despre mecanismele pentru reglarea focului și a telemetrelor, eficiența rachetelor, amănunte referitoare la fortificații, pozițiile depozitelor de muniții, dispoziția fabricilor-cheie, puncte de reper pentru bombardiere. Lumea se pregătea de război. Exista o conjunctură favorabilă pentru îndeletnicirea spionilor. Poate că ar fi rentabil ca cineva să deschidă un birou de spionaj, un fel de casă de cliring pentru toate aceste informații de importanță vitală. Îl vedeam parcă pe Köche mergînd cu pași grăbiți pe o stradă, dînd colțul, intrînd într-un gang printr-o parte și ieșind prin alta. Ar fi putut oare să fi recunoscut, așa pe loc, că are o metresă, dacă aceasta ar fi existat cu adevărat ? Numai un prost ca maiorul englez putea crede așa ceva. Eu eram de altă părere. Cartierul general era la Toulon. Köche și Schimler. Schimler și Köche. Spioni.

Tremuram. Noaptea se lăsa frig. M-am vîrît din nou în pat. Apoi, pe cînd închideam ochii, o nouă teamă mă cuprinse, făcîndu-mă să mă zvîrcolesc în pat, cînd pe o parte, cînd pe alta. Această teamă devenea din ce în ce mai mare, o cumplită posibilitate. Dacă unul dintre pasageri avea să părăsească hotelul ?

Aceasta s-ar putea întîmpla foarte ușor. Mîine domnul Vogel sau domnul Duclos sau Roux cu blondina lui, oricare dintre ei ar putea spune :

— M-am hotărît să plec imediat.

Există posibilitatea ca unul dintre ei să-și fi și făcut bagajele ca să plece dimineața. Ce-aș fi putut face ca să-l opresc ? Să presupunem că greșisem în privința lui Köche și Schimler. Să presupunem că Roux și blondina lui erau agenți străini, cu pașapoarte franceze false. Să presupunem că americanii sau elvețienii sau englezii erau chiar spionii. Îmi vor aluneca printre degete. N-are nici un sens să-mi spun că mă voi ocupa de acest aspect, cînd se va ivi într-adevăr. Poate că atunci va fi prea tîrziu. În definitiv, ce ar trebui să fac exact ? Să mă hotărăsc chiar acum ! Să ne închipuim că pleacă toți, părăsindu-mă, și că rămîn

singur a doua zi dimineața. Ce-ar fi de făcut? Să iau un revolver de la Beghin. Da, asta-i o soluție, să obțin un revolver de la Beghin. Să nu mă expun prostește. „Stai pe loc ori te curăț! Zece gloanțe în magazia de rezervă! Cîte unul pentru fiecare din voi.“ Nu, poate opt gloanțe de rezervă. Depinde de tipul revolverului. Poate că aș avea nevoie de două revolvere.

Am aruncat păturile de pe mine și m-am sculat. Dacă voi continua așa pînă dimineața, am să înnebunesc. M-am dus la chiuvetă și mi-am stropit fața cu apă rece. Trebuie să fi visat, mi-am spus. Știam totuși că nu închisesem de loc ochii.

Am tras perdelele la o parte și am privit afară brazii scăldați în lumina lunii. Trebuia să examinez faptele cu calm — la rece și cu multă stăpînire de sine. Ce-a spus Beghin exact?

Pesemne că am stat la fereastră un timp mai îndelungat.

Cînd m-am băgat în sfîrșit din nou în pat cerul începuse să se lumineze deasupra golfului. Eram rebegit de frig, dar mintea mi se liniștise, deoarece acum aveam un plan și în mintea mea obosită părea perfect.

Pe cînd închideam ochii din nou îmi trecu un gînd prin cap. Maiorul englez îmi spusese ceva care mi se păruse curios, un lucru de mică importanță. Dar nu-mi mai păsa. Am adormit.

6.

Mă deşteptai cu o durere de cap.

Uitasem să trag perdelele la loc, astfel că soarele de dimineaţă, pătrunzînd prin ferestrele deschise începuse să şi ardă. Avea să fie o zi caldă. Şi aveam o grămadă de lucru. De cum se va ivi posibilitatea va trebui să-i telefonez lui Beghin. Apoi, trebuia să-mi pun în aplicare planul. Eram mulţumit că acum mi se părea tot atît de simplu de îndeplinit, cum mi se păruse şi în orele tîrzii ale nopţii. Am început să mă simt mai bine.

Am coborît devreme jos pe terasă şi pe cînd mîncam cornuleţe şi beam cafeaua, mă felicitam. M-am trezit eu, un profesor de limbi străine, cu un temperament nervos şi teamă de violenţă, elaborînd în cîteva ceasuri un plan precis, abil, pentru prinderea unui spion periculos. Şi cînd te gîndeşti că îmi chinuisem mintea de teamă că nu voi putea ajunge la Paris pînă luni dimineaţa! După a doua ceaşcă de cafea, durerea de cap începu chiar să mă lase.

Familia Vogel se şi afla la masa obişnuită cînd am ieşit. M-am oprit şi le-am spus bună dimineaţa.

Apoi am observat că amîndoi păreau neobişnuit de serioşi. Zîmbetele lor, pe cînd îmi răspundeau la salut, aveau ceva mecanic şi erau foarte reci. Poate că domnul Vogel îmi observase privirea curioasă, pentru că a adăugat :

— Nu sîntem prea fericiţi în dimineaţa asta.

— Oh, îmi pare rău.

— Am primit ştiri rele din Elveţia.

Arătă spre o scrisoare ce se afla pe masă.

— A murit un prieten drag de-al nostru. Vă rog să ne iertaţi dacă părem cam duşi pe gînduri.

— Firesţe. Îmi pare foarte rău.

Era evident că voiau să scape de mine. Îmi văzui de drum. Apoi o altă constatare mi-i alungă din minte. Eram urmărit.

Oficiul poştal funcţiona în magazinul băcanului, în partea de jos a satului. Pe cînd coboram în vale, îmi dădui seama că un om mă urmărea la cîţiva paşi, avînd aerul că se plimbă. Mă oprii în faţa primei cafenele şi mă uitai în urmă. Se oprise şi el. Era detectivul care mă arestase cu o zi înainte. Mă salută politicos, cu o înclinare a capului.

Mă aşezai la una dintre mese iar el veni în urma mea şi luă loc la o distanţă de două mese de mine. I-am făcut semn să vină. Se ridică şi se îndreptă spre mine. Felul său de a se comporta era prietenos.

— Bună dimineaţa, i-am zis. Presupun că ai primit ordin să mă urmăreşti.

Aprobă din cap.

— Din păcate, da. Socot lucrul ăsta o corvoadă. Aruncă o privire spre hainele lui negre. Costumul ăsta îmi ţine prea cald.

— Atunci de ce-l porţi ?

Faţa lui lungă de ţăran deveni deodată solemnă.

— Sînt în doliu după mama. N-au trecut nici patru luni de cînd a murit. A avut o piatră.

Chelnerul se apropie.

— Ce doriţi să beţi ?

El se gîndi puţin, apoi ceru o limonadă gazoasă. Am spus chelnerului să i-o aducă şi m-am ridicat de pe scaun.

Acum, am zis, eu mă duc la oficiul poştal din capul străzii ca să telefonez domnului Beghin. Timp de cinci minute n-am să mai fiu supravegheat de dumneata. Rămîi aici să-ţi bei limonada. Cînd mă întorc vom fi iarăşi împreună.

El dădu din cap.

— Datoria mea e să te urmăresc.

— Ştiu asta, dar toată lumea din sat îşi va da seama că sînt urmărit. Asta nu-mi place. Faţa lui luă o înfăţişare stupidă.

— Am ordin precis să te urmăresc şi să nu mă las mituit.

— Nici prin gînd nu-mi trece să te mituiesc. Îţi cer să te gîndeşti la liniştea dumitale personală şi a mea.

El clătină din nou din cap.

— Îmi cunosc datoria.

— Foarte bine.

Am ieşit din cafenea şi am pornit în josul străzii.

Pe cînd ieşeam l-am auzit polemizînd cu chelnerul pe tema plăţii pentru limonada gazoasă.

Telefonul de la oficiul poştal era public în toată puterea cuvîntului.

Într-o parte atîrna de tavan o legătură cu cîrnaţi usturoiaţi ; în cealaltă erau aşezaţi stivă nişte saci de făină. Nu exista nici o cabină. Cînd am ridicat receptorul şi am chemat cu glas voalat „Poliţia“ aveam impresia că întreg satul St. Gatien s-a oprit să asculte.

— *Poste administratif*, răspunse în sfîrşit o voce.

— *Monsieur Beghin ?*

— *Il est sorti.*

— *Monsieur le comissaire.*

— *De la part de qui ?*

Monsieur Vadassy

— *Ne quittez pas*[1]

Am aşteptat. Apoi se auzi la aparat vocea comisarului.

— Alo ! Vadassy ?

— Da.

— Ai să-mi raportezi ceva ?

— Da.

— Cheamă oraşul Toulon 83—55 şi cere-l pe domnul Beghin.

— Foarte bine.

Comisarul închise telefonul. Răspunderea lui se terminase, căci se convinsese că mai sînt încă la St. Gatien. Am cerut oraşul Toulon 83—55. Chemarea mea produse un efect ciudat. N-a trecut nici un minut şi mi s-a dat legătura. Peste cîteva clipe vorbeam cu Beghin. La telefon vocea lui părea ascuţită şi iritată.

[1] „Poliţia administrativă“. „Domnul Beghin ?“ „A plecat“. „Domnul comisar“ „Cine îl caută ?“ „Domnul Vadassy.“ „Rămîneţi la telefon“. (fr.) *(n. tr.)*

— Cine ţi-a dat numărul ăsta ?
— Comisarul.
— Ai obţinut informaţii despre aparatul fotografic ?
— Încă nu.
— Atunci de ce mă deranjezi ?
— Am descoperit ceva.
— Ce anume ?
— Că neamţul Emil Schimler se numeşte Paul Heinberger. Am tras cu urechea la o convorbire a lui cu Köche, care suna cam suspectă. Nu există nici o îndoială că Schimler este un spion şi că Köche este complicele lui. Köche frecventează o anumită casă din Toulon. El susţine că are o prietenă acolo, ceea ce nu pare să fie adevărat.

Îndată ce am terminat de vorbit, am simţit cum încrederea în mine însumi dispare ca apa prin sită. Cît de stupid suna totul ! Pe fir se auzi un sunet, care puteam jura că era un rîs precipitat, dar înăbuşit. Ceea ce a urmat însă mi-a dovedit că mă înşelasem.

— Ascultă, sună glasul ascuţit şi mîniat al lui Beghin, ai primit anumite instrucţiuni. Ţi s-a spus să afli care din pasageri au aparate fotografice. Nu te-a rugat nimeni să te crezi detectiv sau să joci rolul unui detectiv. Ai avut instrucţiuni. Acestea erau clare şi precise. De ce nu te-ai conformat lor ? Nu cumva vrei să te înapoiezi în celula dumitale ? Nu mai vreau să aud asemenea prostii. Întoarce-te imediat la „Réserve". Trage-i de limbă pe pasageri şi comunică-mi ce-ai constatat, am nevoie de informaţiile dumitale imediat ce le-ai obţinut. Orice altă chestiune nu te priveşte. Ai înţeles ?

Închise brusc telefonul.

Omul din dosul tejghelei se uită la mine curios. În dorinţa de a-l impresiona pe Beghin cu importanţa descoperirilor mele trebuie să fi ridicat vocea. Mă uitai încruntat la el şi părăsii prăvălia.

Afară mă aştepta detectivul meu, roşu la faţă de căldură şi de plictiseală. Pe cînd mergeam ţanţoş şi furios în susul străzii, el îşi tirî paşii lîngă mine şi-mi şopti la ureche că îi datoram optzeci şi cinci de centime plus *pourboire* [1], în total un franc şi douăzeci şi cinci. Repeta

[1] Bacşiş (fr.).

într-una că eu comandasem limonada gazoasă și era deci de datoria mea să plătesc. El nu ar fi comandat o limonadă gazoasă, decît doar dacă ar fi fost invitat s-o facă. Guvernul nu-i îngăduie să facă cheltuieli de felul ăsta. Trebuie să plătesc deci un franc și douăzeci și cinci. Optzeci și cinci de centime era limonada gazoasă, iar bacșișul încă patruzeci de centime. Era un om sărac. Își cunoștea datoria și nu admitea să fie mituit.

Cu greu îl înțelegeam ce vrea să spună. Așadar, trebuia să-i chestionez pe pasageri și să aflu care dintre ei aveau aparate fotografice ! Era o nebunie. Desigur că spionului adevărat îi va fi teamă și va pleca. Beghin era un prost, iar eu mă aflam în mîinile lui. Întreaga mea existență depindea de el. Vezi-ți de treburile dumitale ! Dar treaba mea principală era prinderea spionului. Dacă îmi scăpa, totul era pierdut. De multe ori am auzit că cei de la serviciile de informații se caracterizează prin stupizenia lor. Iată o dovadă a acestui fapt. Dacă trebuia să mă încred în Beghin și în Serviciul de informații al marinei din Toulon, șansele mele de a ajunge luni la Paris erau iluzorii. Nu, voi proceda așa cum mă taie pe mine capul. Era mai sigur. Schimler și Köche trebuie demascați, dar demascarea trebuie s-o realizez eu. Voi duce planul meu la bun sfîrșit, așa după cum m-am gîndit inițial. Beghin va rămîne uluit cînd îi voi prezenta dovada de care are nevoie. Și pentru a descoperi persoanele care dețin aparate fotografice nu voi proceda de loc prin întrebări directe. O să obțin această informație ; nu aveam nimic împotrivă. Dar o voi obține în mod discret.

— Optzeci și cinci de centime plus bacșișul de patruzeci de centime...

Ajunsesem în fața porților hotelului. I-am dat detectivului o piesă de doi franci și am intrat.

În ușă m-am întîlnit cu Skeltonii, care tocmai ieșeau. Erau în costume de baie și duceau cu ei halate de baie, niște gazete și cîteva sticluțe cu ulei protector contra razelor solare.

— Hei, bună ! zise el.

Fata salută cu un zîmbet.

Am răspuns.

— Vii și dumneata jos pe plajă ?

— Mă duc să mă schimb și apoi vin și eu.

— Nu uita să aduci manualul de engleză, strigă el după mine și am auzit-o pe sora lui spunîndu-i : „mai lasă-l în pace pe domnul ăsta gentil."

După cîteva minute coborîi din nou și trecînd prin grădini, o luai spre treptele care duceau la plajă. Apoi, pentru întîia oară, îmi surîse și mie norocul.

Ajunsesem aproape de prima treaptă cînd se auziră în fața mea niște glasuri mai agitate. În clipa următoare, apăru domnul Duclos, grăbindu-se îngrijorat spre hotel. După cîteva momente, Warren Skelton se repezi sus pe trepte și zbură după el. Cînd trecu pe lîngă mine, zvîrli peste umăr cîteva cuvinte. Am prins cuvîntul „aparat fotografic".

M-am grăbit să ajung jos pe terasă. Apoi mi-am dat seama de motivul acestei agitații.

În golf, un iaht mare alb aluneca lin cu velele complet întinse. Oameni în șorturi albe și cu pălării de soare din bumbac, alergau de-a lungul covertei imaculate. În momentul cînd îl prinsei cu privirea, iahtul era în plin vînt. Pînzele filfîiau, vela mare se încrețea, pe cînd ghiulul mare era lăsat în jos. Prin fața ochilor mei treceau gabietul, focul zburător, velastraiul mare, iar apa clocotindă de la proră se pierdea în unde adînci. Lanțul unei ancore zăngănea.

Un grup admirativ se îngrămădi la capul terasei. Iată-l pe Köche, în costumul său de baie. Mary Skelton, familia Vogel, cei doi englezi, perechea de francezi, Schimler și o femeie durdulie și bondoacă, în halat, pe care o recunoscui ca fiind doamne Köche. Unii dintre ei țineau în mîini aparate fotografice. Mă grăbii spre ei.

Köche privea c-un ochi prin vizorul aparatului de filmat. Domnul Vogel își înfășura de zor un nou film. Doamna Clandon-Hartley examina iahtul printr-un binoclu, care atîrna de gîtul soțului ei. Domnișoara Martin fotografia cu un aparat mic cu cutie, sub îndrumarea emoționată a iubitului ei. Schimler stătea izolat deoparte, privind cum Köche lucrează cu aparatul său cinematografic. Părea bolnav și obosit.

— E drăguț iahtul, nu-i așa ? mă întrebă Mary Skelton.

— Da. Mi s-a părut că fratele dumneavoastră alerga după francezul acela bătrîn în sus pe potecă. N-am ştiut ce rost avea toată agitaţia asta.

— S-a dus să ia un aparat fotografic.

În acest moment apăru şi fratele ţinînd în mînă un Kodak preţios.

— Ce rost are entuziasmul ăsta copilăresc ? exclamă el cu un ton de reproş. Nu înţeleg de ce să fotografiez un iaht care nu-i al meu.

Cu toate acestea, făcu două fotografii ale iahtului. La rîndul său, domnul Duclos, veni tropăind, ţinînd în mînă un enorm Filmpack reflex de tip vechi. Respirînd din greu, desfăşură apărătoarea de pînză a aparatului şi se urcă pe parapet.

— Credeţi că lucrează cu barba înăuntru sau cu ea în afara vizorului ? murmură Skelton.

Se auzi un ţăcănit puternic pe cînd domnul Duclos învîrti obturatorul aparatului, urmă apoi o clipă de linişte, şi un pocnet uşor cînd îl declanşă. Coborî de pe parapet cu un aer satisfăcut.

— Pariez că a uitat să pună o placă.

— Ai pierdut, zise fata. Hai să coborîm.

Maiorul şi doamna Clandon-Hartley se aplecau peste parapet stînd pe ultima treaptă a scărilor. El îmi făcu semn cu capul.

— E drăguţă nava aceea mică. După cîte pot constata e de construcţie britanică. În 917, am petrecut un concediu pe un iaht la Norfolk Broads. Într-adevăr, splendid sport. Dar trebuie să fie cineva bogat ca să-şi permită aşa ceva. Aţi fost vreodată la Broads ?

— Nu.

— Splendid sport. Apropo, am uitat să vă prezint soţiei mele. Draga mea, ţi-l prezint pe domnul Vadassy...

Doamna mă privi cu nepăsare şi răceală ; aveam totuşi impresia că mă cîntăreşte. Aş fi dorit să fiu ceva mai bine îmbrăcat. Schiţă un zîmbet din colţul gurii şi se înclină uşor. Făcui o plecăciune. Aveam sentimentul neplăcut că orice formă de salut verbal ar fi considerată ca o impertinenţă.

— Am putea juca mai tîrziu o partidă de biliard rusesc, adaugă vesel, soţul ei.

— Încîntat.

— Bine. Pe curînd.

Doamna Clandon-Hartley se înclină scurt.

Era un fel de a-mi arăta că pot să mă retrag.

I-am găsit pe cei doi Skelton, într-un colț al plăjii, întinși pe nisip, sub o umbrelă de soare. Îmi făcură loc și mă așezai jos.

Fata suspină fericită.

— Ce ziceți, domnule Vadassy, ați văzut vreodată ceva care să semene cu elveții aceia ?

Îi urmării privirea. Domnul Vogel își fixa aparatul pe un trepied lung de oțel. Doamna Vogel stătea în fața lentilei, îmbujorată și chicotind. Pe cînd priveam, Vogel potrivi autoknipsul, stabilind timpul de declanșare, apoi sări, ocolind trepiedul ca să intre și el în imagine, cuprinzîndu-și soția cu brațul. Deodată se auzi un zgomot ușor al aparatului, obturatorul țăcăni, iar Vogelii izbucniră în hohote de rîs. Prietenul lor scump care murise, fusese bineînțeles dat uitării.

Privind înveseliți pe acești caraghioși, perechea de francezi și cu Köche se amuzau nespus. Acesta din urmă aruncă o privire spre noi, ca să vadă dacă îi urmăream. Apoi se apropie.

Skelton îl întrebă :

— Nu cumva i-ai angajat pe ăștia doi ca să disteze pasagerii ?

Köche zîmbi :

— Mă gîndesc să-i rog să stea în permanență aici, ca punct de atracție.

— Am înțeles. Duo elvețian ! Umor, farse, rîsete. Sosiți direct după succesul repurtat la New York ! Buni acrobați la înălțime și la sol !

Köche se uită cam nedumerit și era gata să răspundă, cînd deodată aerul fu sfîșiat de o chemare stridentă ce venea de pe terasa de sus.

— Al — beert !

Mi-am rotit privirile în jurul umbrelei de soare. Doamna Köche era aplecată peste parapet cu mîinile făcute pîlnie la gură :

— Al — beert !

Köche nu se uită în sus.

— Vocea din minaret, observă el vesel, care-i cheamă pe credincioşi la rugăciune.

Înclinîndu-se în direcţia mea, se îndreptă spre trepte.

— Ştiţi, comentă Skelton cam visător, dacă aş fi în locul lui Albert aş omorî-o pe zgripţuroaica aceea bătrînă.

— Mai taci o dată, şopti sora lui, apoi către mine: Ce-aţi zice, domnule Vadassy, de o partidă de înot?

Atît ea cît şi fratele ei erau înotători excelenţi. Cînd eu înaintasem abia vreo cincizeci de metri, înotînd pe spate, ei se şi bălăceau în jurul iahtului, ancorat cam la mijlocul golfului. Am înotat încet înapoi spre plajă. Acum intraseră elveţienii în apă. Cel puţin domnul Vogel era în apă. Doamna Vogel stătea întinsă pe o plută de cauciuc, scuturîndu-se de rîs, în timp ce bărbatul ei făcea pe grozavul, sărind în jurul ei, împroşcînd furios apa în dreapta şi în stînga şi cîntînd cu vocea plină melodii tiroleze.

M-am înapoiat la umbrela de soare şi mi-am uscat părul cu prosopul. Apoi m-am aşezat jos şi am aprins o ţigară.

Problema aparatului fotografic se clarifica. Făceam mintal o schiţă a rezultatului observaţiilor mele.

Herr Vogel . . . Frau Vogel . .	Voigtländer cu cutie
Monsieur Duclos .	Filmpackreflex demodat
Mr. Skelton . . Miss Skelton . .	Kodak Retina
Monsieur Roux . Mademoiselle Martin	Aparat mic cu cutie (francez)
Monsieur Köche . Madame Köche .	Aparat cinematografic (Pathé)
Herr Schimler . .	Fără aparat
Maiorul Cladon-Hartley . . .	Fără aparat
Mrs. Clandon Hartley	

Mă gîndii la ultimele trei nume.

Pe cei doi englezi nu-i interesa probabil să fotografieze. Poate că doamna Clandon-Hartley n-ar fi fost de acord. Cît privește pe domnul Schimler am început să mă gîndesc că nu merită să mă ostenesc să caut alte dovezi împotriva lui. Totuși Beghin insista asupra informațiilor : le va avea. Köche ? Vom vedea. Mă întorsei pe burtă, în afara cercului de umbră aruncat de umbrelă. Nisipul era fierbinte și soarele foarte puternic. Mi-am înfășurat capul într-un prosop. Între timp și Skeltonii, cu apa șiroind pe ei și morți de oboseală, se așezară lîngă mine cînd tocmai atipisem.

Tînărul Skelton îmi dădu un ghiont în coastă.

— E ora mesei, spuse el.

Simplitatea este esența tuturor planurilor bune îmi repetai eu pe cînd luam dejunul. Planul meu era destul de simplu, deci totul era în regulă.

Unul din cei doisprezece pasageri avea aparatul meu. Eu eram în posesia unui aparat identic cu al acelei persoane. Beghin a accentuat că atunci cînd și dacă acea persoană va descoperi pierderea fotografiilor, el sau ea va arde de nerăbdare să le capete înapoi. Din cît știa persoana respectivă, fotografiile se aflau încă în aparat. Deci, dacă el sau ea ar avea ocazia să schimbe aparatele, ar face-o cu siguranță.

Planul meu era să las Contaxul într-un loc vizibil, folosind un prilej favorabil cînd toți pasagerii ar putea să-l vadă. Să mă retrag apoi undeva de unde aș putea privi aparatul fără ca să fiu observat și să aștept rezultatul. Dacă nu se va întîmpla nimic, aceasta va însemna că schimbul aparatelor nu fusese încă descoperit. În cazul acesta n-ar fi nici o pagubă. Dar dacă s-ar întîmpla ceva, atunci aș putea stabili în mod neîndoielnic identitatea spionului.

Mi-am pus toată gîndirea la contribuție ca să găsesc locul cel mai potrivit unde să instalez capcana. În cele din urmă, hotărîi să atîrn aparatul pe același scaun din hol de pe care fusese luat inițial. Era locul dictat de logică și pe lîngă asta mai avea și avantajul de a-l putea supraveghea ușor. În sala de corespondență care se deschidea în partea opusă a holului, era o oglindă

cu rama aurită, atîrnată de un cîrlig și înclinată puțin în față. Schimbînd în sală poziția unuia dintre fotoliile mari, aș fi putut să stau cu spatele spre ușă, de unde se vedea, în oglindă, scaunul din hol. Ar fi imposibil ca eu să fiu văzut din hol, afară doar de cazul că cineva s-ar apleca la nivelul scaunului, astfel încît să privească prin ușa sălii de corespondență în oglindă. Dar probabil nimeni nu va face asta, oricît de prudent ar fi.

Mi-am terminat în grabă dejunul, am părăsit terasa intrînd în sala de corespondență, unde am așezat fotoliul în poziția pe care o plănuisem. Apoi am adus aparatul. Un minut mai tîrziu așteptam cu răsuflarea tăiată. Ceilalți pasageri începură să părăsească terasa.

Primii fură soții Vogel. Apoi, urmă un interval mai lung. După aceștia trecu domnul Duclos, scuturîndu-și în mers niște firimituri de pîine de pe barbă. Urmară apoi Roux și domnișoara Martin, maiorul și doamna Clandon-Hartley și americanii. Schimler trecu ultimul. Așteptam. Dacă urma să se facă vreo schimbare, ar fi trebuit adus mai întîi aparatul meu ca să-l înlocuiască pe cel de pe scaun.

Trecură zece minute. Pendula de pe etajera de deasupra căminului bătu ora două. Privii în oglindă încercînd nici să nu clipesc, de teamă ca nu cumva să se întîmple ceva în acea fracțiune infinitezimală de secundă, cît ochii mi-ar fi fost închiși. Acest efort făcu să-mi lăcrimeze ochii. Două și cinci minute. La un moment dat mi s-a părut că o umbră s-a mișcat prin cameră, ca și cum trecuse cineva prin fața ferestrei. Dar tocmai atunci soarele era în partea opusă a casei, astfel că nu puteam fi sigur. În orice caz, căutam ceva mai substanțial decît o umbră. Două și zece.

Începui să mă plictisesc. Mă bizuisem prea mult pe teorii. Erau prea mulți „dacă" în raționamentul meu. Ochii îmi ardeau de efortul depus. Începui să-mi plimb privirea de colo pînă colo.

Mi se păru că aud un ușor scîrțîit, undeva în spatele meu. M-am uitat fix în oglindă. N-am putut să văd nimic. Apoi deodată am sărit de pe scaun și m-am repezit la ușă. Dar n-am fost destul de iute ca s-o prind

înainte de a se închide. Ușa fu trîntită. O cheie se întoarse repede în broască.

Am încercat clanța, apoi am privit fioros în jurul meu. Fereastra! M-am repezit la ea, am dibuit o clipă sau două în căutarea mînerului și am deschis-o brusc. Am călcat ca un zănatic peste niște răzoare de flori alergînd spre ușa hotelului.

Holul era gol și liniștit. Scaunul pe care atîrnasem aparatul era gol. Capcana mea funcționase. Dar mă prinsese pe mine. Pierdusem singura mărturie care putea să-mi dovedească nevinovăția.

7.

În după-amiaza aceea am rămas un timp mai îndelungat în cameră, încercînd să mă conving că cel mai bun lucru ce puteam face era să părăsesc „Réserve", să o pornesc pe uscat pînă la Marsilia și acolo să mă îmbarc în calitate de chelner, sau de muncitor, pe un vas cu destinația Orientului.

Plănuisem totul. Voi lua barca cu motor a lui Köche și voi debarca la vest de St. Gatien, într-un loc mai pustiu. Apoi voi fixa cîrma bărcii, voi pune în mișcare motorul lăsînd barca să pornească încet în larg, în timp ce eu aș lua-o la picior spre Aubague. Acolo ar urma să prind un tren pentru Marsilia.

Cînd am ajuns la acest punct au început să mi se strecoare unele îndoieli în legătură cu planul meu. Citești mereu despre tineri care au fugit pe mare, despre oameni care s-au îmbarcat ca muncitori, cîștigîndu-și astfel întreținerea în timpul călătoriei. După cît se pare, pentru asta nu e nevoie de o calificare deosebită. Nu se cere să știi să legi parîme și nici să te cațări pe frînghii. Toată munca se rezumă la vopsitul ancorei, la curățatul ruginii de pe plăcile de metal ale punții și la a spune, „Da, domnule" cînd ți se adresează un ofițer. E o viață dură și întîlnești oameni duri. Biscuiții de pe vapor au gărgărițe, iar mîncarea e puțină și apoasă. Certurile se termină cu pumni și trebuie să umbli dezbrăcat pînă la brîu. Dar mai totdeauna se întîmplă ca cineva din echipaj să aibă o muzicuță și, cînd munca zilei se termină, încep cîntecele. Mai tîrziu, în cursul vieții, scrii o carte despre toate astea.

Dar, mă întrebam, pentru mine oare lucrurile s-ar fi petrecut tot astfel? Îmi venea să cred că nu. Poate că sînt un ghinionist, dar am constatat că acțiunile mele nu se desfășoară niciodată după tipicuri clasice.

Curățatul ruginii se va dovedi probabil o meserie care cere o deosebită îndemînare. Ar rîde cel ce și-ar închipui că un om care călătorește prima oară pe mare ar fi în stare s-o facă. Apoi s-ar putea chiar să nu fie nici un loc liber. Sau s-ar mai putea întîmpla să găsesc un serviciu pe un vapor care face curse de-a lungul coastei, avînd destinația Toulon. S-ar mai putea să fiu obligat să obțin un permis special de la poliție, cu trei luni înainte de a porni în călătorie pe mare. S-ar mai putea întîmpla să se constate că n-am vederea destul de bună. Mai este posibil ca cei de pe vapor să insiste să prezint un certificat, dovedind o experiență prealabilă. Realitatea este totdeauna plină de piedici.

Am fumat o țigară și am analizat din nou situația în care mă aflam. Un lucru era clar. Nu trebuie ca Beghin să afle că pierdusem al doilea aparat fotografic. Altminteri, ar însemna să provoc din nou arestarea mea. Comisarul pretindea dovezi convingătoare. Fără dovada aparatului fotografic n-aș avea nici o șansă să-mi stabilesc nevinovăția în fața unui judecător de instrucție. Ce prost am fost! Acum mai mult ca oricînd era necesar, în interesul meu, să clarific misterul. Trebuie să risc. *Trebuie* să știu în mod cert că Schimler deține aparatele fotografice. Trebuie să fiu în stare să-l conving pe Beghin. Nu aveam decît un singur lucru de făcut. Să cercetez camera neamțului.

Ideea mă înfricoșa. Dacă aș fi fost prins, la necazurile mele actuale s-ar adăuga acuzația de furt. Totuși, cercetarea trebuia făcută. Afară de aceasta, eram sigur de reușită. S-o fac acum? Inima îmi bătea mai repede ca de obicei. Mă uitai la ceas. Era aproape trei. Ar trebui să știu întîi exact unde se află Schimler în acest moment. Trebuie să am sînge rece și să fiu foarte prudent. Acest gînd m-a liniștit. Nu trebuie să-mi pierd capul. Pantofi cu talpă moale? Absolut necesari. Un revolver? Absurd! Nu aveam nici unul și chiar dacă aș fi avut... O lanternă de buzunar? Ce idiot! Doar nu era întuneric. Apoi mi-am adus aminte că nu știam nici măcar numărul camerei lui.

Mă cuprinse un val de ușurare și imediat m-am disprețuit pentru asta. N-avea nici un sens să-mi spun că,

orice aş simţi, supărare sau uşurare, faptul că nu ştiam numărul camerei lui Schimler rămînea în picioare. Esenţialul era că o persoană descurcăreaţă l-ar fi aflat pînă acum. Dacă aceasta era calea pe care îmi apăram interesele proprii — simţindu-mă uşurat atunci cînd se iveau dificultăţi — atunci Domnul să mă ajute !

În timp ce-mi frămîntam astfel mintea, coboram spre terasă. Sperasem s-o găsesc goală. Dar nu era. Într-un colţ, pe un şezlong, şedea domnul Schimler fumînd o pipă. Acum, dacă i-aş fi ştiut numărul camerei, era momentul cel mai prielnic să mă duc s-o cercetez.

Era cît pe aci să fac cale întoarsă, dar m-am oprit pe loc. Era cazul să renunţ deocamdată la această ocazie. Totuşi n-ar strica să intru în vorbă cu acest om ca să aflu cu cine aveam de-a face. La urma urmelor, unul dintre principiile unei bune strategii era studierea stării sufleteşti a adversarului.

Dar îmi era uşor să mă gîndesc la studierea stării sufleteşti a domnului Schimler, decît s-o pun în practică. Am mutat un fotoliu de răchită la umbră, aproape de el, m-am aşezat şi mi-am dres glasul.

El îşi mută pipa între dinţi şi întoarse o pagină din cartea pe care o citea. Nu aruncă nici măcar o privire în direcţia mea.

Auzisem că dacă cineva se uită ţintă la ceafa unei persoane, vrînd s-o determine să se întoarcă, cel fixat o va face în curînd. M-am uitat ţintă timp de zece minute şi mai bine şi am vrut să-l determin pe domnul Schimler să se întoarcă spre mine. Aş fi putut chiar să fac un desen antropometric al cefei sale. Totuşi, nu am avut nici un efect asupra lui. Am reuşit să văd titlul cărţii. Era *Naşterea tragediei* de Nietzsche, în limba germană, una din cele cîteva cărţi în germană pe care le zărisem în rafturile sălii de corespondenţă. Am renunţat la ideea de a concura cu Nietzsche şi am contemplat largul mării.

Soarele dogorea îngrozitor. Ceaţa se lăsase deasupra orizontului. Din cauza căldurii, aerul de deasupra parapetului de piatră tremura. În grădină, greieraşii cîntau în cor.

Priveam cum o libelulă uriașă făcu înconjurul uneia din plantele agățătoare apoi își luă zborul peste brazi. Nu era o după-amiază în care să te gîndești la spioni. Știam că trebuie să-i telefonez lui Beghin și să-i comunic lista acelora care au aparate fotografice. Dar putea să mai aștepte. Poate mai tîrziu, cînd se va mai răcori puțin, am să mă duc la oficiul poștal. Detectivul, în hainele lui groase, transpira probabil la umbra palmierilor plini de praf, afară, în fața porții hotelului, tînjind după o limonadă gazoasă. Îl invidiam. În schimbul liniștii mele aș purta cu plăcere un costum negru în după-amiezele de arșiță și aș transpira, așteptînd, privind și dorind o limonadă gazoasă. Așa viață înțeleg și eu! Pe cînd a mea era o viață trăită pe ascuns, ca aceea a unui criminal. Eram cel urmărit.

Aș fi fost curios să știu ce crede Mary Skelton despre mine. Probabil că nimic. Sau chiar dacă da, crede desigur că sînt un tînăr politicos, prezentabil, dotat cu talent la limbi străine, ceea ce era folositor. Îmi amintii de cuvintele folosite cînd se referise la mine, crezînd că sînt la o depărtare de unde nu pot auzi : „Domnul gentil." Era o intenție de glumă exprimată într-un mod foarte amabil. Foarte potrivită pentru o cunoștință de hotel. Ar fi deosebit de agreabil să-ți dai seama că o interesezi pe Mary Skelton. Îl înțelegea perfect pe fratele ei. Era foarte clar. Tot atît de clar era și faptul că el credea că o înțelege. Asta se putea deduce din felul lui de a se purta cu ea. Dar ea...

Domnul Schimler închise cartea cu un pocnet și lovi ușor pipa de șezlong.

M-am avîntat.

— Greu poate fi socotit Nietzsche un tovarăș pentru o după-amiază atît de fierbinte, am zis.

Își întoarse ușor capul și mă examină.

Obrajii lui fini erau mai colorați acum decît în noaptea trecută ; dar ochii albaștri nu mai reflectau mizeria, ci exprimau mai curînd o emoție bruscă — bănuiala. Am văzut cum i se contractează mușchii din colțurile gurii.

Își scoase pipa și începu s-o umple din nou. Glasul lui, pe cînd vorbea, era voit nepăsător.

— Probabil că aveţi dreptate, dar eu n-am căutat tevărăşia nimănui.

În oricare altă împrejurare un astfel de refuz m-ar fi redus la o cumplită tăcere. Acum însă am perseverat.

— Oare oamenii îl mai citesc în zilele noastre pe Nietzsche ?

Era o întrebare nu prea inteligentă.

— Dar de ce nu l-ar citi ?

Continuai să vorbesc aiurea.

— Oh, nu ştiu. Am crezut că e cam demodat.

Îşi scoase pipa din gură şi mă privi peste umăr.

— Vă daţi seama ce spuneţi ?

Discuţia mă cam plictisea.

— Sincer să vă spun, nu. Voiam doar să stau de vorbă.

Un moment mă privi fix ; apoi buzele lui subţiri se deschiseră şi zîmbi. Era un zîmbet plăcut şi contagios.

Am zîmbit şi eu.

— Cu ani în urmă, am spus, un coleg al meu student petrecea ore întregi povestindu-mi de ce Nietzsche a fost un om mare. Eu personal mă împotmoleam în *Zarathustra*.

Puse pipa între dinţi, se întinse şi privi spre cer.

— Prietenul dumneavoastră nu avea dreptate. Nietzsche *ar fi putut* fi un om mare. Atinse cu degetul arătător cartea de pe genunchii săi. Aceasta era prima lui lucrare şi în ea sînt germenii unor idei grandioase. Imaginaţi-vă, îl etichetează pe Socrate drept decadent. Moralitatea drept un simptom al decadenţei ! Ce concepţie ! Dar ce credeţi că a scris despre aceasta cu douăzeci de ani mai tîrziu ?

Am tăcut.

— A spus că miroase şocant a concepţie hegeliană. Şi avea dreptate. Identitatea este doar definiţia simplului, imediatului, lucru mort, dar contradicţia este rădăcina întregii mişcări şi a vitalităţii. Numai în măsura în care un lucru cuprinde în sine contradicţia, se mişcă, posedă impuls şi activitate.

Ridică din umeri.

— Dar ceea ce tînărul Nietzsche a perceput la Hegel, Nietzsche bătrînul, a disprețuit. Bătrînul Nietzsche a înnebunit.

Cu greu am putut urmări toate acestea. Am spus cam jenat :

— Nu v-am văzut scăldîndu-vă.

— Eu nu fac băi de mare, dar dacă vă face plăcere, vă invit la o partidă de biliard rusesc. Sau poate socotiți asta un fleac ?

Pronunță aceste cuvinte cam dezgustat. Avea aerul unui om care se supune cu neplăcere inevitabilului.

Intrarăm.

Masa biliardului rusesc se afla într-un colț al salonului. Începurăm jocul în tăcere. În zece minute mă bătu cu ușurință. O dată cu ultima lovitură își îndreptă spatele și zîmbi.

— Nu prea v-a amuzat jocul, zise el. Nu mi se pare că sînteți un bun jucător, nu-i așa ? V-ar plăcea să mai jucăm o partidă ?

Am zîmbit. Felul lui de a fi era cam sever, aproape brusc, dar din toată ființa sa se degaja ceva colosal de simpatic. Simțeam nevoia să fiu prietenos. Aproape că uitasem că el era suspectul numărul unu.

I-am spus că mi-ar face plăcere să joc încă o partidă. Întoarse numărătorul înapoi la zero. Luă tacul și-i frecă vîrful cu cretă, apoi se aplecă peste masă ca să dea prima lovitură. Lumina ce pătrundea prin fereastră îi cădea pe fruntea lată. Era un cap frumos, model pentru un pictor. Mîinile erau și ele atrăgătoare, mari, dar bine proporționate, solide și precise în mișcări. Strîngînd ușor între degete tacul, îl trecu binișor peste degetul mare al mîinii stîngi. Pe cînd vorbea își ținea privirea ațintită pe bila roșie.

— Ați avut oarecari neplăceri cu poliția, nu-i așa ?

Întrebarea era pusă cu indiferență, ca și cum ar fi întrebat cît e ceasul. În momentul următor se auzi o pocnitură, pe cînd trei bile căzură repede, una după alta.

M-am silit să răspund cu aceeași indiferență.

— Strașnică lovitură ! Da, a fost o greșeală în legătură cu pașaportul meu.

Făcu cîțiva pași în jurul mesei ca să schimbe alinierea bilelor.

— Sînteți iugoslav, nu-i așa ?

De data această nu căzu decît o bilă.

— Ungur.

— Oh, îmi dau seama. În urma Tratatului de la Trianon ?

— Da.

Lovitura următoare dădu pionul peste cap. Oftă.

— Mi-era teamă că se va întîmpla așa. Scorul total : zero. Acum e rîndul dumneavoastră. Povestiți-mi despre Jugoslavia.

Mă aplecai peste masă. La jocul acesta puteau participa două persoane.

— N-am mai fost pe acolo de peste zece ani. Sînteți german, nu-i așa ?

Reușii să bag bila roșie în gaură, după un număr mic de lovituri.

— Strașnică lovitură ! Faceți progrese.

Dar nu răspunsese la întrebarea mea. Am încercat din nou o lovitură.

— În zilele noastre nu-i prea obișnuit să întîlnești germani care își petrec vacanța în străinătate.

Atinsei din nou cu precizie bila roșie.

— Splendid ! Merge foarte bine. Ce spuneați adineauri ?

— Am spus că în zilele noastre nu-i prea obișnuit să întîlnești germani care își petrec vacanța în străinătate.

— Da-a ? Dar asta nu mă supără. Sînt din Basel.

Asta era o minciună sfruntată. În emoția mea băgai bila direct în gaură, fără să fac un carambolaj.

— Ghinion ! Unde-i creta ?

I-am dat-o fără să spun un cuvînt. Frecă tacul cu grijă și începu să joace din nou. Punctajul lui crescu repede.

— Al cîtelea punct a fost ăsta de acum ? murmură în cele din urmă. Al șaizeci și patrulea, nu-i așa ?

— Da.

Se mai aplecă încă o dată peste masă.

— Cunoașteți bine Germania, domnule Vadassy ?

— N-am fost niciodată acolo.

— Ar trebui să vă duceți. Oamenii sînt așa de drăguți.

Bila roșie oscilă pe marginea unui număr mare de puncte.

— Oh, bila asta n-a avut destul efect. Șaizeci și patru ! Își îndreptă spatele. Vorbiți foarte bine germana, domnule Vadassy. S-ar crede că ați locuit mai mulți ani acolo.

— La universitatea din Budapesta se vorbea cel mai mult germana. Afară de asta, dau lecții de limbi străine.

— Așa ? Acum e rîndul dumneavoastră.

Am jucat, dar am jucat prost, căci nu mai eram în stare să mă concentrez asupra jocului. Am doborît de trei ori pionul. O dată nu am lovit de loc bila. Mintea îmi era obsedată de diferite probleme. Ce voia oare omul acesta să afle de la mine ? Întrebările lui nu erau fără rost. Ce scop aveau ? Mă bănuia oare că am făcut fotografiile intenționat ? Și, printre aceste întrebări la care nu se putea răspunde, se amesteca gîndul că omul acesta nu poate fi un spion. Era în el ceva care făcea ideea să mi se pară absurdă. O oarecare demnitate. Afară de asta, mă întrebai, oare spionii îl citeau pe Hegel ? Oare îl citeau pe Nietzsche ? Desigur, în cazul acesta răspunsul său ar fi satisfăcător ! „De ce nu ?“ În orice caz ce importanță avea ? Cineva ar putea tot așa de bine să pună întrebarea : „Pot oare spionii să fie soți buni ?“ De ce nu ?

— E rîndul dumneavoastră, prietene.

— Îmi pare rău. În momentul ăsta mă gîndeam la altceva.

— Oh ! zîmbi ușor. Am impresia că jocul nu vă prea amuză. Să ne oprim ?

— Nu, de loc. Mă gîndeam tocmai la ceva ce uitasem să fac.

— Să sperăm că nu era ceva important.

— Nu, nu era important.

Dar era important. Îi voi telefona lui Beghin, voi implora îndurare, îi voi explica pierderea aparatului fotografic, îi voi cere să perchiționeze camera lui Schimler, așa cum se procedase și în cazul meu. Pentru aceasta, numele său fals era o scuză. Numai de-aș putea găsi o singură dovadă concretă împotriva lui, ceva ce ar stabili legătura lui cu aparatul fotografic, ceva ce m-ar

convinge că nu comit o greşeală stupidă. Ce-ar fi dac-aş risca? Ce-ar fi să-l întreb pur şi simplu dacă n-are un aparat fotografic? La urma urmelor, ce rău aş face? Persoana care trîntise uşa sălii de corespondenţă şi luase al doilea aparat, nu se îndoieşte de loc de legătura mea cu această afacere.

Băgai două bile în acelaşi timp în gaură.

— Nu mă aşteptam la una ca asta, am zis.

— Nu, nici eu nu credeam.

— Sînt un om care n-are decît o singură manie, am continuat, pe cînd mă pregăteam pentru a doua lovitură.

Am greşit lovitura şi am schimbat locurile de la biliard.

— Zău?

— Da. Fotografiatul.

Îşi privi tacul cam chiorîş.

— Ce plăcut!

L-am privit de aproape pe cînd i-am pus întrebarea fatală.

— Aveţi un aparat fotografic?

Se ridică încet şi mă privi.

— *Herr* Vadassy, v-aş ruga să nu discutaţi în timp ce pregătesc lovitura asta. Este una grea, vedeţi, am de gînd să lovesc banda acolo, să atingă tangent bila albă, să izbesc iar banda şi să vîr bila roşie la punctul maxim. Bila albă ar trebui să se rostogolească la cinci.

— Vă rog să mă iertaţi.

— Eu trebuie să vă cer iertate. Jocul acesta absurd mă interesează. Este o invenţie extrem de antisocială. E ca un drog. Te privează de necesitatea de a gîndi. Cum începi să te gîndeşti, joci prost. M-aţi întrebat dacă am un aparat fotografic. Nu, n-am. De altfel, nici nu mai pot să-mi amintesc cînd am ţinut ultima oară unul în mînă. Nu mi-ar cere un efort prea mare de gîndire ca să vă răspund. Totuşi, e de ajuns să fii distrat ca vraja să se rupă. Lovitura ar fi dat greş.

Vorbea cu greutate, ca şi cum soarta lumii ar fi putut depinde de reuşita acestei lovituri. Totuşi, în ochii lui — ochii aceia atît de expresivi — se ivi o licărire de ironie. Credeam că înţeleg motivul acelei licăriri.

— Îmi dau seama, am remarcat, că n-am să pot fi niciodată un bun jucător de biliard.

El se aplecă însă din nou peste masă. Interveni o pauză, o ușoară țăcănitură și zgomotul a două bile care căzeau huruind în cutie.

— Splendid ! se auzi un glas.

Mă întorsei. Era Köche.

— Splendid, murmură Schimler, dar n-a fost nici o luptă. Domnul Vadassy a avut foarte multă răbdare cu mine. Jocul nu-l atrage de loc.

Am avut impresia că cei doi schimbau între ei priviri semnificative. Ce a înțeles Schimler prin aluzia aceea ridicolă ? Am protestat la repezeală, spunînd că jocul m-a amuzat. Poate că-l mai repetăm mîine.

Schimler consimți, dar fără entuziasm.

— *Herr* Heinberger, zise Köche voios, este un expert al jocului de biliard rusesc.

Atmosfera se schimbase însă în mod ciudat. Era evident că cei doi așteptau, nerăbdători, ca eu să plec. Îmi luai rămas bun, salutîndu-i cît mai prietenos cu putință.

— Am avut prilejul să observ acest lucru. Vă rog să mă scuzați. Trebuie să mă duc în sat.

— Desigur.

Au stat și m-au privit pe cînd plecam. Era clar că nu vor scoate nici un cuvînt, pînă cînd nu mă voi fi îndepărtat, astfel ca să nu pot prinde ceea ce vorbesc.

Pe cînd treceam prin hol, soții Clandon-Hartley urcau scările. Murmurai un salut, dar nici unul din ei nu răspunse. Apoi, ceva din atitudinea lor, ceva în tăcerea lor de piatră mă făcu să mă opresc și să-i urmăresc cu privirea. Cînd cotiră în capul scării, observai că doamna ținea o batistă pe față. Oare doamna Clandon-Hartley plîngea ? Imposibil. O astfel de englezoaică nu știe cum se plînge. Îi intrase probabil ceva în ochi. Îmi continuai drumul.

La poartă mă aștepta alt detectiv. De astă dată era unul scund, cam gras, cu o pălărioară de pai cu fundul plat, care mă urmări în timp ce mă duceam la poștă.

Mi se dădu imediat legătura cu Beghin.

— Ce-i Vadassy ? Ai obținut amănunte în legătură cu aparatul fotografic.

— Da. Dar chestiunea lui Schimler...

— N-am timp de pierdut. Aparatele fotografice, te rog.

Am început să-i dictez lista încet, astfel ca el s-o poată nota. Pufni de nerăbdare.

— Mai repede, te rog. N-avem toată ziua la dispoziție și convorbirea costă bani.

Iritat, îi înșirai lista cît mai repede cu putință. La urma urmelor, eu trebuia să plătesc convorbirea, nu el. Omul acesta era imposibil. Încheiai lista, fiind sigur că mă va ruga s-o repet. Dar nici gînd !

— Bine ! Și ce-i cu ăia trei fără aparate ?

— L-am întrebat pe Schimler, adică pe Heinberger. Spune că n-are aparat fotografic. N-am avut ocazia să controlez pe englezi. În schimb, au un binoclu de cîmp.

— Ce-ai spus ?

— Un binoclu de cîmp.

— Asta n-are nici un fel de importanță. Ocupă-te numai de aparate fotografice. Mai ai ceva de raportat ?

Am șovăit. Acum era momentul...

— Alo ! Vadassy. Mai ești la aparat ?

— Da.

— Atunci nu mai pierde timpul. Mai ai altceva de raportat ?

— Nu.

— Foarte bine. Telefonează ca de obicei mîine dimineață comisarului.

Închise telefonul.

M-am înapoiat la „Réserve“ cu inima grea ca plumbul. Eram un prost ; un neputincios, un laș prost.

Căldura îmi lipise cămașa de corp, în mod neplăcut. M-am dus în cameră ca să mă schimb.

Cheia era în broască, așa cum o lăsasem, dar ușa nu fusese închisă cum trebuie. Cum atinsei clanța, zăvorul țăcăni și ușa se deschise brusc. Intrai și scosei valiza de sub pat.

Afară de un singur lucru, n-aș fi observat desigur nimic neobișnuit. Și acest singur lucru era că, după cum

mi-era obiceiul, nu încuiasem decît o închizătoare a valizei. Acum erau închise amîndouă.

Am deschis valiza şi m-am uitat înăuntru.

În mod obişnuit, n-aş fi văzut nimic curios într-o cămaşă care era puţin mototolită. M-am ridicat repede şi m-am îndreptat spre scrin. Totul era în ordine; nu mi-a reţinut privirea decît un teanc de batiste, aşezate într-un colţ al sertarului de sus. Aveam o singură batistă cu marginea colorată, care se aflase dedesubtul celorlalte. Acum era deasupra. Mi-am rotit privirea prin cameră. Un colţ al cuverturii de pe pat era prins deasupra saltelei. Camerista n-o lăsase aşa.

În mintea mea nu mai încăpea nici o îndoială. Camera şi lucrurile îmi fuseseră controlate.

8.

Este o senzație neplăcută cînd îți dai seama că ți s-a scotocit prin lucruri.

Prima mea reacție cînd am descoperit acest lucru a fost mînia. Era ceva monstruos ca mîini străine să-mi deschidă valiza, să-mi cotrobăiască prin lucruri, să mi le cerceteze. Dacă n-ar fi fost încuietorile valizei, nu mi-aș fi dat niciodată seama. Aici era buba! Asta mă înfuriase mai mult ca orice. Nu atît cotrobăitul și scotocitul lucrurilor, ci încercarea de a afla un secret și faptul că neîndemînaticul acela a crezut că n-am să știu, pentru că a închis cu grijă ambele încuietori. Ce lipsă de pricepere! Ar fi trebuit să-și dea seama că închisesem o singură încuietoare! Ar fi trebuit să-și dea seama că lăsasem batista albă deasupra celorlalte în sertarul de sus. Stîngaci, nerod, neîndemînatic!

M-am dus la dulap și mi-am aranjat batistele așa cum le lăsasem. Am închis din nou valiza, cu o singură încuietoare. Am îndreptat cuvertura de pe pat. Simțindu-mă apoi mai liniștit, m-am așezat pe scaun.

Doar o singură persoană ar fi putut cotrobăi prin lucrurile mele din cameră, fără să ia nimic: spionul. Recăpătîndu-și aparatul fotografic și dîndu-și seama de lipsa filmului, a încercat, în mod firesc, să-mi cerceteze camera. Firesc? Da, deoarece m-a văzut cînd priveam pe fereastra sălii de corespondență și a conchis că de vreme ce încercam să-i întind o cursă, developasem filmul și descoperisem caracterul specific al fotografiilor sale. Apoi, mi-am adus aminte că dedesubtul lucrurilor mele din valiză lăsasem două filme nedevelopate, pe care le făcusem la Nisa. Nu m-am gîndit să mă uit dacă mai erau acolo. Am scos valiza din nou și am examinat conținutul cu multă grijă. Bobinele dispăruseră. Spionul, evi-

dent, nu lăsase nimic la voia întîmplării. Pe viitor îmi va folosi să-mi amintesc acest lucru.

Dacă m-aş fi putut înapoia la vreme ca să-l fi prins asupra faptului! Am petrecut o jumătate de minut plăcut, meditînd la această scenă. Am hotărît că nu va rămîne mare lucru din spion atunci cînd îl voi da pe mîna lui Beghin. În mintea mea, îl tîram pe nenorocitul acela, care se miorlăia, şi-l zvîrleam în braţele agenţilor care aşteptau.

Mi-am dat seama cu oarecare surprindere că acest spion din imaginaţia mea nu era Schimler. Nu era nici Köche. Nu era nimeni de la „Réserve". Era un spărgător răzbunător, cu o figură plină de răutate, un revolver în buzunarul de la spate şi un stilet ascuns în mînecă; o creatură plină de vicii dezgustătoare, fără nici o singură calitate care să inspire respect; un nemernic viclean, ascuns, disprețuit chiar de acei în slujba cărora se afla.

Nimic, m-am gîndit cu amărăciune, nu putea demonstra mai clar extraordinarul meu pesimism. Era perfect! În loc să caut să descopăr care din cele douăsprezece persoane mi-a cotrobăit prin cameră, mă ocupam să scot o a treisprezecea din basme. Meritam să dau greş.

— Acum, am zis cu voce tare, bagă-ţi minţile în cap. Acest spion, bărbat sau femeie, care ţi-a luat fotografiile şi aparatul de valoare, cel ce te-a văzut prin fereastra sălii de corespondenţă şi care te-a încuiat ca pe un neghiob neputincios ce eşti în timp ce ţi-a luat aparatul fotografic de pe scaun, persoana aceea care a intrat în camera ta şi a scotocit printre lucrurile tale căutînd fotografiile, este o persoană reală, trăieşte, este cineva dintre pasagerii de afară. Nu are aparenţa unui spion, imbecilule. Nu are înfăţişarea unui om înrăit şi nici un revolver în buzunarul de la spate. E o persoană reală. Ar putea să aibă o barbă albă ca bătrînul Duclos sau ochii holbaţi ca Roux. Poate să citeze din Hegel ca Schimler sau să fie un adormit ca Köche. Poate să pară austeră şi rece ca doamna Clandon-Hartley sau tînără şi atrăgătoare ca Mary Skelton. Poate să rîdă ca doamna Vogel sau să fie tandră ca domnişoara Martin. Poate fi gras ca domnul Vogel, sau zvelt ca maiorul Clandon-Hartley, sau bronzat ca Warren Skelton. Poate să fie

un patriot sau un trădător, un escroc sau chiar un om cinstit, sau cîte puțin din fiecare. Ar putea să fie în vîrstă sau tînăr. Ar putea să aibă părul castaniu sau blond, poate să fie inteligent sau prost, bogat sau sărac. Dar oricine ai fi, tu, nebun incapabil, nu ești bun de nimic dacă stai aici pe loc.

M-am ridicat și am privit pe fereastră.

Skeltonii tocmai urcau scara venind de la plajă și se așezară la o masă pe terasa de jos. De-abia le puteam auzi glasurile. Warren rîse brusc și luă o atitudine napoleoniană. Sora lui clătină vehement din cap. Mă întrebam, în mod confuz, despre ce-și puteau vorbi. Dacă ei au stat toată după-amiaza jos pe plajă, ar fi fost poate în stare să prezinte alibiuri pentru unii din ceilalți pasageri. Căci camera mea n-a putut fi percheziționată decît în timpul cît am stat cu Schimler sau cît am fost în sat, ca să-i telefonez lui Beghin. A doua ipoteză era mai probabilă. Cu siguranță că am fost văzut cînd părăseam hotelul. Cărarea ce duce la poartă era vizibilă de la jumătate din ferestrele camerelor, sau din sala de corespondență. Poate că tocmai cînd eu plănuiam percheziționarea camerei lui Schimler, el plănuia percheziționarea camerei mele. O simplă ironie. Schimler, în schimb, știa numărul camerei mele. Asta în cazul cînd acela care a închis ambele încuietori ale valizei mele în loc de una, a fost Schimler. Dar poate că mintea lui era ocupată atunci cu *Nașterea tragediei*. Poate că Köche să fi făcut cercetarea, sau *Herr* Vogel, sau *Monsieur* Duclos, sau...

Dar astăzi era vineri. Încă o singură zi și ar fi timpul să plec ; și totuși nu voi face altceva decît să sper în continuare, să mă mir, repetîndu-mi mie însumi numele — Köche, Schimler, *Herr* Vogel, *monsieur* Duclos — și iată că voi mai fi încă aici, privind limbile ceasornicului cum se mișcă și nefăcînd altceva decît să sper. Trebuie să acționez. Trebuie să fac ceva. Trebuie să mă grăbesc.

Cînd am părăsit camera, am încuiat cu multă grijă ușa și am pus cheia în buzunar. Îngrijitoarea e în stare să joace feste simțului umorului.

Coborîi încet pe terasa de jos. Skeltonii vorbeau încă, dar cînd mă apropiai de ei priviră în sus. Mă salutară cu multă voioşie.

— V-am căutat. Warren veni spre mine, mă luă de braţ şi mă privi cam cercetător. Aţi auzit ?

— Ce s-aud ?

Mă conduse spre masa lor, ţinîndu-mă strîns.

— N-a aflat, anunţă el cu satisfacţie.

— Cum, n-aţi aflat ? răsună vocea fetei. Se ridică şi mă luă de braţul celălalt. Staţi jos, domnule Vadassy şi ascultaţi.

— Senzaţia săptămînii, adăugă fratele ei.

— Prea bună ca să fie adevărată !

— Povesteşti tu sau eu ?

— Tu. Eu mă voi ocupa de scenele mai importante.

Skelton mă împinse deodată pe un scaun şi-mi vîri sub nas un pachet de ţigări.

— Fumatul linişteşte nervii.

— Dar despre ce-i vorba ?

— Un chibrit ?

Am aprins ţigara.

— Păi să vedeţi, adăugă fata cu seriozitate, nu vrem să ne credeţi complet nebuni, dar azi am fost martorii unei scene care...

— Vă va ucide, mă informă fratele ei. De altfel muream de dorinţa de a-i povesti cuiva. Deci datorită dumneavoastră, domnule Vadassy, trăim.

Am zîmbit sfios. Începeam să mă simt cam stînjenit.

— Unul din noi doi, observă cam posomorîtă fata, nu va mai trăi mult, dacă nu-ţi continui povestirea !

— La treabă deci ! anunţă el. Domnule Vadassy, aţi aflat despre iahtul care a intrat în port azi-dimineaţă ?

— Da.

— Este italian.

— Da, aşa ?

— Da, e italian. Ei bine, azi după-amiază eram împreună cu alţii pe plajă. Erau elveţienii şi perechea de francezi şi tipul acela cu barbă. Ceva mai tîrziu au venit maiorul britanic cu soţia lui.

— Dar zi o dată ! interveni fata.

— Aşteaptă ! Vreau să creez mai întîi atmosfera pentru domnul Vadassy. Iată cum s-a întîmplat. Ei au coborît la scurt timp după toţi ceilalţi. Ştiţi ce căldură era. Noi toţi eram culcaţi, pe ici pe colo, pe jumătate aţipiţi în şezlongurile noastre, după acel *poulet à la crème* [1] ce ne-a fost servit la dejun. Tocmai aflasem că englezul coborîse, fiindcă l-am auzit spunînd că scaunul lui e şubred, sau cam aşa ceva.

— Vedeţi, întrerupse ea, ei şedeau la dreapta noastră, astfel că eram destul de aproape şi am văzut totul. Şi apoi...

— Acum taci, zise fratele ei, strici totul. Partea ta urmează imediat. După cum spuneam, domnule Vadassy, noi toţi şedeam acolo, mirîndu-ne dacă era posibil ca soarele să dogorească şi mai tare şi dacă nu cumva mîncasem prea mult, cînd doamna elveţiană spuse ceva domnului elveţian. Ei bine, ştiţi cum e. Chiar dacă nu cunoşti o limbă, poţi s-o înţelegi de multe ori după intonaţie. Am deschis deci ochii şi am observat cum elveţienii privesc de-a curmezişul golfului. Apoi am văzut cum de pe iaht a fost coborîtă o barcă pe mare şi că un marinar vîslea spre pasarelă. De pe pasarelă coborî un om cu o şapcă de iahting şi îmbrăcat într-un costum de dril alb. Era cam trupeş, dar sări destul de uşor în barcă şi marinarul porni să vîslească spre plajă. Să vedeţi, acum toată lumea îşi îndreptă privirea într-acolo. Probabil că aşa îşi mai abăteau gîndurile de la *poulet à la crème*, pe care nu-l digeraseră încă ; toţi încep să vorbească. Tînărul făcu un semn dramatic cu degetul. Habar n-aveau de ceea ce li se pregătea.

— Pentru noi însă, îl întrerupse sora sa, intriga se şi îngroşa, deoarece britanicii încep deodată să vorbească. Ceea ce-i ciudat e că vorbesc italiana. Şi mai curios e că cel mai mult vorbea doamna Clandon-Hartley. Şi mai mult încă, arăta mereu cu degetul spre barcă. Apoi, maiorul se uită şi el şi începe să-i replice. Nu pare să fie de acord cu spusele ei, deoarece clatină mereu din cap şi spune ceva care suna ca numele unei fete, Kay

[1] Pui cu smîntînă (fr.).

nu mai știu cum. După cît se pare, asta nu-i plăcea doamnei și începe să arate din nou spre barcă. De astă dată însă, distanța între barcă și țărm nu era decît de vreo doisprezece *iarzi*[1] și omul cu șapcă se scoală în picioare și încearcă să prindă cu o cange de fier un inel fixat în stînci, cînd doamna scoate o exclamație gîfîită și aleargă spre marginea apei, strigînd ceva și făcînd cu mîna un semn omului, care era pe punctul de a coborî pe țărm.

— În aceeași clipă o văzu și omul cu cangea în mînă și era să cadă peste bord de emoție, spuse Warren Skelton, apoi el strigă „Maria"! Nu înțeleg nici un cuvînt italienesc, așa că nu pot spune despre ce discutau, dar continuau să-și vorbească pe cît puteau de tare tot timpul cît el traversa apa, pînă cînd, în sfîrșit, barca atinse coasta stîncii de debarcare și omul sări pe mal.

— Apoi, zise fata, o îmbrățișă și o sărută de două sau de trei ori. Era evident că se cunoșteau foarte bine. Nu mi-aș dori să fiu sărutată nici măcar o singură dată de bărbatul acela. Era gras și pe cînd își scoase șapca de pe cap, părul îi era lipit încît capul îi arăta ca un ou cenușiu murdar. Îi mai atîrnau și niște piei la gît și dacă-i ceva ce nu-mi place la un bărbat, este să-i atîrne astfel pielea. Ea m-a surprins însă cel mai mult. Înainte n-o auzisem niciodată rostind vreun cuvînt și iată că acum se purta ca un copil cînd iese de la școală. Rînjea într-una pînă cînd am avut impresia că o să-i plesnească obrajii. Desigur că nu-l aștepta pe acest *signor* Atîrnă-Piei și că totul era o surpriză plăcută. El arăta cu degetul spre iaht și se lovea cu degetul mereu în piept, ca și cum ar fi vrut să spună „Privește ce am realizat" și ea arăta cu degetul spre hotel spunîndu-i că locuiește acolo. După aceea au început să se îmbrățișeze și să se sărute din nou. Toți cîți ne aflam pe plajă ne-am distrat grozav.

— Adică, sublinie Skelton, toți, cu excepția maiorului. Nu părea de loc mulțumit. De fapt, arăta foarte posac și indispus. Cînd începură iarăși să se îmbrățișeze, se

[1] Măsură englezească, reprezentînd 914 mm *(n. tr.)*.

sculă încet de pe scaun şi se îndreptă spre ei. Nu făcea decît să meargă, dar în mersul lui era ceva special, care-ţi dădea impresia că se va întîmpla ceva. Elveţienii începură să vorbească francezului cel bătrîn, dar deodată încetară. Dacă n-ar fi fost zgomotul mării, s-ar fi putut auzi pe plajă bîzîitul unei muşte.

Dar nu se întîmplă nimic... atunci. *Signor* Atîrnă-Piei privi în sus şi văzîndu-l pe maior, îi zîmbi. Puteai să-ţi dai seama că se cunoşteau mai de mult, dar totodată puteai să observi că nu prea aveau o părere bună unul despre celălalt. Se salutară, dîndu-şi mîna unul altuia. Şi Atîrnă-Piei continuă să rînjească, dar doamna maior deveni din nou foarte gravă, ca şi cum cineva o stropise cu un furtun de apă. Apoi începură cu toţii să vorbească liniştit. Cînd s-a ajuns aici, cred că nimeni nu mai era interesat să-i urmărească cu privirea, afară de mine. Vedeţi, îmi place să studiez natura omului. Eu spun totdeauna că obiectul cel mai adecvat pentru studiul omenirii îl constituie omul.

— Pentru numele lui Dumnezeu... întrerupse sora lui, continuă-ţi povestirea. Domnule Vadassy, ceee ce încearcă el să vă istorisească, este că toţi trei păreau să exprime orice altceva, afară de singurul lucru pe care ar fi vrut să-l exprime.

— Adică, întrerupse Skelton, pînă cînd cineva de fapt l-a exprimat. Dar pentru asta a trebuit să aşteptăm. Trebuie să recunosc că începusem să mă cam plictisesc, cînd deodată cei trei, cel puţin cei doi bărbaţi, începură să ridice tonul. Ştiţi cum sună italiana de la distanţă, ca o maşină cu carburatorul blocat. Apoi, pe neaşteptate, cineva apăsă pe accelerator. Atîrnă-Piei continua să se bîlbîie furios, gesticulînd mereu cu mîna în faţa maiorului. Maiorul se făcu deodată alb la faţă. Atunci Atîrnă-Piei se opri, întorcîndu-se pe jumătate într-o parte, ca şi cum ar fi terminat. Dar tocmai atunci se gîndea în chip evident la o farsă murdară, fiindcă se întoarse din nou, spuse ceva şi apoi îşi răsturnă capul pe spate, scuturat de un rîs tunător.

— În momentul următor, l-am văzut pe maior încleştîndu-şi pumnul, şi trăgîndu-şi braţul înapoi. Cineva ţipă — cred că a fost franţuzoaica. Apoi — aşa mi se

părut — maiorul se repezi, şi-i aplică lui *signor* Atîrnă-Piei o lovitură tocmai în regiunea plexului. Ar fi trebuit să vedeţi asta. A fost o frumuseţe. Atîrnă-Piei rămase cu rîsul în gît, cu gura căscată, făcu un zgomot ca gîlgîitul unei ape cînd se scurge din baie, se clătină, făcu un pas înapoi şi căzu mototol pe nisip, tocmai în clipa cînd un vai uşor trecea peste el. Doamna Clandon-Hartley izbucni într-un strigăt strident apoi, întorcîndu-se către maior, începu să se răstească la el în italiană. Pe el îl apucă un acces de tuse, de aveai impresia că se sfarmă. Parcă nu se mai putea opri. Desigur, acum alergarăm cu toţii spre locul unde se petrecuse scena. Marinarul care era în barcă sări în apă, ca să vină în ajutorul tînărului francez, care se îngrijea de Atîrnă-Piei, în timp ce elveţianul şi cu mine îl ţineam strîns pe maior. Doamna elveţiană, franţuzoaica şi cu Mary o înconjurară pe doamna Clandon-Hartley. Bătrînul bărbos ţopăia de jur-împrejur, spunînd că era mare păcat. Nu că ar fi fost nevoie de intervenţia noastră, căci maiorul, din cauza accesului de tuse, nu mai era în stare să facă altceva decît să repete, gîfiind, aproape sufocat „Porcule!", iar doamna Clandon-Hartley începu să plîngă şi să explice într-o englezească stricată că regretă foarte mult cele întîmplate şi că bărbatul ei este un lup turbat. Eu nu aveam această impresie. Atîrnă-Piei continua să ameninţe cu pumnul şi, după ce-şi recăpătă răsuflarea începu să strige într-una, în italiană, o mulţime de cuvinte. Apoi, cu pantalonii uzi, se tîrî spre barcă.

În fine, tusea maiorului se potoli, îşi reluă aerul demn şi urcă împreună cu soţia. Spuneţi, nu regretaţi că n-aţi fost de faţă? Ne-aţi fi putut lămuri motivele acestei întîmplări, zise fata melancolică.

Eu însă nu-mi băteam prea mult capul să înţeleg ceea ce spuneau. Mă înclinai, manifestînd o oarecare nerăbdare.

— Cînd, aproximativ, s-au întîmplat toate astea?

Amîndoi părură cam decepţionaţi.

Pesemne gîndeau că nu acord importanţa cuvenită istorisirii.

— Oh, nu știu exact, zise Skelton nerăbdător. Cred că pe la orele trei și jumătate. Dar de ce întrebați?

— Și n-a lipsit nimeni de pe plajă toată după-amiaza? Ridică din umeri, puțin cam enervat.

— N-aș putea să spun. Era un continuu du-te-vino. După ce s-a potolit puțin halimaua, unul sau doi dintre pasageri s-au dus să-și schimbe costumele de baie.

— Am impresia că Philo Vance[1] are ceva interesant de povestit, zise fata. Hai, domnule Vadassy, spune-ne la ce vă gîndiți.

— Oh, la nimic, am răspuns cu voce stinsă. I-am întîlnit pe maior cu doamna Clandon-Hartley tocmai cînd urcau scările. Coboram în sat. Doamna ținea o batistă la ochi. Se pare că plîngea.

— Bine, bine, bine! Mi-a fost teamă că dumneavoastră o să aveți o explicație pentru toată întîmplarea. Slavă Domnului că nu aveți una, deoarece eu am combinat o explicație frumoasă.

— *Noi* am combinat o explicație frumoasă, adăugă fratele ei.

— Foarte bine. Să vedeți, domnule Vadassy, *noi* credem că în urmă cu mulți ani, doamna Clandon-Hartley nu era decît o simplă fată de țăran din sudul Italiei, locuind într-un sat modest de acolo — le știți, totul în stil baroc, văruit în alb și fără canalizare — împreună cu părinții ei. Ea fusese promisă bătrînului Atîrnă-Piei, pe atunci tînăr și frumos, fiul unor țărani, aparținînd altei categorii. Tocmai atunci se întîmplă să vină în sat maiorul îndrăzneț și răutăcios, răsucindu-și mustața. Opriți-mă, vă rog, dacă ați mai auzit asta. Ce se întîmplă? Maiorul, cu purtările abile ale orășanului și cu costumele lui moderne, o zăpăcește pe țărăncuța simplă. Ca să nu mai lungim vorba, o ia cu el la oraș și se însoară cu ea.

— Hei! zise Skelton. Partea asta a poveștii, cu însurătoarea, nu făcea parte din scenariu.

[1] Figura unui detectiv celebru din romanele polițiste ale lui Van Dine.

— Pe scurt, se căsătoresc. Poate că, la urma urmei, ea nu-i chiar atît de simplă.

— Foarte bine. Să trecem peste asta.

— Anii se scurg. Mary zîmbi triumfător. Între timp, tînărul înveninat și deziluzionat — ceea ce explică felul cum arată acum fața lui — a muncit și a prosperat. Pornind de jos de tot și adunînd într-una, el este azi unul din cei mai mari speculanți din Italia.

— Mi se pare, adăugă colaboratorul ei, că povestea asta sfîrșește prost. Ar fi trebuit ca Atîrnă-Piei să fie cel care aplică lovituri în plin și maiorul cel cu pantalonii uzi.

Fata se uită gînditoare.

— Poate că așa ar fi trebuit să fie. Mă privi. Cred că dumneavoastră gîndiți că bagatelizăm întîmplarea asta. Să vedeți însă, întreaga chestiune a fost într-adevăr așa de neplăcută, că ar fi trebuit să ne deprime, dacă n-am fi luat-o în rîs.

N-am știut exact ce să spun.

— Văd, am murmurat, că iahtul a plecat.

— Da, a plecat acum o oră, zise Skelton cam posomorît.

În acest moment, sus pe trepte apărură soții Vogel. Amîndoi păreau cam prost dispuși. Se opriră la masa noastră.

— Tinerii v-au povestit despre cele întîmplate azi după-amiază ? întrebă el în germană.

— Da, am aflat cîte ceva.

— De, o întîmplare cam nenorocită, urmă el cu gravitate. Nevastă-mea i-a dat doamnei Clandon-Hartley niște săruri mirositoare, dar nu cred să-i folosească. Bietul om ! Soția lui spune că a fost rănit în război și că nu-i cu mintea întreagă. După cît se pare, nu-i răspunzător de faptele lui. Proprietarul iahtului debarcase probabil ca să cumpere niște vin de la pivnițele lui Köche și să-i ceară puțină gheață. *Frau* Clandon-Hartley a recunoscut în el un vechi prieten. Asta a fost tot. Bietul maior a înțeles însă lucrurile pe dos.

Cei doi își văzură apoi de drum, ducîndu-se sus la hotel.

— Ce a spus ? întrebă curios Skelton.

— A spus, după explicațiile doamnei Clandon-Hartley, că maiorul a fost grav rănit în timpul războiului și că nu-i în toate mințile.

Un moment se așternu tăcerea. Apoi, am văzut cum fata își încrețește fruntea, gînditoare :

— Știți, zise ea, fără să se adreseze special unuia dintre noi. Nu prea îmi vine să cred că-i adevărat.

Fratele ei pufni cam nerăbdător.

— În sfîrșit, să uităm de toată această chestiune. Ce vreți să beți, domnule Vadassy ? Dubonnet sec ? Bine. În total trei. Să tragem la sorți care din noi le aduce.

Am pierdut.

Pe cînd mă urcam sus ca să comand băuturile, l-am văzut pe domnul Duclos discutînd agitat cu Köche. Îi demonstra cum se aplică un pumn în bărbie.

9.

Familia Clandon-Hartley n-a coborît la masa de seară. Îmi stîrniseră interesul, chiar fără să vreau. Aşadar, doamna Clandon-Hartley era italiancă! Asta explica multe. Explica în primul rînd cuvîntul „*apperitivo*", de care se folosise maiorul vorbind cu mine cu o seară mai înainte. Explica tăcerea, aproape respingătoare a soţiei lui. Era probabil foarte timidă atunci cînd vorbea engleza ei stricată. Explica spusele maiorului că „nevastă-mea este puţin cam religioasă". Explica felul ei de a fi atît de puţin englezesc. Şi Clandon-Hartley prezenta într-adevăr cazul unui om şocat de explozia unei bombe nefiind răspunzător de faptele sale. Mi-am reamintit de îndoielile domnişoarei Mary Skelton cu privire la acest lucru. Într-adevăr, dacă povestea lor despre incidentul petrecut pe plajă ar fi fost exactă, şi eu înclinam să mă îndoiesc. Se părea că a fost vorba de ceva mai grav decît un simplu acces de nervi. Toată această chestiune nu mă privea însă. Aveam lucruri mai importante la care trebuia să mă gîndesc. Pătania asta regretabilă a familiei Clandon-Hartley contribuia ca Skeltonii să nu-mi fie, din punctul meu de vedere, de nici un folos. Avusese deci loc un adevărat „du-te-vino". Cred că toate acestea se petrecuseră în timpul cît am fost în sat. Nu mai speram nimic.

Cina se terminase aproape, cînd Köche veni pe terasă şi ne anunţă că se aranjase o masă de ping-pong sub pomii din grădină şi că pasagerii erau invitaţi s-o folosească. Cînd mi-am încheiat şi eu masa, am înţeles din comentarii că invitaţia fusese acceptată. Mă dusei şi eu într-acolo.

O lampă electrică, instalată în crengile copacilor, deasupra mesei verzi, reflecta o lumină puternică pe feţele jucătorilor. Aceştia erau Skelton şi francezul Roux. Şezînd

pe niște stînci artificiale, domnișoara Martin și Mary Skelton îi priveau cum joacă.

Roux juca înclinîndu-se într-o atitudine de concentrare îndîrjită, iar ochii lui holbați, fixați asupra mingii, păreau că țintesc spre o bombă gata să explodeze. Sărea mereu, cînd într-o parte cînd într-alta. În contrast cu el, jocul liniștit și domol al lui Skelton dădea impresia de vlăguit și ineficient. Am observat totuși că, după cît se părea, Skelton cîștiga cele mai multe puncte. Domnișoara Martin nu căuta de loc să-și ascundă supărarea, izbucnind în exclamații desperate ori de cîte ori Skelton cîștiga un punct. În schimb, o victorie a lui Roux era primită cu nespusă bucurie. Vedeam cum Mary Skelton o privea cu interes și făcea haz.

Jocul se termină. Domnișoara Martin aruncă o privire malițioasă lui Skelton și șterse cu batista fruntea transpirată a iubitului ei. Am auzit-o asigurîndu-l că ghinionul lui la joc nu avea nici o influență asupra afecțiunii ce-i purta ea.

— Ce ziceți, facem o partidă ? mi se adresă Skelton.

Înainte de a-i răspunde însă, Roux sări la capătul celălalt al mesei, gesticulînd cu paleta și anunțînd, cu un zîmbet ușor, că voia să-și ia revanșa.

— Ce spune ? bombăni Skelton.

— Spune că vrea să-și ia revanșa.

— O, în ordine. Îi făcu semn cu ochii că acceptă. Aș dori să și-o ia.

Începură din nou jocul. Mă așezai alături de Mary Skelton.

— Cum se explică, întrebă ea, că nu pot să înțeleg un cuvînt din tot ce spune francezul ăsta ? Pare să aibă un accent foarte ciudat.

— Probabil că-i un provensal. Chiar parizienii nu pot înțelege franceza vorbită de un provensal.

— Atunci asta mă consolează. Știți, dacă mai continuă să joace mult, cred că o să-i sară ochii din orbite.

Am uitat ce i-am răspuns, deoarece mă căzneam, pentru propria mea curiozitate, să identific accentul lui Roux. Mai auzisem unul la fel și chiar acum de curînd. Îl cunoșteam tot atît de bine pe cît îmi cunosc numele.

Un strigăt mai puternic de bucurie al domnişoarei Martin îmi atrase din nou atenţia asupra jocului.

— Dacă vrea, Warren poate să piardă o partidă în mod foarte convingător, zise fata. Mă lasă uneori să cîştig cîte o partidă şi eu am impresia că am cîştigat-o jucînd bine.

Warren fu destul de convingător pierzînd partida cu o diferenţă infimă de puncte, cu toate că a trebuit să arbitreze o discuţie vie iscată între Roux şi domnul Duclos, care apăruse în scenă tocmai la jumătatea meciului, stăruind să marcheze scorul. Domnişoara Martin jubilă şi sărută lobul urechii lui Roux.

— Ştiţi, murmură Skelton, bătrînul ăsta, nu ştiu cum îl cheamă, cu barba albă, e o catastrofă. L-am prins trişînd la biliardul rusesc, dar nu mi-am închipuit că va merge pînă într-acolo încît să falsifice scorurile meciurilor de ping-pong jucate de alţii. Am ţinut chiar eu socoteala. Aveam cinci puncte şi nu două. Dacă am mai fi continuat, ar fi cîştigat el partida în locul meu. S-ar putea să sufere de un fel de cleptomanie inversată.

Persoana care forma obiectul acestor comentarii întrebă amabil :

— Dar unde sînt oare în seara asta maiorul englez şi soţia lui ? De ce nu joacă şi ei ping-pong ? Maiorul trebuie să fie un adversar formidabil.

— Prost şi nebun bătrîn !, exclamă Mary Skelton.

Domnul Duclos o privea, cu faţa radiind de bucurie.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ţine-ţi gura, se răsti fratele ei, s-ar putea să te înţeleagă.

Domnişoara Martin, cu cunoştinţele ei vagi de engleză, dîndu-şi seama că se vorbeşte englezeşte, îi zise *O kay* [1] şi *How do you do ?* [2] lui Roux, care se prefăcu că rîde şi o răsplăti cu un sărut pe ceafă. Nimeni nu înţelesese, evident, nimic. Domnul Duclos mă ţinu de vorbă şi începu să discute întîmplarea de pe plajă.

— Nimeni n-ar fi crezut, zise el, că în ofiţerul ăsta rece există atîta patimă, atîta dragoste pentru italianca

[1] În ordine. (engl.) *(n. tr.)*

[2] Ce mai faceţi ? (engl.) *(n. tr.)*

asta, soţia lui. Dar aşa sînt englezii. În aparenţă reci şi preocupaţi de afacerile lor. Unii cred că englezii se ocupă mai mult de afaceri. Dar cine ştie ce zace în ei! Se încruntă. Am văzut multe în viaţă, dar nimeni nu-i poate înţelege pe englezi sau pe americani. Sînt de nepătruns. Îşi mîngîie barba. A fost o lovitură frumoasă şi zgomotul curios pe care l-a scos italianul a produs mare satisfacţie. Drept în bărbie. Italianul a căzut ca o piatră.

— Eu am aflat că lovitura i-a fost aplicată în stomac.

Se uită la mine fix.

— Şi în bărbie, *monsieur*, şi în bărbie. Două lovituri minunate.

Roux, care asculta, interveni.

— N-a fost nici un fel de lovitură, zise hotărîtor. Maiorul englez a folosit jiu-jitsu. L-am urmărit de aproape. Eu însumi cunosc acest fel de luptă.

Monsieur Duclos îşi puse ochelarii pe nas şi îl privi ameninţător.

— A fost o directă în bărbie, *monsieur*, zise el cu severitate.

Roux ridică mîinile în sus. Ochii holbaţi îi ieşeau din orbite. Ţipă :

— N-aţi avut posibilitatea să vedeţi, zise el brusc. Se întoarse apoi spre domnişoara Martin. Tu ai văzut *ma petite*, nu-i aşa ? Vederea ta e perfectă. Tu nu porţi ochelari ca să vezi lucrurile confuz aşa cum le vede acest domn bătrîn de aici. A fost fără îndoială o figură de jiu-jitsu, nu-i aşa ?

— *Oui, chéri.*

Îi trimise o sărutare din vîrful degetelor.

— Poftim, vedeţi ! zise batjocoritor Roux.

— A fost o lovitură în bărbie, fără doar şi poate ! Ochelarii domnului Duclos tremurau de mînie.

— Nicidecum, zise Roux cu glas sălbatic. Priviţi.

Se întoarse spre mine, mă apucă deodată de încheietura mîinii stîngi şi mă trase. Instinctiv, m-am dat îndărăt. În momentul următor, mi-am dat seama că sînt gata să cad. Roux mă apucă de celălalt braţ şi mă sprijini. În strînsoarea lui simţii o forţă uimitoare. Mi-am

dat seama cum corpul său subțire și flexibil a devenit brusc rigid. Apoi, m-am pomenit din nou în picioare:

— Vedeți, strigă cu o voce stridentă. Asta a fost o figură de jiu-jitsu. Totul se rezumă la o simplă mișcare. Aș fi putut să aplic domnului de aici aceeași figură pe care i-a aplicat-o maiorul englez omului de pe iaht.

Domnul Duclos se ridică în picioare și se înclină scurt.

— O demonstrație interesantă, *monsieur*, dar inutilă. Am vederea perfectă. A fost o directă în bărbie.

Se înclină din nou și-și îndreptă pașii spre hotel. Roux rise batjocoritor în urma lui și-și pocni degetele.

— Bătrînul ăsta e un cretin, zise el cu dispreț. Fiindcă noi ne prefacem că nu observăm cînd trișează, crede că nu vedem nimic.

Am zîmbit discret. Domnișoara Martin începu să-l laude pentru modul cum s-a descurcat în această situație. Cei doi Skeltoni începuseră o partidă de ping-pong. Mă îndreptai spre terasa de jos.

De după perdeaua de întunerec a pomilor, am putut vedea două figuri aplecîndu-se peste parapet. Era maiorul cu nevastă-sa. Cînd pașii mei scîrțîiră pe pietrișul cărării, el întoarse capul. L-am auzit șoptindu-i ceva, apoi se îndepărtară. Un moment sau două am rămas locului, ascultînd cum li se pierd încet pașii, pe cînd urcau în susul potecii. După aceea cînd mă pregăteam să mă îndrept spre locul unde stătuseră ei, văzui licărirea unei pipe, în beznă, aproape de pomi. Pornii într-acolo.

— Bună seara, *Herr* Heinberger.

— Bună seara.

— Nu v-ar face plăcere să jucăm o partidă de biliard rusesc ?

O ploaie de scîntei se răspîndi cînd își ciocăni pipa de marginea scaunului.

— Nu, mulțumesc.

Dintr-un motiv ce nu mi-l puteam lămuri, inima începu să-mi bată mai tare. Pe buze îmi veneau cuvinte și fraze. Aveam o dorință copleșitoare să dau drumul bănuielilor ce mă obsedau, să-l demasc pe acest om care sta aici în întunerec, pe acest spion invizibil. „Hoț ! Spion !“ Eram gata să-i strig aceste cuvinte. Simțeam că tremur. Deschisei gura și buzele mi se mișcară. Apoi, pe neașteptate,

teptate, pe cînd aprinse un chibrit, am văzut în pîlpîirea luminii galbene fața lui fină, trasă, ciudat de dramatică.

Ridică chibritul ca să-și aprindă pipa, apropiind flacăra de ea. Chibritul pîlpîi de două ori și se stinse. Își mișcă pipa aprinsă cu un anumit gest.

— De ce nu luați loc, *Herr* Vadassy ? Uite, acolo-i un scaun.

Și într-adevăr stăteam ca un gură-cască și un prost, privindu-l. Mă așezai pe scaun simțindu-mă ca și cum tocmai aș fi scăpat să nu fiu călcat de o mașină și aceasta datorită mai curînd îndemînării șoferului decît agilității mele. Neavînd nimic altceva de spus, l-am întrebat dacă aflase despre incidentul petrecut cu perechea de englezi pe plajă.

— Da, am aflat. Se opri. Se spune că englezul ar fi cam dezechilibrat.

— Credeți că este adevărat ?

— Nu în mod absolut. Se pune însă întrebarea în ce măsură a fost provocat. Chiar și un dement nu devine violent decît dacă este atițat. Din nou se opri. Violența, continuă el, este ceva foarte urît. Un om cu mintea normală este înzestrat cu un mecanism extraordinar de complicat, care îl oprește să recurgă la violență. Dar puterea acestui mecanism variază în raport cu diferitele civilizații. La popoarele occidentale este mai puțin marcată decît la cele orientale. Desigur, nu vorbesc despre război. În cazul acesta, mai contribuie și alți factori. Indianul este un bun exemplu ca să ilustreze ceea ce doresc să spun. În India Britanică numărul tentativelor de asasinare a funcționarilor de stat este în mod firesc foarte mare. Faptul interesant este însă numărul foarte ridicat al atentatelor care n-au izbutit. Nu din cauză că indienii sînt foarte proști trăgători ; ci, din pricina instinctului lor de a nu practica violența ; în momentul crucial ei sînt imobilizați, abținîndu-se de a deveni asasini. Am avut odată ocazia să vorbesc cu un comunist din Bengal despre acest lucru. El mi-a spus că un indian cu inima plină de ură și cu un revolver bun ar putea să omoare pe reprezentantul local al asupritorilor săi. Ar putea chiar să scape neprins, ar putea să rămînă neobservat de mulțime în momentul

cînd dușmanul s-ar apropia și el ar ridica revolverul ca să tragă. Funcționarul de stat ar fi la discreția lui. Dar tocmai în clipa aceea indianul va ezita. Nu-l va mai vedea pe asupritorul pe care îl urăște, ci va vedea un om. Va șovăi, scopul său va fi zădărnicit și în clipa următoare va fi împușcat de gărzi. Un neamț sau un francez, sau un englez, îmboldit de ură, ar fi tras și ar fi împușcat direct.

— Și ce imbold de ură credeți că l-a făcut pe maiorul Clandon-Hartley să-i dea un pumn italianului drept în stomac ?

— S-ar putea, zise el, cu oarecare nerăbdare, ca maiorul să nu-l poată suferi pe omul acela. Se sculă în picioare. Vă rog să mă scuzați, trebuie să scriu cîteva scrisori urgente.

Plecă. Un timp oarecare rămăsei pe scaun, căzut pe gînduri. Nu mă gîndeam la maiorul Clandon-Hartley, ci la indianul domnului Schimler. „Nu-l va mai vedea pe asupritorul pe care-l urăște, ci va vedea un om.“ Simțeam un imbold de simpatie pentru acel indian. Dar cu asta nu se termina deoarece „în clipa următoare va fi împușcat de gărzi.“ Toată povestea încăpea într-o coajă de nucă. Să te temi și să fii ucis. Sau, fie că te temi or nu, tot ești ucis ? Da, ești ucis. Binele nu triumfă. Răul nu triumfă. Ambele o dată rezolvate se distrug reciproc și creează un nou rău, un nou bine, care la rîndul lor se răpun unul pe celălalt. Contradicția esențială. „Contradicția este izvorul întregii mișcări și a vitalității“. Ah, aceasta a fost maxima lui Schimler. M-am încruntat în întuneric. Dacă aș fi acordat mai multă atenție acțiunilor lui Schimler și mai puțină spuselor sale, poate că aș fi ajuns la oarecari rezultate.

Am pornit spre casă. Sala de corespondență era goală. Astfel se explicau „scrisorile urgente“ ale lui Schimler ? Cînd străbăteam salonul hotelului trecui pe lîngă doamna Köche, care ducea un teanc de lenjerie. I-am zis :

— Bună seara !

— Bună seara, *monsieur*. L-ați văzut pe soțul meu ? Nu ? Cu siguranță că joacă ping-pong. Așa-i în lumea asta, cei deștepți își petrec zilele plăcut, iar cei proști robotesc ca niște sclavi în spatele scenei. Dar cineva trebuie

să muncească. La „Réserve" munca-i lăsată pe seama femeilor.

Dispăru, urcîndu-se pe scări, şi strigînd cu glas ascuţit :

— Marie !

Trecui prin salonul gol spre terasa de sus.

Domnul Duclos stătea la o masă lîngă balustradă, avînd un Pernod în faţă şi fumînd o ţigară. Mă văzu, se sculă şi se înclină.

— Ah, *monsieur*, vă rog să mă scuzaţi că v-am părăsit pe toţi aşa de brusc. De altfel, era imposibil să mai rămîn acolo ca să fiu insultat.

— Înţeleg şi simpatizez cu dumneavoastră, *monsieur*.

Se înclină din nou.

— Nu vreţi să luaţi o băutură, *monsieur* ? Eu am un Pernod.

— Vă mulţumesc, pentru mine un vermut cu lămîie.

Sună să vină chelnerul şi-mi oferi o ţigară, pe care o acceptai.

— Deşi-s om în vîrstă, zise el, pe cînd îşi turna puţină apă în pahar, sînt un om mîndru. Foarte mîndru. Se opri, ca să mai ia o bucată de gheaţă. Nu prea puteam înţelege de ce mîndria trebuie să scadă cu vremea, dar, din fericire, continuă, înainte ca eu să-i spun aceasta. Deşi-s om în vîrstă, repetă el, l-aş fi lovit pe Roux, dacă nu mă reţinea prezenţa doamnelor.

— Aţi adoptat poziţia cea mai demnă cu putinţă, l-am asigurat eu.

Îşi mîngîie barba.

— Îmi pare bine că vedeţi astfel lucrurile, *monsieur*. Dar e greu pentru un om mîndru să-şi înfrîneze supărarea în astfel de împrejurări. Cînd eram student m-am bătut în duel. Adversarul a pus cuvîntul meu la îndoială. L-am lovit. M-a provocat. Ne-am bătut. Prietenii noştri au aranjat lucrurile.

Reamintindu-şi toate acestea, oftă.

— O dimineaţă friguroasă de noiembrie ; era atît de frig, încît mîinile mi se învineţiseră şi îmi înţepeniseră. E curios cum îl pot supăra pe un om astfel de fleacuri. Am luat o trăsură ca să ne ducă la locul de întîlnire. Prietenul meu voia să mergem pe jos, deoarece nici unul din

noi n-avea bani ca să plătească trăsura. Dar am insistat. Dacă urma să fiu omorît, n-avea nici un fel de importanţă. Dacă n-aş fi fost omorît, consolarea ar fi fost atît de mare, încît n-avea ce să-mi pese de cheltuială. Ne hotărîrăm deci să luăm o trăsură. Dar cu toate acestea mă îngrijorau mîinile mele reci. Deşi le-am băgat în buzunar, erau totuşi reci ca gheaţa. Mi-era teamă să le vîr la subsuoară ca nu cumva prietenul meu să-şi închipuie, din cauza poziţiei mele ghemuite, că mi-ar fi teamă. Am încercat să-mi vîr mîinile sub mine, dar pielea scaunelor era netedă şi lucioasă şi chiar şi mai rece. Îmi concentrasem toate gîndurile asupra mîinilor mele. Şi ştiţi de ce?

Am clătinat din cap. Ochii îi clipeau în dosul ochelarilor.

— Fiindcă, în primul rînd, mi-era teamă că n-am să fiu în stare să trag drept ca să-mi nimeresc adversarul, în al doilea rînd, dacă mîinile lui ar fi fost tot aşa de reci ca ale mele, putea să aibă norocul să mă nimerească.

Am zîmbit.

— Cred, *monsieur*, că pînă la urmă, totul s-a terminat cu bine.

— Perfect! N-am nimerit nici unul, nici altul. Nu numai atît. Dar eram cît pe aci să ne împuşcăm secunzii. Rînji. Am rîs de multe ori amintindu-ne asta. El este acum proprietarul fabricii vecine cu a mea. Are cinci sute de muncitori. Eu, în schimb, am şapte sute treizeci. El construieşte maşini. Eu confecţionez lăzi de ambalaj.

Sosi chelnerul.

— Un vermut cu lămîie pentru domnul.

Eram uimit. Cineva, Skelton sau maiorul, îmi spusese că domnul Duclos avea o fabrică de cutii de conserve. Poate că am înţeles greşit.

— Trăim timpuri grele, repeta el într-una. Salariile cresc, preţurile cresc. În momentul următor preţurile scad, şi totuşi salariile trebuie să crească. Mă văd forţat să reduc salariile. Ce se întîmplă? Muncitorii mei se pun în grevă. Unii sînt angajaţii mei de mai mulţi ani. Îi cunosc pe nume şi cînd trec prin fabrică îi salut. Apoi agitatorii, comunişti, se bagă între ei, instigîndu-i împotriva mea. Oamenii mei intră în grevă. Ce credeţi că am făcut?

Chelnerul sosind cu băutura mea, mă scuti de obligația de a-i răspunde.

— Ce-am făcut ? M-am așezat mai bine să mă gîndesc. De ce oare oamenii mei s-au ridicat împotriva mea ? De ce ? Răspunsul a fost : ignoranța. Bieții oameni, n-au înțeles, n-au știut. M-am hotărît să-i adun laolaltă, să le explic, să le explic simplul adevăr. Eu, papa Duclos, trebuia să le explic. Se cerea curaj deoarece cei tineri nu mă cunoșteau așa de bine ca cei vîrstnici, iar agitatorii își îndepliniseră bine misiunea.

Monsieur Duclos sorbi din Pernodul lui.

— I-am înfruntat, continuă el cu un ton dramatic, stînd pe treptele fabricii, am ridicat mîna, cerînd să se facă liniște. Ei au tăcut. Copiii mei ! am spus, voi doriți salarii mai mari. Ei aclamau. Am ridicat iarăși mîna ca să-i fac să tacă. Am vorbit din nou. Copiii mei. Dați-mi voie să vă spun ce se va întîmpla dacă voi face asta. Apoi veți putea să alegeți singuri. Se auzi un murmur, apoi se făcu din nou tăcere. M-am simțit inspirat. Prețurile scad, am continuat eu. Prețurile sînt în curs de scădere. Dacă aș mări salariile voastre, prețurile întreprinderii Duclos ar trebui să fie mai mari decît cele ale concurenților. Vom pierde comenzile. Mulți dintre voi nu vor mai avea de lucru. Doriți asta ? Se auziră aclamații : „Nu !“ Unii dintre agitatori, în ignoranța lor, strigau că trebuie reduse beneficiile. Dar cum să explici unor astfel de imbecili că trebuie plătite dobînzile la investiții, că dacă nu există profituri, afacerea stagnează ? N-am ținut seama de aceste intervenții. Am continuat să le vorbesc despre dragostea ce le-o port, despre răspunderea ce-mi revine pentru bună-starea lor, cît de mult bine le doresc tuturor, despre modul cum trebuie să cooperăm pentru binele nostru și pentru Franța. Trebuie ca noi toți, am zis, să facem sacrificii pentru binele comun. Am apelat la ei ca să accepte o reducere a salariilor cu resemnare și cu hotărîrea de a munci cu mai multă rîvnă. Cînd am terminat, am fost aplaudat, iar muncitorii mai în vîrstă s-au declarat toți de acord să se înapoieze la lucru. Era un moment măreț. Am plîns de bucurie.

Ochii îi străluceau prin ochelari.

— După cum spuneți, a fost un moment înălțător, am răspuns cu tact. Dar credeți oare că-i chiar așa de simplu ? Dacă salariile scad, nu scad oare și prețurile în același raport, prin simplul fapt că oamenii dispun de mai puțini bani de cheltuială ?

El ridică din umeri.

— Există însă, continuă vag, anumite legi economice, de care nu-i de loc înțelept să se atingă cineva. Dacă salariile cresc peste nivelul lor firesc, echilibrul delicat al sistemului este dat peste cap. Nu trebuie să vă plictisesc însă cu astfel de teorii. În fabrica mea eu sînt un om de afaceri vigilent, hotărît, puternic. Acum mă aflu în vacanță. Pentru moment, marile mele răspunderi sînt date la o parte. Sînt mulțumit să-mi liniștesc mintea obosită contemplînd stelele. Își lăsă capul și privi spre stele. Ce frumusețe ! murmură el plin de admirație. Ce grandoare ! Și cîte... cîte ! Formidabil !

Mă privi din nou.

— Sînt foarte sensibil la frumusețe, continuă el. Își îndreptă atenția spre pahar, diluă din nou conținutul cu puțină apă și-l goli. Apoi se uită la ceas și se sculă.

— *Monsieur*, zise, sînt orele zece și jumătate. Sînt bătrîn. Mi-a făcut o deosebită plăcere discuția noastră. Acum, cu permisiunea dumneavoastră mă voi retrage să mă culc. Noapte bună.

Se înclină, îmi întinse mîna, își puse ochelarii în buzunar și plecă cu un pas cam nesigur spre camera sa. De-abia atunci mi-a fulgerat bănuiala că poate domnul Duclos băuse în seara aceea mai mult decît un pahar de Pernod.

Un timp oarecare am mai rămas în sala mare a hotelului și am citit un număr din „Gringoire", vechi de două săptămîni. Apoi plictisit de lectură, am ieșit în grădină să-i caut pe americani.

Masa de ping-pong era părăsită, doar lumina se mai reflecta pe ea. Paletele erau așezate una peste alta, iar între mînerele lor zăcea o minge stricată. Luai mingea și o azvîrlii pe masă. Răsună ciudat a spart. Pe cînd o puneam la loc între palete, am auzit niște pași pe undeva

prin apropiere. M-am întors, așteptînd să văd pe cineva. Întunericul, dincolo de locul luminat din jurul mesei, era opac. Chiar de ar fi fost cineva acolo, bărbat sau femeie, nu aș fi putut să-l deslușesc. Ascultam, dar nu mai auzeam nici un sunet. Oricine ar fi fost, trebuie să fi trecut. M-am hotărît să cobor la nișa de pe terasa de jos.

Mi-am croit drum printre arbuști spre cărare și am început să cobor. Aproape că ajunsesem la trepte și puteam deslușI, din cînd în cînd, printre chiparoși, o fîșie îngustă de cer albastru închis, spuzit de stele, cînd se întîmplă ce s-a întîmplat.

În stînga mea se auzi un foșnet ușor printre arbuști. M-am întors să văd. În clipa următoare ceva mă lovi în ceafă.

Nu cred că mi-am pierdut în adevăr cunoștința, dar singurul lucru de care mi-am dat seama cît de cît coerent, e că mă aflam trîntit cu fața în jos, în mijlocul cărării și că cineva îmi ținea umerii fixați pe pămînt cu o forță considerabilă. Vedeam stele verzi în fața ochilor, iar urechile îmi vîjîiau. Cu tot vîjîitul urechilor, mai puteam auzi însă zgomotul respirației accelerate a celui ce mă ataca și am putut simți cum mîinile lui îmi scotoceau prin buzunare.

Înainte ca mintea mea buimăcită să realizeze ce s-a întîmplat, toată povestea se și terminase. Presiunea asupra umerilor slăbi brusc ; am auzit scîrțîitul unor pantofi, după aceea se făcu liniște.

Timp de cîteva minute am rămas culcat în locul unde mă aflam, strîngîndu-mi capul în mîini, pradă unor valuri de durere amețitoare. Apoi, pe măsură ce aceste valuri se transformară într-un dîrdîit constant, am fost în stare să mă ridic încet în picioare și să aprind un chibrit. Portofelul meu zăcea pe jos deschis. Nu conținea decît bani și cîteva hîrtii fără valoare. Nu mi se luase nimic.

Am pornit-o pe jos, spre casă. De două ori mă apucă amețeala, fiind silit să mă opresc și să aștept ca să-mi treacă accesul, dar cu toate acestea, am ajuns în cameră fără ajutorul cuiva, fără să mă întîlnesc cu cineva.

M-am trînit în pat oftînd. Uşurarea de a-mi odihni capul pe o pernă moale era aproape dureroasă.

Poate să fi fost efectul unui şoc întîrziat sau să fi fost la mijloc oboseala, dar n-a trecut nici un minut şi am şi adormit. Inconsecvenţa ultimului meu gînd conştient mă face să cred că era vorba de un şoc.

„Trebuie să-mi amintesc, continuam să-mi spun, să-i povestesc lui Beghin că doamna Clandon-Hartley este italiancă."

10.

Privind în urmă la aceste prime douăzeci și patru de ore, mi se pare că e ca și cum aș privi scena unui teatru prin partea opusă a unui binoclu. Oamenii se văd mișcîndu-se, dar fețele lor sînt prea mici ca să fie deslușite. Trebuie să întorc binoclul pe cealaltă parte ca să văd normal. Și totuși, cînd încerc să fac acest lucru, figurile par șterse și marginile diformate. Ca să zic așa, numai uitîndu-mă pe rînd la cîte o parte a scenei pot să văd lucrurile limpede. Desigur, acum îmi dau seama că am pierdut complet simțul proporției. Întotdeauna e ușor să înțelegi aceasta ulterior. Lucru remarcabil este că în ziua următoare n-am pierdut complet contactul cu realitatea. A fost, ca să nu folosesc o expresie exagerată, o zi fantastică. Prima notă de fantezie a fost adusă tocmai de maiorul Clandon-Hartley. Am întîrziat la micul dejun și pe terasă nu se aflau decît soții Vogel.

Aveam la ceafă o umflătură cît o ghiulea de tun. Deși era nespus de dureroasă era foarte moale și zvîcnea ori de cîte ori mergeam și tocurile atingeau pămîntul.

M-am îndreptat foarte încet spre terasă și m-am așezat. Soții Vogel tocmai se sculaseră și se pregăteau să plece. Mă priviră radioși și veniră spre mine. Ne dădurăm „bună dimineața". Apoi domnul Vogel deschise focul zilei.

— Ați aflat, zise el, că maiorul englez și soția lui pleacă ?

Am simțit cum îmi zvîcnește capul îngrozitor.

— Cînd ?

— Nu știm. Domnul Duclos a adus știrea. El este foarte bine informat. Cred că-i cel mai bun lucru. Vreau să spun că este cel mai bun lucru ca englezii să plece. S-or fi ivit oarecari dificultăți în urma incidentului de ieri. Sper că vă vom vedea pe plajă în dimineața asta ? Dom-

nul Vogel făcu semn cu mina. Domnişoara americană se şi află acolo jos.

Am răspuns cam vag şi ei îşi văzură de drum. S-a întîmplat tocmai lucrul de care mă temeam cel mai mult. Nu că ar fi existat cea mai îndepărtată posibilitate ca maiorul Clandon să fie un spion. Ar fi fost ceva prea absurd. Şi totuşi rămînea faptul că doamna Clandon-Hartley era italiancă. M-am dus înapoi cu gîndul la camera comisarului şi la întrebările stăruitoare ale lui Beghin despre relaţiile mele italiene. Nu părea posibil, dar...

Nu mai aveam de făcut decît un singur lucru : să telefonez imediat lui Beghin. Am înghiţit la repezeală cafeaua şi am străbătut sala mare a hotelului îndreptîndu-mă spre şoseaua carosabilă. Nici n-am apucat să ajung la jumătatea aleii, cînd deodată îl văd pe maior. Venea spre mine, prin deschizătura dintre copacii care creşteau pe marginea drumului ce ducea în grădină. După toate aparenţele, dorea să mă oprească.

— Te-am căutat peste tot, Vadassy, mă întîmpină el de la o distanţă de unde îi puteam auzi vocea.

M-am oprit şi el veni spre mine. Îşi domoli puţin glasul şi-mi şopti cam pe furiş :

— Dacă nu eşti prea ocupat acum, aş avea să-ţi spun ceva între patru ochi.

Trebuie să mărturisesc că în ciuda evidentei stupidităţi a ideii, primul lucru ce-mi trecu prin minte fu gîndul că maiorul îmi va mărturisi că-i spion. Am şovăit un moment apoi m-am înclinat formal.

— Desigur, domnule maior. Sînt la dispoziţia dumneavoastră.

Fără să spună un cuvînt, mă conduse înapoi spre hotel şi intrarăm în sala de corespondenţă. Trase un scaun spre mine.

— Scaunele astea blestemate nu sînt de loc comode, zise el scuzîndu-se, totuşi sînt mai bune decît acelea din sala mare.

Nu era adevărat. Evident alesese sala de corespondenţă, deoarece, ca de obicei, era goală. Ne aşezarăm.

— Regret că nu pot să-ţi ofer o ţigară, spuse el. Nu fumez.

Jena lui era penibilă. Am aprins una din ţigările mele. Se aplecă înainte pe scaunul său, încleştîndu-şi şi descleştîndu-şi mereu mîinile. Ţinea ochii aţintiţi în podea.

— Ascultă, Vadassy, zise el brusc, am vrut să am o convorbire cu dumneata pentru un motiv cu totul special.

Se opri. Eu aşteptam privindu-mi vîrful ţigării. În liniştea ce domnea puteam auzi tic-tacul ceasului de pe cămin.

— N-ai fost ieri după-amiază pe plajă, nu-i aşa? mă întrebă pe neaşteptate.

— Nu.

— Mi-am închipuit că n-ai fost. Nu-mi aminteam să te fi văzut. Tot şovăia, încurcîndu-se în cuvinte. Probabil că ai aflat despre cele întîmplate acolo. Mi-e teamă că mi-am ieşit din fire. Un lucru foarte neplăcut.

— Da, am auzit ceva despre asta.

— Bănuiam că ai auzit. Nu poţi să te aştepţi ca oamenii să nu vorbească despre aşa ceva.

Se opri din nou. Începui să fiu curios, întrebîndu-mă cînd va ajunge la subiect. Deodată înălţă capul şi mă privi drept în ochi.

— Lumea spune că sînt nebun, nu-i aşa, că nu sînt răspunzător de faptele mele?

Această întrebare mă luă prin surprindere. Nu ştiam ce să răspund. Simţii că roşesc.

— Poftim?

El zîmbi uşor.

— Îmi pare rău că trebuie să te plictisesc cu toate acestea, dar trebuie să ştiu cum stau lucrurile. Citesc pe faţa dumitale că răspunsul este „da". Ei bine, despre asta voiam să-ţi vorbesc, despre asta şi încă despre altceva.

— Oh, înţeleg.

Am încercat să dau răspunsului un caracter incidental, ca şi cum eram obişnuit cu oamenii care explicau motivul pentru care ceilalţi îi considerau nebuni. Părea că nu ascultă.

— Ştiu, zise el, că-i cît se poate de urît să-ţi dezvălui intimităţile în faţa unor străini, adică în faţa unor oameni pe care de-abia i-ai cunoscut; dar am un motiv bine întemeiat. Vezi, Vadassy, eşti singura persoană cu

care pot vorbi aici. Mă privi cam posomorît. Sper că nu mi-o vei lua în nume de rău.

I-am răspuns, mirîndu-mă ce Dumnezeu avea să-mi spună, că nu i-o voi lua în nume de rău.

— Îmi pare bine că ai răspuns astfel, continuă el, străinii aceştia blestemaţi... Se opri, dîndu-şi seama evident că o astfel de expresie era nepotrivită. Vezi, domnule Vadassy, e vorba despre soţia mea.

Se opri din nou. Povestea începuse să mă cam plictisească.

— Ce-ar fi, am sugerat eu, să vă bizuiţi pe toată bunăvoinţa mea şi să-mi spuneţi ceea ce aveţi de spus. Nu trebuie să uitaţi că eu n-am nici cea mai vagă idee despre ce-i vorba.

Se roşi la faţă. Această sugestie îl făcu să-şi amintească de manierele lui milităroase.

— Ai dreptate. N-are nici un sens să ocolesc lucrurile. N-aş fi stat aici făcîndu-te să-ţi pierzi timpul, dacă n-ar fi existat un motiv. Să dăm cărţile pe faţă. Am să-ţi istorisesc întreaga poveste. Apoi ai să poţi judeca singur. Nu vreau de loc să-ţi faci o idee greşită. Îşi lăsă pumnul în palma celeilalte mîini. Am să dau cărţile pe faţă, repetă el. Mi-am cunoscut soţia la începutul anului 1918 la Roma.

Se opri, şi-mi era teamă că vor mai urma alte şovăieli, dar de astă dată continuă.

— Era tocmai după ce italienii s-au repliat la Caporetto, retrăgîndu-se peste Piave. Eu fusesem transferat la statul-major ca aghiotant pe lîngă un general de divizie. Ca să-ţi spun, ministerele de război britanic şi francez erau foarte îngrijorate în legătură cu situaţia italienilor. Mai toată lumea credea că obiectivul austriecilor era regiunea industrială din jurul oraşului Milano ; dar existau zvonuri, şi unele chiar stăruitoare, că statul-major general austro-german nu ar fi transferat un număr atît de important de trupe de pe frontul de vest doar în scopul ăsta şi că planul lor real se rezuma la acoperirea flancului dinspre frontiera cu Elveţia prin cîmpia de nord a

Italiei, avînd ca obiectiv Lyonul. Un fel de „*Drang nach Westen*“ [1].

Se cam poticni cu germana lui.

— Oricum, atît noi cît şi francezii am trimis tunuri şi trupe în Italia ca să împiedicăm prăbuşirea frontului şi cîţiva dintre noi am fost angajaţi acolo ca să punem lucrurile la punct. Întîi am stat la Pisa. Sistemul feroviar era într-o debandadă de nedescris. Desigur nu ştiam mare lucru despre căile ferate, dar era cu mine un soldat care avusese oarecare experienţă civilă în Anglia şi împreună ne descurcam straşnic. Spre sfîrşitul anului 1918 am fost trimis la Roma.

Ai fost vreodată iarna la Roma ? Nu-i de loc neplăcut. Pe atunci, exista acolo o colonie destul de mare de britanici, dar care, în cea mai mare parte, era alcătuită din militari. O parte din îndatorirea noastră era să intrăm în relaţii cu italienii şi să ne împrietenim cu ei. Pentru o nimica toată ar fi făcut pace cu noi. Ei bine, eram acolo de cîteva luni cînd am avut un mic ghinion. Ştiţi, unii ofiţeri de cavalerie italieni sînt călăreţi minunaţi, aş putea spune chiar cam nebuni. La fel sînt şi caii lor. Oricum, ieşisem la o mică plimbare într-o zi, cu unul din tipii ăştia, la una din cursele de galop. Cu această ocazie el îşi îndemnă calul să facă o săritură, pe care eu n-aş fi îndrăznit s-o încerc nici măcar călărind un cîştigător de mare premiu. Calul meu încercă să-l urmeze şi am fost în asemenea hal trîntit, încît m-am ales cu o fractură la picior şi cu cîteva coaste rupte. Locuiam pe atunci la hotel şi cum acolo nu puteam fi îngrijit, a trebuit să fiu internat într-un spital. Marele neajuns era că tocmai pe vremea aceea se dăduseră nişte lupte izolate pe frontul de nord. Trenuri întregi îi evacuau pe răniţii din spitalele de pe front în sudul ţării, ca să facă loc celor răniţi recent. Paturile lipseau, spitalul unde am fost dus era supraaglomerat şi fără nici o speranţă de a avea personal sanitar. Am lansat un S.O.S. către un ofiţer al statului-

[1] „Expansiune spre Apus. (germ.) Este reluată una dintre lozincile imperialismului german şi ale hitlerismului *Drang nach Osten* — extindere spre Răsărit, pe care autorul o aplică aici în cealaltă direcţie a continentului european. *(n. tr.)*

major italian pe care îl cunoşteam şi în ziua următoare am fost mutat într-o uriaşă vilă particulară în afara Romei. Aparţinea unei familii care, de bunăvoie, se declarase dispusă să îngrijească ofiţerii convalescenţi. Numele acestei familii era Staretti.

Mă privi fix.

— Cred că eşti mirat ce legătură au toate mărturisirile astea cu cele petrecute ieri după-amiază pe plajă.

În realitate, mă întrebam mult mai mult decît atît. În orice caz, mă întrebam ce amestec aveam eu în toate cele întîmplate pe plajă. Am dat afirmativ din cap.

— Ajung şi acolo, zise el. Începu să-şi frece degetele, ca şi cînd ar fi fost îngheţate de frig.

— Staretti alcătuiau o familie ciudată. Cel puţin aşa credeam eu. Mama murise. Nu erau decît bătrînul şi copiii lui : două fiice, Maria şi Serafina şi un fiu, Batista. Maria avea vreo douăzeci şi cinci de ani, iar Serafina era cu doi ani mai tînără. Batista avea treizeci şi doi de ani. Staretti tatăl era un bătrîn costeliv, sfrijit, cu un moţ de păr alb. Avea şaptezeci de ani, era mare bancher la Roma şi tot atît de bogat ca şi Cresus. Desigur ştii şi dumneata că nu poţi locui într-o casă timp de mai multe săptămîni la rînd fără să-ţi faci o idee destul de precisă asupra raporturilor ce există între membrii ei. Şedeam de obicei, mai tot timpul zilei, afară în grădină, cu piciorul şi coastele bandajate şi ei veneau în mod obişnuit să mă vadă şi să-mi vorbească. Vreau să spun, toţi afară de bătrînul Staretti, care mai tot timpul era la birou sau vizita ministerele. Pe atunci era o persoană destul de importantă la Roma. Maria venea tot mai des să mă vadă şi uneori Serafina, deşi tot timpul nu vorbea despre altceva decît de italianul care mă adusese acolo. Trebuiau să se căsătorească. Apoi începu să vină şi Batista.

Batista îl ura pe bătrînul său tată, iar bătrînul nu prea avea timp să se ocupe de el. Cred că această situaţie se datora în bună parte faptului că Batista suferea de o afecţiune cardiacă, motiv pentru care era considerat inapt pentru armată. Bătrînul era foarte furios pe austrieci, pe care voia să-i vadă înfrînţi. Oricum, Batista obişnuia să mi se plîngă de faptul că tatăl său îl istovise prin muncă grea şi-l ţinea din scurt cu banii. Îmi mai spunea ce

intenționa să facă după moartea bătrînului Staretti, cînd va deveni moștenitorul averii ce i se cuvenea. Uneori mă plictisea. Era greu de suportat, gras și fără pic de vlagă încă de pe atunci ; dar n-aveam altceva de făcut decît să mă uit la peisajul înconjurător și acesta era și mai plictisitor — nimic altceva decît o cîmpie lungă, dreaptă, cu un grup de chiparoși, răspîndiți ici-colo ; o priveliște tristă. Era însă ceva care izbea la Batista. Era înzestrat cu instinctul de afaceri al tatălui său, un fel de șiretenie complicată, ce-l făcea să sesizeze lucrurile de trei ori mai repede ca oricare altul. Mai tîrziu am constatat mai multe în legătură cu aceasta.

Dacă țin seama de toate cîte s-au întîmplat, săptămînile acelea au trecut destul de repede. Cu Maria mă înțelegeam foarte bine. Nu era vorba de raporturi între pacient și îngrijitoare, deoarece aveam o infirmieră specială care se îngrijea de mine. Dar Mariei nu-i plăceau acești tineri filfizoni de ofițeri italieni, un fel de pierde-vară, care nu făceau altceva decît să-și dea aere. Ea nu-i putea manevra ca sora ei. Oricum, în cele din urmă am aranjat cu Maria ca îndată ce se va termina războiul să revin și să ne căsătorim. Dar despre aceasta n-am vorbit cu nimeni, deși cred că Serafina, mai isteață, prinsese firul lucrurilor. Înțelegi, cum Maria era catolică, ne loveam de o dificultate și nu voiam ca această chestiune să fie discutată pînă cînd nu eram pregătiți. În primăvară am fost trimis înapoi în Franța.

Ce să-ți spun, lucrurile au mers destul de bine, pînă în august, cînd am fost prins de un bombardament cu gaze asfixiante. Era pe la sfîrșitul anului 1919 ; am fost scos din cadrele armatei, cu un singur plămîn sănătos, recomandîndu-mi-se să locuiesc într-o regiune cu o climă caldă și uscată. Ei bine, asta îmi convenea și am luat drumul spre Roma. Toată lumea era mulțumită să mă revadă, dar mai ales Maria. După cîteva săptămîni am anunțat logodna noastră.

La început părea că totul merge strună. Bătrînul Staretti era încîntat. Am impresia că regreta puțin că nu pierdusem mai curînd un picior sau un braț în loc să fiu gazat, dar ne promise cerul și pămîntul. Făuream planuri

despre căsătoria noastră și clima făcea minuni plămînilor mei bolnavi, dar după aceea apărură supărările.

Pe atunci Batista dezvoltase afacerile tatălui său și într-o zi veni la mine și mă întrebă dacă n-aș vrea să cîștig o sumă mare de bani. Firește așteptam să aflu mai multe amănunte. După cît se părea, foarte mulți oameni făceau afaceri bunicele cumpărînd stocuri suplimentare de mitraliere de la guvernul italian, la un preț redus, pe care le expediau apoi în Siria, unde se vindeau arabilor cu un preț de șase ori mai mare decît cel de cost. Singurul lucru necesar era capitalul de investit în mitraliere. Așa îmi explica Batista lucrurile. Îți poți deci închipui că n-am lăsat să-mi scape șansa ce mi se oferea. Batista se plîngea că n-avea decît o mie de lire sterline în dolari și că ar fi nevoie de cel puțin cinci mii ca afacerea să renteze. Am declarat că sînt de acord să completez restul de patru mii. Era cam tot ce aveam afară de pensia mea, precum și o mică participație reversibilă la o moșie ce aparținea vărului meu și eram foarte dornic să-mi înmulțesc cele patru mii cu șase.

Nu mă pricepeam de loc la afaceri. Niciodată nu eram în stare să înțeleg ceva despre asta. În schimb, dacă mi-ai fi dat cîțiva oameni și tunuri știam ce am de făcut cu ei. Dar nu am cap pentru chițibușurile unor speculații. Toate astea le-am lăsat pe seama lui Batista. El spunea că afacerea reclamă bani peșin, deci i-am pus la dispoziție bani gheață. Spunea că amănuntele îl privesc pe el. Am iscălit chiar o sumedenie de acte pe care mi le-a prezentat spre semnare.

Poate că am fost un prost, dar oricum cunoștințele mele de italiană nu erau chiar așa de avansate ca să fiu în măsură să-l verific, chiar dacă aș fi voit s-o fac. Trecu un timp, fără să se întîmple ceva deosebit, apoi într-o zi bătrînul Staretti trimise după mine. Mi-a spus că-i ajunsese la urechi că m-am angajat în negocieri cu două persoane, despre care nu auzisem niciodată, în legătură cu un transport de mitraliere pentru Siria și că le dădusem o garanție scrisă că le voi plăti douăzeci și cinci la sută din prețul de vînzare. I-am răspuns că nu știam nimic despre garanția aceea de douăzeci și cinci la sută, și că investisem, prin Batista, patru mii de lire sterline

.într-un transport de mitraliere. Nu cunoșteam mai mult despre această afacere. Ar face mai bine să-l întrebe pe Batista.

Ei, ce să vă spun, s-a supărat foc. Era vorba de garanția mea scrisă. Am semnat-o sau n-am semnat-o? Am recunoscut că am semnat, dar n-am știut ce iscălesc. El îmi spuse să nu fac pe nebunul și-mi ceru o explicație. Ca să scurtăm povestea, s-a dovedit că actul pe care-l semnasem fusese o garanție de douăzeci și cinci la sută ce se cuvenea celor două persoane de la Ministerul de război, care aveau răspunderea vînzării mitralierelor — cu alte cuvinte o mită pe scară largă. Ei, situația politică era cam gingașă pe atunci și Ministerul de război se repezi ca un berbec asupra bătrînului Staretti, voind să știe ce îțe trăgea viitorul lui ginere. Pentru bătrînul Staretti situația era foarte neplăcută.

Bineînțeles că am negat cu fermitate și apoi el a trimis după Batista. În momentul cînd Batista a intrat în cameră, mi-am dat seama că mă înșelase. Pe fața-i rînjitoare i se oglindea ticăloșia, îndemnîndu-mă să-i aplic o lovitură și să-l trîntesc la pămînt. Își pledă completa nevinovăție, ca și cum ar fi fost cu totul străin de întreaga afacere. Spunea că-i foarte scandalizat.

L-am văzut pe maior strîngîndu-și pumnii, pînă cînd încheieturile îi deveniră albe.

— Nu mai am nimic de adăugat, încheie el. Se pare că bătrînul Staretti își schimbase testamentul, lăsîndu-i Mariei jumătate din avere. Batista căuta acum să anuleze această dispoziție testamentară și în cele din urmă reuși. De asemenea m-a escrocat cu cele patru mii de lire. Am avut o scenă groaznică cu bătrînul. M-a acuzat că am încercat să ponegresc numele fiului său și să mă însor cu fiica lui pentru bani. Îmi spuse că socotește căsătoria desfăcută și dacă în timp de douăzeci și patru de ore nu părăsesc Italia va dispune arestarea mea, cu riscul unui scandal. Am plecat, adăugă el încet, dar am rămas mai departe un prost și jumătate, căci am convins-o pe Maria să vină cu mine, împotriva dorinței tatălui ei. Ne-am căsătorit la Bâle.

Se opri. N-am rostit nici un cuvînt. De altfel, nu era nimic de spus. Dar el nu terminase încă. Își drese glasul.

— Femeile sînt niște creaturi ciudate, continuă el încet. Se opri. Nu cred că soția mea știa cît de puțini bani aveam atunci cînd a acceptat să mă urmeze. Nu era deprinsă cu hoteluri de mina a doua. Am încercat cîtva timp să stăm în Anglia, dar clima de acolo nu pria bolii mele de plămîni. Am plecat apoi în Spania. Cînd a început revoluția, a trebuit să părăsim această țară. Ne-am dus, pentru cîtva timp, la Juan-les-Pins, dar în timpul sezonului viața era foarte scumpă, așa că de acolo ne-am mutat aici. Ea regretă că și-a părăsit țara și poporul ei. Toți sîntem niște străini pentru ea. Nu poate suferi să vorbească limba engleză. Uneori am impresia că mă urăște și pe mine. Nu m-a iertat niciodată cu adevărat că l-am lăsat pe Batista să arunce vina pe mine. Repetă mereu că nu sînt în toate minții. Uneori spune asta și altor persoane.

Se simțea oarecare oboseală în glasul lui.

— Ar fi trebuit s-o vedeți ieri, cînd l-a recunoscut pe Batista. Știe tot ce mi s-a tras de la el, dar a fost entuziasmată cînd l-a văzut. M-a răsturnat complet. Și pe urmă el a început toată povestea. A intrat în posesia banilor bătrînului său tată și își bătea joc de mine. Glumea în legătură cu felul cum m-a tratat. Glumea ! Dar, Dumnezeule, de-aș fi avut o armă în mînă l-aș fi împușcat pe loc. Așa cum s-au petrecut lucrurile, însă, i-am aplicat doar un pumn și nici măcar în fața lui cu rînjetul ticălos, ci în pîntecele gras. Porcul !

Vocea maiorului deveni mai puternică și începu să tușească. Reuși însă în curînd să se liniștească. Se uită la mine provocator.

— Mă crezi al naibii de prost, nu-i așa ?

Am negat cu glasul cam stins.

Rîse cu amărăciune.

— Nu ești departe de adevăr. Și o să mai crezi despre mine că sînt un blestemat de străin deoarece am să te rog să faci ceva pentru mine.

Nu știu din ce motiv capul îmi vîjîia îngrozitor. În cele din urmă, ajunsesem la subiect. Am zis :

— Vă ascult, și am așteptat.

Maiorul deveni din nou grav și cam stînjenit. Se bîlbîi încurcînd cuvintele, părînd că face un efort pronunțîndu-le.

— Nu ți-aș fi povestit toate acestea, Vadassy, dar voiam să înțelegi împrejurările. Îți vine cam greu să te rogi de cineva. În urma celor întîmplate ieri, soția mea și cu mine nu mai putem rămîne aici. Toată lumea trăncănește. E destul de neplăcut pentru noi. De altfel, nici clima nu-i prea potrivită pentru pieptul meu. În fiecare luni pleacă un vapor de la Marsilia spre Alger. Mă gîndeam că-l pot prinde. Partea neplăcută însă... șovăi o clipă — nu-mi place să te plictisesc cu chestiuni personale ca astea, dar adevărul e că mă aflu într-o jenă financiară. Nu mă așteptam să fac călătoria asta în Alger. Mai e și nota de plată a lui Köche. Se mai întîmplă lucruri dintr-astea. Trebuie să ți se pară ceva cumplit, ca o poveste de groază. Nu-mi place să cerșesc. Faptul rămîne, însă, Vadassy. N-ai putea cumva să-mi împrumuți două mii de franci pînă la sfîrșitul lunii? Mi-ar fi de mare ajutor. Îmi displace să-ți cer și cred că-ți dai seama cît îmi e de penibil s-o fac.

Nu știam cîtuși de puțin ce să răspund, dar deschisei gura să vorbesc. El mi-o luă înainte :

— Nu mă aștept desigur să-mi împrumuți bani fără garanție. Am să-ți dau în schimb, bineînțeles, un cec postdatat asupra băncii Cox — adică, dacă nu ai nimic împotrivă, în lire engleze. Ce zici, e mai sigur decît franci!

Rîse forțat. Observam mici picături de transpirație pe tîmplele lui.

— Desigur, nici prin vis nu mi-ar fi trecut să te deranjez, dar cum noi trebuie să părăsim localitatea, mă văd pus în această situație penibilă. Cred că vei înțelege. Ești singura persoană de aici pe care îndrăznesc s-o rog — crede-mă, n-am nevoie să-ți spun cît de mult aș aprecia acest gest.

Mă uitai la el, nepucincios. În acel moment aș fi dat aproape orice ca să am cinci mii de franci disponibili și să fiu în stare să-i zîmbesc cu bucurie, prezentîndu-i portofelul și liniștindu-l :

„Pentru numele lui Dumnezeu, domnule maior, de ce nu mi-ați spus-o mai înainte? Nu e nici o supărare. Poate ar fi mai bine să rotunjim suma la cinci mii. La urma urmelor, este vorba doar de a încasa un cec, și un cec al

băncii Cox este oricînd tot aşa de bun ca o bancnotă a Băncii Naţionale a Angliei. Sînt încîntat să vă pot ajuta. Îmi pare chiar bine că v-aţi adresat mie." Dar n-aveam cei cinci mii de franci, n-aveam nici măcar două mii. Tot ce aveam era biletul de întoarcere pentru Paris şi banii necesari ca să achit nota hotelului „Réserve" şi cheltuielile de întreţinere pe timp de o săptămînă. Nu puteam face altceva decît să mă uit cu ochi mari la el şi să ascult tic-tacul ceasornicului de pe cămin. Se uită la mine.

— Îmi pare rău, m-am bîlbîit eu şi apoi am repetat : îmi pare rău.

Se ridică de pe scaun.

— Nu-i nimic, zise el cu o indiferenţă forţată, n-are prea mare importanţă. Mă întrebam numai dacă nu m-ai putea ajuta. Regret că ţi-am răpit atîta timp. N-a fost prea politicos din partea mea. Te rog să uiţi chestiunea bănească. Mă întrebam numai dacă nu mi-ai putea fi de folos, asta a fost totul. Mi-a făcut plăcere convorbirea. N-am deseori prilejul să schimb o vorbă cu cineva în limba engleză. Se ridică în picioare. Acum trebuie să-mi văd de treabă, să-mi fac bagajele. Mă gîndesc să plecăm mîine dis-de-dimineaţă şi trebuie să expediez şi o telegramă. Sper să te revăd înainte de plecare.

Mi-am recăpătat prea tîrziu graiul.

— Nu pot să vă spun cît de mult regret, domnule maior, că nu pot să vă fiu de folos. Nu pentru că n-aş vrea să încasez un cec pe numele dumneavoastră. N-am două mii de franci. Ceea ce posed de-abia îmi ajunge ca să achit nota de plată a hotelului. De-aş fi avut ceva disponibil, aş fi fost foarte încîntat să vă împrumut. Îmi pare foarte rău. Eu...

Acum că începusem să vorbesc voiam să continui să-mi cer scuze, să mă pun într-o situaţie stînjenitoare ca să-l fac să-şi recapete stima de sine. Dar n-am mai avut norocul să fac asta, deoarece chiar în timp ce vorbeam, el făcu stînga împrejur şi ieşi din cameră.

Peste zece minute, cînd am telefonat la comisariat şi am rugat să-mi dea legătura cu comisarul, mi-a răspuns glasul enervat al lui Beghin.

— Alo, Vadassy !

— Am ceva de raportat.

— Spune.

— Maiorul și cu doamna Clandon-Hartley vor pleca probabil mîine. El m-a rugat să-i împrumut niște bani pentru cheltuielile de drum pînă în Alger.

— Și ? I-ai împrumutat banii ?

— Patronii mei nu mi-au plătit încă fotografiile făcute la Toulon, am replicat curajos.

Spre surprinderea mea această obrăznicie a fost primită cu un rîs strident la celălalt capăt al firului.

— Altceva ?

Grăbit cum eram am renunțat să mai fac altă glumă.

— Presupun că nu veți găsi importantă comunicarea mea. Noaptea trecută, în grădină, un individ m-a lovit și m-a trîntit la pămînt, apoi mi-a scotocit buznarele.

Nici n-am apucat bine să termin fraza și mi-am dat seama că am comis o mare prostie. De data aceasta, răspunsul nu mai fu un rîset, ci un ordin scurt să repet cele spuse. Ceea ce am și făcut.

Urmă o tăcere semnificativă. Apoi :

— De ce nu mi-ai spus asta de la bun început, în loc să pierzi timpul cu alte lucruri mai puțin importante ? Ai identificat persoana ? Explică limpede.

I-am explicat. Apoi urmă întrebarea pe care o așteptam cu groază.

— Ți-a fost cercetată camera ?

— Cred că da.

— Ce înțelegi prin „cred că da" ?

— Mi-au fost sustrase din valiză două bobine de film.

— Cînd ?

— Ieri.

— Altceva ți s-a mai luat ? Întrebarea era foarte înțeleaptă.

— Nu.

De fapt, aparatul de fotografiat îmi fusese luat de pe scaunul din hol.

Urmă o altă tăcere. Acum așteptam să mă întrebe dacă aparatul era în siguranță. Dar nu mi-a pus această întrebare. Mi s-a părut că am fost întrerupt și am spus : „Alo". Mi s-a răspuns să aștept un minut. Capul îmi vîjîia teribil. Am așteptat două minute. Am putut asculta

murmurul a două voci, piţigăitul lui Beghin şi urletul comisarului, dar n-am putut înţelege ce-şi spuneau. În cele din urmă Beghin reveni la telefon.

— Vadassy !

— Da ?

— Fii atent. Te vei înapoia direct la hotelul „Réserve", caută-l pe Köche şi comunică-i că ţi s-a forţat valiza şi ţi s-au furat diferite lucruri : o tabacheră de argint, o cutie conţinînd un ac de cravată cu diamant, un lanţ de aur pentru ceas şi două bobine de film. Fă scandal. Comunică furtul celorlalţi pasageri. Reclamă. Vreau ca toată lumea de la „Réserve" să afle asta. Nu chema însă poliţia.

— Dar...

— Nu discuta. Fă aşa cum ţi se spune. Valiza ţi-a fost forţată ?

— Nu, dar...

— Atunci forţeaz-o dumneata înainte de a-i comunica lui Köche ceva. Acum ţine bine minte toate astea. Chestiunea filmelor s-o menţionezi la urmă, ca pe un lucru neînsemnat. Te vei arăta mai supărat de pierderea lucrurilor mai de valoare. E limpede ?

— Da, dar eu n-am nici tabacheră, nici ac de cravată cu diamant, nici lanţ de aur pentru ceas.

— Firește că n-ai. Ţi-au fost furate. Acum fă aşa cum ţi-am spus.

— Dar asta-i imposibil, absurd. Nu mă puteţi obliga să fac aşa ceva...

Dar el şi închisese telefonul.

M-am înapoiat la hotel cu inima cătrănită. Dacă în toată această poveste exista un idiot mai mare ca mine, apoi acela era Beghin. Dar el n-avea altceva de pierdut decît un spion.

11.

Mă frămîntam cum să duc la îndeplinire treaba ca să pară cît mai verosimilă.

Am scos valiza şi am încuiat-o. Apoi am căutat să găsesc în jurul meu ceva cu care să forţez încuietorile. Prima încercare am făcut-o cu nişte foarfeci de unghii. Încuietorile erau destul de slabe, dar nu puteam folosi foarfecele ca pîrghie. După cinci minute de muncă fără succes, am reuşit doar să strîmb unul din tăişurile foarfecelui. Am mai pierdut încă vreo cîteva minute, căutînd în zadar o unealtă mai rezistentă. Disperat, am scos cheia din broasca uşii dormitorului şi am folosit mînerul ei plat de oţel drept pîrghie. Pînă la urmă, încuietorile au cedat, dar cu această ocazie am strîmbat cheia şi mi-am pierdut o mulţime de vreme ca s-o îndrept. După aceea am deschis capacul, am răscolit conţinutul valizei şi, luînd o înfăţişare de nevinovăţie jignită, m-am grăbit să cobor scara, ca să-l caut pe Köche.

Nu era în birou. Pînă să dau de el pe plajă, unde stătea întins în costum de baie, nevinovăţia mea jignită se muiase, prefăcîndu-se într-un fel de anexietate crispată. Jos, pe plajă, mai erau cu el Skeltonii, perechea de francezi şi *monsieur* Duclos. Mă gîndeam să aştept un moment mai prielnic, dar am renunţat la această idee. Trebuia să-mi amintesc că era vorba de un furt. Din camerea mea se sustrăseseră obiecte de valoare. Trebuia să mă comport aşa cum s-ar fi comportat orice persoană normală într-o împrejurare ca asta. Urma să-l încunoştiinţez pe director, chiar dacă era îmbrăcat doar în chiloţi de baie. Pentru asemenea ocazie, ar fi fost mai potrivit un director zvelt, îmbrăcat în negru, dar n-aveam încotro, trebuia să-mi joc rolul faţă de Köche cît mai bine cu putinţă.

Coborîi în grabă treptele ce duceau spre plajă şi mă îndreptai pe nisip spre el. Tocmai în clipa aceea interveni

însă o întrerupere deconcertantă. Auzindu-mi pașii pe scară, Skelton privi de sub umbrela lui de soare și mă văzu :

— Hei, încotro ? strigă după mine. Nu v-am văzut toată dimineața. Nu intrați în apă înainte de masă ?

Am șovăit, apoi dîndu-mi seama că n-am încotro, mă îndreptai spre el. Mary Skelton, care era culcată pe nisip, cu fața în jos, își întoarse capul și mă privi cu coada ochiului.

— Credeam că ne-ați părăsit, domnule Vadassy. N-aveți dreptul să bagatelizați astfel afecțiunea ce vi-o arată niște copii. Îmbrăcați-vă costumul de baie și veniți să ne povestiți toată întîmplarea aceea josnică cu Clandon-Hartley. V-am văzut prin fereastra sălii de corespondență vorbind cu el după micul dejun.

— Ești lipsită de finețe, se plînse fratele ei. Mă pregăteam să aduc treptat în discuție acest subiect. Dar ce-ați aflat, domnule Vadassy ?

— Vă rog să mă iertați, am spus în grabă, sînt nevoit să-l văd urgent pe Köche, am ceva de vorbit cu el. Vă văd mai tîrziu.

— E în regulă, strigă el după mine.

Köche vorbea tocmai cu Roux și cu Duclos. Scandalul din seara trecută fusese evident uitat. L-am întrerupt în mijlocul unei tirade asupra virtuților orașului Grenoble. Am fost sever și grav.

— Scuzați-mă, vă rog, *monsieur*, dar aș dori să vă vorbesc între patru ochi. Este o chestiune care reclamă urgență.

Ridică sprîncenele și se scuză față de ceilalți. Ne îndepărtarăm puțin.

— Cu ce vă pot servi, *monsieur ?*

— Îmi pare rău că vă deranjez, dar v-aș ruga, dacă n-aveți nimic împotrivă, să mă însoțiți în camera mea. Pe cînd eram în sat, chiar acum de curînd, valiza mea a fost deschisă prin efracție și mi s-au furat, din ea unele obiecte de valoare.

Ridică din nou sprîncenele. Fluieră ușor printre dinți și-mi aruncă repede, o privire. Apoi bombănind un „Scuzați-mă", străbătu plaja, își luă halatul de baie și sandalele, le încălță și mă urmă.

— Vin imediat cu dumneavoastră.

Plecarăm de pe plajă, urmăriți de privirea curioasă a celorlalți. În drum spre camera mea mă întrebă ce-mi lipsește. I-am dat amănuntele grotești alese de Beghin, pomenind și despre filme, ca de un lucru neînsemnat. El dădu din cap și tăcu. Începu să-mi fie teamă. Ce-i drept, nu avea posibilitatea să descopere întreaga afacere, așa cum fusese ticluită, totuși, acum cînd toată povestea se pusese în mișcare mă simțeam cam neliniștit. Cu tot felul lui de a fi greoi și indolent, Köche nu era prost. Nu puteam trece cu vederea nici faptul că nu era exclus ca autorul furtului filmului să fi fost însuși Köche și tot el acela care îmi aplicase cu o seară în urmă, în grădină, lovitura ce mă ameți se. În cazul acesta ar fi știut că mint. Consecințele ar fi foarte neplăcute pentru mine. Și l-am blestemat din nou pe Beghin, cu înfocare.

Köche cercetă treaba pe care o făcusem cu încuietorile valizei, cu un interes mohorît. Apoi își îndreptă spatele și privirile noastre se încrucișară.

— Spuneți că ați părăsit camera cam pe la orele nouă ?

— Da.

— Valiza era intactă ?

— Da. Ultimul lucru pe care l-am făcut înainte de a pleca, a fost să încui valiza și s-o împing sub pat.

Se uită la ceas.

— Acum este ora unsprezece și douăzeci. Cît este de cînd v-ați înapoiat ?

— Acum cincisprezece minute. Dar nu m-am dus imediat la valiză. Cum am văzut cele întîmplate, am venit direct la dumneavoastră. Este într-adevăr o rușine, adăugai eu fără convingere.

Clătină din cap și mă măsură cu o privire gînditoare.

— N-ați avea nimic împotrivă să veniți în biroul meu, *monsieur* ? Aș vrea să-mi faceți o descriere mai amănunțită a obiectelor ce vă lipsesc.

— Desigur. Dar trebuie să vă previn, *monsieur*, am bîlbîit eu, că vă fac răspunzător și aștept să mi se restituie imediat obiectele de valoare, iar hoțul să fie pedepsit.

— Firește, zise el politicos. Nu mă îndoiesc că voi fi în măsură să vă înapoiez lucrurile ce vă lipsesc într-un timp foarte scurt. Nu aveți motive să vă îngrijorați.

Simțindu-mă ca un actor amator care și-a uitat rolul, l-am urmat pe Köche în biroul său. Închise ușa cu grijă, trase un scaun spre mine și luă un toc.

— Poftim, *monsieur*. Să începem cu tabachera, vă rog. Mi-ați spus, mi se pare, că a fost de aur.

Îi aruncai o privire scurtă. Mîzgălea ceva pe hîrtie. Eram cuprins de panică. Îi spusesem oare că era de aur, cînd urcam scara venind de la plajă ? Pe viața mea dacă îmi mai reaminteam. Sau încerca să mă prindă cu minciuna ? Dar am avut o inspirație.

— Nu, era de argint suflată cu aur. Avea, am zis entuziasmîndu-mă de fantezia mea, inițialele mele „J.V.", gravate într-un colț și partea de deasupra e ciocănită. Încap în ea zece țigări, dar îi lipsește elasticul dinăuntru.

— Vă mulțumesc. Dar lanțul ?

Mi-am amintit de un lanț cumpărat de ocazie, expus în vitrina unui bijutier, în apropierea gării Montparnasse.

— Era de aur de optsprezece carate, gros și greu, cu verigi late demodate. Are un medalion mic de aur, comemorativ al expoziției de la Bruxelles din 1901.

El scrise totul cu grijă.

— Și acum, acul de cravată, *monsieur*.

Nu era prea ușor.

— Un ac de cravată oarecare, lung de vreo 6 cm cu un mic diamant la capăt, avînd un diametru de 3 milimetri. Stimulat de un imbold, am adăugat cu un zîmbet semnificativ : Diamantul nu era decît o imitație.

— Dar acul era de aur ?

— Da, suflat cu aur.

— Și cutia în care se aflau toate aceste obiecte ?

— O cutie din metal alb. O cutie de țigări. O cutie germană de țigări. Nu-mi reamintesc marca. În ea se mai aflau și două rol-filme. Filme Contax. Nedevelopate.

— Aveți un aparat fotografic Contax ?

— Da.

Mă privi din nou.

— Cred că v-ați asigurat că aparatul există, *monsieur*. Un hoț ar obține un preț bun pentru un aparat fotografic.

Simții cum inima îmi bate accelerat. Săvîrșisem o mare greșeală.

— Aparatul ? am răspuns prostește. Nu m-am uitat. Îl lăsasem în sertar.

Se sculă de pe scaun.

— Atunci, eu propun, *monsieur*, să mergem din nou în cameră și să căutăm imediat.

— Desigur, sînt de acord.

Am simțit cum mi se înroșește brusc fața. Ne-am urcat din nou sus și apoi în camera mea, pregătindu-mă cu grijă cum să-mi exprim, în modul cel mai potrivit, consternarea și supărarea.

M-am repezit nerăbdător la dulap, am tras sertarul de sus și am răscolit agitat conținutul. Apoi m-am întors brusc și am luat o înfățișare dramatică.

— S-a dus, am exclamat încruntîndu-mă. E prea mult. Aparatul valorează aproape cinci mii de franci. Hoțul trebuie găsit imediat. Pretind, *monsieur*, să întreprindeți numaidecît ceva.

Spre surprinderea și zăpăceala mea, un zîmbet discret îi apăru pe buze.

— Desigur că vom întreprinde ceva, spuse Köche calm, dar în privința aparatului fotografic nu mai e nevoie să cercetăm. Priviți !

Am urmărit direcția pe care mi-o indică el. Pe scaunul de lîngă pat se afla un aparat „Contax", cu cutie cu tot.

— Probabil, am spus prostește pe cînd coboram din nou, că am uitat că-l lăsasem pe scaun.

El dădu din cap.

— S-ar mai putea ca hoțul, după ce l-a scos din sertar, să-l fi uitat pe scaun.

Mă gîndeam că poate conștiința mea vinovată mă făcea să descopăr o notă de ușoară ironie în glasul său.

— Oricum, am zis cu o veselie neafectată, bine că am aparatul fotografic.

— Trebuie să sperăm, spuse el grav, că și celelalte lucruri or să reapară în curînd.

Am aprobat, cu cît entuziasm am putut. Ne-am înapoiat în birou.

— Cam cît valorează tabachera și lanțul de ceasornic ? mă întrebă el.

M-am gîndit cu grijă.

— E greu de spus, dar cred că tabachera valorează vreo opt sute de franci, iar lanțul cam vreo cinci sute. Amîndouă erau daruri. Acul, deși n-are vreo valoare intrinsecă propriu-zisă, păstrează totuși pentru mine o valoare sentimentală. În ceea ce privește filmele : aș fi supărat firește să le pierd dar... am ridicat din umeri.

— Înțeleg. Tabachera și lanțul erau asigurate ?

— Nu.

Puse tocul jos.

— Veți înțelege, *monsieur*, că în astfel de chestiuni bănuiala este sortită să cadă asupra servitorilor. Îi voi interoga pe ei mai întîi. Aș prefera să fac acest lucru singur. Sper că nu veți găsi necesar ca în stadiul actual al lucrurilor să apelăm la poliție și că sînteți convins că voi trata întreaga chestiune cu toată discreția.

— Desigur.

— De asemenea, *monsieur*, personal aș aprecia dacă nu veți relata celorlalți clienți despre această daraveră nenorocită.

— Bineînțeles că nu.

— Vă mulțumesc. Vă dați seama ce prejudicii considerabile aduce reputației unui hotel mic ca ăsta, un asemenea incident neplăcut. Vă voi informa de îndată ce-mi voi completa cercetările.

Am plecat simțindu-mă grozav de jenat. Köche mă rugase să nu comunic nimic celorlalți pasageri ; în ceea ce mă privește, aș fi fost cu plăcere de acord cu rugămintea. Cu cît s-ar fi vorbit mai puțin despre această chestiune, cu atît aș fi fost mai mulțumit. Dar Beghin stăruise ca știrea să fie difuzată tuturor pasagerilor. În privința asta, fusese categoric. Trebuia să fac un mare tărăboi. Și mai erau și nenorociții aceia de servitori care urmau să fie anchetați. Situația era foarte neplăcută din orice punct de vedere aș fi privit-o și după cîte îmi dădeam seama, fără vreo șansă de reușită : afară doar de cazul că ar surveni ceva, despre care eu nu știam nimic. Nu puteam pricepe ce legătură au tabacherele și lanțurile de ceas de aur cu spionii. Oare intenția lui Beghin era de a folosi pretinsul furt ca un pretext pentru arestarea spionului ? Era absurd ! De unde avea să iasă dovada la iveală ? Cele două rol-filme ale mele fuseseră desigur pînă acum

developate şi apoi azvîrlite, iar tabachera şi lanţul nici nu existaseră. În mod judicios, problemele nu puteau fi atacate decît într-un singur fel. Mai întîi trebuia ca spionul să fie identificat, apoi să-l prind cu aparatul meu fotografic asupra lui. Aparatul meu ! Urcai în fugă ultimele trepte şi mă repezii în cameră. Nu trecură decît cîteva clipe ca să-mi confirm temerile. Da, era aparatul meu. Dovada incriminatorie îmi fusese în mod politicos înapoiată.

Simţindu-mă într-un hal fără de hal, mi-am pus costumul de baie. Desigur l-aş fi putut minţi pe Beghin. Puteam să-i spun că aparatul meu fotografic fusese schimbat din nou, fără ştirea mea. Puteam s-o fac pe neştiutorul. Aş fi putut insinua că schimbul avusese loc în timpul cît mi-a fost percheziţionată camera. La urma urmei nimeni nu se putea aştepta să-mi controlez, din oră în oră, în tot cursul zilei, numărul aparatului. Dacă procedam cu băgare de seamă nu putea exista nici un motiv ca Beghin să ştie că timp de optsprezece ore n-am avut nici un aparat. Bineînţeles, dacă spionul n-ar fi fost prins între timp. Atunci lucrurile s-ar fi dat în vileag şi, din lipsă de dovezi, Beghin ar trebui poate să pună în libertate persoana respectivă. Nu că ar fi existat cea mai neînsemnată şansă să-l prindă cu povestea spargerii încuietorilor valizei şi a furtului unor lanţuri de ceasornice. Dar aceasta era o chestiune care îl privea pe Beghin personal. Totul, în acest joc, nu reprezenta decît un atu, sau o muscă prinsă între nişte roţi dinţate. Mă năpădi un val de milă bolnăvicioasă faţă de mine însumi. Stăteam în cămaşă, privindu-mă în oglindă. Sărman nebun ! Ce picioare slabe ! Terminai să mă schimb. Pe cînd coboram scările îl văzui pe Schimler urmîndu-l pe Köche în birou şi închizînd uşa. Schimler ! Simţeam un gol în piept. Asta era o altă problemă. Astăzi eram hotărît să percheziţionez camera lui Schimler.

Familia Vogel se alătură perechii de francezi pe plajă. Americanii erau în apă. M-am apropiat de domnul Duclos, am tras un şezlong alături de al lui şi m-am aşezat. Timp de un minut sau două n-am făcut altceva decît să schimbăm banalităţi. Apoi m-am pus pe lucru.

— Dumneavoastră, *monsieur*, sînteţi un om de lume. V-aş fi recunoscător dacă mi-aţi da un sfat într-o chestiune delicată.

Faţa îi oglindi o adevărată plăcere. Îşi mîngîie barba cu gravitate.

— Îţi stau la dispoziţie cu toată experienţa mea, atîta cîtă am. Îşi roti ochii răutăcios. Poate că sfatul pe care vrei să mi-l ceri e în legătură cu domnişoara americană!

— Nu înţeleg.

El rînji strengăreşte.

— Nu trebuie să te simţi jenat, prietene. Dacă mi-ar fi îngăduit să mă exprim astfel, toţi au observat privirile pe care i le arunci. Dar fratele şi sora sînt nedespărţiţi, nu-i aşa? Te rog să mă crezi, *monsieur*, eu am părerea mea în astfel de chestiuni. Îşi înmuie glasul şi-şi apropie capul de mine. Am observat că şi domnişoara îţi aruncă priviri. Îşi slăbi şi mai mult glasul şi-mi şopti următoarea frază la ureche. Manifestă un deosebit interes atunci cînd te vede îmbrăcat aşa cum eşti acum. Rîse în barbă.

L-am privit ţintă cu oarecare răceală.

— Ceea ce aveam să vă spun n-are nici o legătură cu domnişoara Skelton.

— Nu-u? Mă privi dezamăgit.

— Pe mine mă preocupă acum faptul că unele obiecte de valoare mi-au fost furate din cameră.

Pince-nez-ul îi tremură atît de tare, încît îi căzu. Îl prinse uşor şi-l aşeză din nou pe nas.

— Un furt?

— Exact. În timp ce mă aflam în sat, azi-dimineaţă, valiza mea încuiată mi-a fost forţată şi mi s-au furat: o tabacheră de aur, un lanţ de aur pentru ceas, un ac de cravată cu un diamant şi două filme fotografice. Valoarea acestor obiecte trece de două mii de franci.

— *Formidable!*

— Sînt dezolat de această pierdere. Acul de cravată avea pentru mine o deosebită valoare sentimentală.

— *C'est affreux!* [1]

[1] E îngrozitor! (fr.) *(n. tr.)*

— Într-adevăr, așa-i. M-am plîns lui Köche și el interoghează acum persónalul de serviciu. Dar — și tocmai ăsta-i esențialul pe care vreau să vi-l spun, ca să mă sfătuiți cum ar fi mai bine să procedez — nu sînt de loc mulțumit de felul în care Köche conduce această afacere. Pare că el nu-și dă seama de gravitatea pierderii. Oare aș fi justificat să anunț poliția ca să se ocupe ea de această chestiune ?

— Poliția ? exclamă domnul Duclos, agitat de emoție. Dar desigur ! Asta-i o chestiune care fără doar și poate e de competența poliției. Dacă doriți, vă voi însoți chiar eu personal la poliție.

— Și totuși, am spus grăbit, Köche e de părere că ar fi mai bine dacă poliția nu s-ar amesteca în toată treaba asta. El va ancheta personalul de serviciu. Poate că ar fi mai bine să așteptăm și să aflăm rezultatul acestei cercetări.

— A, da ! Poate că ar fi mai bine așa. Evident, era împotriva propunerii de a se renunța așa de repede la concursul poliției. Dar...

— Vă mulțumesc, *monsieur*, adăugai eu blajin. Vă sînt recunoscător pentru sfatul dumneavoastră. A fost chiar o confirmare a propriilor mele proiecte în această afacere. Am văzut cum își plimba privirile de la soții Vogel spre francezi. Firește, vă dați seama că tot ce v-am spus e strict confidențial. În stadiul acesta trebuie să fim discreți.

Dădu din cap cam posomorît.

— Firește, *monsieur*. Vă rog să folosiți experiența unui om de afaceri ca mine. Puteți avea încredere în mine. Se opri, apoi îmi răsuci mîneca halatului. Bănuiți pe cineva ?

— Nu. Bănuielile sînt periculoase.

— Așa-i, dar... Își înmuie vocea și începu să-mi șoptească din nou la ureche : V-ați gîndit cumva la maiorul ăstă englez ? Violent om ! Și din ce trăiește ? Din nimic. Se află de trei luni de zile aici. Am să vă mai spun ceva. Azi-dimineață, după micul dejun, a venit la mine, pe terasa de jos și mi-a cerut un împrumut de două mii de franci. Individul ăsta e într-o mare criză de bani. Mi-a oferit o dobîndă de cinci la sută lunar.

— L-ați refuzat ?

— Firește. Am fost foarte indignat. Spunea că-i trebuie banii ca să plece în Algeria. Ce rost are ca eu să-i plătesc cheltuielile de drum spre Algeria ? N-are de cît să muncească la fel ca toată lumea. Mai spunea ceva despre nevasta lui, dar n-am priceput ce. Franceza lui este de neînțeles. Desigur, e cam scrîntit la cap.

— Și credeți că el ar putea fi autorul furtului din camera mea ?

Monsieur Duclos zîmbi cu un aer viclean și ridică mîna în semn de protest.

— Oh, nicidecum, *monsieur*. Eu nu *spun* asta. Sugerez doar. Avea aerul că tratează cu multă dibăcie o șmecherie legală. Ceea ce vreau să subliniez este pur și simplu faptul că omul ăsta n-are nici un fel de ocupație, că-i trebuie bani, că-i disperat. Doar un om disperat ar oferi o dobîndă de cinci la sută pe lună. Mi-a spus ceva în legătură cu niște bani pe care-i aștepta dar care n-au sosit. Nu-l acuz pe maiorul ăsta, am făcut doar o simplă sugestie.

I-am văzut pe americani ieșind din apă. Mă ridicai în picioare.

— Vă mulțumesc, *monsieur*. N-am să uit sugestia dumneavoastră. Între timp, bineînțeles, trebuie să fim discreți. Poate că discutăm ceva mai tîrziu, în cursul zilei, această chestiune.

— După ce vom afla rezultatele cercetărilor preliminare, conveni el.

— Exact. Mă înclinai.

Cînd traversam plaja, îndreptîndu-mă spre Skeltoni. *Monsieur* Duclos întreținea o discuție vie cu perechea de francezi și cu soții Vogel. Nu era nevoie să ghicesc subiectul acestei conversații. Puteam să am toată încrederea în *monsieur* Duclos că va urma întocmai instrucțiunile lui Beghin.

Cu toate instrucțiunile tipărite și afișate în camere, Skelton se ștergea cu unul din prosoapele hotelului.

— Oh ! salută el. Iată-l pe omul care aduce vești !

Sora lui îmi făcu loc sub umbrela de soare.

— Haideți, domnule Vadassy, veniți să stați jos. Nu vă mai retrageți cu domnul Köche. Vrem să știm tot adevărul.

Mă așezai.

— Regret că a trebuit să fug, așa cum am făcut-o, dar a survenit ceva cam neplăcut.

— S-a mai întîmplat ceva ?

— Mă tem că da. Azi-dimineață, pe cînd eram jos în sat, mi s-a forțat valiza și mi s-au furat niște lucruri din ea.

Skelton se așeză lîngă mine, ca și cum nu-l mai susțineau picioarele.

— Pfui ! Neplăcut lucru. Era ceva de valoare ?

Am repetat lista.

— Cînd spuneți că s-a întîmplat ? De astă dată întrebă fata.

— Tocmai cînd mă aflam în sat. Cam între orele nouă și zece și jumătate.

— Dar era nouă și jumătate cînd v-am văzut vorbind cu maiorul.

— Da, dar părăsisem camera pe la nouă.

Skelton se aplecă spre mine, confidențial.

— Spuneți, nu cumva maiorul v-a atras într-o discuție, în timp ce soția lui vă opera ?

— Ține-ți gura, Warren. Asta-i o chestiune serioasă ! Probabil că a fost cineva din personalul de serviciu.

Skelton pufăi nerăbdător.

— De ce să fie totdeauna bănuit un servitor ? Asta mă dezgustă. Ori de cîte ori se fură ceva, toată lumea aruncă vina pe un servitor, un comisionar sau pe cineva care nu-i în stare să arunce vina pe altul. Ca să fim serioși, ce se tot învîrtea Papa elvețianul pe coridor, azi-dimineață ?

— Dar nu era pe partea unde-i camera domnului Vadassy. Ce număr are camera dumneavoastră, domnule Vadassy ?

— Șase.

Începu să-și ungă brațele cu ulei.

— Vezi că greșești ! Era tocmai pe partea cealaltă, a doua cameră după a mea. E camera prietenului domnului Köche.

Luai un pumn de nisip și-l prefirai printre degete.

— Ce număr e ? am întrebat nepăsător.

— Paisprezece, cred. Și dacă vrei să știi, elveţianul acela nu se plimba fără rost pe acolo. Îi căzuse tocmai o monedă de cinci franci pe coridor.

— Și ce părere are Köche despre treaba asta, domnule Vadassy ?

— Mi-e teamă că-i suspectează pe servitori.

— Firește, zise fata cu hotărîre. Lui Warren prea îi place să ia o atitudine subiectivă. Știm cu toţii că *ar trebui* să fie un bătrîn bogătaș înclinat spre cleptomanie. Probabil furtul a fost comis de o biată îngrijitoare, prost plătită, avînd un prieten în sat, căruia vrea să-i dăruiască tabachera.

— Și un lanţ de aur pentru ceas, și un ac de cravată cu diamant și cîteva rol-filme ? întrebă fratele ei cam sarcastic.

— S-ar putea să fie unul dintre chelneri.

— Sau s-ar putea să fie bătrînul Duclos, ori maiorul. Apropo, ce mai știţi despre maior, domnule Vadassy ?

Eram hotărît să nu-i distrez cu povestea vieţii maiorului.

— Voia doar să prezinte o scuză cu caracter general pentru agitaţia petrecută eri pe plajă. Omul de pe iaht era cumnatul său. A avut cu el un conflict în legătură cu niște afaceri bănești. Cumnatul a adus din nou chestiunea pe tapet și maiorul și-a pierdut cumpătul. Mi-a explicat că soţia lui era cam deprimată dar că nu-l socotește cu adevărat nebun.

— Asta-i tot ? Dar de ce v-a povestit toate astea ?

— Părerea mea e că se simţea foarte jenat de întreaga întîmplare. Cum eu nu fusesem de faţă, a tăbărît asupra mea.

Nu intenţionam să le mai povestesc că prezentase și domnului Duclos o scuză mai pe scurt, în același sens, și că-i ceruse și lui bani. În orice caz, maiorul și soţia lui se pregătesc de plecare și...

— Cu alte cuvinte, Warren, adăugă fata, să ne vedem de treburile noastre și să nu ne comportăm ca o pereche de copii gălăgioși. N-am dreptate, domnule Vadassy ?

În realitate așa era, dar m-am înroșit și am protestat. Warren Skelton mă întrerupse.

— Am chef de o băutură. Hai, acum nu mai e timp de înot, e aproape ora prînzului.

Cînd se duse să aducă băuturile, fata şi cu mine ne îndreptarăm spre mesele de pe terasa de jos.

— Nu trebuie să luaţi în seamă tot ce spune Warren, zise ea zîmbind. Este primul lui voiaj în străinătate.

— Dumneavoastră aţi mai fost înainte ?

Un moment nu răspunse şi am crezut că nu m-a auzit. Părea că şovăie, ca şi cum ar fi vrut să spună ceva important. Apoi observai că ridică uşor din umeri.

— Da, eu am mai fost înainte. În timp ce ne aşezam, îmi zîmbi. Warren spune că aveţi un aer misterios.

— Aşa crede ?

— Spune că arătaţi ca un om care vrea să ascundă ceva. Mai spune că nu-i de loc firesc ca o persoană să vorbească perfect mai multe limbi străine. Am impresia că speră că pînă la urmă se va afla că sînteţi un spion sau ceva senzaţional de felul ăsta.

Am simţit cum roşesc din nou.

— Un spion ?

— V-am spus doar că nu trebuie să luaţi în seamă ce crede el. Îmi zîmbi din nou. Ochii ei inteligenţi şi plăcuţi se întîlniră cu ai mei peste masă. Deodată am simţit nevoia să-i fac confidenţe şi să-i spun, ca să-i cîştig simpatia şi ajutorul, că într-adevăr eram un om care avea ceva de ascuns. Mă aplecai spre dînsa peste masă.

— Aş dori... am început.

Dar n-am apucat să-i spun niciodată ceea ce aş dori şi acum am uitat chiar şi ceea ce doream să-i spun, căci în clipa aceea apăru fratele ei cu tava cu băuturi. Era desigur bine că se întîmplase aşa.

— Chelnerii sînt ocupaţi pe terasă, zise el, aşa că am adus eu băuturile. Ridică paharul. Să sperăm, domnule Vadassy, că prietenului îngrijitoarei nu-i place tabachera dumneavoastră !

— Sau, adăugă fata cu un aer grav, cele două rolfilme. Nu trebuie să uităm de *ele*.

12.

Nu prea am mîncat la dejun.

În primul rînd a început să mă doară iar capul, în al doilea rînd, o dată cu supa, am primit o veste de la Köche. Directorul ar fi recunoscător dacă *monsieur* Vadassy ar avea puţin timp liber să vină după dejun la birou.

Da, *monsieur* Vadassy era liber şi dispunea de timp. Dar perspectiva mă îngrijora. Să presupunem că Köche a stabilit că o „biată îngrijitoare prost plătită" e vinovată. Ce-ar fi trebuit să fac ? Idiotul de Beghin n-a ţinut seama de un astfel de eveniment neprevăzut. Nenorocita aia de fată nega, firește, vina ce i se impută. Ce-aş putea spune ? Aş putea oare asista şi vedea pe cineva complet nevinovat, terorizat de un zelos ca Köche şi acuzat de un furt pe care nu l-a săvîrşit ? Era o situaţie oribilă.

Dar aşa cum s-au petrecut lucrurile, nu trebuia să mă neliniştesc de loc. Îngrijitoarea era în deplină siguranţă.

De-abia am părăsit terasa, că *monsieur* Duclos se şi repezi la mine.

— V-aţi hotărît să chemaţi poliţia, *monsieur* ? ·

— Nu încă. Urmează să discut cu Köche.

Îşi mîngîie barba jenat.

— Mă gîndeam, *monsieur*, că fiecare ceas de întîrziere e în favoarea hoţului.

— Cam aşa-i. Dar...

— Ca om de afaceri, vă sfătuiesc să acţionaţi imediat. Trebuie să fiţi ferm cu Köche.

Se trase cu înverşunare de barbă.

— Voi fi foarte ferm, *monsieur*, voi...

Dar înainte de a putea pleca, sosiră şi soţii Vogel. Îmi dădură mîna şi-şi exprimară regretul în legătură cu pierderea ce suferisem. *Monsieur* Duclos nu era cîtuşi de puţin tulburat de această dovadă a perfidiei lui.

— *Monsieur* Vogel și cu mine ne-am înțeles, zise el, să fie chemat comisarul.

— Cinci mii de franci este o pagubă serioasă, confirmă *Herr* Vogel, clătinînd tare din cap. E o chestiune pe care poliția trebuie s-o lămurească negreșit. *Monsieur* Roux este de aceeași părere. Trebuie să ne gîndim la siguranța bunurilor celorlalți pasageri. *Mădemoiselle* Martin, o domnișoară cu o fire nervoasă, se și teme pentru bijuteriile ei. Domnul Roux a liniștit-o, dar m-a înștiințat că dacă nu se descoperă hoțul, va fi obligat să plece. Köche trebuie să fie bine sfătuit, ca să trateze chestiunea cu mai multă seriozitate. Cinci mii de franci ! repetă el versiunea domnului Duclos despre pierderea mea. Într-adevăr, e un lucru serios.

— Așa este, întări doamna Vogel.

— Vedeți, adăugă *monsieur* Duclos triumfător, poliția trebuie să fie chemată.

— Cu privire la bănuielile dumneavoastră, domnule Vadassy, continuă domnul Vogel în șoaptă, sîntem de părere să nu le comunicați deocamdată poliției.

— Bănuielile mele ? întrebai eu, aruncînd o privire domnului Duclos.

El avu eleganța să-mi evite privirea, jucîndu-se stîngaci și ostentativ cu ochelarii. *Herr* Vogel zîmbi cu oarecare indulgență.

— Înțeleg perfect. Ei, ce spuneți, n-ar fi mai bine să nu pomenim nimic care ar putea fi interpretat ca avînd legătură cu — își roti privirea și-și coborî glasul — cu o anumită persoană de naționalitate engleză ? Îmi făcu cu ochiul. Chestiunile astea trebuie tratate cu discreție, nu-i așa ?

— Da, da ! răsună glasul doamnei Vogel.

Am mormăit că n-am nici un fel de bănuială și m-am făcut nevăzut. *Monsieur* Duclos se dovedea un agent de publicitate compromițător.

Köche mă aștepta în birou.

— A, da, domnule Vadassy, vă rog să intrați. Închise ușa după mine. Un scaun ? Bine. Acum să discutăm problema care ne interesează.

Mi-am jucat rolul.

— Sper, domnule, că aveţi să-mi daţi veşti satisfăcătoare. Nesiguranţa asta e cît se poate de chinuitoare.

Părea grav.

— Sînt dezolat, domnule, că cercetările mele n-au dat nici un fel de rezultat.

Mă încruntai.

— Foarte rău.

— Foarte rău. Într-adevăr foarte rău! Se uită la o hîrtie ce o avea în faţă, o ciocăni de cîteva ori cu degetul arătător şi mă privi în faţă. Am interogat pe fiecare om de serviciu în parte, chiar şi pe chelneri şi pe grădinar, sperînd că unul dintre ei va fi în stare să aducă, în orice caz, puţină lumină în această chestiune. Se opri. Vă declar sincer, domnule, continuă el liniştit, îmi dau seama că toţi îmi spun adevărul atunci cînd mărturisesc că nu ştiu nimic despre furt.

— Aşadar, presupuneţi că ar fi cineva dintre pasageri?

Nu răspunse deocamdată. Începui să mă simt şi mai stingherit, fără să pot stabili motivele. Apoi el dădu uşor din cap.

— Nu, domnule, nu vreau să spun că a fost unul dintre pasageri.

— Atunci cineva dinafară?

— Nici asta.

— Atunci?

El se aplecă înainte.

— M-am hotărît, domnule, să dau cazul pe mîna poliţiei.

Asta era cam complicat. Beghin îmi ceruse foarte clar ca poliţia să nu fie chemată.

— Dar desigur, ăsta ar fi ultimul lucru care aş dori să-l faceţi, am protestat eu. Gîndiţi-vă la scandalul pe care l-ar provoca.

Îşi strînse buzele. Acesta era un alt Köche, nu mai era acela dinainte, politicos şi blajin, ci un Köche foarte asemănător cu un om de afaceri. Atmosfera se încărcă brusc de o tensiune neplăcută.

— Din nefericire, zise el cu glas tăios, răul s-a şi comis. Nu numai că clienţilor mei le este cunoscută toată afacerea, care-i subiectul general de discuţie, dar unul dintre ei e considerat de ceilalţi ca vinovatul posibil.

— Îmi pare rău să aud una ca asta, eu...

Dar el nu ţinu seama de întreruperea mea.

— V-am rugat, domnule, să nu vorbiţi pînă cînd n-am terminat cercetările. Constat însă nu numai că nu v-aţi abţinut de a vorbi despre această chestiune dar, şi mai urît încă, aţi discutat cu ceilalţi pasageri în modul cel mai nefericit.

— M-am sfătuit cu domnul Duclos, în mod confidenţial, dacă-i cazul să informăm poliţia. Dacă domnul Duclos a fost indiscret îmi pare rău.

Cînd îmi răspunse, glasul lui deveni uşor sarcastic.

— Şi care a fost, vă rog, părerea domnului Duclos ?

— M-a sfătuit să chemăm poliţia, dar, din spirit de deferenţă pentru dumneavoastră...

— În cazul acesta, domnule, sîntem perfect de acord. Aveţi ocazia s-o faceţi. Întinse mîna spre receptor. Voi chema imediat poliţia.

— O clipă, domnule Köche ! Mîna lui se opri pe receptor. N-am făcut altceva decît să vă repet sfatul domnului Duclos. Personal, nu consider necesar să chemaţi poliţia.

Spre marea mea uşurare, îşi ridică mîna de pe telefon. Apoi se întoarse încet şi mă privi drept în ochi.

— Îmi închipuiam că nu veţi fi de părere să chem poliţia rosti el apăsat.

— Sînt sigur că veţi trata această chestiune cu mai multă eficienţă decît poliţia, am spus cu toată amabilitatea de care eram capabil. Nu vreau să-mi pricinuiesc nici o neplăcere. Dacă obiectele furate îmi vor fi înapoiate, foarte bine. Dacă nu, n-am ce face. În orice caz, poliţia va fi mai mult o piedică decît un ajutor.

— Vă cred, domnule. Acum sarcasmul lui era evident. Pot să-mi dau bine seama că veţi socoti poliţia o piedică.

— Nu prea înţeleg ce vreţi să spuneţi.

— Nu ? Un zîmbet îi schimonosi gura. Lucrez în profesiunea de hotelier de mai mulţi ani, domnule. Sînt convins că n-o să mă acuzaţi de impoliteţe dacă vă spun că am mai întîlnit şi altădată gentlemeni ca dumneavoastră. Am învăţat să fiu prudent. Atunci cînd mi-aţi comunicat acest presupus furt, mi-aţi spus că aţi pierdut o tabacheră. Mai tîrziu, cînd v-am sugerat să mi-o descrieţi ca fiind de aur, aţi şovăit şi aţi ieşit din încurcătură, spu-

nînd că era şi de aur şi de argint. Puţin cam prea ingenios, prietene. Cînd am intrat în camera dumneavoastră, am observat că una din lamele foarfecii zăcea pe podea lîngă valiză. Pe pat era restul foarfecii. Le-aţi privit de două ori dar n-aţi spus nimic. De ce ? Era cît se poate de evident că fuseseră folosite pentru forţarea valizei. Era o dovadă importantă. Dumneavoastră însă nu le-aţi luat în seamă. Pentru dumneavoastră foarfecile n-aveau nici o importanţă, deoarece aţi ştiut cum a fost forţată valiza. Aţi forţat-o chiar dumneavoastră.

— Absurd ! Eu...

— Apoi aţi manifestat o reală îngrijorare cînd am pomenit despre aparatul fotografic. În momentul cînd vi l-am arătat pe scaun, emoţia dumneavoastră era foarte sinceră. În clipa aceea vă temeaţi desigur că vi s-a furat într-adevăr ceva.

— Eu...

— Aţi mai făcut încă o greşeală, atunci cînd aţi evaluat tabachera. O astfel de tabacheră, după descrierea dumneavoastră, ar fi valorat cel puţin o mie cinci sute de franci. Ce-i drept, aţi spus că era un cadou, dar chiar aşa, cu greu aţi fi preţuit-o cu cincizeci la sută în minus. Persoanele care pierd anumite obiecte trec, fără excepţie, la cealaltă extremă.

— Niciodată n-am...

— Singurul lucru care mă pune în încurcătură este mobilul acestui act. De obicei, pasagerul păgubit ameninţă hotelul cu poliţia şi caută să-i deruteze pe ceilalţi pasageri, afară doar de cazul că el, sau mai des ea, primeşte o despăgubire. Este binecunoscut că hotelurile sînt asigurate împotriva unor astfel de întîmplări. Dumneavoastră însă ori sînteţi nou în această meserie sau aveţi alte motive, deoarece aţi comunicat imediat clienţilor toată această daraveră. Poate că mi-aţi putea spune care-i într-adevăr mobilul acestui act.

M-am ridicat în picioare. Acum era sincer supărat.

— Asta-i o acuzare monstruoasă, domnule. Niciodată n-am fost insultat astfel, m-am bîlbîit eu furios. Voi...

— Chema poliţia ? adăugă el cu glas apăsat. Poftiţi telefonul. Sau poate că nu doriţi s-o chemaţi ?

Mi-am luat o mutră cît mai demnă cu putinţă.

— Nu intenționez să mai prelungesc această farsă.

— Ești înțelept. Își mișcă scaunul. Te-am suspectat, Vadassy, chiar din joia trecută, cînd ai avut întrevederea aceea lungă cu poliția. Poliția franceză nu obișnuiește să facă descinderi și să percheziționeze camera unei persoane decît dacă are bănuieli grave împotriva ei. Explicația cu pașaportul nu stă în picioare. Îmi dau bine seama că ți-e teamă și vrei să eviți alte întîlniri cu comisarul. Sînt de asemeni întru totul de acord cu dumneata că nu dorești să prelungești situația actuală. Am întocmit deci nota de plată. Te rog să nu consideri aceasta ca un act de clemență din partea mea. Dacă ar fi după mine, ar trebui să te predau poliției sau, în orice caz, să-ți dau termen de o oră ca să părăsești hotelul. Soția mea e însă de părere că oricare dintre aceste căi ar provoca discuții și mai aprinse printre pasagerii noștri. Ea are un spirit mai practic decît mine. Mă înclin în fața hotărîrii ei. Vei părăsi „Réserve" mîine dis-de-dimineață. Depinde de comportarea dumitale în timpul scurt cît vei mai rămîne aici, dacă înștiințez sau nu poliția. Aștept acum să comunici celorlalți pasageri că plîngerea n-a fost întemeiată, că ai rătăcit pur și simplu lucrurile că ai folosit altă cheie la valiză și astfel ai stricat încuietorile. Nu mă îndoiesc că vei fi în stare să dai povestirii o astfel de nuanță, încît să-i convingi pe cei neexperimentați. Ne-am înțeles ?

M-am străduit să înfrunt situația cu dramul de stăpînire ce-mi rămăsese.

— Îmi dau perfect seama, domnule. În orice caz, nu mai intenționam să rămîn aici după comportarea dumneavoastră fantastică !

— Bine ! Iată-ți nota de plată.

Cercetai nota în mod ostentativ ca nu cumva să se fi strecurat vreo greșeală. Era ceva copilăresc, dar de astă dată mă simțeam ca un copil. Köche aștepta în tăcere. Nu era nici o greșeală. Banii de care dispuneam abia îmi ajungeau. Îi primi cu o mutră care îmi dovedea că nu se aștepta să-i achit nota prezentată.

Pe cînd făcea chitanța, priveam confuz itinerariul Societății de Navigație Istalia Consulich Line de pe peretele de lîngă mine. Îl citisem de două ori înainte ca Köche să-mi înmîneze chitanța.

— Îți mulțumesc, domnule, regret că nu mai pot spera să te revăd la „Réserve".

Am plecat.

Pînă să ajung în camera mea, tremuram din cap pînă în picioare. Descoperirea că prosoapele, fructiera și orice alt obiect portabil aparținînd hotelului, cu excepția lenjeriei de pat, fuseseră luate din cameră, nu contribui de loc la îmbunătățirea stării mele. Mi-am pus capul sub robinet, am băut puțină apă, am aprins o țigară și m-am așezat pe scaun la fereastră.

Am început să mă gîndesc la cuvintele pe care ar fi trebuit să i le spun lui Köche, cu sînge rece, cuvinte grele. Apoi, după un timp oarecare m-am liniștit, nu mai tremuram. Greșeala era a lui Beghin, nu a mea. El ar fi trebuit să știe că planul acesta copilăresc nu avea șanse de reușită. E adevărat că neglijența și ineficiența mea mă duseseră la acest insucces, dar nu eram obișnuit să mă comport ca un escroc de rînd. Mă cuprinse un val de mînie justificată. Ce drept avea Beghin să mă pună într-o situație atît de vrednică de dispreț ? Dacă-aș fi avut o situație în regulă, aș fi avut un consul care să-mi apere drepturile. Oricum, care era sensul ? Sau ideea lui fusese că trebuia să fiu descoperit ? Eram oare un fel de cobai, folosit pentru cine știe ce experiență nebună ? S-ar fi putut să fiu. În orice caz, ce importanță ar fi avut ? Lucrul principal era că dacă nu intervenea Beghin, exercitîndu-și autoritatea, urma să fiu dat afară de la „Réserve" în dimineața următoare. Și atunci ? Mă aștepta probabil o celulă la comisariat. Ar trebui poate să-i telefonez chiar acum lui Beghin și să-i explic situația...

Dar chiar în clipa cînd această idee îmi trecu prin minte, știam că n-o puteam înfăptui. Adevărul era că mă temeam de el, mă temeam că îmi va imputa faptul de a fi fost descoperit de Köche. Mai presus de orice mi-era teamă ca nu cumva să fiu dus din nou la comisariat și să fiu închis în celula aceea mică și hidoasă.

Am privit pe fereastră. Marea se întindea ca o pînză mare de iarbă albastră, unduind sub bătaia soarelui. Era cumplit de calmă. În adîncurile ei reci, un om n-ar mai avea temeri, nici îndoieli și nici neliniști. Aș fi putut să cobor pe plajă, să intru apoi în apă și să înot în larg,

pînă dincolo de golf. Aş fi putut înota pînă cînd braţele mi-ar fi fost prea obosite ca să mă mai ducă înapoi spre ţărm. Mişcările braţelor ar deveni mai slabe şi mai greoaie. Apoi m-aş opri şi m-aş scufunda. Apa mi-ar pătrunde repede în plămîni. M-aş lupta, dorinţa de viaţă ar reveni — viaţă cu orice preţ ! Dar mi-aş fi făcut pregătirile astfel încît să nu mă mai întorc. Ar fi existat un moment sau două de suferinţă, apoi aş fi lunecat treptat, în uitare. Şi după aceea ?

Ieri, la St. Gatien, în timp ce înota, unui cetăţean iugoslav cu numele de Josef Vadassy (ar fi ortografiat greşit numele) *i s-a făcut rău. Toate încercările de salvare au eşuat. Corpul său n-a fost găsit.* Altceva nimic ? Nu, nimic. Asta-i tot. Trupul putrezea.

Mi se stinsese ţigara. O aruncai pe fereastră, trecui apoi la oglinda dulapului şi mă privii în ea. „Te distrugi" am mormăit. „Ai face mai bine să te stăpîneşti. Acum o clipă te sinucideai şi acum îţi vorbeşti singur. Revino-ţi. Şi nu mai fi atît de sensibil. N-are nici un rost să-ţi umfli pieptul, ca şi cum te-ai pregăti pentru un concurs de haltere. Muşchii nu-ţi folosesc la nimic. Ai nevoie de puţină inteligenţă. Toată povestea asta nu-i probabil chiar atît de serioasă pe cît crezi. Şi înţelege aceasta, pentru numele lui Dumnezeu ! E aproape trei. De acum pînă la noapte trebuie să descoperi cine are aici un aparat fotografic Contax. Asta-i tot. Nu-i greu, nu-i aşa ? N-ai decît să intri în camerele lor. Începe acum cu Schimler. El pare cel mai indicat. Foloseşte un nume fals. Spune că-i elveţian, cînd în realitate e german. E îngrijorat şi a stabilit o anumită înţelegere cu Köche. Trebuie să mai ţii seama şi de faptul că Köche poate fi implicat în această taină. Poate că ăsta-i motivul pentru care-i dornic să scape de tine, fără să anunţe poliţia. Asta-i o idee, nu-i aşa ? Nu eşti încă înfrînt. Dar fii atent. Procedează cu mai multă chibzuinţă. Ai fost prins o dată, vezi să nu ţi se întîmple din nou. Dacă el este individul, trebuie să fii deştept ca să-l prinzi. E periculos. El ţi-a aplicat ieri seara lovitura care ţi-a pricinuit durerea aceea grozavă de cap. Doar ştii numărul camerei lui. Ţi l-a dat fata. E numărul paisprezece şi se află pe cealaltă parte a corido-

rului. Dar mai întîi află unde se găsește acum. *Trebuie să fii atent!* Și acum, pune-te pe lucru!"

M-am întors de la oglindă. Da. Acum trebuie să mă pun pe lucru. Trebuie să știu unde se află Schimler. De obicei stătea singur pe terasă. Să încerc mai întîi acolo. Am ajuns în sala cea mare fără să întîlnesc pe cineva și m-am îndreptat spre fereastră, în vîrfurile picioarelor. Iată-l: era acolo, citind, ca de obicei, cu pipa în gură, cu capul plecat deasupra cărții, într-o atitudine de concentrare. Am rămas un moment privindu-l. Avea un cap distins. Nu părea posibil ca acest om să fie un spion.

Dar de astă dată mi-am oțelit inima. La lucru! Probabil că nimeni nu dă impresia că ar fi spion pînă cînd nu afli cu certitudine că este. Oricum era în joc libertatea mea sa a altuia. Nu mai încăpea îndoială că Schimler era o persoană suspectă. Atunci, foarte bine!

Am urcat din nou. M-am oprit în fața camerei mele. Ce căutam? O armă? Prostii! Această chestiune nu necesită o armă; tot ce aveam de făcut era să percheziționez în liniște camera, atîta tot. Inima îmi bătea cu furie. Trecînd de camera mea, am străbătut coridorul. Apoi m-a cuprins iarăși teama. Să presupunem că mă întîlnesc cu cineva! Să zicem cu Skeltonii sau cu soții Vogel! Cum le-aș fi putut explica prezența mea aici? Ce-aș fi putut să caut acolo? Trecui apoi prin fața unei uși cu o tăbliță: *Salle de bain* [1]. La nevoie puteam să intru acolo și să pretind că mă duc să fac o baie. Dar nu m-am întîlnit cu nimeni. Peste cîteva momente mă aflam în fața camerei cu numărul paisprezece.

A trece peste abisul dintre gîndire și acțiune este adeseori un proces foarte greu. E ușor să te gîndești cum se percheziționează camera cuiva — stînd în fața oglinzii nu avusesem remușcări la acest gînd — dar în momentul cînd treci efectiv la acțiune, intrarea în cameră nu-i de loc ușoară. Nu te reține doar teama de a fi descoperit. Este în joc sentimentul violării unei intimități. Este o ușă străină, o clanță străină și dincolo de ea o parte din viața altei persoane. A deschide ușa pare o indiscreție de neiertat ca și spionarea unei perechi de îndrăgostiți.

[1] Baie (fr.) (*n. tr.*).

Am rămas acolo două-trei secunde, luptînd ca să înlătur sentimentul de vinovăție, înlocuindu-l, pe cale rațională, cu tot felul de obiecții minore. Poate că Mary Skelton să fi greșit ; poate că numărul camerei nu-i exact. Trecuse prea puțin timp după dejun, ar fi trebuit să-i las mai mult timp lui Schimler să se stabilească pe terasă. Era o pierdere de vreme ; desigur că ascunsese aparatul fotografic. Poate că ușa e încuiată și cineva ar putea trece pe acolo tocmai în momentul cînd încerc eu s-o deschid ! Poate că cineva ar putea...

Nu există decît o singură cale de a trata o chestiune ca asta. Nu trebuia să intru pe furiș. Dacă încăperea ar fi ocupată s-au m-ar vedea cineva, aș fi spus că am greșit ușa. *Monsieur* Skelton mă rugase să trec pe la el, cînd aș avea chef de înot. Am greșit camera ? Vă rog să mă scuzați. Mă voi retrage. Asta numai în cazul că nu va trece pe acolo unul dintre Skeltoni. Dar dacă mi-aș pierde timpul zăbovind mult în fața ușii, voi fi oricum văzut.

Respirînd adînc, am bătut ușor în ușă, am apucat și am apăsat clanța. Ușa era descuiată. Stînd nemișcat în prag, am împins și am deschis ușa. Camera era goală. Am așteptat o clipă, apoi am intrat și am închis ușa după mine. Faptul se consumase.

Am privit de jur împrejur. Camera era mai mică decît a mea și dădea deasupra aripei dependințelor unde se aflau bucătăriile. Un grup de chiparoși tineri din apropierea ferestrei răpeau o bună parte din lumină. Stînd cît mai departe posibil de fereastră, am căutat valiza lui Schimler. N-am pierdut mult timp să constat că n-avea nici una. Poate că mutase conținutul în dulap și că depusese valiza la magazie ! Am cercetat sertarele. Afară de cel de sus, toate erau goale. Cel de sus conținea o cămașă albă, de multe ori spălată, o cravată gri, un pieptănaș de buzunar, o pereche de șosete cu găuri mari la călcîie, un set de lenjuri de corp, curate dar mototolite, un pachet cu fulgi de săpun și o cutie de tutun franțuzesc. Nu era nici un aparat fotografic. M-am uitat pe eticheta cravatei. Purta numele și adresa unui fabricant din Berlin. Lenjeria de corp era de proveniență cehoslovacă. Cămașa era de fabricație franceză. M-am dus spre chiuvetă.

Briciul, săpunul de bărbierit, peria şi pasta de dinţi erau toate de fabricaţie franceză. Apoi am trecut la dulap.

Era lat şi adînc, cu un rînd de cuiere de haine atîrnate pe o bară de metal şi un raft pentru pantofi. În dulap se afla un rînd de haine şi o manta de ploaie, neagră. Nimic altceva. Costumul era de culoare gri închis şi ros la coate. Mantaua avea o ruptură triunghiulară aproape de marginea de jos.

Aceasta era deci, împreună cu conţinutul sertarelor, garderoba lui *Herr* Heinberger. Foarte ciudat ! Dacă omul acesta avea destui bani ca să şadă la „Réserve", ar fi trebuit desigur să aibă o garderobă mai bogată.

Dar asta nu mă privea. Eu căutam aparatul fotografic. Am cercetat sub saltea, dar n-am reuşit altceva decît să mă zgîrii la mînă cu vîrful unui arc ieşit afară. Odaia începu să-mi calce pe nervi. Dădusem greş, crezînd că găsesc ceea ce căutam. Era timpul să plec. Totuşi mai rămăsese ceva de făcut.

M-am dus din nou la dulap, am scos costumul de pe cuier şi am scotocit prin buzunare. După cîte am constatat, două din ele erau goale, dar în cel de la piept degetele mi se loviră de ceva care mi se păru să fie o carte subţire acoperită cu o hîrtie. O scosei. Nu era o carte ci două, şi ambele paşapoarte : unul german şi unul ceh.

L-am examinat mai întîi pe cel german. Fusese eliberat în 1931, pe numele de Emil Schimler, gazetar, născut la Essen, în 1899. Faptul în sine era surprinzător. Apreciasem că vîrsta lui Schimler era mult peste patruzeci de ani. Am deschis la filele unde se pun vizele. Cele mai multe erau necompletate. Existau în schimb două vize pentru Franţa, datate din 1931 şi o serie de vize sovietice datînd din 1932. Stătuse două luni în Uniunea Sovietică. Mai era şi o viză elveţiană pentru decembrie trecut şi una franceză pentru luna mai a aceluiaşi an. M-am întors apoi la paşaportul cehoslovac.

Conţinea o fotografie ireproşabilă a lui Schimler, eliberată pe numele de Paul Czissar, reprezentant comercial, născut la Brno în 1895. Data de eliberare era 10 august 1934. Purta un mare număr de stampile ale unor vize germane şi cehe. Părea că *Herr* Czissar călătorise mult pe ruta Berlin-Praga. După oarecare străduinţă am reuşit

să descifrez ultima dată a ștampilei. Era 20 ianuarie a anului curent, adică tocmai cu opt luni în urmă.

Am fost atît de absorbit de aceste descoperiri însemnate că n-am auzit pașii decît abia atunci cînd practic se opriseră în fața ușii. Chiar dacă i-aș fi auzit, mă îndoiesc că aș fi putut face mai mult. Așa cum a fost, n-am avut decît timpul să vîr pașapoartele înapoi în buzunare și să arunc la întîmplare costumul în dulap, înainte să se fi mișcat clanța ușii.

În puținele fragmente de secunde ce-au urmat, mintea și trupul meu păreau că amorțesc. Stăteam și priveam prostește la clanța ușii. Voiam să strig, să mă ascund în dulap, să sar pe fereastră sau să mă ascund sub pat. Dar n-am făcut nimic din toate astea, am rămas doar cu gura căscată.

Apoi ușa s-a deschis și Schimler a intrat în cameră.

13.

O clipă nu mă văzu.

Cînd intră pe uşă, aruncă o carte pe pat şi făcu o mişcare ca şi cum voia să se îndrepte spre scrin.

În acel moment ochii ni se întîlniră.

L-am văzut tresărind. Se mişcă din locul unde se afla, apoi foarte încet îşi continuă drumul spre scrin şi scoase cutia cu tutun. Începu să-şi îndese pipa.

Tăcerea era aproape insuportabilă. Părea o greutate care îmi apăsa pieptul, sufocîndu-mă. Sîngele îmi zvîcnea în cap. Fascinat, priveam cum degetele lui îndeasă mereu tutun în pipă.

Cînd începu în sfîrşit să vorbească, glasul îi era perfect egal, avea chiar un ton banal :

— Mă tem că n-o să găseşti nimic de valoare aici.

— N-am cău..., am început cu vocea cam răguşită, dar el, cu pipa în mînă, îmi făcu semn să tac.

— Scuteşte-mă de proteste. Crede-mă că te simpatizez. Oamenii cu profesiunea dumitale trebuie forţamente să rişte. Trebuie să fie exasperant să constaţi că ai riscat fără nici un folos. Mai ales, adăugă el, aprinzîndu-şi pipa, atunci cînd riscul te duce la închisoare. Suflă un nor de fum. Spune-mi : ai prefera să-l vezi pe director aici sau în biroul lui ?

— Nu vreau să-l văd de loc pe director. N-am furat nimic.

— Ştiu. Nici n-aveai ce fura. Trebuie să-ţi amintesc că te afli nepoftit în camera mea.

Îmi reveni prezenţa de spirit pe care o pierdusem.

— De fapt... reluai eu, dar înainte de a continua, el mă întrerupse.

— Ah ! Mă aşteptam la asta. Consider că atunci cînd cineva face o declaraţie care începe cu „de fapt", decla-

rația este întotdeauna o minciună. Totuși, continuă te rog. La ce fapt te referi ?

Mă făcui foc de mînie.

— Faptul este că azi de dimineață mi s-au furat din valiză anumite obiecte de valoare. Am bănuit că dumneata ești autorul. Cum domnul Köche n-a luat chestiunea în serios, am hotărît să mă ocup eu însumi de ea.

El zîmbi cam înțepat.

— Oh, înțeleg Cea mai bună apărare este atacul. Te amenință și dumneata mă amenințI. Spre ghinionul dumitale am discutat întîmplător cu domnul Köche despre plîngerea pe care ai făcut-o. Lăsă o pauză semnificativă. Cred că nota dumitale de plată este achitată.

— Părăsesc hotelul protestînd.

— Și vizita aceasta face oare parte din protestul dumitale ?

— Poți s-o interpretezi cum dorești. Oricum, îmi dau seama că am dat greș. Nu ești dumneata vinovatul. Nu pot decît să-ți cer iertare, în mod cu totul deosebit, pentru că am căutat să aplic legea așa cum am înțeles eu.

Am făcut un pas spre ușă. El se mișcă încet ca să mă oprească.

— Mi-e teamă, spuse grav, că așa ceva nu mă satisface. În împrejurările de față, ar fi poate mai bine dacă ai rămîne aici și am să-l rog pe domnul Köche să vină la noi.

Se duse la sonerie și sună. Inima mi se opri.

— Doar n-am luat nimic. Nu te-am păgubit cu nimic. Nu mă poți acuza deci de nimic. Glasul mi se înăspri.

— Dragă domnule Vadassy, zise el cam obosit, ești cunoscut la poliție. Asta-i de ajuns. Dacă te amuză să pălăvrăgești, continuă. Dar te rog să lași asta pentru comisar. Ai intrat aici cu scopul de a fura. Detectivilor poți să le dai orice explicație la care te gîndești.

Eram disperat. Aruncai o privire în jurul meu ca să găsesc o portiță de scăpare. Dacă Köche ar fi venit acum, peste o jumătate de oră m-aș afla la comisariat. Nu-mi mai rămăsese de spus decît un singur lucru. Și l-am spus.

— Și cine va depune plîngerea ? am întrebat sec. Domnul Heinberger, domnul Emil Schimler din Berlin sau domnul Paul Czissar din Brno ?

Mă aşteptam ca dezvăluirea mea să provoace o reacţie, dar proporţia pe care o luă mă surprinse. Se întoarse încet şi mă privi în faţă. Obrajii săi subţiri deveniră palizi, iar expresia ironică a ochilor i se transformă într-una de ură rece. Veni spre mine. Fără să vreau, mă dădui un pas înapoi. El se opri.

— Aşadar, pînă la urmă, nu eşti un şoarece de hotel.

Toate astea fuseseră exprimate pe un ton surprinzător de blînd, aproape mirat, totuşi cu un sarcasm care mă înfricoşă rău.

— Ţi-am spus că nu sînt hoţ, zisei degajat.

Deodată înaintă un pas, mă apucă de pieptul cămăşii şi mă trase spre el, pînă cînd faţa mea se află la cîţiva centimentri de a lui. Am fost atît de uluit, că am uitat să-i opun rezistenţă. Mă zgîlţîi încet pe cînd îmi vorbea.

— Nu, nu eşti un pungaş, nu eşti un hoţ de hotel, ci un mic spion murdar. Dar şi viclean. Îşi încreţi buzele dispreţuitor. Faţă de lumea de afară eşti un profesor de limbi străine timid şi inocent, cu o înfăţişare oarecum romantică şi cu ochi melancolici de maghiar, care ar înşela pe un pictor. De cînd practici această meserie, Vadassy sau cum îţi spune ? Te-au angajat ca slujbaş sau ai avansat din celulele unde se biciuieşte ?

Mă împrînci violent, încît m-am împleticit şi m-am lovit de perete. Se îndreptă cu pumnul încleştat spre mine, cînd deodată se auzi o ciocănitură la uşă.

O clipă ne privirăm ţintă şi tăcuţi, apoi îşi îndreptă spatele, se duse la uşă şi o deschise. Era unul din chelneri.

— Aţi sunat, domnule ? l-am auzit întrebînd.

Schimler păru să şovăie. Apoi spuse :

— Regret, am sunat din greşeală. Poţi pleca.

Închise uşa şi, sprijinindu-se de ea, mă privi.

— A fost o întrerupere fericită pentru dumneata. De mulţi ani nu mi-am pierdut cumpătul în halul ăsta ca acum. Era cît pe aci să te omor.

M-am silit să-mi stăpînesc tremurul glasului.

— Şi acum că ţi-ai regăsit stăpînirea de sine vom reuşi poate să vorbim rezonabil. Cu puţin înainte ai remarcat că atacul este cea mai bună metodă de apărare. Mi se

pare că a mă numi pe mine spion, e un mod naiv de a traduce această tactică în fapt. Nu eşti de acord ?

Tăcu. Începui să-mi recapăt calmul.

Lucrurile păreau să se rezolve mai uşor decît am crezut. Esenţial era să descopăr acum ce a făcut cu aparatul meu fotografic. Apoi îl voi chema din nou pe chelner ca să-i telefoneze lui Beghin.

— Dacă ai şti ce suferinţe mi-ai pricinuit, te-ai arăta mai îngăduitor, am continuat eu. Mai resimt şi acum lovitura în cap pe care mi-ai dat-o aseară. Şi dacă n-ai stricat cele două rol-filme aş dori să mi le înapoiezi înainte de a veni poliţia. Ştii, mi s-a spus că pînă cînd nu se vor lămuri lucrurile, nu voi fi lăsat să plec la Paris. Totuşi acum că lucrurile s-au clarificat, cred că te vei dovedi rezonabil. Apropo, ce-ai făcut cu aparatul fotografic ?

El mă măsura îneruntat, dezorientat.

— Dacă asta-i o cursă pe care vrei să mi-o întinzi... începu, apoi se opri. N-am nici cea mai mică idee despre ce vorbeşti, încheie el.

Am ridicat din umeri.

— Te comporţi prosteşte. Ai auzit vreodată de un om cu numele de Beghin ?

Clătină din cap.

— Mă tem că vei afla imediat. E un membru al Siguranţei generale, detaşat la Serviciul de Informaţii al Marinei din Toulon. Oare asta nu-ţi sugerează nimic ?

Înaintă spre mijlocul camerei. Mă pregăteam să mă apăr. Puteam vedea cu coada ochiului soneria. Doar cîţiva paşi şi o puteam atinge. În clipa cînd ar mai fi făcut o mişcare, dintr-o săritură aş fi ajuns la clopoţel. Dar el rămase liniştit.

— Am o bănuială, Vadassy, că vorbim fiecare despre altceva..

Am zîmbit.

— Nu sînt de aceeaşi părere.

— Atunci mă tem că nu te înţeleg de loc.

Am oftat nerăbdător.

— Ce rost are să negi ? Fii rezonabil, te rog. Ce-ai făcut cu aparatul fotografic ?

— Nu cumva asta-i o glumă grosolană ?

— Nu-i așa, și vei afla curînd. Dîndu-mi seama că nu procedez cum trebuie începui să mă enervez. Sînt de părere să chem poliția. Ai ceva împotrivă ?

— Poliția ? Dar de loc. Te rog chiar s-o chemi.

Poate că atitudinea lui era un bluf, dar mă simțeam cam jenat. Dacă nu aveam dovada că aparatul e la dînsul eram complet dezarmat. Am hotărît să schimb tactica. Timp de o secundă sau două l-am privit în ochi, apoi am rînjit acru.

— Știi, am spus timid, am nefericita bănuială că am săvîrșit o greșeală.

Privirea lui o căuta pe a mea precaut.

— Sînt foarte sigur că ăsta-i cazul.

Am oftat.

— Ce mai, regret foarte mult că ți-am pricinuit toată această neplăcere. Mă simt foarte prost. *Monsieur* Duclos ar fi amuzat.

— Cine ?

Întrebarea sună ca o împușcătură de revolver.

— *Monsieur* Duclos este un bătrîn agreabil, e drept puțin cam vorbăreț, dar simpatic.

Văzui că face o sforțare ca să se stăpînească. Se apropie de mine. Glasul îi deveni primejdios de calm.

— Cine ești și ce vrei ? Ești de la poliție ?

— Am legături cu poliția. M-am gîndit că asta era destul de clar. Îmi cunoști numele. Tot ce doresc este o simplă informație. Ce-ai făcut cu aparatul fotografic ?

— Și dacă îți spun încă o dată că habar n-am despre ce vorbești ?

— O să te dau pe mîna poliției ca să te ancheteze. Și mai mult încă — l-am privit cu atenție — am să fac cunoscut ceea ce dorești să ții secret, faptul că numele dumitale nu este Heinberger.

— Poliția știe acest lucru.

— Știu. Îmi pare rău, dar trebuie să-ți spun că n-am nici o încredere în inteligența poliției locale. Acum știi despre ce vorbesc.

— Nu.

Am zîmbit și am trecut pe lîngă el spre ușă. Mă apucă de braț și mă răsuci pe loc.

— Ascultă, prostule, zise el furios. Nu știu ce-i cu dumneata, dar se pare că ți-ai făcut o anumită idee despre mine. Orice ar fi, pari să privești faptul că mă străduiesc să-mi ascund identitatea ca un fel de dovadă că presupunerea dumitale e corectă. Am dreptate ?

— Aproximativ.

— Foarte bine, atunci. Motivele pentru care folosesc numele Heinberger n-au nici o legătură cu dumneata. Köche le cunoaște. Poliția are numele meu exact. Dumneata care habar n-ai ce rațiuni sînt în joc, îți propui să fii de o indiscreție zeloasă, numai ca să-ți dau o informație pe care n-o posed. Nu-i așa ?

— Mai mult sau mai puțin. Presupunînd firește că nu deții acele informații.

Se prefăcu că nu înțelege această ultimă observație și se așeză pe pat.

— Nu înțeleg cum ai aflat. Probabil că te-a informat poliția de aci și pașapoartele acelea din dulap. În orice caz, trebuie să opresc răspîndirea mai departe a acestor știri. Vezi, voi fi cît se poate de sincer cu dumneata. Trebuie să te oprești. Singura cale cu ajutorul căreia pot face asta e să-ți explic motivele. Nu sînt de loc ciudate. Cazul meu nu-i unicul.

Se opri, ca să-și aprindă pipa. Ochii ni se întîlniră pe deasupra pipei. Îi reveni expresia ironică.

— Vezi, Vadassy, dai impresia că nici acum nu crezi nici un cuvînt.

— Nu știu dacă-i așa.

Stinse chibritul.

— Bine, vom vedea. Dar trebuie să-ți amintesc un singur lucru : am încredere în dumneata. N-am firește altă alternativă decît să procedez astfel. Nu te pot convinge să ai încredere în mine.

Pauza care urmă acestei observații implica o interogație. O clipă am șovăit, dar numai o clipă.

— N-am încredere în nimeni.

Oftă.

— Foarte bine. Povestea e însă cam lungă. Începe în 1933. Eram redactorul-șef al unei gazete social-democrate din Berlin, *Telegrafblatt*. Ridică din umeri. Nu mai există. Nu era un ziar prost. Aveam cîțiva gazetari deș-

tepți, care lucrau pentru mine. Gazeta era proprietatea unui fabricant de cherestea din Prusia Orientală. Era un om cumsecade, un reformator, stăpînit de o admirație adîncă pentru liberalii englezi din secolul al XIX-lea, Godwin și John Stuart Mill și alții de talia lor. A purtat doliu după moartea lui Stresemann [1]. Obișnuia să-mi trimită uneori articole de fond despre înfrățirea între oameni și necesitatea de a înlocui lupta dintre capital și muncă prin cooperație bazată pe doctrina lui Christos. Trebuie să-ți spun că era în cei mai buni termeni cu funcționarii săi, dar aveam impresia că pierdea bani cu fabrica lui de cherestea. Apoi veni 1933. Nenorocirea cu social-democrația germană postbelică era că susținea cu o mînă, ceea ce încerca să dărîme cu cealaltă. Ea credea în libertatea capitalistului individual de a-l exploata pe muncitor și în libertatea muncitorului de a-și organiza sindicatul și de a-l combate pe capitalist. Marea sa iluzie era credința în posibilitățile nelimitate ale compromisului. Credea că poate să construiască Utopia în cadrul Constituției de la Weimar, că singura concepție politică sublimă era reforma, că structura economică putredă a lumii ar putea fi cîrpită la temelie cu material luat din vîrf. Dar cel mai mare rău din toate era că-și închipuia că forța poate să fie înfruntată cu bunăvoință, că modul de a trata un cîine turbat era să-l mîngîi. În 1933, social-democrația germană fu mușcată și intră în agonie.

Telegrafblatt a fost una dintre primele gazete ce a trebuit să-și înceteze apariția. A fost de două ori obiectul unor razii. A doua oară, sala de mașini a fost distrusă cu grenade de mînă. Dar am supraviețuit totuși. Am avut norocul să găsim un tipograf, care putea și era dispus să tipărească un fel de gazetă pentru noi. După trei săptămîni însă a refuzat să mai tipărească gazeta. Îl vizitase poliția. În aceeași zi am primit o telegramă de la proprietarul fabricii de cherestea, prin care ne încunoștiința că din cauza unor pierderi în afaceri, fusese obligat să vîndă gazeta. Cumpărătorul era un funcționar nazist și,

[1] *Gustav Stresemann*, ministru german al Afacerilor externe între 1923—1929. (*N. Tr.*)

întîmplător, am aflat că prețul a fost plătit cu polițe emise asupra unei bănci din Detroit. În noaptea următoare am fost arestat la domiciliu și închis în celulele poliției.

Am fost reținut acolo timp de trei luni. N-am fost învinovățit de nimic. N-am fost nici măcar anchetat. N-am putut afla altceva de la ei decît că mi se va cerceta cazul. Prima lună a fost cea mai grea, pînă ce m-am obișnuit cu ei. Polițiștii ăia nu erau oameni răi. Unul din ei mi-a spus chiar că citise, din cînd în cînd, articolele mele. Dar, peste trei luni, am fost mutat într-un lagăr de concentrare aproape de Hanovra.

Se opri o clipă. Mă așezai pe scaun, lîngă fereastră.

— Cred că ai auzit o mulțime de lucruri despre lagărele de concentrare, continuă el. Cei mai mulți oameni știu despre ele, dar ideile lor sînt în mare parte greșite. Cînd auzi pe cineva vorbind, ți-ai putea închipui că toată ziua deținuții sînt bătuți cu bastoanele de cauciuc, li se rup dinții, li se dă cîte un picior în burtă, li se sfarmă degetele cu patul puștilor și că nu se întîmplă nimic altceva. Nu-i chiar așa, cel puțin în lagărul în care mă aflam eu. Brutalitatea naziștilor este mult mai puțin umană. Ei vor să-ți zdruncine mintea. Dacă ai fi văzut vreodată un om care a ieșit după ce a stat închis timp de două săptămîni într-o celulă întunecoasă ca noaptea, ai ști ce înseamnă asta. Teoretic, poți trăi într-un lagăr de concentrare nu mai prost ca în oricare altă închisoare — teoretic vorbind. Cred însă că în realitate nimeni n-a trăit vreodată astfel. Disciplina este fantastică. Ți se dă de lucru : să cari grămezi de pietre dintr-un loc într-altul și apoi înapoi, iar dacă te-ai oprit din lucru, doar ca să-ți îndrepți o clipă spatele, te pomenești cu o lovitură de bici pentru neexecutare de ordin și ești zvîrlit la carceră timp de o săptămînă. Nu te lasă nici o clipă să răsufli. Gărzile sînt mereu schimbate ca să nu se obosească păzind. Te pun să mărșăluiești în jurul lagărului, păzit de o mitralieră. Ești hrănit cu lături și coceni de varză fierți în apă și în timp ce mănînci porcăria asta, ești păzit de o mitralieră. Unul din oameni era așa de impresionat de mitralieră, încît cum termina de mîncat, vomita. Unii dintre ei erau în asemenea hal de anemiere, încît nu mai puteau sta în picioare. Cînd erai nou venit, opuneai rezistență. Ei

erau pregătiți pentru asta. Aveau metode sistematice ca să te frîngă moraliceşte. Bătăile repetate cu biciul şi perioadele lungi de singurătate în carceră îşi îndeplineau în curînd rolul. Atîta timp cît rezistai, îți dădeai seama că, treptat-treptat, îți pierzi mințile. M-am prefăcut că mă supun. Nu era de loc uşor. Vezi, ei sînt în stare să te cunoască după ochi. Dacă îi laşi să simtă că-i priveşti, văd că mintea îți mai funcționează, nu ca a unui animal, ci ca aceea a unei ființe umane, şi atunci s-a sfîrşit cu tine. Trebuie să-ți ațintești privirea în pămînt, să nu-ți priveşti niciodată gardianul care ți se adresează. Devenisem aproape expert în această meserie, ajunsesem aşa de expert, încît începusem să cred că poate mă înşel singur şi că în realitate nu eram mai pricopsit ca toți ceilalți. Am trăit doi ani în lagărul acela.

Pipa i se stinse. O ciocăni meditativ de palma mîinii.

— Într-o zi am fost dus la biroul comandantului. Mi s-a spus că dacă semnez un act de renunțare la cetățenia germană, declarînd că voi părăsi Germania şi că nu mă voi înapoia, voi fi lăsat liber ! La început am crezut că-i vorba, pur şi simplu, de un alt truc al lor ca să mă facă să cad în capcană. Dar nu era un truc. Nici grozavul lor Tribunal popular nu putuse găsi ceva ca să mă condamne. Am semnat hîrtia. Aş fi fost în stare să semnez orice, numai să scap. Apoi a trebuit să aştept trei zile pînă să sosească permisul. În răstimpul ăsta am fost ținut izolat de ceilalți deținuți. În loc să muncesc împreună cu ei, am fost pus să curăț latrinele. Dar noaptea eram dus în acelaşi dormitor. Şi după aceea s-a întîmplat ceva curios.

Conversațiile între deținuți erau interzise şi restricția era aplicată cu atîta strășnicie, încît măsura de a sta cu ochii pironiți în pămînt se aplica la fel între deținuți, ca şi între deținuți şi gardieni. Dacă cineva se uita la alt deținut, îşi puteau închipui că te-ai gîndit să vorbeşti. Rezultatul era că nu-ți recunoşteai vecinul după față, ci după umeri şi forma picioarelor. În ultima mea noapte acolo, pe cînd mărşăluiam spre dormitor, am avut un şoc cînd am văzut că vecinul meu încerca să-mi prindă privirea. Era un om de o statură robustă, cu o față cenuşie, cam de vreo patruzeci de ani. Nu fusese în lagăr decît

şase luni şi după cum îl alegeau mereu ca să fie biciuit, am dedus că-i vorba de un comunist.

Lîngă noi era un gardian şi-ţi mărturisesc sincer că eram îngrozit să le dau un motiv ca să-mi anuleze permisul. M-am suit pe prici cît am putut de repede şi stăteam culcat, liniştit.

Era ceva obişnuit ca deţinuţii să aibă coşmaruri. Uneori bolboroseau dar alteori strigau sau ţipau înspăimîntător în somn. Cum începea vreunul să strige, unul din gardieni lua o găleată cu apă şi-i turna în cap. Niciodată nu dormisem prea mult acolo, dar în noaptea aceea n-am dormit de loc. Eram frămîntat de gîndul că în ziua următoare voi pleca. Stăteam culcat de vreo două ore în beznă, cînd omul de lîngă mine începu să mormăie ceva în somn. Unul din gardieni veni şi-l privi, dar murmurul încetase. Cum se îndepărtă gardianul, el începu să mormăie din nou, de astă dată însă ceva mai tare, aşa că putui auzi ce spune. Mă întrebă dacă sînt treaz. Am tuşit puţin, m-am răsucit agitat, ca el să înţeleagă că sînt treaz. Apoi începu să mormăie din nou şi l-am auzit spunîndu-mi să mă duc la o anumită adresă din Praga. N-a apucat să-mi spună decît o singură dată, că gardianul care începu să suspecteze ceva, se şi înfiinţă. Omul se întoarse brusc, începu să-şi deschidă braţele cu sălbăticie, strigînd ajutor. Gardianul îi dete un picior şi cînd omul simulă că se deşteaptă, îl ameninţă cu găleata cu apă dacă nu se linişteşte. Nu l-am mai auzit spunînd nimic. În ziua următoare am căpătat permisul şi am fost îmbarcat într-un tren cu destinaţia Belgia.

Nu voi încerca să-ţi descriu cum m-am simţit din nou în libertate. La început îmi era teamă. Nu puteam scăpa de mirosul lagărului care-mi stăruia în nări şi adormeam în cursul zilei fără rost şi la diverse ore, visînd că mă aflu din nou acolo. Dar după puţin timp, angoasa dispăru şi începui să gîndesc din nou ca o fiinţă omenească. Am petrecut o lună sau două la Paris, îndeletnicindu-mă cu gazetăria, dar dificultatea ce întîmpinam din cauză că nu cunoşteam bine limba făcea ca şederea mea acolo să devină aproape imposibilă. Eram silit să plătesc ca să mi se traducă materialul ca lumea. În cele din urmă m-am hotărît să-mi încerc norocul la Praga. Pe atunci nu inten-

ţionam să mă duc la adresa care îmi fusese dată. Aproape că şi uitasem de ea. Apoi aflînd ceva de la un alt neamţ pe care l-am întîlnit la Praga, m-am hotărît să cercetez. Adresa se dovedi a fi a cartierului general al organizaţiei clandestine a comuniştilor germani.

Se opri o clipă, ca să-şi aprindă iarăşi pipa, după aceea continuă.

— După un timp oarecare, cînd au fost siguri de mine, am început să activez în ilegalitate. Activitatea principală era să transmit ştiri în Germania, ştiri reale. Am publicat o gazetă — titlul ei n-are nici o importanţă — pe care o treceam în mod clandestin şi în cantităţi mici, peste graniţă. Era tipărită pe o hîrtie foarte subţire de India, fiecare exemplar era împăturit într-un fel de pliculeţ, pe care un om putea să-l poarte în palmă. Pentru introducerea clandestină a gazetei se foloseau tot felul de procedee, unele din ele chiar foarte ingenioase. Exemplarele erau împachetate pînă şi în săculeţe de hîrtie pergament şi îndesate în cutiile osiilor roţilor trenurilor Praga-Berlin. Un revizor de vagoane le aduna apoi la staţia terminus Berlin, dar peste puţin timp Gestapoul l-a prins şi atunci a trebuit să ne gîndim la un alt sistem. S-a sugerat atunci ca unul dintre noi să încerce să obţină un paşaport ceh, dîndu-se drept voiajor comercial şi să ia cu el gazetele împreună cu mostrele. M-am oferit voluntar pentru această misiune şi cu oarecare greutate am reuşit.

În anul acela am trecut în Germania de peste treizeci de ori. Nu era prea riscant. Existau doar două pericole. Unul din riscuri era să fiu recunoscut şi denunţat. Celălalt era ca omul care îmi prelua ziarele ca să le treacă organizaţiei de distribuire, să devină suspect. Şi, într-adevăr, a fost suspectat. N-a fost arestat imediat, dar a fost urmărit. De obicei ne întîlneam în sala de aşteptare a unei staţii suburbane şi apoi ne urcam împreună în tren. Înainte de a ieşi, lăsam pachetul cu gazeta în plasa de bagaje. El îl ridica. Pînă cînd într-o zi, trenul care de-abia părăsise staţia se opri brusc şi o grupă de soldaţi S.S. se urcară. Nu eram siguri dacă ne urmăreau sau nu pe noi, aşa că ne aşezarăm liniştiţi în compartimente separate. Am auzit cum l-au arestat şi aşteptam să-mi vină şi mie rîndul. Dar nu făcură altceva decît să-mi cerceteze

pașaportul și-și continuară drumul prin tren. De-abia în ziua următoare, pe cînd eram aproape de Praga, mi-am dat seama că eram și eu urmărit. Norocul a fost că am avut precauția să nu mă întorc la cartierul general. Mai bine zis, a fost norocul tovarășilor mei. Eu am fost mai puțin norocos. Cînd au văzut că nu-i conduc spre persoanele pe care le căutau, au hotărît că cea mai bună cale ar fi să mă aducă înapoi în Germania și, folosindu-se de mijloacele lor de constrîngere, să obțină informații. Înțelegi, ziarul meu începuse să-i îngrijoreze, iar eu eram singurul indiciu real ce-l aveau la îndemînă ca să-i conducă la persoanele aflate în umbră. Sarcina celulei germane a organizației era doar difuzarea ziarului. Ei urmăreau să-i descopere pe conducători. A trebuit s-o șterg pe ascuns din Cehoslovacia, deoarece poliția cehă fusese informată că în realitate eu eram un infractor german, urmărit pentru furt și că pașaportul cu numele de Paul Czissar fusese eliberat în urma unor date false.

În Elveția au căutat să mă răpească. Mă aflam pe malul lacului Constance și mă împrietenisem cu doi oameni, care pretindeau că-și petreceau concediul la pescuit. Într-o zi m-au invitat să ieșim împreună. Eram plictisit. Le-am spus că voi veni. Întîmplător am aflat tocmai la timp că nu sînt elvețieni ci germani și că barca lor fusese închiriată pe malul german al lacului. După aceea am plecat la Zürich ; știam că o să fiu urmărit, dar nu mai puteau să mă răpească la o asemenea distanță de frontieră. N-am stat însă prea mult acolo. Într-o dimineață, am primit o scrisoare din Praga, prin care eram prevenit că Gestapoul aflase, într-un fel sau altul, că numele meu e Schimler. Ei știau desigur mai dinainte că Paul Czissar nu era cehi ci german, dar de vreme ce acum îmi cunoșteau numele adevărat, nu mai era nevoie să mă răpească, spre a mă readuce în Germania.

De atunci am fost mereu pe drumuri. De două ori era gata să cad în mîinile lor. Elveția mișună de agenți ai Gestapoului. M-am hotărît să încerc să trec în Franța. Cei din Praga m-au trimis la Köche. E unul de-ai lor.

A fost un prieten minunat. Am sosit aici fără nici un ban, și el mi-a dat haine și mă ține de atunci pe gratis. Acum însă nu mai pot fugi. N-am bani și Köche nu poate

să-mi dea, deoarece nici el n-are. Hotelul este proprietatea soției lui și el nu poate face altceva decît s-o convingă să îngăduie șederea mea aici. M-am oferit să lucrez, dar ea a refuzat. E geloasă și vrea să-l țină din scurt. Va trebui să plec, deoarece și aici sînt acum în pericol. Cu cîteva săptămîni în urmă am aflat că un agent al Gestapoului a fost trimis în Franța. Este uimitor cum reușesc ei să descopere totul. Atunci cînd ești urmărit ți se dezvoltă un simț aparte. Începi să percepi momentul cînd te afli în pericol. Am reușit să-mi schimb înfățișarea destul de bine, dar am impresia că am fost identificat. Cred de asemeni că l-am identificat și eu pe agentul trimis. Dar acesta nu va acționa decît atunci cînd va fi sigur. Singura mea șansă este să-l trag pe sfoară. Dumneata m-ai derutat. La un moment dat credeam că am greșit. Köche însă te-a calificat drept un găinar mărunt. Ridică din umeri. Nu știu cine ești, Vadassy, dar tot ce ți-am spus e adevărat. Acum ce vei face ?

L-am privit.

— Sincer vorbind, nu știu, am spus eu. Poate că aș fi crezut povestea asta, cu excepția unui lucru. Nu mi-ai explicat de ce ți s-a înrăutățit situația, după ce au aflat că numele dumitale e Schimler. Dacă nu te-au putut constrînge să te înapoiezi cînd te-au cunoscut ca Czissar, de ce ar fi în stare să te oblige acum, cînd ți-au aflat numele adevărat ?

Ochii lui se ațintiră într-ai mei și văzui cum colțurile gurii i se contractă. Era singurul semn de emoție pe care îl trădase. Vocea lui, pe cînd răspundea, era uniformă și moale :

— E foarte simplu, zise el încet, soția și copilul meu se află încă în Germania. Înțelegi, continuă după un scurt timp, cînd m-au expulzat din Germania, nu m-au lăsat să-mi văd familia. N-o văzusem de peste doi ani. Înainte de a fi trimis în lagăr, aflasem că soția mea luase copilul și-l dusese în casa tatălui ei, în afara Berlinului. I-am scris din Belgia și de la Paris și aranjasem ca imediat ce voi putea să mă stabilesc în Franța sau în Anglia, să ne întîlnim și să fim împreună. În curînd însă mi-am dat seama că la Paris de-abia eram în stare să-mi duc zilele. La Londra ar fi fost același lucru. Nu eram decît încă un

refugiat german. La Praga am întîlnit un om care mi-a spus că comuniștii aveau căi și mijloace de a intra și a ieși din Germania fără să fie descoperiți. Doream cu disperare să-mi văd soția, să-i vorbesc, să-mi văd băiatul. Dorința aceasta aprigă m-a îndemnat să mă duc la adresa care îmi fusese dată în lagăr. Povestea cu posibilitatea de intrare și de ieșire din Germania era desigur absurdă. În curînd mi-am dat seama despre asta, dar atunci cînd mi s-a oferit ocazia, am profitat de ea. În cursul călătoriilor mele cu șașaport ceh, m-am întîlnit de trei ori în taină cu soția mea.

Ea a încercat în mod stăruitor să mă convingă s-o iau cu mine la Praga, împreună cu copilul, dar am refuzat. Mijloacele mele de trai erau în mod practic egale cu zero, în timp ce cu tatăl ei puteau să trăiască în condiții comode, iar copilul putea să meargă la școală. M-am gîndit deci că cel mai bun lucru era să-l las să-și continue acest fel de viață.

Cînd am primit prima lovitură, mi-a părut bine că am fost atît de judicios. Gestapoul n-are decît să mă prindă, dacă va putea! Nu că le-ar fi de vreun folos, deoarece partidul știe că oricît de loial ar fi un om, atunci cînd e prins și torturat, e silit, pînă la urmă, să vorbească. Cînd am fost urmărit la Praga, cartierul general se mutase. Nu știu unde se află acum. Adresa lor e *poste restante*, Praga. Dar Gestapoul este circumspect. Mă vor îndărăt. Iar eu îi subestimasem. Era foarte periculos să mă mai folosesc de pașaportul ceh, așa că mă folosesc de vechiul meu pașaport german, pe care soția mea îl ținea ascuns în siguranță și pe care mi l-a adus atunci cînd ne-am întîlnit. Probabil că acest pașaport i-a pus pe urma mea.

Cînd am aflat, m-am îngrozit. Soția și fiul meu reprezintă pentru ei niște ostatici. Va trebui să mă înapoiez, căci altfel soția va fi închisă în locul meu. M-am gîndit la toate aspectele. Pînă își vor da ultimatumul, ea va fi probabil în siguranță, sub supraveghere, bineînțeles, dar totuși în siguranță. Nu-mi rămîne altceva de făcut decît să stau ascuns pînă cînd voi avea vești de la ea. Dacă nu i s-a întîmplat nimic și mai e încă împreună cu tatăl ei, aș continua să stau ascuns pînă cînd ei vor obosi poate

căutîndu-mă şi atunci aş putea obţine un alt paşaport, cu care s-o pot scoate de acolo.

Privea fix pipa veche pe care o ţinea în mînă.

— Au trecut patru luni de cînd tot aştept, fără ca să fi aflat ceva. Eu nu pot să scriu de teama cenzurii germane. Köche are o adresă convenţională în Toulon şi a încercat să obţină acolo scrisori. Dar n-a primit nimic. N-am altceva de făcut decît să aştept. Dacă mă vor descoperi aici, n-am încotro. Şi oricum, dacă nu primesc foarte curînd veşti de la ea, va trebui să mă întorc. Asta-i tot ce-mi rămîne de făcut.

Urmă un moment de linişte. Apoi mă privi şi zîmbi foarte vag.

— Pot să am încredere în dumneata, Vadassy ?

— Desigur.

Aş fi vrut să spun mai multe, dar nu eram în stare.

Se înclină, mulţumind. Mă sculai şi mă îndreptai spre uşă.

— Şi acum ce mai e cu spionul dumitale, prietene ? mormăi el peste umăr.

Am şovăit. Apoi am spus :

— Da, trebuie să-l caut în altă parte, domnule Heinberger.

În momentul cînd închideam uşa după mine, l-am văzut cum îşi ridică încet mîinile şi-şi acopere faţa. Plecai repede.

Pe cînd ieşeam, am auzit în apropiere închizîndu-se o altă uşă. N-am dat nici o importanţă. N-aveam nici un motiv să mă tem că sînt văzut părăsind camera domnului Heinberger. O dată intrat în camera mea, am scos lista lui Beghin şi am privit-o o clipă. Apoi am şters trei nume de pe ea : Alber Köche, Suzanne Köche şi Emil Schimler.

14.

În după-amiaza zilei de 18 august, la ora patru și jumătate, m-am așezat cu o coală de hîrtie cu antetul hotelului în fața mea, ca să rezolv o problemă.

Am privit multă vreme la hîrtia albă. Apoi am ținut-o în sus, ca să citesc filigranul. În cele din urmă am scris pe ea, foarte încet și clar, următoarea frază :

„Dacă unui om îi trebuie trei zile ca să înlăture trei, suspecți, cît timp îi va trebui ca să înlăture încă opt suspecți, ceilalți factori rămînînd constanți ?“

Am analizat-o puțin. Apoi am scris dedesubt :„*Răspuns : opt zile*“ și am subliniat.

După aceea am desenat o spînzurătoare cu un cadavru atîrnat de ea. Am etichetat cadavrul „spion“. Pe urmă am adăugat o burtă umflată, plină cu broboane de sudoare și am schimbat eticheta în „Beghin“. La urmă, am șters burta, am adăugat o grămadă păr și cearcăne la ochi și l-am botezat „Vadassy“. Am încercat să-l schițez, dar fără curaj, pe călău.

Opt zile ! Și eu nu mai aveam decît opt ore ! Afară de cazul, firește, că Köche mi-ar îngădui să-mi prelungesc șederea.

Schimler era prietenul lui și dacă el i-ar fi spus că nu sînt un escroc... Dar Schimler știa oare că nu sînt într-adevăr un escroc ? Poate că ar fi trebuit să mă înapoiez în camera lui și să-i explic. Dar la ce bun ? Efectiv nu mai aveam nici un ban. Nu-mi mai puteam permite să mai stau la „Réserve“, chiar în cazul că mi s-ar fi admis prelungirea. Asta era altă eventualitate, pe care Beghin omisese s-a prevadă. Beghin ! Incompetența și stupiditatea acestui om erau monumentale.

Pînă cînd am rupt foaia de hîrtie, pe care îmi mîzgălisem fanteziile și luasem alta, se și făcuse cinci. Mă uitai pe fereastră. Soarele stătea să apună, așa că acum

marea părea un lac imens, licărind ca metalul lichid. Dealurile de dincolo de golf străluceau roşiatic deasupra copacilor. Plaja se umplea treptat de umbră.

„Ce bine ar fi să mă aflu acum la Paris", mă gîndeam eu. Arşiţa de după-amiază a oraşului va fi trecut. Ar fi o plăcere să stai sub copaci în grădina Luxemburgului, sub copacii aceia din apropierea teatrului de marionete. Acum e linişte acolo. N-am fi decît unul sau doi studenţi citind. În locul acela ai putea asculta foşnetul frunzelor, fără să te mai gîndeşti la truda oamenilor care muncesc sau la civilizaţia care se îndreaptă cu paşi repezi spre distrugere. Acolo, departe de marea aceea de aramă şi de pămîntul roşu ca sîngele, puteai contempla nemişcat tragedia secolului douăzeci ; nemişcat decît de mila pentru omenirea care luptă să se salveze de emanaţia primitivă, izvorîtă din propriul ei subconştient.

Aici nu eram însă la Paris, ci la St. Gatien ; la „Réserve", nu în grădinile palatului Luxemburg, iar eu eram un actor şi nu un spectator. Dar, ceea ce era şi mai rău încă e că în curînd, afară de cazul că aş fi foarte deştept sau foarte norocos, aş putea să nu fiu altceva decît un om pierdut. Îmi reluai lucrul.

Mă uitam pe listă cu o mutră nenorocită : Skeltonii, scţii Vogel, Roux şi Martin, Clandon-Hartley şi Duclos. În primul rînd Skeltonii ! Ce ştiam despre ei ? Nimic altceva decît că părinţii lor urmau să sosească săptămîna viitoare pe vaporul „Conte di Savoia". Doar asta şi că voiajau pentru prima oară în străinătate. Trebuie desigur scoşi din cauză imediat. Apoi m-am oprit. De ce „desigur" ? Însemna oare aceasta o examinare calmă, rece, a tuturor factorilor disponibili ? Nu, nu era. Nu ştiam altceva despre Skeltoni decît ceea ce îmi spuseseră ei. Pentru acelaşi motiv îi exclusesem poate, puţin cam prea repede, pe Schimler şi pe Köche. Dar afară de asta la Schimler mai fusese şi chestiunea paşapoartelor precum şi discuţia dintre el şi Köche, pe care o surprinsesem trăgînd cu urechea şi care confirma ceea ce spusese. În cazul Skeltonilor însă, nu exista nimic care să le confirme povestea. Trebuie deci cercetaţi.

Dar soţii Vogel ? Eram ispitit să-i elimin şi pe ei. Nici un spion nu putea arăta în mod mai grotesc la

antipodul unui spion decît Vogel. Dar trebuie să-i chestionez și pe ei în mod discret.

Roux și Martin ? Afară de faptul că Roux vorbea cam urît franceza și că femeia era excepțional de afectuoasă cu el, n-aveau nimic deosebit ca să reclame o atenție specială. Cu toate acestea, trebuiau cercetați.

Soții Clandon-Hartley păreau mai interesanți. Știam destule despre ei. Nu fusese, desigur, nimic confirmat, dar erau interesanți ! Și mai era ceva foarte sugestiv. Maiorul rămăsese în pană de bani. Încercase de două ori să se împrumute. De altfel, după spusele lui Duclos, el aștepta să-i vină niște bani, care încă nu-i sosiseră. Să fi fost vorba de plata fotografiilor ? Era o posibilitate. După cum susținuse Duclos, maiorul era într-o situație disperată. Ei, și asta era posibil. Iar doamna Clandon-Hartley era italiancă. Totul se potrivea foarte bine.

Bătrînul Duclos nu era în nici un caz un martor în care să te poți încrede. Imaginația lui, după cum știam foarte bine, era extrem de bogată. El, personal, cu greu putea fi clasificat ca suspect. Părea prea puțin probabil. Dar în ultimă analiză toți erau improbabili. Ce știam eu despre Duclos ? Nimic altceva decît că era sau părea să fie un mic industriaș, care avea darul de a trăncăni și de a-și înșela prietenii la jocuri. La ce concluzie ajunsesem ? La nici una.

Și după aceea am făcut, după părerea mea, o mare descoperire. Oricare altul, afară de un redus mintal, ar fi făcut-o mai înainte. Am hotărît că nu-mi folosea la nimic să studiez comportarea normală a acestor persoane ; nimic mai ușor decît să joci un anumit rol, cîtă vreme toată lumea te ia ceea ce pretinzi a fi. Ceea ce trebuia era să pornesc de la bănuiala că fiecare din ei era un mincinos și să-i silesc pe toți să-și dea arama pe față. Să nu mă arăt prietenos, să mă cert cu ei. Să discut în contradictoriu. Nu trebuia să accept cu calm propriile lor aprecieri despre ei înșiși, ci să-i interoghez și să-i analizez. În toată această chestiune, mă arătasem umil față de ei. Sosise momentul să adopt o politică agresivă.

Dar cum puteam adopta o politică agresivă în atari împrejurări? Urma oare să colind întregul teren al hotelului „Réserve" ca un dulău înfometat, agățîndu-mă în mod supărător de oricine îmi ieșea în cale? Nu, ceea ce trebuia să fac era pur și simplu să pun întrebări, să fiu indiscret și apoi, cînd aș fi ajuns la limitele politeței obișnuite, să le depășesc.

Trebuia să calc cu amabilitate, dar necruțător, peste sentimentele oamenilor pînă ce se vor trăda. Mi-am făgăduit apoi să mă năpustesc ca un uliu asupra nemernicului vinovat. La cinci și douăzeci și cinci am scris cele două nume pe o bucată de hîrtie, am închis ochii, mi-am rotit creionul și l-am înfipt. Deschizînd apoi ochii, am văzut că soții Vogel erau primele mele victime. M-am pieptănat și am coborît în căutarea lor.

Ca de obicei, erau pe plajă, împreună cu Duclos, Skeltonii și perechea de francezi. Cum am apărut, *monsieur* Duclos sări de pe șezlongul lui și se grăbi să mă întîmpine. Mi-am amintit prea tîrziu că omisesem să mă înarmez cu explicația rezonabilă a recuperării lucrurilor ce-mi fuseseră furate.

Eram gata să mă întorc și s-o iau la fugă. Dar în timp ce șovăiam, mi-am dat seama că era prea tîrziu ca s-o șterg. Duclos se și repezea la mine. Încercai să trec pe lîngă el cu o înclinare amabilă a capului, dar el execută la repezeală o mișcare prin flanc, astfel că la un moment dat mă văzui mergînd alături de el spre ceilalți.

— Ne-am așteptat să aflăm mai devreme, spuse el cu răsuflarea tăiată. A fost chemată poliția?

Am dat din cap.

— Nu. Din fericire n-a mai fost nevoie.

— Obiectele de valoare au fost găsite?

— Da.

O luă la fugă înainte, să anunțe faptul.

— Hoțul a fost prins, l-am auzit spunînd. Obiectele furate au fost înapoiate.

Cînd am sosit la locul unde se aflau ceilalți, se strînseră cu toții în jurul meu, plini de emoție, întrebîndu-mă:

— E cumva unul din servitori?

— Maiorul englez, cu siguranță...

— Grădinarul ?

— Șeful chelnerilor ?

— Vă rog. Ridicai mîna, invitîndu-i să facă liniște. Nu-i vorba de nici un vinovat. Obiectele de valoare n-au fost furate.

Părea că nimeni nu respiră.

— Toată povestea, am spus cu o veselie cam ienată, a fost o greșeală... Cum să vă spun, o greșeală stupidă. Se pare... Mi-am canonit mintea ca să găsesc ceva să ies din încurcătură. Se pare că atunci cînd s-a făcut curățenia camerei, cutia a fost împinsă sub pat.

Explicația suna cam neconvingătoare.

Roux își făcu loc între soții Vogel.

— Cum s-a întîmplat atunci că încuietorile valizei au fost forțate ? întrebă el triumfător.

— A, da, zise domnul Vogel.

— Da, într-adevăr ! răsună vocea soției sale.

— Ce spune ? întrebă Skelton.

Ca să cîștig timp, am tradus.

— Nu știu despre ce vorbește, am adăugat eu.

El mă privi uimit.

— N-au fost forțate încuietorile valizei ? Credeam că așa ai spus.

Am dat ușor din cap. Îmi veni o idee.

Roux asculta și urmărea tot timpul conversația cu o nerăbdare surprinzătoare. Mă întorsei spre el.

— Îi explicam, *monsieur* că ați interpretat greșit. Nu știu de unde v-ați cules informația, dar cu siguranță n-a fost niciodată vorba ca încuietorile valizei să fi fost forțate. Am discutat într-adevăr faptul, în mod confidențial, cu domnul Duclos, care e aici, dar n-am pomenit nimic despre încuietori. Dacă cineva, am continuat cu severitate, a pus în circulație zvonuri false, fără să cunoască faptele reale, s-a creat o situație cît se poate de neplăcută. Dumneavoastră ați avut impresia, *Herr* Vogel că încuietorile valizei au fost forțate ?

Vogel clătină grăbit din cap.

— Nu, într-adevăr ! completă *Frau* Vogel.

— *Monsieur* Roux, am continuat eu aspru, presupun că dumneavoastră...

Dar el mă întrerupse.

— Ce înseamnă prostiile astea? întrebă el iritat. Bătrînul de colo — arătă el cu degetul spre Duclos — ne-a spus-o tuturor.

Privirile se întoarseră către *monsieur* Duclos. Acesta se ridică.

— Eu, domnilor, zise el cu ton sever, sînt un om de afaceri cu o îndelungată experienţă. Eu n-am obiceiul să trădez confidenţe.

Roux rîse zgomotos şi neplăcut.

— Vreţi să negaţi că ne-aţi spus lui Vogel şi mie despre furt şi că aţi declarat că încuietorile au fost forţate?

— Confidenţial, *monsieur*, confidenţial!

— Auzi! Roux se întoarse către domnişoara Martin. Confidenţial, l-ai auzit *ma petite?*

— *Oui, chèri.*

— Recunoaşte în mod confidenţial desigur! Îl luă în rîs. Dar a admis că a inventat povestea cu încuietorile.

Monsieur Duclos se răsti:

— Asta, *monsieur*, nu-i adevărat!

Roux rîse şi-i scoase foarte nepoliticos limba. Începuse să-mi pară rău de *monsieur* Duclos. La drept vorbind, *eu* îi spusesem că încuietorile fuseseră forţate. Dar începuse de acum să se pună în defensivă. Îşi împinse furios barba înainte.

— Dacă aş fi fost tînăr, *monsieur*, te-aş fi lovit!

— Poate că am putea discuta chestiunea cu mai mult calm, spuse Vogel îngrijorat.

Îşi mai ridică bretelele cu încă un centimetru şi puse mîna pe umărul lui Roux. Acesta i-o înlătură cu mînie.

— Nu avem nici un motiv să discutăm ceva cu acest bătrîn imbecil, declară Roux cu glas ridicat.

Monsieur Duclos răsuflă adînc.

— Sînteţi un mincinos, domnule, zise el apăsat. Dumneavoastră aţi furat obiectele de valoare de la *monsieur* Vadassy. Altfel de unde aţi şti că încuietorile au fost forţate? Eu, Duclos, vă denunţ. Hoţ şi mincinos!

Un moment se făcu o linişte adîncă, apoi Skelton şi Vogel săriră pe Roux, care se înfuriase şi se repezise asupra acuzatorului; îi prinseră braţele.

— Lăsaţi-mă! strigă Roux furios. Îl sugrum!

Cum Vogel şi Skelton tocmai de asta se temeau, îl ţineau strîns. *Monsieur* Duclos continua să-şi mîngîie barba calm şi-l urmărea cu interes pe Roux, cum se zbate să iasă din strînsoarea lor.

— Hoţ şi mincinos ! repetă el, ca şi cum nu l-ar fi auzit prima oară.

Roux urla ca un turbat şi încercă să-l scuipe.

— Cred, *monsieur* Duclos, am zis eu, că aţi face mai bine să vă duceţi sus.

El luă o atitudine fermă.

— Voi părăsi plaja, *monsieur*, numai după ce Roux îşi va cere scuze.

Mă pregăteam tocmai să discut şi să susţin că dacă i se cuveneau cuiva scuze, apoi acela era Roux, cînd domnişoara Martin, care făcuse o criză de isterie, undeva în spatele nostru, cree o diversiune, înlănţuind gîtul iubitului cu braţele şi îndemnîndu-l să-l omoare pe bătrînul Duclos. Doamna Vogel şi Mary Skelton o îndepărtară, cu ochii scăldaţi în lacrimi. Între timp însă, Roux îşi dădu drumul la gură, rostind fel de fel de înjurături şi insulte.

— Maimuţoiule !

Monsieur Duclos îşi pierdu calmul. Îşi dădu şi el drumul.

— Ţap impotent ! îi zvîrli el înfierbîntat.

Domnişoara Martin vocifera. Roux, stîrnit, îşi concentră încă o dată atenţia asupra duşmanului său.

— Eşti un dromader bolnav ! se stropşi el,

— Bastard cretin ! urlă *monsieur* Duclos.

Roux îşi linse buzele şi înghiţi greu. La un moment dat credeam că fusese înfrînt. Apoi am văzut cum îşi adună forţele să-i dea lovitura de graţie. Buzele i se mişcau. Răsuflă adînc. După aceea, timp de o fracţiune de secundă, se făcu din nou tăcere. Deodată, îşi dete drumul glasului şi îi strigă, din adîncul plămînilor, domnului Duclos în faţă :

— Bolşevicule.

În anumite împrejurări, aproape orice cuvînt indicînd o credinţă politică şi religioasă poate deveni o insultă mortală. La conferinţa unor demnitari musulmani cuvîntul „creştin" poate fi folosit cu un efect dezastruos. La

o adunare a unor ruși albi, de vîrstă mijlocie, cuvîntul „bolșevic“ ar fi fost socotit probabil ca o insultă virulentă. Dar asta nu era o adunare de ruși albi.

Deocamdată nu se mai auzi nimic. Apoi cineva chicoti. Cred că era Mary Skelton. A fost de ajuns ca să ridem și noi. *Monsieur* Duclos, după ce aruncă o privire năucită, se alătură și el, cu toată convingerea, veseliei noastre. Numai Roux și Odette Martin nu rîdeau. Pentru moment, Roux ne aruncă o privire aprigă. Apoi se smulse din mîinile lui Vogel și ale lui Skelton și porni de-a curmezișul plăjii, cu un mers arogant, îndreptîndu-se spre trepte. Ea îl urma. Cînd îl ajunse, se întoarse și ne amenință cu pumnul.

— Toate bune, zise Skelton, nu știu prea bine despre ce-a fost vorba, dar e sigur că la „Réserve“ e mare animație.

Monsieur Duclos luă un aer patetic : Ulise după căderea Troii. Strînse mîna tuturor celor din jurul său.

— Un tip periculos ! comentă el cu glas tare.

— Un tip de gangster ! zise domnul Vogel.

— Da, într-adevăr.

Spre ușurarea mea, păreau să fi uitat ce anume provocase scandalul. Nu însă și Skeltonii.

— Am urmărit aproape toată disputa, zise fata. Bătrînul francez avea dreptate, nu-i așa ? Dumneavoastră ați pomenit că încuietorile au fost forțate.

Se uită curios la mine.

Am simțit că roșesc.

— Nu. Cred c-ați înțeles greșit.

— Cu alte cuvinte, spuse Skelton încet, a fost unul din pasageri.

— Nu vă înțeleg.

— În regulă. Am prins mișcarea. Rînji. Din moment ce lucrurile au fost înapoiate, n-are nici un rost să mai punem alte întrebări. Nu mai spun nimic.

— Vorbește pentru tine, Warren. Spuneți-ne drept, domnule Vadassy, ca între prieteni, a fost sau nu cineva din personalul de serviciu ?

Am dat din cap cu o mutră nenorocită. Mă aflam într-o situație foarte delicată.

— Nu cumva vreți să spuneți că a fost cineva dintre pasageri ?

— N-a fost nimeni.

— Nu sînteți de loc convingător, domnule Vadassy.

Puteam să înțeleg perfect acest lucru. Din fericire, *monsieur* Duclos alese acest moment ca să anunțe, pe un ton strident, că va depune direcției o plîngere categorică.

Mă scuzai față de Skeltoni și-l luai deoparte pe Duclos.

— V-aș fi foarte recunoscător, *monsieur*, dacă n-ați mai pomeni nimic despre această chestiune. Toată povestea a fost cît se poate de neplăcută și, într-un anumit fel, eu sînt răspunzător. Doresc deci să fie uitată. Aș aprecia ca o favoare personală, dacă ați trece cu vederea această nefericită întîmplare.

Își mîngîie barba și-mi aruncă o scurtă privire pe deasupra ochelarilor.

— Dar omul ăsta m-a insultat, *monsieur*. Și încă în public.

— Da, așa-i. Am văzut însă cu toții cum ați încheiat discuția cu el. El a ieșit foarte prost din toată treaba. Nu-mi pot stăpîni impresia că veți pierde demnitatea prelungind discuția. Astfel de indivizi trebuie tratați cu indiferență. Ăsta-i, cred, cel mai bun lucru.

Duclos reflectă asupra celor spuse de mine.

— Poate că aveți dreptate. Dar n-avea nici un drept să susțină că încuietorile fuseseră forțate, cînd eu îi spusesem destul de clar că nu putea fi vorba de violență.

Ochii săi se întîlniră cu ai mei, fără să clipească. Ar fi trebuit să te înclini în fața unei asemenea agerimi mintale dezastruoase.

— Comportarea lui dovedește că și-a dat perfect de bine seama că n-avea dreptate, am convenit eu.

— Adevărat. Foarte bine, *monsieur*, în urma rugăminții dumneavoastră nu voi mai persista în această chestiune. Accept asigurarea dumneavoastră că onoarea mi-a fost respectată.

Se înclină și se întoarse spre ceilalți.

— La rugămintea acestui domn, anunță el în mod impresionant, am consimțit să nu mai fac nici un demers în această afacere. S-a terminat.

— O hotărîre înțeleaptă, zise Vogel cu gravitate și-mi făcu cu ochiul.

— Da, într-adevăr.

— Roux ăsta să-și bage însă mințile în cap, adăugă *monsieur* Duclos cu ton amenințător. Nu-i voi tolera alte insulte. E un tip josnic, care nu-i vrednic decît de dispreț. Ați observat că nu-i căsătorit cu *mademoiselle*. Biata copilă ! Un individ ca ăsta s-o abată de pe drumul virtuții.

— Da, așa-i.

Herr Vogel își ridică pantalonii, îmi făcu cu ochiul și se îndepărtă, urmat de Duclos.

— Un tip josnic, l-am putut auzi pe bătrîn spunînd, un tip foarte josnic !

Skeltonii se ungeau unul pe altul cu ulei protector împotriva razelor solare. Mă culcai pe nisip și mă gîndii la Roux.

Un om arțăgos și antipatic, totuși îți puteai da seama de ce-l găsea atrăgător femeia aceea. Mișcările lui aveau o precizie felină : erau în același timp de o agresivitate masculină și de o subtilitate feminină. Era probabil un amant priceput.

Dădea impresia că-i înzestrat cu șiretenia unui șobolan, dar și cu simplicitatea lui. O minte îngustă, vioaie, dar și primejdioasă. Numai cînd acționa îți puteai da seama ce gîndește. Da, desigur, putea fi periculos. Era și foarte puternic, cu un corp uimitor de suplu. Îți amintea de un copoi.

Copoi ! Cuvîntul ăsta îl folosise Schimler. „E într-adevăr surprinzător cum izbutesc copoii să descopere lucrurile". Parcă îl auzeam spunînd : „Am aflat că un agent al Gestapoului a fost trimis în Franța." Prostul de mine ! Trebuia să mă fi gîndit la asta mai înainte. Agentul Gestapoului, omul care fusese trimis în Franța ca să „convingă" un neamț să se întoarcă în Germania, omul pe care Schimler credea că-l identificase, omul

care n-ar fi acționat decît în cazul că era sigur de prada sa, era Roux. Limpede ca lumina zilei.

Am închis ochii zîmbind.

— La ce glumă te gîndești, domnule Vadassy? mă întrebă Mary Skelton.

Am deschis ochii.

— La nici una. Mă gîndeam pur și simplu.

— Trebuie să fie vorba de ceva destul de plăcut.

Da, așa-i, fusese plăcut. Îmi venise o altă idee.

15.

Plaja rămăsese pustie mai devreme ca de obicei. Se stîrnise un vînt rece şi era prima oară de cînd părăsisem Parisul că am văzut cerul acoperit cu nori groşi. Marea îşi schimbase culoarea într-un cenuşiu închis. Stîncile roşcate nu mai străluceau. Părea că o dată cu apusul soarelui apusese şi viaţa localităţii.

Pe cînd mă urcam sus ca să-mi îmbrac haine mai groase, i-am văzut pe chelneri aşezînd mesele în sufrageria de la etajul întîi. În camera mea se auzeau primele picături de ploaie răpăind printre frunzele plantelor agăţătoare din faţa ferestrei.

După ce m-am schimbat, am sunat să vină îngrijitoarea.

— Care e numărul camerei domnului Roux şi a domnişoarei Martin.

— Nouă, *monsieur*.

— Vă mulţumesc, atîta am vrut să ştiu.

Închise uşa în urma ei. Am aprins o ţigară şi m-am aşezat să-mi alcătuiesc planul de acţiune, astfel ca să fie totul bine pregătit înainte de a porni la lucru. Mi-am spus în sinea mea că acest plan e foarte simplu de aplicat. Era doar vorba de un agent al Gestapoului, care urmărea pe un om numit Schimler. Ba mai mult, existau toate probabilităţile că reuşise să-şi îndeplinească misiunea. Asta însemna, după cît se pare, că acest agent a căutat stăruitor şi a obţinut informaţii despre pasagerii de la „Réserve", care ar putea fi extrem de preţioase pentru mine. Dacă aş putea să capăt de la el acele informaţii, dacă aş putea să-l îndemn să vorbească, poate că aş obţine şi adevărata cheie de care aveam nevoie. Ar fi fost un noroc. Dar era nevoie să procedez cu multă precauţie. Roux nu trebuia să bănuie nimic. Nu trebuie să mă arăt curios. Va trebui să-i storc informaţiile, să le smulg cu foarte mult tact, să fac să pară ca şi cum aş

asculta, reținîndu-mi protestul. Trebuie să știu să mă stăpînesc. De astă dată nu trebuie să greșesc.

M-am ridicat și am pornit-o de-a lungul coridorului, spre camera numărul nouă. Dinăuntru se auzea un murmur de voci. Am bătut la ușă. Glasurile amuțiră. Se produse o foială. Se auzi scîrțiind ușa unui șifonier. Apoi femeia strigă „*Entrez*". Am deschis ușa.

Domnișoara Martin, înfășurată într-un capot bleu deschis semitransparent își făcea manicura. Am dedus că îl scosese la repezeală din șifonier. Roux se bărbierea în fața chiuvetei. Ambii mă priviră țintă, neîncrezători.

Deschisesem gura ca să-mi scuz prezența neplăcută, dar Roux mi-o luă înainte.

— Ce doriți ? spuse scurt.

— Trebuie să vă cer iertare că am dat buzna în felul ăsta. În realitate am venit să vă prezint scuzele mele.

Ochii lui clipiră, privindu-mă bănuitor.

— Pentru ce ?

— Aveam impresia că într-un fel oarecare, sînt răspunzător că Duclos v-a insultat azi după-amiază.

El se întoarse și începu să-și șteargă săpunul de pe față.

— De ce vă simțiți răspunzător ?

— În definitiv, eu sînt vinovat că s-a creat această neînțelegere.

Aruncă prosopul pe pat și se adresă femeii.

— Am spus eu vreun cuvînt despre acest om de cînd am părăsit plaja ?

— *Non, chéri.*

Se întoarse spre mine.

— V-am dat răspunsul.

Nu m-am dat bătut.

— Cu toate acestea, mă simt oarecum răspunzător. Dacă n-aș fi fost atît de nesocotit, nu s-ar fi întîmplat nimic.

— S-a terminat acum, zise el cam iritat.

— Din fericire, da ! Făcui un efort disperat să-i zgîndăr vanitatea. Dacă îmi dați voie să vă spun așa, cred că va-ți purtat cu demnitate și stăpînire.

— Dacă nu-mi țineau brațele, cred că l-aș fi strîns de gît.

— E indiscutabil că ați fost provocat.

— Desigur.

Îmi dădui seama că tot trăncănind așa nu voi ajunge să aflu nimic. Încercai din nou.

— Rămîneți aici încă mult timp ?

Îmi aruncă o privire bănuitoare.

— De ce vreți să știți ?

— Oh, fără vreun motiv deosebit. Mă gîndeam că am putea juca împreună biliard, ca să ștergem orice animozitate.

— Sînteți un jucător bun ?

— Nu prea.

— Atunci probabil că o să vă bat. Eu sînt un jucător foarte bun. L-am bătut pe american. Nu joacă prea bine. Nu-mi place să joc cu jucători proști. Pe american l-am găsit cam plicticos.

— E totuși un tînăr simpatic.

— Poate că da.

Am insistat.

— Fata-i drăguță.

— Nu-mi place. E prea grasă. Prefer femeile slabe. Nu-i așa, *chérie ?*

Domnișoara Martin rîse ușor. El se așeză pe pat, se aplecă și o trase spre el. Se sărutară cu patimă. Apoi o îndepărtă. Ea mă privi cu un zîmbet triumfător, își aranjă părul și-și văzu mai departe de manicură.

— Vedeți, spuse el, e slăbuță. Îmi place.

M-am sprijinit intenționat de brațul scaunului.

— Doamna e fermecătoare.

— Nu e rău de loc. Își aprinse o țigară de foi, cu aerul cuiva care e deprins cu astfel de succese și suflă un rotocol de fum spre mine. De ce ați venit aici, domnule ? mă întrebă el brusc.

Sării să spun :

— Ca să vă cer scuze, firește. V-am explicat...

Clătină capul nerăbdător.

— V-am întrebat de ce ați venit aici la hotelul ăsta.

— Ca să-mi fac concediul. O parte l-am petrecut la Nisa, apoi am venit aici.

— V-ați distrat bine ?

— Desigur. Nu mi-am terminat încă vacanța.

— Cînd vă gîndiți să plecați ?

— Nu m-am hotărît încă.

Pleoapele grele îi coborîră peste ochi.

— Spuneți-mi, ce părere aveți despre acest maior englez ?

— Nimic deosebit. Un tip obișnuit de maior englez.

— I-ați împrumutat ceva bani ?

— Cum așa, nu. V-a cerut și dumneavoastră ?

Rîse cam sardonic.

— Da, mi-a cerut.

— Și l-ați îndatorat ?

— Mă credeți oare atît de prost ?

— Atunci ce v-a îndemnat să mă întrebați despre el ?

— Va părăsi hotelul mîine dis-de-dimineață. Și l-am auzit pe cînd îl ruga pe director să-i rezerve o cabină pe vaporul ce vine de la Marsilia, cu destinația Algeria. A găsit probabil un fraier.

— Cine ar putea să fie ?

— Dacă aș ști nu v-aș fi întrebat. Lucrurile acestea mărunte mă interesează. Își molfăi țigara de foi ca să-i umezească vîrful între buze. Acum însă mă interesează alt lucru. Cine-i acest Heinberger ?

Pusese întrebarea fără nici un fel de afectare, întrebarea unui om hotărît să găsească un subiect de oarecare interes, într-o conversație cam indiferentă.

Fără să-mi dau seama, am simțit furnicături de teamă pe șira spinării.

— Heinberger ? am repetat eu.

— Da, Heinberger. De ce stă mereu singur ? De ce nu intră niciodată în apă ? V-am văzut acum cîteva zile stînd de vorbă cu dînsul.

— Nu știu nimic despre el. Pare să fie elvețian, nu-i așa ?

— Nu știu. De aceea vă și întreb.

— Atunci mă tem că nu știu.

— Despre ce vorbeați împreună ?

— Nu-mi reamintesc. Probabil despre vreme.

— Ce pierdere de timp ! Cînd vorbesc cu cineva, îmi place să aflu cîte ceva de la el. Îmi place să cunosc deosebirea între ceea ce îți spun oamenii și ceea ce gîndesc.

— Firește ! Socotiți că este totdeauna o deosebire ?

— Invariabil. Toți bărbații sînt mincinoși. Femeile spun uneori adevărul. Bărbații însă niciodată. N-am dreptate, *ma petite ?*

— *Oui, chéri.*

— *Oui, chéri,* repetă el pe ton cam batjocoritor. Ea știe că dacă o prind cu minciuni îi frîng gîtul. Ascultați-mă ce vă spun, prietene : toți bărbații sînt lași. Nu pot accepta un fapt decît atunci cînd este în așa măsură învăluit în minciuni și sentimente, încît colțul lui ascuțit nu poate răni. Cînd un om spune adevărul, credeți-mă pe mine, este un om primejdios.

— Trebuie să socotiți foarte obositor acest fel de a vedea lucrurile.

— Dimpotrivă, mă amuză dragul meu domn. Oamenii sînt foarte interesanți. De pildă, pe dumneavoastră vă găsesc interesant. Vă dați drept profesor de limbi străine. Sînteți ungur cu pașaport iugoslav.

— Sînt sigur că n-ați aflat toate astea vorbind cu mine, am replicat eu glumind.

— Țin urechile deschise. Directorul i-a spus lui Vogel. Vogel era curios să știe.

— Înțeleg. E foarte simplu.

— Nu-i de loc simplu. E foarte enigmatic. Îmi pun întrebări. De ce oare, mă întreb eu, un ungur cu un pașaport iugoslav locuiește în Franța ? Ce înseamnă cursa aceea scurtă și misterioasă pe care o faceți în fiecare dimineață în sat ?

— Aveți un pronunțat simț de observație. Locuiesc în Franța deoarece lucrez în Franța. Cred, de altfel, că nici drumurile pe care le fac în sat n-au nimic misterios în ele. Mă duc la poștă ca să telefonez logodnicei mele la Paris.

— Așa ? Atunci serviciul telefonic s-a îmbunătățit. De obicei, ca să obții o legătură trebuie să aștepți o oră. Ridică din umeri. Dar asta nu-i nimic. Mai sînt alte chestiuni la care-i mai greu de răspuns.

Își suflă scrumul din vîrful țigării de foi.

— De ce, bunăoară, încuietorile valizei domnului Vadassy au fost forțate în cursul dimineții și nu după-amiază ?

— Iarăși foarte simplu. Deoarece domnul Duclos are memorie proastă.

Își ridică privirea de la vîrful țigării spre mine.

— Exact. O memorie proastă. El nu putea să-și amintească exact ceea ce spusese. Mincinoșii proști nu-și pot aminti astfel de lucruri. Minții le sînt înăbușite de propriile lor minciuni. Sînt totuși curios. Încuietorile valizei au fost într-adevăr forțate ?

— Am crezut că povestea a fost tranșată. Nu, n-au fost forțate.

— Firește, că nu. Te rog să fumezi. Nu-mi place să fumez singur. Odette vrea să fumeze. Dă-i o țigară, Vadassy. Am scos un pachet din buzunar. El ridică sprîncenele. N-ai tabacheră ? Denotă o neglijență din partea dumitale. Cred că pentru siguranță, ar fi trebuit s-o ții în buzunar. Cum am putea ști dacă Heinberger sau maiorul englez n-o fură în clipa asta ? Oftă. Ei, ei ! Odette, *chérie*, vrei o țigară ? Știi că nu-mi place să fumez singur. Nu-ți va strica dantura. I-ai observat dinții, Vadassy ? Sînt frumoși.

Se trînti brusc de-a curmezișul patului, trase femeia spre el și-i ridică buza în sus, astfel ca să i se vadă dinții. Ea nu încercă de loc să se împotrivească.

— Sînt buni, nu-i așa ?

— Da, foarte.

— Vezi, asta-i ce-mi place mie. O blondină slabă cu dinți frumoși.

Îi dădu drumul. Ea se sculă, îl sărută pe lobul urechii și luă una din țigările mele. Roux îi aprinse un chibrit. Suflîndu-l, se uită din nou la mine.

— Ai avut de-a face într-o zi cu poliția, nu-i așa ?

— S-ar părea că toată lumea a aflat despre asta, am răspuns încet. Nu prea le-a plăcut pașaportul meu.

— Dar ce-i cu el ?

— Am uitat să-l reînnoiesc.

— Cum ai intrat atunci în țară ?

Am rîs.

— Îmi amintiți de poliție, *monsieur*.

— Ți-am spus că eu socot oamenii interesanți. Se sprijini în cot. Am descoperit un lucru. Că toți oamenii, mincinoși sau nu, au ceva comun. Știi ce ?

— Nu.

Se aplecă deodată, mă prinse de mînă şi-mi ciocăni palma cu degetul arătător.

— Setea de bani, zise uşor. Îmi dădu drumul mîinii. Dumneata, domnule Vadassy eşti fericit. Eşti sărac şi-ţi plac foarte mult banii. N-ai nici un fel de credinţe politice care să-ţi zăpăcească mintea. Ai ocazia să faci parale. De ce nu profiţi de ea ?

— Nu vă înţeleg. Şi în realitate, deocamdată chiar nu-l înţelegeam. Despre ce ocazie vorbiţi ?

Tăcu o clipă. Observai că femeia nu-şi mai pilea unghiile, rămăsese cu pila pe vîrful degetului, ascultînd.

— Ce zi e azi, Vadassy ?

— Azi ? Simbătă, firește.

El îşi clătină uşor capul.

— Nu, nu-i aşa, Vadassy. E vineri.

Izbucnii într-un ris mirat.

— Dar vă asigur, *monsieur*, că-i simbătă.

Îşi clătină iarăşi capul.

— Vineri, Vadassy. Ochii îi deveniră mai mici. Se aplecă înainte. Vadassy, dacă aş obţine o informaţie precisă, pe care cred că ai putea să mi-o dai, aş fi dispus să pariez pe cinci mii de franci că azi e vineri.

— Dar veţi pierde.

— Precis. O să pierd cinci mii de franci, pe care îi vei cîştiga dumneata. În schimb însă, aş cîştiga mica informaţie.

În clipa aceea mi-am dat seama despre ce-i vorba : voia să mă mituiască.

Îmi trecu prin minte o frază a lui Schimler. „Nu va acţiona decît atunci cînd este sigur.“ Omul acesta m-a văzut vorbind cu Schimler. M-a văzut poate chiar cînd am intrat în camera lui. Mi-am amintit deodată de zgomotul unei uşi ce se închisese după ce părăsisem camera nr. 14. Era evident că el mă credea un confident al lui Heinberger şi era dispus să cumpere o mărturie despre adevărata lui identitate. Mă uitai la el cu indiferenţă.

— Nu pot înţelege ce fel de informaţie aş putea să vă dau, *monsieur*, care să compenseze pierderea dumneavoastră de cinci mii de franci.

— Nu ? Eşti absolut sigur ?

— Da. Mă sculai în picioare. În orice caz, nu pariez pe certitudini. Un moment, *monsieur*, am crezut că sînteţi serios.

El zîmbi :

— Poţi fi sigur, Vadassy, că eu nu permit niciodată ca o glumă să meargă prea departe. Unde te duci după ce vei pleca de aici.

— Înapoi la Paris.

— Paris ? De ce ?

— Locuiesc acolo. M-am uitat lung în ochii lui. Iar dumneavoastră vă veţi întoarce, bănuiesc, în Germania.

— De ce crezi, oare, Vadassy, că nu sînt francez ? Glasul îi slăbi puţin. Pe faţă îi mai plutea încă un zîmbet, un zîmbet foarte antipatic. Văzui cum muşchii picioarelor i se încordează, ca şi cum ar fi vrut să facă un salt.

— Aveţi un uşor accent. Nu ştiu de ce, dar mi-am închipuit că sînteţi neamţ.

Dădu din cap.

— Sînt francez, Vadassy. Te rog să nu uiţi că un străin ca dumneata nu poate distinge accentul adevărat francez cînd îl aude. Te rog să nu mă insulţi.

Pleoapele grele îi coborîră peste ochii bulbucaţi pînă ce se închiseră aproape.

— Scuzaţi-mă, cred că-i timpul să iau un aperitiv. Nu vreţi să veniţi şi dumneavoastră cu doamna ?

— Nu, nu vom bea cu dumneata.

— Sper că nu v-am ofensat.

— Dimpotrivă, ne-a făcut plăcere să stăm de vorbă cu dumneata, o mare plăcere chiar.

Glasul, cam tulburat, avea o nuanţă de cordialitate exagerată.

— Mă bucur să aud asta din gura dumneavoastră.

Am deschis uşa.

— *Au'voir, monsieur, au'voir, madame.*

— *Au'voir monsieur*, răspunse ironic. Nu se sculă.

Am închis uşa. Pe cînd ieşeam, în spatele meu răsună în cameră rîsul său puternic şi antipatic.

Coborîi scările, dîndu-mi seama că am ieşit cam prost din toată povestea asta. În loc să fiu destul de dibaci şi să scot vreo informaţie mai valoroasă, am fost forţat să adopt o poziţie de defensivă, răspunzînd la întrebări la fel de

supus ca și cum aș fi fost la bara martorilor. În cele din urmă, mi s-a oferit o mită. Omul și-a dat desigur seama că simulasem furtul. A presupus, ca și Köche, că eram un mic escroc. Un specimen grozav în felul său. Bietul Schimler nu avea prea multă șansă să înșele un om ca ăsta. Ca de obicei, am început să mă gîndesc la cuvintele zdrobitoare pe care ar fi trebuit să le spun. Marele inconvenient însă era că mintea îmi lucra prea încet. Eram un neghiob, un imbecil.

În hol am fost acostat de un chelner.

— Ah, *monsieur*, am încercat să vă găsim. Sînteți chemat la telefon. Vă cheamă Parisul.

— Pe mine ? Ești sigur ?

— Foarte sigur, *monsieur*.

M-am dus în birou și am închis ușa după mine.

— Alo !

— Alo, Vadassy !

— Cine-i acolo ?

— Comisarul de poliție.

— Chelnerul mi-a spus că sînt chemat de la Paris.

— Așa l-am rugat eu pe operator să spună. Ești singur ?

— Da.

— Ai aflat dacă pleacă azi cineva de la „Réserve" ?

— Perechea de englezi pleacă mîine dimineață.

— Altcineva nimeni ?

— Da. Eu plec mîine.

— Ce vrei să spui ? Vei pleca atunci cînd ți se va spune. Cunoști doar instrucțiunile lui Beghin.

— Mi s-a spus să plec.

— Cine ți-a spus ?

— Köche.

Mi-a răbufnit toată amărăciunea pe care nenorocirile zilei o adunaseră în mine. Pe scurt, dar cu multă indignare, am descris rezultatul celor întîmplate de dimineață, ca urmare a executării instrucțiunilor lui Beghin.

El ascultă în tăcere. După aceea îmi spuse :

— Ești sigur că nu pleacă altcineva afară de englezi ?

— E posibil, dar nu știu nimic despre asta.

Urmă o altă tăcere. În sfîrșit, spuse :

— Foarte bine. Atît deocamdată.

— Dar ce trebuie să fac ?

— Vei primi la timp instrucțiuni suplimentare.

Închise telefonul.

Privii cu o mutră nenorocită telefonul. „Vei primi la timp instrucțiuni suplimentare.“ Deci, nu mai aveam încotro. Fusesem înfrînt.

16.

Pendula bătu ora nouă. Era un sunet subțire, piți-găiat și foarte domol.

Pot să văd și acum foarte limpede scena. Imaginea din amintire nu are contur cețos. Nici un amănunt nu-mi scapă din vedere. Am impresia că privesc printr-un stereoscop o reproducere perfect colorată a camerei și a oamenilor aflați în ea.

Ploaia încetase și briza era din nou blîndă și caldă. În sufragerie e cald și un aer îmbîcsit, deși ferestrele sînt larg deschise. Frunzele plantelor agățătoare de afară sclipesc în lumina „lumînărilor electrice", înfipte în aplicele lor rococo de pe perete. Dincolo de balustrada de piatră a terasei, luna începe să răsară printre brazi.

Skeltonii și cu mine stăm aproape de fereastră la o masă joasă cu resturile de cafea în fața noastră. La capătul celălalt al odăii, Roux și domnișoara Martin joacă biliard rusesc. El se sprijină de ea mînuind tacul și, pe cînd îi privesc, ea își lipește corpul de al lui, uitîndu-se repede în jur ca să vadă dacă n-a observat-o cineva. În colțul opus, aproape de ușa ce duce în hol, sînt două mici grupuri. *Monsieur* Duclos își mîngîie barba cu *pince-nez*-ul, vorbindu-i franțuzește doamnei Vogel care îl ascultă cu atenție încordată. Domnul Vogel spune ceva într-o italienească stricată doamnei Clandon-Hartley, neobișnuit de animată, în timp ce maiorul ascultă cu un zîmbet abia perceptibil pe buze. Doar Schimler și, bineînțeles, Köche cu doamna lipsesc.

Îmi amintesc că Skelton îmi spunea ceva despre Roux și Duclos, care se prefăceau că se ignoră unul pe altul. De-abia l-am putut auzi. Îmi plimbam acum privirea prin cameră căutînd să le văd chipurile. Nouă din ei erau aici. Discutasem cu fiecare, îi observasem, îi ascultasem în convorbiri și acum — acum nu știam nimic în plus

despre ei decît în ziua, care mi se părea cu un veac în urmă, cînd venisem la „Réserve". *Nimic* în plus ? Nu era chiar adevărat. Aflasem cîte ceva despre viaţa unora dintre ei. Dar ce ştiam eu despre gîndurile lor, despre mintea care se frămînta îndărătul acestor măşti ? Felul în care-şi înfăţişează un om propriile acţiuni este, ca şi expresia ce o poartă de obicei pe faţă, nimic mai mult decît o expresie, declararea unei atitudini. Pe un om nu-l poţi înţelege niciodată în întregime, aşa cum nu poţi cuprinde cu privirea cele patru feţe ale unui cub. Mintea e o figură geometrică cu un număr infinit de dimensiuni, un fluid în necontenită mişcare, insondabil, imprevizibil.

Pe buzele maiorului mai flutura încă un zîmbet vag. Soţia lui, agitîndu-şi uşor mîinile, pe cînd îi spunea ceva lui Vogel, părea pentru prima oară mai vioaie. Desigur, cineva le împrumutase bani. Cine ar putea fi ? Cunoşteam atît de puţine despre ei, încît nici nu puteam să construiesc o ipoteză inteligentă.

Duclos îşi pusese ochelarii pe nas şi o asculta, cu capul înălţat într-o atitudine condescendentă, pe doamna Vogel, vorbind în franceza ei guturală. Roux, aţintind o privire sticloasă asupra bilelor, demonstra o lovitură. Mă uitam la toţi fascinat. Era ca şi cum aş fi privit la nişte dansatori printr-o fereastră care stăvilea muzica. În mişcările lor plutea o solemnitate dementă.

Skeltonii izbucniră în rîs. M-am răsucit simţindu-mă cam nătîng.

— Vă rog să mă iertaţi, zise el, m-am tot uitat la faţa dumneavoastră, domnule Vadassy. Se lungea din ce în ce mai mult. Aveam impresia că eraţi gata să izbucniţi în plîns.

— Mă gîndeam tocmai cît de mult ne identificăm cu alţi oameni şi cu toate acestea cît de departe sîntem unii de alţii. Vedeţi, mîine dimineaţă plec.

Consternarea lor era atît de evidentă, încît o clipă am avut impresia că s-ar putea să regrete realmente plecarea mea. Fui străbătut de un val de emoţie, fără îndoială mila de mine însumi. M-am străduit să ies din starea aceasta.

— Îmi pare rău că plec, am zis. Mai rămîneți încă mult timp?

Înainte ca să-mi răspundă urmă o pauză aproape imperceptibilă și am văzut că ea îi aruncă în treacăt o privire.

— Oh, zise el, cu oarecare indiferență, cred că mai rămînem un timp.

Apoi fata se înclină înainte și zise :

— Ca să fiu exactă, încă vreo trei luni, și-l privi din nou. De ce să nu-i spunem domnului Vadassy adevărul. Oricum sînt sătulă de mascarada asta.

— Ascultă Mary... începu el s-o prevină și deodată am simțit că mi se face rău.

— Oh, ce importanță are? Ea îmi zîmbi ușor. Noi nu sîntem frate și soră, domnule Vadassy. Sîntem veri și trăim împreună în păcat.

— Felicitările mele, am zis. Mă mai simțeam încă rău, dar proasta mea dispoziție era de altă natură. Eram indispus din cauza geloziei. Ea îmi zîmbi.

— Acum ai face bine să-i vorbești și despre mistificare, zise iubitul ei cam posomorît. Nu prea e obiceiul în Franța ca oameni în situația noastră să se plimbe, pretinzînd că sînt frate și soră.

Ea ridică din umeri.

— Totul e într-adevăr atît de absurd. Cînd am venit aici am cerut camere separate, dar din cauza numelor de pe pașapoarte și a formelor pe care trebuie să le completezi și a tuturor formalităților, ne-au luat drept frate și soră. Ei, și atunci cînd și-au dat seama că am putea de fapt să ne descurcăm cu o singură cameră, însemna ori să ne mutăm la alt hotel, ori să rămînem aici în aceeași cameră.

— Sau să fim socotiți incestuoși, formulă el, nefericit.

— Deci, cum din motive sentimentale ne simțeam oarecum legați de acest hotel, am rămas aici. Știți nu ne putem căsători decît peste trei luni, căci dacă Warren se însoară înainte de împlinirea vîrstei de douăzeci și unu de ani, am pierde cincizeci de mii de dolari din partea bunicului Skelton, ceea ce ar fi o nebunie, nu-i așa?

— Da, am zis eu, dar ei se priveau unul pe altul și acum știam ce-i făcea să pară atît de atrăgători. Erau îndrăgostiți.

— Nebunie curată, zise el zîmbind.

După aceea, *monsieur* Duclos, fiind părăsit de doamna Vogel sau părăsind-o el pe ea se apropie de mine.

— Americanii ăștia, zise el, sînt o pereche încîntătoare.

— Da, foarte.

— Tocmai asta-i spuneam și doamnei Vogel. E o femeie foarte inteligentă. Știți, domnul Vogel este directorul companiei elvețiene de electricitate. E un om important. Desigur am mai auzit înainte despre el. Birourile sale din Berna reprezintă una din atracțiile orașului.

— Credeam că-i din Constance.

Își așeză atent ochelarii.

— Mai are și o vilă mare la Constance. Este o frumusețe. M-a invitat să stau la el.

— Ce plăcut trebuie să fie pentru dumneavoastră.

— Da, firește, mă aștept să discutăm multe chestiuni de afaceri.

— Natural.

— Cînd oamenii de afaceri se întîlnesc ca să petreacă, prietene, conversația lor se învîrtește totdeauna în jurul afacerilor.

— Așa-i.

— S-ar putea de asemeni să fim în stare să ne facem unul altuia servicii. Înțelegeți ? Să colaborăm. În afaceri asta-i o chestiune de foarte mare importanță. Tocmai asta le spun eu muncitorilor din fabricile mele. Dacă ei vor colabora cu mine, eu voi colabora cu ei. Dar mai întîi ei trebuie să colaboreze cu mine. Colaborarea nu poate fi unilaterală.

— Desigur că nu.

— Despre ce vorbiți ? întrebă Skelton. Am auzit cuvîntul colaborare de zece ori.

— Spune că colaborarea este un lucru important.

— Splendid.

— Ați știut, continuă *monsieur* Duclos, că maiorul și doamna Clandon-Hartley pleacă mîine ?

— Da.

— E clar că le-a împrumutat cineva bani. Nu vi se pare curios? Eu unul n-aș împrumuta bani maiorului. Mi-a cerut zece mii de franci. Un fleac de sumă. Nu i-aș simți lipsa. Dar este o chestiune de principiu. Sînt un om de afaceri.

— Mi s-a părut că era vorba de două mii de franci. Atît mi-ați spus mai înainte.

— Și-a mărit cererea, replică el binevoitor. Un tip de criminal, cu siguranță.

— Eu unul n-aș crede asta.

— Un om de afaceri trebuie să recunoască un criminal. Din fericire, criminalii englezi sînt totdeauna oameni simpli.

— Da-a?

— O știe toată lumea. Criminalul francez este un șarpe, cel american un lup, iar criminalul englez este un șobolan. Șerpi, lupi și șobolani. Șobolanul este un animal foarte simplu. Luptă doar cînd e încolțit. În alte împrejurări se mulțumește să ronțăie.

— Și dumneavoastră credeți într-adevăr că maiorul Clandon-Hartley este un criminal englez?

Încet și cumpătat, cu gesturi subliniate, *monsieur* Duclos își scoase *pice-nez*-ul de pe nas și mă lovi ușor pe braț cu el.

— Priviți-l bine în față, zise el, și veți vedea șobolanul. Mai mult, adăugă triumfător, chiar el mi-a mărturisit-o.

Asta era fantastic.

Skeltonii, obosiți de a mai încerca să urmărească franceza rapidă a domnului Duclos, găsiseră un exemplar al revistei „L'Illustration" și desenau cu creionul mustăți pe fețele reproduse în ea. Rămăsesem să discut singur cu *monsieur* Duclos. El își trase un scaun lîngă mine.

— Desigur, continuă el accentuat, tot ce vă spun e confidențial. Maiorului englez nu i-ar fi plăcut să știe că identitatea lui a fost descoperită.

— Care identitate?

— Nu știți?

— Nu.

— Ah! Își mîngîie barba. Atunci e mai bine să nu mai spun nimic. El are încredere în discreția mea.

Se sculă, îmi aruncă o privire semnificativă şi se îndepărtă. L-am văzut pe Köche intrînd în cameră împreună cu Schimler. *Monsieur* Duclos se grăbi spre ei să-i întîmpine. L-am auzit anunţîndu-i că a încetat ploaia. Köche se opri politicos, dar Schimler îi ocoli şi veni spre mine. Arăta groaznic de bolnav.

— Am auzit că pleci mîine, Vadassy.

— Da, asta-i tot ce-aţi aflat ?

El clătină din cap.

— Nu ; cred că ar fi utile unele lămuriri. Lui Köche îi e teamă că în hotelul lui se întîmplă ceva despre care el nu ştie. Este îngrijorat. Se pare că dumneata ai putea să ne lămureşti lucrurile.

— Mă tem că nu. Dacă Köche îşi dă osteneala să se prezinte la comisariat...

— Acum am înţeles ! Eşti de la poliţie.

— Dintre ei, dar nu de la ei. Şi încă un lucru, domnule Heinberger. V-aş sfătui să nu staţi mult de vorbă cu mine. Azi după-amiază am fost văzut ieşind din camera dumneavoastră şi un anumit domn m-a interogat despre acest lucru.

Zîmbetul lui era înspăimîntător. Privirile ni se încrucişară.

— Şi i-ai răspuns la întrebare ?

— Sper că am minţit în mod convingător.

— Frumos din partea dumitale, zise el cu un ton blînd.

Mă salută, cît şi pe Skeltoni şi se îndreptă spre Köche.

— Arată de parcă-i gata să se năruie, zise Skelton. Dintr-un motiv oarecare acest comentariu mă enervă.

— Sper că o dată o să vă pot povesti ceva despre acest om, am spus grăbit.

— Nu vreţi să ne spuneţi chiar acum, domnule Vadassy ?

— Regret, dar nu pot.

— V-aţi făcut-o cu mîna dumneavoastră, zise el, nu veţi mai avea acum linişte. Priveşte dragă, echipa Roux şi-a terminat partida. Facem şi noi una ? N-aveţi nimic împotrivă, domnule Vadassy ?

— Dar de loc. Poftiţi, daţi-i drumul !

Se sculară și se duseră la masa de biliard. Fusesem lăsat singur, să gîndesc.

Asta-i mi-am zis eu, după toate probabilitățile, ultima mea noapte de libertate. Aceștia sînt oamenii de care îmi voi aminti. Aceasta e scena pe care o voi revedea : soții Vogel și Clandon-Hartley discutînd cu Duclos, care ascultă, mîngîindu-și barba, așteptînd momentul prielnic ca să intervină în conversația lor ; Köche vorbind cu Roux și Odette Martin ; Schimler, stînd singur și întorcînd alene paginile unei gazete, cei doi Skeltoni aplecați deasupra mesei de biliard. Și împreună cu ei, toți, noaptea caldă și mirosul ei specific, picăturile de apă pe terasă, foșnetul domol al mării, lovindu-se de stînci, stelele și lumina lunii ce pătrundea printre copaci. Totul părea atît de liniștit. Și totuși nu exista liniște.

Afară, în grădină, monștrii din regatul insectelor se tîrau pe ramurile tulpinilor umede, în căutarea hranei ; vigilente, încordate, pîndind și fiind pîndite. În întunericul nopții, se desfășurau drame. Nimic nu se odihnea, nimic nu era neclintit. Noaptea pulsa, însuflețită de tragedie. În timp ce înăuntru...

Deodată am simțit o mișcare în colțul opus al camerei. Doamna Vogel se sculase în picioare și stătea zîmbind neîncrezătoare în fața celorlalți. Soțul ei părea că încearcă s-o convingă să facă un lucru oarecare. L-am văzut pe Köche întrerupîndu-și conversația cu Roux și îndreptîndu-se spre doamna Vogel.

— Noi toți v-am fi recunoscători, l-am auzit spunînd.

Ea dădu din cap cam nehotărîtă. Apoi, spre uimirea mea, l-am văzut pe Köche conducînd-o la pianul de lîngă perete, pe care îl deschise. Doamna Vogel se așeză cam țeapănă și-și trecu în grabă degetele scurte și groase pe clape. Skeltonii se întoarseră surprinși s-o privească. Schimler își întrerupse lectura, Roux se afundă cam nerăbdător într-un fotoliu și o trase pe domnișoara Martin pe genunchi. Vogel își roti triumfător privirea prin cameră. Duclos își scoase ochelarii și așteptă.

Doamna Vogel începu să cînte o baladă de Chopin.

L-am văzut pe Schimler aplecîndu-se cu un aer straniu pe față, în timp ce privea silueta țeapănă și butucă-

roasă, cu volănașele ridicate de șifon, agitate de mișcările rapide ale mîinilor și brațelor.

Era clar că doamna Vogel avusese cîndva talent. În cîntecul ei era ceva ce amintea o curioasă strălucire apusă, ca aceea a unei cataramе garnisite cu strasuri, într-un maldăr de rochii vechi de bal. După aceea, am uitat-o pe doamna Vogel și am ascultat muzica.

După ce termină, în cameră se așternu un moment de liniște, apoi izbucniră aplauze. Pe jumătate întoarsă pe scaun ea se îmbujoră la față și aruncă o privire nervoasă spre Köche. Era gata să se scoale, dar soțul ei o invită să cînte din nou și doamna se înfundă iar în fotoliu. O clipă păru gînditoare, apoi mîinile apăsară clapele și, deodată, răsună ușor în cameră, „Isus, bucuria năzuinței omului" de Bach.

Uneori, după munca unei zile, mă înapoiam în camera mea, fără să mă deranjez să aprind lumina, mă afundam în fotoliu și rămîneam acolo, fără să mă mișc, destins, savurînd durerea aceea plăcută care ți se răspîndește în membre, atunci cînd te simți foarte obosit. Aceasta mi s-a întîmplat și în seara aceea, pe cînd o ascultam pe doamna Vogel cîntînd la pian. Numai că acum nu trupul, ci mintea mi se relaxa recunoscătoare. În loc să-mi simt membrele străbătute de o durere domoală și plăcută, în conștiința mea se depăna melodia unui preludiu coral. Ochii mi se închiseră. Numai de-ar continua. Numai de-ar continua. Numai...

La început nu mi-am dat seama cînd își întrerupse cîntecul. Se auzi un murmur de voci în hol, cineva ridică glasul și invită lumea să facă liniște, un scaun scîrțîi pe dușumea. Deschisei ochii tocmai la timp, ca să văd cum Köche dispare repede pe ușa care se închise ușor în urma lui. Peste cîteva clipe, am auzit-o deschizîndu-se din nou cu zgomot.

Totul păru că se întîmplă într-o clipită, dar prima indicație că ceva nu era în regulă mi-o dădu faptul că *Frau* Vogel se opri brusc în mijlocul unei măsuri. Instinctiv mă uitai mai întîi la ea. Stătea pe scaun cu mîinile deasupra clapelor, privind fix peste pian, ca și cum văzuse o stafie. Apoi mîinile îi căzură pe claviatură, scoțînd o ușoară disonanță. Îmi îndreptai apoi privirea spre

ușă. În pragul ei, stăteau doi agenți de poliție în uniformă.

Își roteau amenințători privirile prin cameră. Unul din ei făcu un pas înainte.

— Care din dumneavoastră e Josef Vadassy ?

Mă sculai încet, prea uluit ca să pot vorbi.

Ei se îndreptară prin încăpere spre mine.

— Ești arestat. Ne vei însoți la comisariat.

Frau Vogel scoase un țipăt slab.

— Dar...

— Nici un fel de dar. Hai.

Mă apucară strîns de ambele brațe.

Monsieur Duclos se repezi.

— De ce-i acuzat ?

— Nu vă privește, replică scurt agentul-șef. Mă împinse spre ușă.

Ochelarii domnului Duclos tremurau.

— Sînt cetățean al Republicii, declară el furios. Am dreptul să știu.

Agentul se uită în jurul lui.

— Ești curios, ei ? rînji el. Foarte bine, acuzație de spionaj. Printre dumneavoastră s-a aflat un om periculos. Hai, Vadassy, mișcă-te !

O clipă îi văzui pe Skeltoni, soții Vogel, Roux, *mademoiselle* Martin, soții Clandon-Hartley, Schimler, Duclos, Köche, cu fețele lor albe și neclintite, îndreptate spre mine. Apoi am ieșit pe ușă. În urma mea, o femeie, *Frau* Vogel cred, țipa isteric.

Primisem instrucțiunile.

17.

Am fost dus la comisariat de un al treilea agent, într-un autoturism închis.

Presupun că acest fapt ar fi trebuit să mă surprindă. De obicei, oamenilor arestați nu li se oferă luxul unui turism ca să fie transportați la postul de poliție, situat doar la o distanță de o jumătate de kilometru. Totuși nu m-am mirat. Nu m-ar fi surprins nimic decît o primire oficială făcută de primărie și de întreaga corporație din St. Gatien. Cea ce știusem de mult în adîncul inimi că o să se întîmple, se întîmplase. Eram din nou arestat. Îmi fusese retrasă libertatea pe cuvînt de onoare. Acesta era deci sfîrșitul. Ce-i drept, nu mă așteptasem la o astfel de plecare dramatică de la „Réserve", dar privind lucrurile în ansamblul lor, probabil că era mai bine că se întîmplase așa — fusesem cel puțin scutit de încă o noapte de nesiguranță. Era aproape o ușurare să simt că nu trebuia să gîndesc cu capul meu, că sarcasmele domnului Mathis nu mă mai puteau atinge, că nu puteam face nimic altceva decît să aprob.

Eram curios să știu ce părere aveau Skeltonii despre toate astea. Trebuie să le fi produs o impresie penibilă. Cu siguranță că Duclos și-o fi ieșit din fire de emoție. Probabil avea să le spună celorlalți că el știuse de la început toate astea despre mine. Schimler? Asta într-adevăr m-a îngrijorat puțin. Aș fi dorit ca el să cunoască adevărul. În privința celorlalți.... Köche n-ar fi surprins. În schimb maiorul va fi îngrozit. El m-ar fi apărat probabil, ordonînd unui grup de soldați să tragă. Nu mă îndoiesc că Roux va rîde în felul său neplăcut. Soții Vogel vor plescăi din limbă și vor lua un aer solemn. Și totuși unul dintre ei se va gîndi cu preocupare, unul din ei va ști că nu sînt nici spion și nici periculos. Omul acela, omul care a trîntit ușa sălii de corespondență, care mi-a

percheziționat camera și care mi-a luat cele două rolfilme, acela care m-a lovit și m-a trîntit la pămînt, acela care mi-a scotocit buzunarele, se va plimba liber și nevătămat, în timp ce eu voi putrezi în închisoare. Ce gîndește el ? E triumfător ? Ce importanță are ? Ce importanță are ce gîndește fiecare dintre ei ? Nici una. Cu toate acestea ar fi interesant de știut care dintre ei era într-adevăr spionul — foarte interesant. Ei bine, voi avea destul timp ca să construiesc ipoteze.

Cauciucurile scrîșniră pe piața acoperită cu pietriș din fața comisariatului. Am fost dus în sala de așteptare cu bănci de lemn. Ca și înainte mă păzea un agent. De astă dată n-am încercat să vorbesc. Așteptam. Înainte ca ușa să se deschidă și să intre Beghin, limbile ceasului din cameră ajunseseră la zece și jumătate.

După cît am putut constata, Beghin era îmbrăcat cu același costum crem pe care-l purtase cu trei zile în urmă. În mînă ținea aceași batistă mototolită. Transpira tot atît de exagerat. Mă surprinse doar un singur lucru. Mi se părea mai mic decît mi-l închipuisem. Pentru prima oară mi-am dat seama ce monstru creaseră gîndurile mele din el. În închipuirea mea crescuse pînă la dimensiunile unui căpcăun, un mîrșav, corupt, colos plămădit din răutate, pîndind pe nevinovații care-i ieșeau în cale — un diavol. Acum vedeam în fața mea un om gras și grosolan, care nădușea, totuși un om.

O clipă ochii lui mici cu pleoape grele mă fixară, ca și cum nu-și puteau reaminti cine sînt. Apoi făcu un semn agentului. Acesta salută, ieși din cameră și închise ușa în urma lui.

— Ei, Vadassy, ți-ai petrecut bine această scurtă vacanță ?

Glasul lui strident mă surprinse iarăși. Îl privii și eu, dar cu oarecare răceală.

— Care va să zică pînă la urmă, tot eu rămîn țapul ispășitor ?

Se aplecă, trase una din băncile de la perete și se așeză în fața mea. Lemnul trosni sub greutatea lui. Își șterse mîinile în batistă.

— A fost o zi caldă, spuse el și îmi aruncă apoi o privire. Ce-au spus ei cînd ai fost arestat ?

— Cine, agenții?

— Nu, vecinii dumitale de hotel.

— N-au spus nimic.

Mi-am auzit glasul înăsprindu-se. Într-un fel sau altul eram pe jumătate conștient că-mi pierd stăpînirea și că nu mă mai puteam înfrîna.

— N-au spus nimic, am repetat. Ce v-ați fi așteptat de la ei? Duclos voia să știe care erau capetele de acuzare. Doamna Vogel țipa. Ceilalți priveau. Presupun că nu sînt obișnuiți să vadă oameni arestați. Simțeam cum fireb de mînie. Deși îmi închipui că dacă ar sta un timp mai lung la St. Gatien, s-ar deprinde cu asta. Data viitoare cînd se va îmbăta vreun pescar și-și va bate nevasta, veți ordona poate arestarea lui Vogel. Sau asta ar fi prea periculos? Consulul elvețian ar avea ceva de spus! Poate că da. Și serviciul de spionaj al ministrului Marinei ar avea destulă clarviziune ca să-și dea seama de acest lucru. Știi, Beghin, cînd mi-ai vorbit în urmă cu trei zile în celula aceea, am crezut într-adevăr că, deși s-ar putea să fii un polițist tiranic și asupritor, se putea totuși să ai și puțin bun-simț. Am crezut chiar că deși m-ai amenințat și mi-ai pus întrebări de om dement, știai cel puțin pentru ce-o faci. De atunci încoace m-am convins însă că n-aveam dreptate. Nu ai pic de bun-simț și nici nu știi ce faci. Ești un prost. Ai greșit de atîtea ori, că nici nu mai pot ține socoteală. Dacă n-aș fi avut eu puțină judecată ca să interpretez instrucțiunile dumitale în felul meu, ele...

El mă ascultă glacial; apoi se ridică, cu pumnul încleștat, ca și cum ar fi fost gata să mă lovească.

— Cum, dacă n-ai fi *ce?* strigă sălbatic.

Nu m-am clintit din loc. Eram indiferent și vindicativ.

— Văd că nu-ți place adevărul. Am spus că dacă n-aș fi interpretat instrucțiunile dumitale în felul meu, prețiosul dumitale spion s-ar fi înfricoșat și ar fi șters-o. Mi-ai spus să-i chestionez pe pasageri despre aparatele fotografice. Chiar și un nebun și-ar fi dat seama că asta a fost o greșeală fantastică.

Se așează din nou.

— Ei bine şi ce-ai făcut ? zise el sardonic. Ai născocit informaţiile pentru mine ?

— Nu, m-am lăsat condus de o oarecare judecată. Vezi — am spus cu amărăciune — în simpla mea nevinovăţie m-am gîndit că dacă aş fi putut obţine informaţiile de care aveai nevoie, fără să risc şansele de a-l prinde pe spion o dată identificat, m-aş fi bucurat de oarecare credit în faţa organelor poliţiei. Dacă aş fi ştiut exact cît de rău aveai să încurci treaba care îţi revenea, mă îndoiesc dacă mi-aş mai fi bătut capul. Am obţinut informaţiile despre aparatele fotografice folosindu-mi pur şi simplu ochii. Cînd s-a descoperit că furtul e trucat, cum era şi inevitabil, am reuşit să restabilesc situaţia, zăpăcindu-i într-un aşa hal pe ceilalţi, încît să-i fac — sau în orice caz pe o mare parte dintre ei — să accepte povestea că toată întîmplarea a fost provocată de o greşeală. Acum desigur lucrurile s-au precipitat. De astă dată nu mai am cum să repar greşeala dumitale. Ai tras semnalul de alarmă. Soţii Clandon-Hartley pleacă oricum mîine. Presupun că, după întîmplarea asta, nimeni nu se va gîndi să mai rămînă. I-ai pierdut pe cei suspectaţi. Totuşi, am continuat eu ridicînd din umeri, nu pot crede că-ţi pasă... Comisarul va fi mulţumit. Va trebui să condamnaţi pe cineva. Asta-i tot ce doriţi dumneavoastră poliţiştii, nu-i aşa ? Mă ridicai în picioare. Ei, acum s-a terminat. Voiam să-mi descarc sufletul de povara asta. Dacă n-ai nimic împotrivă şi ai terminat de puînit, aş prefera să fiu încuiat în celula mea. În primul rînd pentru că această cameră e îmbîcsită ; în al doilea rînd, noaptea trecută n-am dormit aproape de loc. Mă doare capul şi mă simt obosit.

El scoase un pachet cu ţigări.

— Nu vrei o ţigară, Vadassy ?

Am rînjit.

— Ultima oară cînd mi-ai oferit una, mi-am spus că clocești o poveste murdară. Acum ce dorești, o mărturisire semnată ? Căci dacă dorești aşa ceva, n-o vei avea. Refuz categoric. Înţelegi, refuz categoric.

— Ia o ţigară, Vadassy. Nu te duci încă la culcare.

— Oh, înțeleg. Gradul trei [1], nu-i așa ?

— *Sacré-chien* [2], țipă el. Ia o țigară.

Luai o țigară. El o aprinse pe a lui și-mi aruncă cutia cu chibrituri.

— Acum, spuse el suflînd un nor de fum în aer, trebuie să-ți cer scuze.

— Oh ! Am accentuat cît am putut această exclamație.

— Da, scuze. Am comis o greșeală. Am supraestimat inteligența dumitale și am subestimat-o în același timp. Ambele.

— Splendid ! Și ce urmează să mai fac, *monsieur* Beghin ? Să izbucnesc în plîns și să semnez declarația acum ?

El se încruntă.

— Ascultă-mă.

— Ascult fascinat.

Își trecu batista peste partea dinăuntru a gulerului.

— Limbuția asta a dumitale, Vadassy, o să te bage într-o zi în încurcătură. Nu ți-ai dat seama că-i cam neobișnuit ca un deținut să șadă acolo unde ședi acum în loc să stea în celulă ?

— Da. Mă întreb care-i trucul.

— Nu-i nici un truc, prostule, se răsti el cu glas mînios. Ascultă. Primul lucru pe care trebuie să-l știi, e că fiecare din instrucțiunile ce ți s-au dat au avut un obiectiv, anume să-l facă pe spion să părăsească „Réseve". Cercetările pe care urma să le faci, în urma instrucțiunilor primite, în legătură cu aparatele fotografice aveau tocmai acest scop. Voiam să-l alarmăm. Cînd asta a dat greș — și acum îmi dau seama de ce a dat greș — ți-am spus să raportezi despre furtul trucat. Individul ți-a percheziționat camera, tot el ți-a scotocit prin buzunare. Accentuez că voiam să-l alarmăm, nu chiar în asemenea măsură încît să-i provocăm fuga — ăsta-i și motivul pentru care noi ne-am ținut departe de „Réserve" — dar suficient cît să-l facem să creadă că riscă dacă ar mai

[1] Gradul cel mai mare de pedeapsă, în care bănuitul sau acuzatul este supus unui interogatoriu foarte strîns, însoțit de diverse torturi fizice și morale. *(N. tr.)*

[2] Cîine blestemat. (fr.) *(N. tr.)*

rămîne. Iarăşi am dat greş. Prima dată n-am prevăzut raţionamentul pe care ai să-l faci dumneata, pe baza faptelor ce-ţi erau cunoscute. A fost vina mea. Îmi scăpase din vedere cît de puţin ştii. A doua oară am dat iarăşi greş, nesocotind lipsa dumitale de experienţă. Köche te-a descoperit prea repede.

— Dar, am protestat eu, pentru numele lui Dumnezeu, cum te-ai aşteptat să prindeţi în felul ăsta un spion? Care a fost ideea dumitale? Să arestezi pe primul om care îşi face bagajele şi părăseşte „Réserve"? Dacă aşa-i, ar fi cazul să-l arestaţi pe maiorul Clandon-Hartley. Este primul care pleacă mîine dimineaţă. Dacă aşa vreţi să prindeţi un spion, apoi Domnul să ajute Franţa.

Spre surprinderea mea văzui cum îi apare un zîmbet în colţul gurii. Trase adînc în piept fumul din ţigară, zvîrlindu-l afară pe nas.

— Mai e însă un lucru, dragă Vadassy, zise el cu blîndeţe, dumneata nu cunoşti toate faptele. În special ignori unul foarte important şi anume că noi descoperisem identitatea spionului înainte de ai plecat dumneata de aici, acum trei zile, şi că am fi putut să-l arestăm în orice clipă am fi dorit.

Mi-a trebuit un moment sau două să înţeleg. Apoi mintea îmi fu cuprinsă cînd de speranţă, cînd de deznădejde. L-am privit în ochi.

— Atunci cine este spionul?

Se aşeză, lăsîndu-se pe spate, privindu-mă cu un deosebit interes. Ridică o mînă.

— Oh, ajungem şi acolo mai tîrziu.

Înghiţii greu.

— Ăsta-i alt truc?

— Nu, Vadassy, nu este.

— Atunci, am rostit eu din nou scos din fire, vrei să-mi explici de ce naiba mă torturezi astfel? Dacă ai şti prin cîte am trecut în ultimele trei zile, n-ai sta aici ca un trîndav gras, mulţumit de sine, rînjind, ca şi cum ar fi vorba de o glumă bună. Ştii ce rău mi-ai făcut? Îţi dai seama, fir-ai blestemat să fii? Tu... tu!

Mă lovi uşor pe genunchi.

— Linişteşte-te, Vadassy! Pierdem timpul. Ştiu că sînt gras, dar nu sînt de loc mulţumit de mine. Nici trîn-

dav nu sînt. Ceea ce am făcut era de datoria mea să fac, după cum vei vedea, dacă îmi dai voie să-ţi explic în loc să te înfurii.

— De ce m-ai arestat ? De ce mă ţii aici ?

El dădu din cap în semn de protest.

— Acum, taci, dragul meu Vadassy şi ascultă-mă. De emoţie ţi-ai rupt ţigara. Uite alta.

— Nu vreau nici o ţigară !

Cu inima plină de ură rece l-am privit cum îşi aprinde o altă ţigară. După ce şi-o aprinse, stătu o clipă privindu-şi chibritul.

— Am fost cît se poate de sincer, atunci cînd mi-am cerut scuze, zise el în cele din urmă. Trebuia să îndeplinesc o misiune. Vei vedea.

Mă pregăteam tocmai să vorbesc, dar îmi făcu semn să tac.

— Cam cu nouă luni în urmă, continuă el, unul dintre agenţii noştri din Italia a inclus în raportul său relatarea despre un zvon că Serviciul Secret italian şi-ar fi stabilit o nouă bază la Toulon. În munca noastră desigur că auzim multe zvonuri şi pe atunci aproape că n-am dat nici o importanţă acestuia. Ulterior însă, am fost obligat să-l iau în serios. Informaţii despre sistemul de apărare al coastelor noastre parveneau în Italia cu o regularitate deconcertantă. Aşa, de pildă, agentul nostru din Spezia raporta despre amănuntele unor schimbări secrete în sistemul de fortificaţii pe o insulă aproape de Marsilia, pe care ofiţerii de marină italieni le discutau în mod liber, doar la trei zile după de fuseseră făcute. Ceea ce era şi mai grav însă, e că n-aveam absolut nici un indiciu despre sursa acestor informaţii. Eram foarte îngrijoraţi. Cînd farmacistul acela a venit la noi cu negativele cunoscute, ne-am folosit din plin de prilejul oferit.

Mîinile lui grase, ca acelea ale unui copilaş, se contractau în mod dramatic, ca şi cum ar fi strîns un obiect imaginar.

— Cum era firesc, ai fost suspectat. Cînd însă am constatat faptele întîmplate, şi anume schimbarea aparatului fotografic, te-am scos din cauză ca lipsit de importanţă. Ca să-ţi mărturisesc adevărul am fost pe

punctul să te eliberăm chiar atunci pe loc. Din fericire, adăugă el cu amabilitate, ne-am hotărît să aşteptăm cîteva ore pînă la primirea raportului despre aparatul fotografic.

— Raportul despre aparatul fotografic ?

— Oh, da. Vezi, ăsta-i încă un amănunt despre care nu ştii nimic. Cum am aflat despre schimbul de aparate fotografice, am telefonat fabricanţilor, întrebîndu-i ce magazin cumpărase aparatul purtînd numărul de serie respectiv. Răspunsul a fost că fusese livrat unui detailist din Aix. Negustorul din Aix îşi amintea foarte bine faptul. Norocul a făcut că era un comerciant modest şi fusese singurul aparat fotografic de asemenea valoare vîndut de el în ultimii doi ani. A trebuit să-l comande în mod special şi a fost în măsură să ne dea numele cumpărătorului. Numele corespundea cu acela al unui client de la „Réserve". Între timp un expert a procedat la examinarea fotografiilor. El a fost în stare să ne spună că, după poziţia umbrelor, fotografiile fuseseră luate la ora şase şi jumătate dimineaţa, printr-un dispozitiv al teleobiectivului, dintr-un anumit unghi. Harta pe care am cercetat-o şi faptul că în unele fotografii erau vizibile porţiuni din frunziş, demonstrau că fotografiile nu putuseră fi luate decît într-un singur loc. Locul era un mic promontoriu înalt, aproape inaccesibil decît dinspre mare.

I-am întrebat pe pescarii din port. Da, omul despre care era vorba, luase cu o zi înainte, la cinci dimineaţa, barca cu motor a lui Köche. Spusese că se duce la pescuit. Unul dintre pescari îşi amintea fiindcă, de obicei, cînd Köche sau pasagerii lui se duc la pescuit, îi însoţeşte el ca să pună momelile şi să supravegheze motorul. Pasagerul acesta special preferase să pescuiască singur.

Deci îl aveam la mînă pe omul nostru. Puteam să-l arestăm. Comisarul era nerăbdător s-o facă ! Dar nu l-am arestat. De ce ? O să-ţi reaminteşti desigur că atunci cînd îţi vorbeam în celulă, am spus că nu mă interesează spionii, ci acei care se folosesc de ei. Ăsta era adevărul. Nu mă interesa omul acesta. Aflasem mai înainte despre el, şi din dosarul lui rezulta că fusese întotdeauna un funcţionar. Pe mine mă interesa cartierul său general din

Toulon. Pe el îl puteam aresta oricînd doream, dar mai întîi voiam să mă ducă la șefii lui. Ca să pot face asta trebuia, într-un mod sau altul, să-l forțez să părăsească „Réserve", dar în același timp să-l las să creadă că el personal era în afara oricărei bănuieli.

— Îmi închipui că atunci v-ați gîndit la mine ?

— Exact. Dacă dumneata începeai să întreprinzi cercetări despre aparatele fotografice, el ar fi știut ce s-a întîmplat cu fotografiile lui, și-ar fi dat seama că ai bănuieli și ar fi plecat înainte ca dumneata să apelezi la poliție. Apoi noi l-am fi urmărit. Singura dificultate era să te convingem să procedezi astfel fără să te trădezi. Norocul ne-a favorizat. Pașaportul dumitale nu era în regulă. Nu aveai nici o cetățenie. Restul a fost ușor.

— Da, am zis cu amărăciune, a fost ușor. Dar ați fi putut să-mi spuneți cel puțin cine era spionul.

— Imposibil. Acest lucru ar fi slăbit poziția noastră în fața dumitale și ai fi fost mai greu de manevrat. În al doilea rînd, nu ne putem permite să ne bizuim pe discreția dumitale. Poate că dumneata te-ai fi destăinuit altcuiva. Comportarea dumitale față de omul acela ar fi fost nefirească. Din păcate însă, acționînd în ceea ce presupuneai a fi în interesul dumitale personal, ai încălcat instrucțiunile noastre. Ceea ce ne-a îngrijorat și mai mult însă decît nesocotirea instrucțiunilor, a fost mai întîi faptul că ți se percheziționase camera și în al doilea rînd atacul asupra dumitale din noaptea trecută. Asta dovedea, după părerea noastră, că individul nu se lasă ușor speriat. Cu siguranță, trebuie să fi descoperit schimbarea aparatelor fotografice. Și știa de asemeni că aparatul lui fotografic este la dumneata. Trebuie să te fi văzut cu un aparat identic. Inconvenientul era, acum îmi dau seama, că el credea că dumneata nu știi despre fotografii. Sau, mă privi viclean, ai făcut ceva despre care eu nu știu nimic ?

Am șovăit. Mă vedeam în gînd stînd în sala de corespondență a hotelului și ascultînd ticăitul ceasului, tot privind într-o oglindă, pînă cînd ușa fu trîntită brusc și o cheie se învîrti în broască. Privirile mi se încrucișară cu ale lui Beghin.

— Nu-i nimic important despre care să nu știi.

Beghin oftă.

— Ei bine, poate că n-are nici o importanță. Acum a trecut. Ajungem la raportul despre furt. Sincer vorbind, dragă Vadassy, mi-a părut rău de dumneata. Ai avut de îndeplinit o sarcină neplăcută. Dar era necesară. Omul care ți-a scotocit camera și ți-a luat cele două rol-filme știa că n-a luat nimic altceva. Plîngerea dumitale despre furtul unor obiecte de valoare îl va uimi. Va deveni bănuitor. Dar situația s-a înrăutățit prea repede. A trebuit să luăm măsuri mai drastice. Asta explică arestarea dumitale de astă-seară.

— Vreți să spuneți că în realitate nu sînt arestat?

— Dacă ar fi fost așa, Vadassy, n-ai fi stat, după cum ți-am mai spus, de vorbă cu mine. Vezi, bunul meu prieten, am fost nevoiți să-i forțăm mîna. Trebuia să procedăm însă cu multă precauție. Agentului care te-a arestat i s-a cerut să explice în mod clar motivul arestării dumitale. Dacă Duclos n-ar fi întrebat, agentul tot ar fi anunțat că ești acuzat de spionaj. Acum pune-te în locul omului aceluia. Știi că fotografiile luate de dumneata au căzut din întîmplare în mîinile altei persoane. Ce-ai face? Ai încerca să le obții înapoi. Dînd greș și bănuind că persoana aceea pune la cale un joc, te-ai hotărî să aștepți. Apoi persoana aceea e arestată de poliție și învinuită de spionaj. Ce gîndești? Ce-ți trece prin minte? În primul rînd, că poliția a descoperit fotografiile, în al doilea rînd, că acea persoană, apărîndu-se, ar putea să pună poliția pe urmele dumitale. A sosit deci timpul să o întinzi. Dar ceea ce este și mai important încă, e că n-ai timp de pierdut. Ai înțeles?

— Da, înțeleg. Dar presupunînd că nu pleacă? Ce se întîmplă?

— Problema asta nu se pune. A și plecat.

— Ce?

Privi ceasul de perete.

— Zece și douăzeci și cinci. A părăsit „Réserve" acum zece minute, într-o mașină pe care a închiriat-o de la garajul din sat. A pornit spre Toulon. Îi vom acorda cîteva minute. O mașină îl urmărește. Ne va sosi foarte curînd un raport. Își aprinse a treia țigară și aruncă chibritul

pe jos. Între timp am unele instrucțiuni pentru dumneata.

— Nu zău ?

— Da. Din motive evidente nu este de dorit să se facă deocamdată vreo acuzație de spionaj. Ziarele nu trebuie să fie prea indiscrete. Propun ca arestările să se facă în baza unei acuzații de furt — furtul unui aparat fotografic Zeiss Contax, în valoare de patru mii cinci sute de franci. Înțelegi ?

— Vreți ca eu să identific aparatul ?

— Exact. Mă privi fix. Poți s-o faci, nu ?

Am șovăit. N-aveam încotro. S-ar fi venit să cunoască adevărul.

— Ei bine ? zise el cu nerăbdare.

— L-aș fi putut identifica. Simțeam cum roșesc. Există însă o dificultate. Aparatul fotografic ce se află acum în camera mea de la „Réserve" este al meu. Aparatele au fost din nou schimbate.

Spre surprinderea mea el dădu liniștit din cap.

— Cînd s-a întîmplat asta ?

I-am spus. Din nou zîmbetul acela slab îi încreți colțurile gurii.

— M-am gîndit eu.

— Ce te-ai gîndit ?

— Dragul meu, *monsieur* Vadassy, nu sînt un prost și dumneata ești dureros de transparent pentru mine. Azidimineață cînd mi-ai telefonat era foarte evident că ocoleai cu grijă să vorbești despre aparatele fotografice.

— Nu m-am gîndit...

— Desigur că nu. Oricum, după cum ai și constatat, aparatele fotografice sînt foarte asemănătoare. Ar fi deci o greșeală lesne explicabilă dacă vei identifica aparatul pe care îl vom găsi la Toulon drept proprietatea dumitale, nu-i așa ?

M-am grăbit să mă declar de acord.

— Și, desigur, dacă greșeala va fi descoperită mai tîrziu, îți vei cere scuze în mod satisfăcător.

— Firește.

— Foarte bine, s-a aranjat și această chestiune. Se ridică. Și acum, adăugă cu voioșie, dacă totul va merge bine, nu văd ce motiv ar fi să nu poți pleca mîine la

Paris și să fii la timp, luni, pentru exigentul dumitale domn Mathis.

Un moment nu mi-am dat seama ce spune, apoi cînd am început să înțeleg sensul, m-am auzit bîlbîind mulțumiri incoerente. Aveam impresia că mă trezesc dintr-un coșmar. Încercam aceeași copleșitoare senzație îmbinată din ușurare și teamă: ușurare că era, la urma urmei, numai un coșmar; teama că ar putea fi totuși realitate și că deșteptarea era doar un vis. Frînturi din coșmar stăruiau încă. Mi-era teamă, teamă să mă încred în puterea judecății mele. Ăsta era poate alt truc al lui Beghin, o cursă, un mijloc de a-mi cîștiga încrederea. Mulțumirile mi se stinseră pe buze. Mă privea curios.

— Dacă-i adevărat ce-mi spui, am zis răspicat, dacă într-adevăr gîndești chiar ceea ce spui, de ce nu mă lași să plec acum? De ce să nu pot pleca decît mîine? Dacă nu există nici o acuzație împotriva mea, nu mă poți ține aici. N-ai nici un drept s-o faci.

Oftă obosit.

— Nici unul. Dar ți-am mai spus că avem nevoie de ajutorul dumitale pentru identificare.

— Să presupunem însă că refuz?

Dădu din umeri.

— Nu te pot obliga. Trebuie să ne descurcăm fără dumneata. Mai sînt însă firește și alte considerente, adăugă el gînditor. Ai menționat, mi se pare, că ai depus o cerere pentru obținerea cetățeniei franceze. Atitudinea dumitale în această chestiune ar putea contribui în mare măsură la acceptarea sau la respingerea cererii dumitale. Cetățeanul francez are obligația să ajute poliția, dacă i se cere asta. Un om care să aprecieze atît de puțin obligațiile cetățenești încît să refuze ajutorul...

— Înțeleg, un șantaj în plus!

Își sprijini una din mîinile sale grăsulii pe umărul meu.

— Bunul și scumpul meu Vadassy, n-am întîlnit niciodată pe cineva care să răstălmăcească cuvintele așa cum o faci dumneata.

Își retrase mîna de pe umărul meu, o băgă în buzunarul hainei și scoase din el un plic.

— Privește! Ai stat trei zile în plus la „Réserve" în urma cererii noastre și pentru o chestiune care ne pri-

veşte. Vrem să fim loiali. Aici sînt cinci sute de franci. Îmi vîrî plicul în mînă. Suma asta va acoperi mai mult decît cheltuielile extraordinare pe care le-ai avut. Acum te rugăm să ne dăruieşti o oră din timpul ce ţi-a mai rămas, ca să ne ajuţi să-i arestăm pe cei răspunzători de toate necazurile dumitale. Nu-i rezonabil ?

L-am privit în ochi.

— Ai evitat întrebarea chiar acum. Întreb din nou : cine e spionul ?

Îşi mîngîie gînditor dubla bărbie şi-mi aruncă o privire cu coada ochiului.

— Mi-e teamă, zise încet, că intenţionat m-am reţinut de a-ţi spune. Mi-e teamă, de asemenea, că nici acum n-am intenţia să ţi-o spun.

— Înţeleg. Foarte inteligent. Va trebui să vin cu dumneata şi să văd cu ochii mei. Şi apoi presupun că aşteptaţi cu toţii să fac identificarea falsă a aparatului fotografic. Asta-i ?

Dar înainte ca el să poată răspunde, cineva bătu puternic la uşă şi un agent intră, se înclină cu respect în faţa lui Beghin şi ieşi din nou.

— Asta înseamnă, spuse Beghin, că omul nostru a şi trecut prin Sanary. E timpul s-o pornim. Se îndreptă spre uşă şi se uită înapoi.

— Vii şi dumneata, Vadassy ?

Am băgat plicul în buzunar şi m-am ridicat.

— Desigur, am spus eu şi l-am urmat pe cînd ieşea din cameră.

18.

În seara aceea, la zece și patruzeci și cinci, un *Renault* mare de lux ieși dintr-o străduță laterală ce ducea de la comisariat și goni spre răsărit pe șoseaua principală de pe coastă.

În mașină, afară de Beghin și de mine, mai erau doi oameni în haine civile. Unul conducea. Pe celălalt l-am recunoscut cînd s-a așezat în spate, lîngă mine. Era prietenul meu cu limonada gazoasă. Refuză categoric să-și aducă aminte de mine.

Norii se împrăștiaseră. Sus, pe cer, luna arunca o lumină care făcea ca razele farurilor mașinii să pară palide. Pe cînd lăsam în urmă periferiile orășelului St. Gatien, zumzetul motorului își amplifică sunetul ascuțit și cauciucurile scîrșniră pe șoseaua umedă, în timp ce viram pe serpentinele de dincolo de promontoriul hotelului „Réserve". Mi-am sprijinit spatele pe perne, încercînd să-mi adun gîndurile confuze.

Iată-mă acum, aici, eu, Iosef Vadassy, un om, care cu două ceasuri în urmă se resemnase la gîndul că-și va pierde slujba, libertatea și speranțele, șezînd calm pe locul din spatele unei mașini a poliției franceze, pe cale de a prinde un spion. Calm ? Nu, nu prea era adevărat. Numai calm nu eram. Aveam chef să cînt. Și totuși nu prea eram sigur de ce anume voiam să cînt. Era oare sentimentul că mîine, peste douăzeci și patru de ore, voi fi în tren aproape de Paris ? Sau că în curînd, încă în noaptea asta, urma să obțin răspunsul la o întrebare, că problema mea urma să fie rezolvată de alții fără creion și fără hîrtie ? Chibzuiam asupra acestor alternative.

Cred că toate astea erau reacția organismului meu la tensiunea prin care trecusem în ultimele trei zile. Toate mărturiile se îndreptau spre această concluzie. Stomacul

îmi chiorăia continuu. Mi-era tare sete. Continuam să aprind țigară după țigară, pe care le aruncam apoi pe fereastră, înainte de a le fuma. Mai aveam și sentimentul curios — și ăsta era lucrul cel mai important — că am uitat ceva la St. Gatien, ceva de care aș fi avut nevoie. Toate erau însă prostii. Nu uitasem la St. Gatien nimic care să-mi fie de cel mai mic folos în noaptea asta la Toulon.

Mașina continua să zumzăie pe bulevardele cu pomi, luminate de lună. Apoi lăsarăm copacii în urmă și cîmpia deveni mai deschisă. Erau plantații de măslini, iar frunzele de un cenușiu argintiu luceau în lumina farurilor. Treceam ca fulgerul prin sate. Sosirăm apoi într-un orășel. Un om din piață strigă furios, pe cînd îl ocoleam ca glonțul. „În curînd voi fi la Toulon", gîndeam eu. Mi se trezise brusc dorința să schimb cîteva vorbe cu cineva. Mă întorsei spre omul de lîngă mine.

— Prin ce localitate am trecut ?

Își scoase pipa din gură.

— La Cadière.

— Știi pe cine trebuie să arestăm ?

— Nu.

Își puse din nou pipa în gură și se uită drept înainte.

— Îmi pare rău de limonadă, am zis.

— Nu știu despre ce vorbești, mormăi el.

Renunțai. *Renault*-ul coti la dreapta și acceleră pe o stradă dreaptă. Îmi ațintii privirea spre capul și umerii lui Beghin, pe care i le conturau luminile farurilor. Îl văzui cum își aprinde o țigară. Apoi, întorcîndu-se pe jumătate spre mine, rosti :

— N-are nici un rost să cauți să-l tragi pe Henri de limbă. Este discreția personificată.

— Da, văd asta.

Aruncă chibritul pe fereastră.

— Ai stat patru zile la „Réserve", Vadassy. N-ai de loc idee pe cine urmează să arestăm ?

— De loc.

Chicoti poznaș.

— Nici măcar nu bănuiești ?

— Nici măcar atît.

Henri se agită.

— Ai fi un detectiv prost.

— Cred sincer asta, am răspuns eu cu indiferență.

El mormăi ceva. Beghin rise din nou.

— Ia seama, Henri, domnul are o limbă cam ascuțită și mai e încă supărat pe poliție. Se întoarse spre șofer. Oprește la postul de poliție Ollioules.

Peste cîteva minute intrarăm în orașul menționat și ne oprirăm în fața unei clădiri mici din piață. Un agent în uniformă aștepta la ușă. Veni spre noi, salută și se aplecă prin feeastra mașinei.

— *Monsieur* Beghin ?

— Da.

— Sînteți așteptat la joncțiunea șoselei principale cu șoseaua dinspre Sablettes, *monsieur*. Mașina de la garajul St. Gatien s-a înapoiat acum cinci minute.

— Bine !

Ne continuarăm drumul. După cinci minute, am văzut lampa „stop" a unei mașini ce staționa în fața noastră. *Renault*-ul își încetini mersul și se opri în spatele ei. Beghin coborî.

Un om înalt și slab stătea lîngă mașina din față. Veni spre Beghin și-și strînseră mîna. O clipă sau două au stat de vorbă, apoi omul cel înalt se duse la mașina lui, iar Beghin se înapoia la *Renault*.

— Este inspectorul Fournier de la poliția docurilor, îmi explică Beghin, pe cînd se urca în mașină. Mergem spre teritoriul lui. Trînti ușa și adresîndu-se șoferului: Ține-te după mașina inspectorului. Porniram din nou. În curînd șirurile de copaci de la Ollioules prin fața cărora gonea mașina noastră se răriră și trecurăm pe lîngă două-trei fabrici. Cotirăm în sfîrșit pe o stradă strălucitor luminată, cu linii de tramvai ce-i străbăteau centrul și cafenelele pe trotuare. Făcurăm la dreapta și am văzut numele „Boulevard de Strassbourg" pe clădirea din colț. Eram la Toulon.

Cafenelele gemeau de lume. Cete de marinari francezi se plimbau pe trotuare. Erau multe fete. O femeie de culoare, frumoasă, avînd o pălărie ca din poză și o rochie neagră strînsă pe corp, trecu nepăsătoare strada prin fața noastră, obligîndu-l pe șofer să frîneze brusc și să înjure. Un bătrîn se plimba de-a lungul rigolei cîntînd la mando-

lină. Văzui un om cacheș și gras oprind un marinar și spunîndu-i ceva; fu îmbrîncit și căzu peste o femeie ce ducea în mîini o tavă cu dulciuri. Ceva mai departe, în josul străzii, am întîlnit o patrulă a marinei, care intra și ieșea din cafenele, înștiințîndu-i pe marinari că-i timpul să coboare la bărcile ce-i așteptau ca să se înapoieze pe vasele de război. Apoi trecurăm pe lîngă o parte a bulevardului mai puțin aglomerată, iar mașina din față își încetini mersul, cotind spre dreapta. Peste o clipă sau două, ne croiam drum cu atenție printr-o rețea de străduțe înguste și întunecoase mărginite de case și prăvălii cu obloane de fier. Apoi casele se răriră din ce în ce și apărură străzi întregi, de-a lungul cărora nu se întindeau decît zidurile înalte, albe, ale antrepozitelor. Ne oprirăm în sfîrșit pe una din aceste străzi.

— Coborîm aici, zise Beghin.

Era o noapte caldă, dar începui să tremur stînd pe pavajul umed. Poate din cauza emoției, dar mai degrabă cred că de frică. Zidurile acelea albe aveau ceva straniu în ele. Beghin îmi atinse brațul.

— Hai, Vadassy, acum facem o mică plimbare pe jos.

În fața noastră așteptau inspectorul și alți trei oameni.

— Totul e foarte liniștit, am observat eu.

Mormăi:

— La ce te poți aștepta la ora asta din noapte printre antrepozite? Rămîi în urmă cu Henri și nu faceți nici un zgomot.

Se alătură inspectorul și cei trei oameni îl urmară imediat. Henri și cu mine încheiam ariergarda. Șoferii rămaseră la posturile lor.

La capătul zidurilor o luarăm pe o stradă care șerpuia la cîțiva metri mai încolo, și se pierdea din vedere. În partea dreaptă se afla zidul marginal al antrepozitului de-a lungul căruia erau aliniate mașinile. În stînga era un șir de case vechi. Antrepozitele aveau trei etaje și în cea mai mare parte erau întunecate. Ici și colo fișii de lumină licăreau însă prin obloanele trase. Luna împrăștia porțiuni de umbre difuze de-a lungul pereților de stuc cu tencuiala crăpată. Într-una din camerele de la etaj, un aparat de radio transmitea cîrîitor un tango.

— Și ce se va întîmpla acum? am întrebat.

— Nu facem decît o vizită, șopti Henri. Una foarte politicoasă. Ține-ți gura acum sau dau de bucluc. Ne apropiem.

Strada se îngustase și mai mult. Pe cînd coteam, simțeam cum pavajul se înclina în pantă. Bîjbîind am putut vedea că pe ambele părți se înălțau iarăși ziduri goale, întărite cu niște contraforturi de beton. În umbra unui astfel de contrafort, văzui deodată ceva mișcîndu-se.

Inima îmi sări din loc. Îl apucai pe Henri în mînă.

— E cineva acolo !

— Ține-ți gura, mîrîi el. E unul din oamenii noștri. Am înconjurat toată clădirea.

Mai înaintarăm cîțiva metri. Strada deveni din nou netedă. Văzui apoi o gaură în zidul din dreapta. Părea un fel de intrare a unuia din antrepozite, un drum de camioane. Oamenii din față dispărură în umbră. Pe cînd mergeam, simțeam cum pavajul se schimbă în zgură. Mă oprii cam nesigur.

— Dă-te la o parte, strigă Henri, spre stînga.

M-am supus cu precauție și mîna mea întinsă întîlni un zid. În față, nu se mai auzea nici o mișcare. Am privit în sus. Zidurile se înălțau ca povîrnișurile unei prăpăstii adînci pînă la marginea cerului înstelat. Raza une lanterne electrice spintecă bezna din față și-i văzui pe ceilalți stînd înaintea unei porți de lemn, în zidul din partea stîngă. Înaintai. Lanterna lumina suprafața ușii. Pe ea erau zugrăvite cuvintele :

Agence Maritime F.P.Metraux

Beghin apucă mînerul ușii și-l răsuci ușor. Ușa se deschise înăuntru. Henri mă împinse din spate și o luai înainte după ceilalți.

Pătrunserăm într-un coridor scurt, ce se termina cu o scară înclinată, cu trepte de lemn, neacoperite. Sus, la intrare, un singur bec electric reflecta o lumină rece pe tencuiala scorojită a zidului. „Agence Metraux“ nu părea să fie prea înfloritoare.

Treptele scării scîrțîiau cînd Beghin începu să urce. Pe cînd îl urmam, am observat că Henri, care venea chiar în urma mea, scosese un revolver mare din buzunar. Era

evident că vizita nu părea să fie chiar una de „politeţe", cum prevăzuse Henri. Inima îmi bătea îngrozitor în piept. Undeva în această clădire posacă, mirositoare şi sinistră se afla un om pe care îl cunoşteam. Doar cu o jumătate de ceas înainte urcase el aceste trepte, pe care călcam eu acum. Peste o clipă sau două îl voi întîlni din nou. Tocmai de asta mi-era teamă. Nu putea să-mi facă nici un rău, şi totuşi mi-era teamă. În clipa aceea, aş fi vrut să-mi pot masca figura. Stupid, ce-i drept.

După aceea începui să mă întreb cine ar putea fi? Le-am văzut chipurile pe cînd stăteau şi mă priveau în momentul arestării mele: îngrozite, scandalizate. Totuşi, unul dintre ele, unul dintre ele...

Henri mă împinse din nou din spate şi-mi dădu a înţelege să ţin pasul cu omul din faţa mea.

La primul palier, Beghin se opri înaintea unei uşi grele şi-i încercă mînerul. Se deschise cu uşurinţă şi lumina făcu să apară o cameră goală, a cărei podea era presărată cu bucăţi de tencuială, căzute din tavan. Se opri că să-şi şteargă năduşeala ce-i lucea pe frunte şi pe gît şi continuă apoi să urce scările.

Ajunsese aproape sus, pe scara etajului doi, cînd se opri iarăşi, făcîndu-ne semn să aşteptăm. După aceea, atît el cît şi inspectorul păşiră pe platformă şi dispărură.

În tăcerea mormîntală puteam auzi tic-tacul ceasului de pe mîna omului dinaintea mea. Apoi, pe măsură ce tăcerea se intensifica, prinsei cu urechea un murmur slab de voci. Îmi reţinui răsuflarea. Peste o clipă capul şi umerii inspectorului apărură peste grilajul balustradei de sus şi el ne făcu semn să urcăm.

Palierul de sus era aidoma celui de sub el. În schimb, nu era lumină. Oamenii se înşiruiră, foarte încet şi fără zgomot, în faţa uşii. Mă văzui presat pe peretele de lîngă uşă. Glasurile deveniră mai tari acum şi cu toate că vorbele rostite erau prea neclare spre a fi identificate, am auzit că persoana care vorbea — un bărbat — se exprima în italiană.

Văzui cum mîna lui Beghin se întinse spre clanţă, şovăi o clipă, apoi o apucă cu hotărîre şi apăsă. Uşa era încuiată, dar zăngănitul uşor al mînerului fusese auzit de cei dinăuntru. Glasurile amuţiră brusc. Beghin bles-

temă, respiră greu și ciocăni puternic în ușă. În cameră o liniște mormintală. Beghin aşteptă o clipă, apoi se întoarse repede spre Henri. Agentul îi dădu revolverul cu patul înainte. Beghin dădu din cap și-l luă. Întorcîndu-se din nou spre ușă, el ridică cocoșul armei, puse țeava pieziș în fața găurii cheii și apăsă apoi trăgaciul. Zgomotul exploziei fu asurzitor. O clipă, ușa rezistă. Pe urmă, detectivii se năpustiră, împingînd-o cu trupurile și ușa cedă, trosnind. Cu vîjiieli în urechi, mă poticnii de ei.

Era o cămăruță mobilată ca un birou, avînd totuși un pat de fier într-un colț. Nu era nimeni în ea, însă mai exista încă o ușă. Cu un strigăt, inspectorul se repezi spre aceasta și cu o lovitură o deschise.

Odaia mai îndepărtată era cufundată în întuneric, dar cînd ușa se deschise, lumina lămpii din birou se revărsă pe o fereastră aflată în peretele din fund. O femeie țipă în beznă. În clipa următoare un om se repezi spre fereastră, o deschise foarte repede, escaladînd prichiciul. Totul se petrecu într-o clipită. Omul ajunse la fereastră înainte ca inspectorul să-și recapete echilibrul. L-am văzut cu coada ochiului pe Beghin ridicînd repede revolverul. În același timp omul de la fereastră se întoarse și trase. Se produse o scăpărare și un vuiet. Auzii cum glontele pătrunse cu un zgomot surd în umărul inspectorului, cu o clipită înainte ca Beghin să tragă. Geamurile zăngăniră și femeia țipă din nou. Apoi fereastra se trînti. Omul dispăruse. Dar în momentul cînd se întoarse să tragă, îi văzusem fața și-l recunoscusem.

Era Roux.

L-am văzut pe inspector sprijinindu-se de ușorul ușii, cu fața schimonosită de durere. Apoi mă repezii după ceilalți în în camera mai îndepărtată.

Domnișoara Martin, cu fața albă, zăcea ghemuită într-un colț, plîngînd înăbușit. Lîngă ea, cu mîinile ridicate deasupra capului, stătea un omuleț trupeș și chel, protestînd mînios și într-o italiană repezită, că el era un om de afaceri cinstit, un prieten al Franței și că nu săvîrșise nici un fel de faptă criminală și că deci poliția n-avea dreptul să intervină.

Beghin se duse direct la fereastră. Glontele său făcuse țăndări un geam, dar nici urmă de Roux. Am zărit, peste

umărul lui Henri, acoperișul unei clădiri învecinate, mai joasă cu doi metri.

Beghin se întoarse repede.

— A fugit pe acoperișuri. Duprat, Maréchal, aveți grijă de ăștia doi de aici. Mortier, dumneata du-te jos în stradă și înștiințează-i pe oameni să păzească acoperișurile și să tragă în oricine ar vedea. Apoi vă înapoiați și vă îngrijiți de Fournier : e rănit. Henri, vino cu mine ! Și dumneata, Vadassy, ne poți fi de folos.

Transpirînd și înjurînd, se ridică peste prichici și sări pe acoperișul de dedesupt. Pe cînd Henri și cu mine îl urmam, îl auzii pe inspector îndemnîndu-l, cu glas slab, pe detectivul Mortier, să nu stea acolo ca un gură-cască, ci să coboare în stradă așa cum i se spusese.

M-am trezit stînd pe un parapet jos, care înconjura pe toate cele patru laturi un acoperiș plat, avînd în centru un luminator de forma unui castravete. În jurul lui se înălțau zidurile goale ale antrepozitelor învecinate. În umbrele ce le desena luna, acoperișul părea să n-aibă nici un fel de ieșire. Dar Roux dispăruse fără urmă.

— N-ai vreo lanternă ? îl întrebă Beghin în șoaptă pe Henri.

— Da, *monsieur*.

— Atunci nu te mai învîrti fără rost. Treci la luminator și vezi dacă nu se deschide cumva din partea asta. Și pentru numele lui Dumnezeu, grăbește-te.

Pe cînd Henri execută ordinul sărind jos pe marginea acoperișului, Beghin porni să înconjoare parapetul. Puteam să-l aud bombănind tot felul de blesteme, în timp ce mergea. Apoi mi-am dat seama încotro se îndreaptă. În umbră, în colțul îndepărtat al acoperișului era o crăpătură îngustă între zidurile convergente. În timp ce-și îndrepta lampa într-acolo, Henri strigă că-i imposibil ca un om să se fi strecurat prin luminator. La o secundă după ce vorbise, o flăcăruie spintecă noaptea, se auzi un ecou în beznă și un glonț plescăi perfid în zidul de cărămidă din spatele meu.

Beghin îngenunche și se lăsă în jos spre burlane. Îl urmării pas cu pas. Încovoiat, Henri se grăbi spre noi, ieșind din umbră.

— E după colț, între cele două ziduri, *monsieur*.

— Știu asta, imbecilule. Stai culcat acolo unde ești, Vadassy. Henri, lipește-te de zid și înaintează ferit spre crăpătura dintre ziduri. Dacă-l vezi, îndreaptă lumina spre el. L-am încolțit.

Henri se grăbi, iar Beghin, cu revolverul ridicat, porni încet, de-a lungul jgheaburilor, spre crăpătură. Un norișor întunecă luna o clipă sau două și nu l-am putut vedea. Imediat țîșni fișia de lumină a unei lămpi electrice și puțin după asta răsunară două împușcături, trase una după alta. Fasciculele de lumină veneau din colțul de lîngă crăpătură. În timp ce ecoul împușcăturilor se stingea, îl auzii pe Beghin spunîndu-i lui Henri să nu se mai îndepărteze.

Neputînd rezista mai mult timp tentației, l-am urmat. Cînd am ajuns la colț, era cît pe aci să dau peste Beghin, care cerceta precaut cu privirea crăpătura neagră ca păcura dintre pereți.

— L-ai văzut ? am șoptit eu.

— Nu. El m-a văzut. Înapoiază-te la locul dumitale, Vadassy.

— Prefer să stau aici, dacă n-ai nimic împotrivă.

— Atunci, dacă vei fi împușcat să nu te plîngi. Se află acum pe o scară de incendiu din fier, la vreo douăzeci de metri de-a lungul zidului de după colț. Este calcanul unui antrepozit de pe strada paralelă cu aceea pe care am venit. Henri, înapoiază-te și spune cîtorva oameni din stradă să urce pe acoperișul antrepozitului. Dacă paznicul doarme, spune-le să intre spărgînd poarta. Vreau să-l prindeți din spate. Dar ai grijă să-i îndemni să se grăbească.

Henri o șterse. Noi așteptarăm în liniște. În depărtare se auzea un tren manevrînd și mașinile de pe bulevard. Aici era o tăcere mormîntală.

— Ce-ar fi dacă ne-ar scăpa înainte... am rostit eu în sfîrșit.

Îmi prinse brațul.

— Taci și ascultă !

Ascultam. Nu puteam auzi nimic, apoi îmi ajunse la urechi un ușor rîcîit. Era un sunet ciudat, găunos și metalic. Beghin își reținu cu greu respirația. Îl văzui cum se apleacă spre colțul zidului. Mă aplecai și eu, înaintînd pînă cînd putui să văd peste parapet. Raza lanternei

sale țișni în întuneric, trecu peste beton pe partea opusă crăpăturii, apoi se opri și văzui scara de incendiu.

Roux se aproia de capul scării. Cînd lanterna îl prinse în raza ei, el își roti repede privirea și ridică revolverul. Fața îi era albă și lumina îl făcu să clipească. Apoi arma lui Beghin bubui. Glonțul lovi scara, făcînd-o să zăngănească și ricoșă în spațiu. Roux lăsă arma în jos și se căzni să ajungă la capul scării. Beghin trase din nou și alergă înainte, de-a lungul crăpăturii din ziduri pînă la partea de jos a scării de incendiu. Am șovăit puțin înainte de a-l urma. Cînd ajunsesem la scara de incendiu, el și urcase jumătate din ea. Îi puteam vedea trupul profilîndu-se pe cer, o umbră mișcîndu-se încet peste zid. Mă luai după el. După o clipă am regretat gestul ăsta, căci am zărit o mișcare.

Beghin se opri și-mi strigă în jos să mă înapoiez. În aceeași clipă glonțul lui Roux lovi balustrada, aproape de picioarele mele. Beghin ripostă, dar Roux nu mai era vizibil. Omul cel gras mai urcă ultimele trepte. Cînd l-am ajuns, își înălță ușor capul peste creasta cornișei, care înconjura acoperișul. Blestema cu glas încet.

— Să fi scăpat oare ?

Nu-mi răspunse și trecu peste cornișă spre acoperiș.

Acoperișul era lung, îngust și plat. În apropierea noastră se afla un rezervor de apă. În capătul îndepărtat era o structură triunghiulară, încadrînd ușa care ducea în jos. Între ele, o pădure de tuburi de ventilație din oțel. Beghin mă trase în umbra rezervorului.

— Trebuie să așteptăm întăriri. N-o să-l găsim niciodată printre acoperișurile astea și dacă am încerca s-o s-o facem, ne-ar nimeri.

— Dar între timp poate să scape.

— Nu. E încolțit. De pe acoperișul ăsta nu există decît două căi de ieșire : scara de incendiu și ușa aceea de colo. Probabil că va căuta să scape prin împușcături. Ai face mai bine să rămîi aici pînă cînd sosesc oamenii.

Dar, mai era o cale de coborît de pe acoperiș și Roux avea s-o ia.

N-a trebuit să așteptăm mult. Nici nu apucă Beghin să termine vorba, că prin ușă și apărură pe acoperiș gărzile mobile înarmate cu puști. Beghin le strigă să se

împrăştie şi să înainteze spre noi. Ei executară prompt ordinul. Şirul începu să se mişte. Aşteptam cu răsuflarea tăiată.

Nu ştiu exact ce aşteptam să se întîmple, dar ceea ce s-a întîmplat în realitate, a fost neprevăzut.

Şirul de oameni ajunsese aproape de ultimul rînd de ventilatoare şi începui să mă gîndesc că în cele din urmă Roux ne scăpase cînd, pe neaşteptate, văzui pe cineva repezindu-se ca o săgeată din spatele ventilatoarelor şi îndreptîndu-se spre cornişa din faţa noastră. Unul din gardieni strigă şi o porni la fugă după el. Beghin i-o luă înainte. Roux se urcă pe cornişă şi rămase în echilibru pentru un moment.

După aceea am înţeles. Între acoperişul pe care ne aflam şi acela al antrepozitului următor era un spaţiu de vreo doi metri. Roux se pregătea să sară peste el.

Îl văzui ghemuindu-se ca să-şi ia vînt. Gardianul cel mai apropiat se afla la vreo douăzeci de metri de el, pregătindu-şi arma pe cînd alerga. Beghin era şi mai departe. Apoi Beghin se opri şi ridică revolverul.

Trase tocmai în momentul cînd Roux îşi îndrepta corpul. Glontele îl nimeri în braţul drept, căci îl văzui cum şi-l prinse cu cel stîng. Apoi îşi pierdu echilibrul.

Era îngrozitor. O clipă încercă să se salveze. După aceea, cînd îşi dădu seama că-i gata să se prăbuşească, izbucni într-un strigăt.

Strigătul se transformă în urlet, în timp ce se făcu nevăzut, urlet care încetă brusc o dată cu zgomotul înspăimîntător al trupului ce se lovi de pămînt.

L-am observat pe Beghin cum se îndreptă spre cornişă şi privi în jos. Atunci, pentru a doua oară în douăzeci şi patru de ore, mi s-a făcut îngrozitor de rău.

Cînd au ajuns la Roux, murise.

— Numele lui adevărat, zise Beghin, era Verrue. Arsène Marie Verrue. Îl cunoşteam de ani de zile. El este — a fost — francez, dar mama lui era italiancă. S-a născut la Briançon, aproape de frontiera italiană. În 1924 a dezertat din armată. Nu după multă vreme am aflat că activa ca agent italian la Zagreb. După aceea a plecat

în Germania, probabil din nou pentru Italia. A venit aici cu acte false. Mai vrei să știi ceva ?

Ne aflam din nou în biroul „Agence Metraux". Inspectorul Fournier fusese luat cu o ambulanță. Detectivii erau ocupați cu transportarea tuturor hîrtiilor, dosarelor și registrelor din birou într-un camion, care fusese chemat în acest scop. Un om scotea tapițeria de pe scaune. Altul desfăcea scîndurile podelei.

— Dar cu domnișoara Martin ce s-a întîmplat ?

Inspectorul ridică indiferent din umeri.

— Oh ! Nu era decît metresa lui. Era desigur la curent cu activitatea lui. Zace acum leșinată la postul de poliție. O vom ancheta mai tîrziu. Cred că o să-i dăm drumul. Omul pe care sînt mulțumit că am pus mîna e Malleti sau Metraux, sau cum i-o fi spunînd. Este adevăratul creier al întregii afaceri. Roux n-a fost niciodată o persoană importantă, doar un slujbaș. Pe ceilalți îi vom prinde în curînd. Aci se găsesc toate informațiile.

Se îndreptă spre omul care lucra la podea și începu să examineze un teanc de hîrtii, care fuseseră găsite sub scîndură. Am fost lăsat singur.

Așadar, Roux fusese. Acum știam de ce mi se părusе atît de cunoscut accentul lui. Era același accent cu al colegului meu Rossi, italianul de la Școala de limbi străine Mathis. Acum știam la ce se referea Roux cînd mi-a oferit cinci mii de franci pentru o informație. Voia să cunoască locul unde fuseseră ascunse fotografiile. Acum mi-am dat seama cine era acela care mă lovise în cap, care îmi percheziționase camera, care trîntise și încuiase ușa biroului. Acum știam, dar părea că nu mai are nici o importanță că știam. În urechi îmi suna încă țipătul acela de agonie. Cu ochii minții o mai vedeam pe domnișoara Martin și pe spionul mort stînd în fața mesei de biliard rusesc. O vedeam cum se lipea de el. Dar Roux nu fusese niciodată o figură importantă... doar un slujbaș... ea nu era decît metresa lui... Da, desigur. Așa trebuiau privite lucrurile.

Un agent intră în cameră cu un pachet în mînă. Beghin își lăsă deoparte hîrtiile și deschise pachetul. Conținea un aparat fotografic Zeiss Contax și un teleobiectiv mare. Beghin îmi făcu semn să mă apropii.

— Au fost găsite în buzunarele lui, zise el. Vrei să-i vezi numărul ?

Am privit aparatul din mîna lui. Lentilele și mecanismul obturatorului erau turtite lateral.

Am dat din cap.

— Am încredere acum în cuvîntul dumitale, domnule Beghin.

El își înclină capul în semn afirmativ.

— Nu mai există nici un motiv ca dumneata să rămîi aici. Henri e jos. Te va duce cu mașina înapoi la St. Gatien.

După aceea se ocupă iar de hîrtiile lui.

Am șovăit.

— Mai e ceva, domnule Beghin. Poți să-mi explici de ce și-a prelungit șederea la „Réserve", încercînd să intre din nou în posesia filmului ?

Aruncă o privire cam iritată. Ridică din umeri.

— Nu știu. Era probabil plătit după rezultatele obținute... După părerea mea, avea nevoie de bani. Noapte bună, Vadassy.

Coborîi în stradă.

— Avea nevoie de bani.

Suna ca un epitaf.

19.

Era aproape unu și jumătate noaptea cînd am sosit din nou la „Réserve".

Pe cînd păşeam obosit pe drumul carosabil, am observat că în birou mai ardea lumina. Am simţit cum mi se opreşte inima. După indicaţiile lui Beghin, poliţia din St. Gatien îi explicase lui Köche situaţia şi-l pregătise pentru înapoierea mea; totuşi nu puteam înfrunta perspectiva de a discuta cu cineva toată povestea asta. Am căutat să mă strecor nevăzut, trecînd prin faţa uşii ce ducea spre scări şi eram cu mîna pe balustradă, cînd am auzit o mişcare în birou. Mă întorsei. Köche stătea în uşă, zîmbindu-mi cam somnoros.

— Te-am aşteptat, *monsieur*. Comisarul m-a vizitat puţin mai înainte. Printre altele mi-a spus că te vei întoarce.

— Da, înţeleg. Sînt foarte obosit.

— Da, firește. Vînătoarea unui spion este un sport foarte obositor. Zîmbi din nou. Credeam că vei fi bucuros să fii primit cu un sandviş şi un pahar de vin. Sînt pregătite aici în birou.

Mi-am dat imediat seama că un sandviş şi puţin vin era exact ceea ce doream. I-am mulţumit. Intrarăm în birou.

— Comisarul, zise el, pe cînd deschidea sticla de vin, a fost bombastic, dar cam evaziv. Am înţeles că-i de importanţă capitală să nu se facă nici un caz de adevărata activitate a lui Roux. Totodată e necesar, desigur, să explici motivul pentru care domnul Vadassy a fost arestat ieri, sub învinuirea de spionaj şi totuşi s-a înapoiat acum, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

Muşcai din sandviş.

— Asta-i treaba comisarului, am zis liniştit.

— Firește. Îmi turnă puțin vin și se servi și el. Cu toate astea, adăugă, dumneata personal vei trebui să răspunzi dimineața la unele întrebări neplăcute.

Nu m-am lăsat totuși tras de limbă.

— Fără îndoială. Dar asta va fi mîine dimineață. Acum nu mă gîndesc la altceva decît să dorm.

— Natural. Trebuie să fii foarte obosit. Îmi zîmbi brusc. Sper că te-ai hotărît să uiți întrevederea noastră de după-amiază.

— Am și uitat-o. N-a fost de loc greșeala dumitale. Poliția îmi dăduse ordine. Trebuia să le execut. Cred că-ți poți închipui că le-am executat împotriva voinței mele, dar n-am avut nici o alegere. Am fost amenințat cu expulzarea.

— Oh, înțeleg acum. Comisarul nu mi-a explicat asta.

— Nu, nu putea s-o facă.

Luă unul din sandvișurile mele și-l mestecă în tăcere cîtva timp. Apoi spuse preocupat.

— Aceste cîteva zile din urmă mă îngrijorează.

— Oh, da ?

— Cîndva am lucrat la Paris într-un mare hotel ca director adjunct. Directorul era unul cu numele de Pilevski. Poate c-ai auzit de el. În felul lui, era un geniu. Era o plăcere să colaborezi cu el și am învățat multe de la dînsul. „Restauratorul, ca să aibă succes, obișnuia să spună, trebuie să-și cunoască clienții. Trebuie să știe cu ce se ocupă, ce gîndesc și ce venit au. Și cu toate astea el nu trebuie să pară niciodată indiscret.“ Mi-am întipărit bine în minte acest lucru. Pentru mine devenise un lucru instinctiv. Dar în ultimele zile mi-am dat seama că aici se întîmplă ceva despre care n-aveam habar și asta mă îngrijora. Mă simțeam ofensat în sensibilitatea mea profesională, cred că mă înțelegi ce vreau să spun. Frămîntarea era provocată de o anumită persoană. La început credeam că-i poate englezul. Mai întîi a fost incidentul ăla de pe plajă și apoi azi-dimineață am aflat că încerca să se împrumute cu bani de la ceilalți.

— Și cred că a reușit.

— Oh, da. Tînărul acela american i-a împrumutat două mii de franci.

— Skelton ?

— Da, Skelton. Sper că-i dă mîna să facă asta. Nu cred că o să-i mai vadă vreodată. Se opri, apoi adăugă. Mai era și *monsieur* Duclos.

Am rîs.

— Într-adevăr, la un moment dat și eu l-am suspectat pe *monsieur* Duclos că-i spion. Dumneata știi doar, e un bătrîn cam periculos. Este cel mai grozav mincinos și un palavragiu înrăit. Cred că de aceea e un atît de excelent om de afaceri.

Köche ridicîndu-și sprîncenele, întrebă :

— Om de afaceri ? Așa ți-a spus ?

— Da. Se pare că-i proprietarul cîtorva fabrici.

— *Monsieur* Duclos, zise Köche apăsat, este funcționar la serviciul sanitar al unei mici municipalități aproape de Nantes. Cîștigă două mii de franci pe lună și vine aici în fiecare an să-și petreacă concediul de două săptămîni. Am auzit că a stat, cu cîțiva ani în urmă, șase luni la ospiciul de nebuni. Eu cred că în curînd va trebui să se înapoieze acolo. Acum e cu mult mai rău ca ultima dată. Boala i s-a dezvoltat într-altă direcție. Născocește cele mai fantastice povești despre oameni. Zile întregi m-a bătut la cap să caut să-l pun în cătușe pe maiorul englez. Spunea că-i un criminal notoriu. E foarte agasant.

Mă obișnuisem însă cu surprizele. Terminasem ultimul sandviș și mă sculai.

— Bine, domnule Köche, îți mulțumesc pentru sandvișuri, îți mulțumesc pentru vin, îți mulțumesc pentru amabilitatea dumitale și — noapte bună. Dacă mai rămîn în biroul dumitale, îmi voi petrece toată noaptea aici.

El zîmbi.

— Și atunci, desigur, nu vei mai avea prilejul să eviți întrebările lor.

— Ale lor ?

— Ale clienților, *monsieur*. Se aplecă pe fotoliu și luă o atitudine serioasă. Ascultă-mă, *monsieur*. Acum ești obosit. Nu vreau să te mai plictisesc. Dar te-ai gîndit ce vei spune mîine dimineață oamenilor acelora curioși ?

Clătinai din cap.

— N-am nici un fel de idee. Presupun că trebuie să le spun adevărul.

— Comisarul...

— Comisarul n-are decît să se spînzure! am replicat eu cam răstit. Poliția a creat situația. Ea trebuie să accepte consecințele.

Se sculă :

— Un moment, *monsieur*. Mai e totuși ceva care cred că trebuie să știi.

— Nu cumva vreo altă surpriză ?

— *Monsieur*, azi-noapte, cînd a venit comisarul, perechea de englezi, americanii și Duclos erau încă în vestibul, discutînd arestarea dumitale. După plecarea lui, mi-am permis să inventez o explicație despre arestarea dumitale, care urma să înlăture orice bănuială despre o activitate criminală și să le satisfacă totodată curiozitatea. Le-am spus, în mod cît se poate de confidențial, că dumneata ești în realitate domnul Vadassy de la Serviciul de contraspionaj al Biroului II și că arestarea dumitale n-a fost altceva decît un simplu truc, o parte dintr-un plan special, despre care nici poliția nu știe ceva precis.

Eram scos din fire. Am căscat gura.

— Și te aștepți ca ei să înghită aiureala asta ? l-am întrebat în cele din urmă.

El zîmbi.

— De ce nu ? Au dat doar crezare poveștii dumitale cu furtul tabacherii și a acului de cravată cu diamant.

— Dar aia era cu totul altceva.

— De acord cu dumneata. Cu toate astea au crezut-o și au crezut și asta. Vezi, voiau s-o creadă. Americanii te-au simpatizat și n-au vrut să creadă că ești un criminal, un spion. Graba cu care ei au acceptat povestea i-a convins pe toți ceilalți.

— Dar Duclos ce spunea ?

— Pretindea că știuse toate astea, fiindcă i le-ai spus dumneata.

— Da, ar fi în stare să pretindă așa ceva. Dar..., l-am privit deschis — ce scop ai avut cînd le-ai îndrugat această poveste ? Nu înțeleg ce ai cîștigat cu asta ?

— M-am gîndit, zise el amabil, pur și simplu să te scutesc de griji și supărări, *monsieur*. Apoi continuă în mod convingător. Dacă te vei odihni bine la noapte,

dacă vei sta în camera dumitale dimineaţa, dacă vei lăsa totul în seama mea, îţi pot promite că nu va trebui să răspunzi la nici o întrebare şi nici nu vor fi necesare explicaţii. Nu va fi nici măcar nevoie să vezi pe careva din ei.

— Acum, ascultă-mă...

— Ştiu, completă el repede, c-a fost cît se poate de impertinent din partea mea să le spun toate astea fără să fi avut în prealabil asentimentul dumitale, dar ţinînd seama de împrejurări...

— Da, ţinînd seama de împrejurări, am întrerupt eu cam înţepat, un furt, o arestare şi o moarte violentă, petrecute toate într-o singură zi, ar fi stricat reputaţia hotelului, aşa că ai inventat o poveste fără cap şi coadă, că aş fi agent al contraspionajului. Roux a fost dat în mod politicos uitării. Poliţia este fericită. Eu mă aflu între două focuri. Ori va trebui să continui cu minciunile, ca un soldat prost şi să explic rolul unui faimos agent al contraspionajului atunci cînd se înapoiază la „Réserve", sau va trebui să mă strecor fără să mă vadă cineva. Frumoasă treabă!

Köche ridică din umeri.

— Asta-i un fel de a vedea lucrurile. Aş dori totuşi să-ţi pun o întrebare. Ai prefera să-ţi născoceşti singur explicaţia?

— Aş prefera să spun adevărul.

— Dar poliţia?

— Blestemată să fie poliţia!

— Da, desigur. Tuşi timid. Trebuie să-ţi mai spun ceva, mă tem că a lăsat un mesaj comisarul pentru dumneata.

— Unde-i?

— A fost verbal. Mi-a spus să-ţi amintesc că un cetăţean francez trebuie să fie oricînd gata să ajute poliţia în toate ocaziile ce se ivesc. A mai adăugat că speră să ia în curînd legătura cu Biroul de naturalizare.

Respirai adînc.

— Presupun, am spus încet, că în nici un caz n-ai discutat cu comisarul această poveste.

Se roşi la faţă.

— Da, am discutat cred, în treacăt. Dar...

— Înțeleg. Ați pus-o la cale amîndoi, între voi... M-am oprit. Mă cuprinse pe neașteptate un sentiment de neputință. Eram obosit, obosit, indispus în ultimul grad de toată această poveste blestemată. Simțeam o durere în membre, mi se părea că-mi plesnește capul.

— Mă duc să mă culc, am spus hotărît.

— Și ce să le spun oamenilor de serviciu, *monsieur* ?

— Servitorilor ?

— Cînd îi vei chema, *monsieur*. Au primit instrucțiuni că în mod oficial nu mai ești aici, că micul dejun să ți se servească în mod discret în camera dumitale, că în momentul cînd va veni mașina să te ia la Toulon ca să prinzi la timp trenul pentru Paris, nici unul din ceilalți pasageri nu trebuie să te vadă că pleci. Să schimb aceste instrucțiuni ?

Am rămas tăcut cîteva momente. Așadar totul fusese aranjat. În mod oficial nu mai eram la „Réserve". Bine. Ce importanță mai avea ? Mă văzui plimbîndu-mă pe terasă în dimineața următoare, auzeam exclamațiile de surpriză, strigătele de mirare, explicațiile mele, alte întrebări, alte explicații, minciuni și alte minciuni. Asta era cea mai ușoară cale. Köche o știa, desigur. Avea dreptate și eu n-aveam. Doamne, cît de obosit mă simțeam !

El mă privea drept în față.

— Ei bine, *monsieur* ? zise el în sfîrșit.

— În regulă, numai să ai grijă ca micul dejun să nu mi se servească prea devreme.

Zîmbi.

— Poți fi sigur de asta. Noapte bună, *monsieur*.

— Noapte bună. Oh, apropo ! Mă întorsei la ușă și scosei plicul lui Beghin din buzunar. Mi l-a dat poliția. Conține cinci sute de franci pentru acoperirea cheltuielilor acestor ultime zile. N-am cheltuit nimic. Aș dori să înmînezi plicul domnului Heinberger. Cred că i-ar putea fi de folos, nu-i așa ?

Se uită lung la mine. O clipă am avut ciudata impresie că priveam un actor, care cu o mișcare își șterse machiajul de pe față, un actor care jucase rolul unui director de hotel și clătină încet capul.

— E foarte generos din partea dumitale, Vadassy. Acum nu mi se mai adresa cu *monsieur*. Emil mi-a spus

că a discutat cu dumneata. Mă tem că lucrul m-a iritat. Văd acum că am greșit. Oricum, el nu mai are nevoie de bani.

— Dar...

— Acum cîteva ore, ar fi fost poate bucuros să-i aibă. Dar așa cum stau lucrurile, se înapoiază dimineața în Germania. S-a aranjat aseară devreme ca ei să plece din Toulon cu trenul de nouă.

— Ei ?

— Vogel cu soția lui vor pleca împreună cu el.

Am tăcut. Cred că nu mai aveam nimic altceva de spus. Am luat plicul de pe masă și l-am băgat din nou în buzunar. Distrat, Köche își mai turnă puțin vin în pahar. Îl ridică la lumină și apoi mă privi.

— Emil spunea totdeauna că ăștia doi rîdeau prea mult, zise el. Ieri i-am demascat. Primiseră tocmai o scrisoare. Spuneau că este din Elveția, dar purta un timbru german. Cînd au ieșit din cameră, am aruncat o privire pe scrisoare. Era foarte scurtă. Scria că dacă voiau mai mulți bani, trebuiau să prezinte imediat o dovadă că au nevoie de ei. Și așa au făcut. Emil are dreptate. Ei rîd, sînt grotești. Nimeni nu bănuiește că sînt și obsceni. Asta-i secretul. Goli paharul și-l puse cu un gest cam brusc pe masă. La Berlin, cu ani în urmă, zise el, am auzit-o pe doamna Vogel dînd un recital. Pe atunci se numea Hilde Kremer ; nu mi-am amintit-o decît în seara asta cînd a cîntat la pian. Mă întrebasem adeseori ce se întîmplase cu dînsa. Știu. Se măritase cu Vogel. Foarte ciudat, nu-i așa ? Îmi întinse mîna. Noapte bună, Vadassy ! Ne-am strîns mîna.

— Și, am adăugat eu, sper să mai revin la „Réserve".

Se înclină.

— „Réserve" te așteaptă.

— Vrei să spui că nu vei mai rămîne aici ?

— Îți spun confidențial. Voi pleca luna viitoare la Praga.

— Te-ai hotărît astă-seară ?

Dădu din cap.

— Chiar așa.

Pe cînd mă urcam încet, în camera mea, am auzit ceasornicul din birou bătînd ora două. Peste un sfert de oră adormisem.

În ziua aceea, la prînz, am băut restul de cafea rămasă la micul dejun, am strîns curelele valizei și m-am așezat la fereastră, așteptînd.

Era o zi superbă. Soarele își împrăștia razele pretutindeni și aerul se mișca deasupra pragului de piatră al ferestrei, însă marea era ușor agitată din cauza brizei. Stîncile roșcate străluceau. În grădină greierașii cîntau. Jos pe plajă puteam să văd două perechi de picioare bronzate ieșind de sub o umbrelă mare de soare, dungată. Pe terasa de jos, *monsieur* Duclos se adresa unor noi sosiți, o pereche de vîrstă mijlocie, în costume de voiaj. Pe cînd vorbea își mîngîia barba și-și aranja ochelarii. Perechea asculta cu atenție.

Auzii o ciocănitură la ușă. Era un chelner.

— Mașina vă așteaptă, *monsieur*. E timpul să plecați.

Am plecat. Mai tîrziu, din tren, am zărit dintr-o scurtă privire acoperișul hotelului „Réserve". Eram surprins să constat cît de mic părea printre copaci.

Postfață

Apariția romanului polițist, în secolul al XIX-lea a fost explicată în mod destul de satisfăcător de către Howard Haycroft. „Este clar, spunea el, că dacă n-ar fi existat detectivi, n-ar fi putut exista nici romane polițiste. Și detectivii nu au apărut decît prin secolul al XIX-lea."

Apariția tîrzie a romanului de spionaj este mai greu de explicat.

Prostituția este poate cea mai veche profesiune din lume, dar nici accea a spionajului nu poate fi cu mult mai nouă. Cu mult înainte ca Moise să fi trimis spioni la Canaan (să ne amintim că aceasta s-a întîmplat în urma sugestiei lui Jehova), și ca agenții lui Iosua să fi fost ascunși de Rahab în Jeriho, conducătorii sumerieni din Mesopotamia, care prosperaseră cu o mie de ani sau cam așa ceva înainte de data tradițională a nașterii lui Adam, trimiteau agenți clandestini ca să-i bage pe dușmani în sperieți. De fapt, în analele istorice nu pare să fi existat nici o perioadă în care agenții secreți să nu fi jucat un rol în afacerile politice și militare.

Totuși, nu ne putem gîndi la vreun roman de spionaj mai important scris cu cincizeci de ani în urmă, înainte ca scandalul „afacerii Dreyfus" să fi oferit un stimulent. Romanul polițist își poate afirma înaintașii literați onorabili în operele lui Edgar Allan Poe și Wilkie Collins. Din aburii gotici care învăluie romanele lui Horace Walpole și ale Annei Radcliffe și din întunecata fumegare a lui Sheridan Le Fanu, pînă și povestirile de „groază" pot pretinde respectabilitate. Romanul de spionaj însă, e discreditat. Și aceasta nu numai din cauză că multe dintre povestirile de spionaj au fost de calitate proastă. Unii critici au declarat, de pildă, că *Agentul secret* este cel mai bun roman al lui Joseph Conrad, dar

Biographical Dictionary of English Literature, pe care-l am în față, nici nu-l pomenește măcar printre lucrările sale. Într-adevăr, atitudinea multor critici literari față de romanele de spionaj este în mod ciudat aceeași cu a multor generali și oameni de stat față de spionii din viața reală. Napoleon a fost acela care a spus că un spion la locul potrivit prețuiește cît douăzeci de mii de oameni pe cîmpul de luptă. El vorbea de propriul său spion, un oarecare Schulmeister, un om de un curaj uimitor, iscusit și leal. Atunci cînd a venit însă timpul ca Schulmeister să fie răsplătit pentru serviciile sale, același Napoleon i-a refuzat Legiunea de onoare pentru care fusese propus, opinînd că banul este singura răsplată potrivită pentru un spion.

În cele mai multe dintre făpturile umane, ideea de a spiona și a fi spionat atinge niveluri adînci și sensibile ale mecanismului fanteziei. De aceea nu este surprinzător să constatăm că romanul de spionaj din perioada eduardiană e mult îndepărtat de realitate și plasat pe fundalul simplu, sigur, zugrăvit în negru și alb, al rivalităților anglo-germane. În această perioadă în special, William Le Queux și imitatorii lui, au creat obișnuitele elemente stereotipe ca: mantaua și pumnalul, seducătoarea îmbrăcată în catifea neagră, eroul imbecil al Serviciului Secret britanic, atotputernicul maestru spion. E. Phillips Oppenheim a fost un povestitor mai bun, lumea sa din saloanele diplomatice și hotelurile cosmopolite și intrigile fine, suave, ale celor cu cămăși scrobite au fost mai atrăgătoare. Dar romane de spionaj, ca să spunem așa, bune, n-au existat decît puține. *Ghicitoarea de pe plajă* a lui Erskine Childer (publicată în 1903) nu este numai o povestire bună de spionaj, ci și una dintre cele mai bune povești de navigație pe mici ambarcațiuni, ce a fost scrisă vreodată. *Agentul secret* (1907) a lui Conrad, *Cele treizeci și nouă de trepte (1915) a lui* John Buchan, *Ashenden* (1928) a lui W. Somerset Maugham sînt, deși nu toate de aceeași calitate, cărțile care

[1] „Dicționarul biografic al literaturii engleze", editura Everyman, 1938. *(n. tr.)*

îmi par că demonstrează cel mai bine posibilităţile acestui gen. Unele persoane mai imaginative ar putea adăuga acestei liste romanul lui W. F. Morris *Bretherton*.

Am scris *Epitaf pentru un spion* în 1937, şi n-a fost decît o încercare modestă de a da o povestire realistă. Eroul principal este un apatrid (lucru cam neobişnuit pe atunci), în roman nu există bandiţi profesionişti, iar singurul britanic din această poveste nu-i de loc vînjos. Îmi plac totuşi unele fragmente din carte.

Recenzînd ediţia britanică a cărţii, o publicaţie comunistă intitulată *Challenge* observa următoarele : „Trebuie să ne revizuim ideile despre spionii străini", scria criticul literar cam timid. „Domnul Ambler ne convinge că nu trebuie să le mai asociem numele cu favoriţi mătăsoşi, rînjete, ricanări şi „ha-ha"-uri prelungite. Sînt oameni care călătoresc în străinătate alături de noi, lucrează cu noi şi ne pîndesc dintr-o mie de ciudate unghere familiare. Pentru un preţ oarecare ei sînt în stare să ne trădeze duşmanilor noştri. Trebuie să-i urmărim şi, o dată găsiţi, să-i pedepsim. Nu crimă pentru crimă, ci evitarea crimei este mijlocul cel mai bun de pedepsire severă a vinovaţilor."

Dar asta a fost, desigur, în 1938.

Londra, 1951.

ERIC AMBLER

Nr. colilor de tipar : 14

Combinatul Poligrafic
„CASA SCÎNTEII"
București — R.S.R.
Com. 536

În colecția „ENIGMA"

Au apărut:

X X X	ANTOLOGIA „ENIGMA", 2 vol.
Guy des Cars	B R U T A
Raymond Chandler	SOMNUL DE VECI
James Hadley Chase	TOTUL SE PLĂTEȘTE
Peter Cheyney	CE LE PASĂ DAMELOR!
Agatha Christie	CRIMA DIN ORIENT EXPRES
Nicolas Freeling	REGELE UNEI ȚĂRI PLOIOASE
Sébastien Japrisot	COMPARTIMENTUL UCIGAȘILOR
Ellery Queen	LOVITURA DE GRAȚIE
Georges Simenon	COMISARUL MAIGRET A FOST PRĂDAT
Josef Skvorecky	TRISTEȚEA LOCOTENENTULUI BORUVKA
Per Wahlöö	CRIMA DE LA ETAJUL 31
Dashiell Hammett	CHEIA DE STICLĂ
Gaston Leroux	MISTERUL CAMEREI GALBENE
Boileau-Narcejac	C O M P L O T
Anthony Berkeley	CUTIA CU BOMBOANE OTRĂVITE
Ross MacDonald	COASTA BARBARĂ
ErleStanleyGardner	DORMITOARELE AU FERESTRE
Noël Calef	ASCENSOR SPRE EȘAFOD

Sub tipar:

Philip MacDonald	ODIHNEASCĂ-SE ÎN PACE
Georges Simenon	MAIGRET ȘI HOȚUL LENEȘ

editura univers

Lei 5,50